

วารสารชัยมงคลปริทรรศน์

JOURNAL OF CHAIMONGKOL REVIEW

ปีที่ 5 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม 2568

VOL.5 NO.2 JULY - DECEMBER 2025



มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

เกี่ยวกับวารสาร

เลขมาตรฐานสากล:

ISSN 3027-8848 (Online)

วัตถุประสงค์และขอบเขตของวารสาร:

วารสารฯ มีนโยบายรับตีพิมพ์บทความคุณภาพสูงที่มีการประยุกต์พระพุทธศาสนากับศาสตร์ทางด้านการศึกษา รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ และการจัดการ

ประเภทของผลงานที่ตีพิมพ์ในวารสาร:

วารสารรับตีพิมพ์บทความวิชาการ บทความวิจัย และบทวิจารณ์หนังสือ

- **บทความวิชาการ** คือ บทความที่นำเสนอบทวิเคราะห์ วิจารณ์ รวมถึงการรวบรวมความรู้ ระบุถึงภูมิหลัง วัตถุประสงค์ และแนวทางการแก้ปัญหาที่บ่งชี้ถึงทฤษฎีที่เกี่ยวข้องในการวิเคราะห์ บทความจะต้องนำเสนอทฤษฎีที่มีอยู่หรือทฤษฎีใหม่ที่อ้างอิงความเห็นจากนักวิชาการที่มีความน่าเชื่อถือ มีความเป็นกลาง และมีส่วนช่วยในการพัฒนาความรู้ทางด้านการศึกษา รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ และการจัดการ และหรือประยุกต์กับพระพุทธศาสนา จำนวนคำเฉลี่ยในบทความวิชาการต้องไม่เกิน 8,000 คำ

- **บทความวิจัย** คือ บทความที่นำเสนองานวิจัยที่แสดงถึงความคิดริเริ่มและเกี่ยวข้องกับด้านการศึกษา รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ และการจัดการ และหรือประยุกต์กับพระพุทธศาสนา บทความวิจัยต้องมีเนื้อหาที่ชัดเจน กระชับ มีความแปลกใหม่ มีโครงสร้างที่ดี รวมถึงการอธิบายผลงานวิจัยโดยสรุป จำนวนคำเฉลี่ยในบทความวิจัย ไม่เกิน 8,000 คำ

- **บทวิจารณ์หนังสือ** คือ การเขียนเล่าเรื่องและแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับหนังสือเล่มใดเล่มหนึ่งโดยเจตนาจะแนะนำหนังสือเล่มนั้นให้ผู้อ่านรู้จัก โดยให้รายละเอียดทางบรรณานุกรมของหนังสืออย่างสมบูรณ์ รวมถึงประเภทของหนังสือ ให้ขอบเขตเนื้อหา คุณลักษณะพิเศษหรือข้อเด่นของหนังสือ เช่น ภาพประกอบ ดรรชนี มีการประเมินคุณค่า แสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผลว่ามีค่าควรอ่านหรือควรจัดหา เหมาะกับผู้อ่านกลุ่มใด มีการเปรียบเทียบกับหนังสือเล่มอื่นในประเภทเดียวกัน ผู้วิจารณ์ควรมีความรู้ในสาขาที่วิจารณ์ ควรระบุชื่อหรือให้ข้อมูลเกี่ยวกับผู้วิจารณ์ เพื่อใช้พิจารณาความน่าเชื่อถือของบทวิจารณ์

กำหนดการเผยแพร่ ปีละ 2 ฉบับ

ฉบับที่ 1 มกราคม - มิถุนายน

ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม

การพิจารณาและคัดเลือกบทความ:

บทความแต่ละบทความจะได้รับพิจารณาจากคณะกรรมการกลั่นกรองบทความวารสาร (Peer Review) จำนวนไม่น้อยกว่า 2 ท่าน ที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง และได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการก่อนตีพิมพ์ โดยการพิจารณาบทความจะมีรูปแบบที่ผู้พิจารณาบทความไม่ทราบชื่อหรือข้อมูลของผู้เขียนบทความ และผู้เขียนบทความไม่ทราบชื่อผู้พิจารณาบทความ (Double – Blind Peer Review)

การใช้ภาษา:

วารสารเปิดรับบทความภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยมุ่งเน้นให้บทความมีการใช้ภาษาที่ให้ความหมายที่ชัดเจนและมีความกระชับรัดกุม

ค่าธรรมเนียมการตีพิมพ์:

วารสารมีนโยบายในการเรียกเก็บค่าธรรมเนียมการตีพิมพ์ หลังจาก accepted (ยอมรับการตีพิมพ์แล้วเท่านั้น เก็บเพียงครั้งเดียว) ทั้งนี้ทางวารสารจะดำเนินการออกใบเสร็จรับเงินกับทางมหาวิทยาลัยให้แก่ผู้ส่งบทความทุกบทความ โดยมีอัตราค่าธรรมเนียมดังนี้

- บทความวิชาการหรือบทความหนังสือ จำนวน 3,000 บาท (สามพันบาทถ้วน) ต่อ 1 บทความ
- บทความวิจัย จำนวน 4,000 บาท (สี่พันบาทถ้วน) ต่อ 1 บทความ

กรุณาชำระค่าธรรมเนียม หลังจากได้รับอีเมลให้ชำระเงินจากวารสารแล้วเท่านั้น วารสารจะไม่คืนค่าธรรมเนียมให้ทุกกรณี

นโยบายการเข้าถึงบทความอย่างเสรี:

วารสารนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้สามารถเข้าถึงบทความทางสังคมศาสตร์และแขนงวิชาที่เกี่ยวข้องอันได้แก่ การศึกษา พระพุทธศาสนา รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ และการจัดการ และเผยแพร่งานวิจัยแก่ผู้ชมในวงกว้าง ผู้สนใจทั่วไปสามารถเข้าถึงได้แบบเปิด ซึ่งหมายความว่าบทความที่ตีพิมพ์ทั้งหมดสามารถเปิดออนไลน์สำหรับทุกคนจากทุกที่ในโลกโดยไม่มีค่าใช้จ่าย

ความเป็นเจ้าของและการจัดการ:

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี เป็นเจ้าของวารสารชัยมงคลปริทรรศน์ วารสารได้รับการสนับสนุนบางส่วนจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี กระบวนการและการกำกับดูแลของวารสารสามารถทำได้ผ่านแหล่งเงินทุนที่หลากหลาย การสนับสนุนทางการเงินทั้งหมดทำให้วารสารสามารถรักษามาตรฐานการตีพิมพ์ในระดับสูง โดยผ่านกระบวนการตรวจสอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิที่เข้มงวด



ผู้จัดพิมพ์:

วารสารชัยมงคลปริทรรศน์ เป็นวารสาร peer-reviewed อย่างเป็นทางการและอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ประเทศไทย

กองบรรณาธิการ

บรรณาธิการ

พระราชวรานัฐ, ผศ.ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี, ประเทศไทย

E-mail : paksiri.aenihon@gmail

.....

ผู้ช่วยบรรณาธิการ

พระเมธีวชิรญาณบัณฑิต, ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี, ประเทศไทย

E-mail : paksiri.aenihon@gmail

ภคสิริ แอนิน

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี, ประเทศไทย

E-mail : paksiri.ae@mcu.ac.th

กิตติพงศ์ ขวัญเมือง

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี, ประเทศไทย

E-mail : yutana1982@gmail.com

.....

คณะบรรณาธิการ

พระมหาไพจิตร อุตตมธมโม

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

E-mail : paijitsakong@gmail.com

พระเมธาวิเชียร

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

E-mail : suthep.bud@mbu.ac.th

กฤตชน วงศ์รัตน์

มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี, ประเทศไทย

E-mail : kritchana.won@gmail.pbru.ac.th

โสภาพร กล้าสกุล

มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี, ประเทศไทย

E-mail : sopaporn.kla@mail.pbru.ac.th

วัชร เวชประสิทธิ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี, ประเทศไทย

E-mail : watchara.wet@mail.pbru.ac.th



วิวิศน์ สุขแสงอร่าม

E-mail : wiwit.suk@mail.pbru.ac.th

รักเกียรติ หงษ์ทอง

E-mail : rakkait.hon@mail.pbru.ac.th

กุลสกาวั เลหาสติดย์

E-mail : kulsakwao.lao@mail.pbru.ac.th

จักรวาล เหมือนแจ่ม

E-mail : Jack@forester64.com

นรพัทธ์ เสาธงทอง

E-mail : paksiri.aenihon@gmail

วารินทร์ จันทรรัตน์

E-mail : Warin_Jantararat@hotmail.com

สรัญพัทธ์ เอี้ยวเจริญ

E-mail : pbrusaranpat@gmail.com

พระครูธรรมธรไพบูลย์ ญาณวิบุโล

E-mail : oadsy1972@gmail.com

มนตรี วรภัทรทรัพย์

E-mail : papamontree@gmail.com

.....

มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี, ประเทศไทย

มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี, ประเทศไทย

มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี, ประเทศไทย

นักวิชาการอิสระ

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ (หันตรา), ประเทศไทย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์สุพรรณบุรีศรีสุวรรณภูมิ, ประเทศไทย

มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี, ประเทศไทย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี, ประเทศไทย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี, ประเทศไทย

กองจัดการ

พระมหาเกรียงศักดิ์ ภูริวฑฒโก

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี, ประเทศไทย

จิณณะ พิทักษ์เกษมสุข

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี, ประเทศไทย

อุษา กุศลางกูรวัฒน์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี, ประเทศไทย

ธนพงษ์ จุ้ยเจริญ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี, ประเทศไทย

ปิยะวัฒน์ ฐานพัฒน์ธนากร

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี, ประเทศไทย

ไพรินทร์ ไตรวิทย์พานิชย์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี, ประเทศไทย

นันทฤพร อุ่นรื้อ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี, ประเทศไทย

คณะกรรมการกลั่นกรองบทความ: วารสารชัยมงคลปริทรรศน์

ARTICLE REVIEW BOARD: Journal of Chaimongkol Review

ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบบทความภายนอก

พระมหาไพจิตร อุตตมธมโม	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ประเทศไทย
พระเมธาวิเชียร	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ประเทศไทย
กฤตชน วงศ์รัตน์	มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี, ประเทศไทย
โสภภาพร กล่ำสกุล	มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี, ประเทศไทย
วัชร เวชประสิทธิ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี, ประเทศไทย
วิวิศน์ สุขแสงอร่าม	มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี, ประเทศไทย
รักเกียรติ หงษ์ทอง	มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี, ประเทศไทย
กุลสกาวั เลาสถิตย	มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี, ประเทศไทย
จักรวาล เหมือนแจ่ม	นักวิชาการอิสระ
นรพัทธ์ เสาวทอง	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ (หันตรา), ประเทศไทย
สรัญพัทธ์ เอี้ยวเจริญ	มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี, ประเทศไทย

ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบบทความภายใน

พระครูธรรมธรไพฑูรย์ ญาณวิบุโล	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี, ประเทศไทย
มนตรี วรรณทรัพย์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี, ประเทศไทย
วารินทร์ จันทรัตน์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์สุพรรณบุรีศรีสุพรรณภูมิ, ประเทศไทย

บทบรรณาธิการ

วารสารชัยมงคลปริทรรศน์วิชาการฉบับนี้เป็นปีที่ 5 ฉบับที่ 2 ประเด็น กรกฎาคม - ธันวาคม พ.ศ. 2568 คณะกองบรรณาธิการได้พิจารณาบทความโดยเสนอบทความต่อคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิกลั่นกรอง (Peer Reviewer) พิจารณาตรวจแก้ไขเพื่อความสมบูรณ์ของบทความก่อนการลงตีพิมพ์โดยคัดเลือกและกลั่นกรองบทความให้เกิดความความสมบูรณ์และมีคุณภาพมากที่สุดควรค่าแก่การตีพิมพ์เผยแพร่ อีกทั้งเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดทางวิชาการและเป็นการพัฒนาศักยภาพทางด้านการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการ

คณะกองบรรณาธิการขอขอบคุณคณะกรรมการกลั่นกรองบทความทุกท่านที่ได้ใช้ความเพียรพยายามชี้แนะให้มีการปรับปรุงแก้ไขงานของแต่ละท่านให้ออกมาได้อย่างถูกต้องน่าอ่านเป็นประโยชน์ต่อแวดวงวิชาการ และท้ายสุดขอขอบคุณเจ้าของผลงานทางวิชาการและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่านที่ได้ทำให้มีวารสารฉบับนี้มีคุณค่าทางวิชาการที่นำไปสู่การปฏิบัติและเผยแพร่ในวงกว้างและโปรดติดตามฉบับต่อไป

ด้วยความปรารถนาดียิ่ง



พระราชวชิรานุสิฐ, ผศ. ดร.

บรรณาธิการวารสารชัยมงคลปริทรรศน์

สารบัญ

เกี่ยวกับวารสาร	(1)
กองบรรณาธิการ	(3)
คณะกรรมการกลั่นกรองบทความ	(6)
บทบรรณาธิการ	(7)
สารบัญ	(8)

บทความวิจัย

การสร้างเครือข่ายประชาชนเพื่อส่งเสริมค่านิยมสุจริตตามหลักธรรมาภิบาล ในจังหวัดนครราชสีมา	1-15
* อภิวัฒน์ จำตา	
การจัดการภูมินิเวศชุมชนลาวเวียงให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดนครนายก	16-27
* สุริยะ มาตรฐาน, พระมหาธงชัย สุนทรจาโร	
การบูรณาการหลักการบริหารนิยธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการใช้สิทธิเลือกตั้งผู้บริหารและสมาชิกสภาเทศบาลตำบลเมืองยาว อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง	28-42
* พระอธิการณพวิทย์ อีรวโร (อรุณชัยสิทธิ์), ยุทธนา ประณีต, พระครูศรีปวรบัณฑิต	
การรับรู้ของประชาชนที่มีต่อบทบาทพรรคการเมืองในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี	43-54
* สกนธ์ เป่าทุ่ย, พระมหาพิพัฒพงศ์ จิตธมโม, สมชาย ชูเมือง	
การจัดการความรู้เพื่ออนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมการแสดงเพลงพื้นบ้านโคราชของจังหวัดนครราชสีมา	55-69
* พระมหาธงชัย สุนทรจาโร, สุริยะ มาตรฐาน	
การประยุกต์หลักสราณียธรรมเพื่อส่งเสริมการปรองดองสมานฉันท์ในชุมชนของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ในตำบลท่าชุมพล อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี	70-80
* พระมานิตย์ เขมานนโท (วิบูลย์โสภณ) , สมชาย ชูเมือง	

บทความวิชาการ

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักไตรสิกขา	81-88
* ฐิฎาภรณ์ วงษา, อำนาจ สาเซตร	
รัฐประศาสนศาสตร์ 4.0 พลิกโฉมภาครัฐสู่ยุคดิจิทัลอย่างยั่งยืน	89-99

* โกวิทย์ อุบลรัตน์	
สรณคมน์ : จิตสำนึกของชาวพุทธ	100-114
* พระมหาปณายุธ ฐานรโต (เหลื่องอมรไพศาล), พระมหาสมควร สุวณฺโณ (คุ่มสุวรรณ), พระอนันตศักดิ์ กุศลจิตโต (เกลียวทอง)	
การพัฒนาประสิทธิภาพการทำงานด้วยหลักอิทธิบาท 4 ในระบบควบคุมคุณภาพทาง อุตสาหกรรม	115-129
* ชัชชัญญ์ ปรีชา, วีระสิทธิ์ พินิจารัส, พระศักดา ชนาสโม(สมณวัฒนา)	
ภาคผนวก	ภาคผนวก 1

การสร้างเครือข่ายประชาชนเพื่อส่งเสริมค่านิยมสุจริตตามหลักธรรมาภิบาล ในจังหวัดนครราชสีมา*

BUILDING PEOPLE'S NETWORK TO PROMOTE HONEST VALUES BASED ON GOOD GOVERNANCE IN NAKHON RATCHASIMA PROVINCE

อภิวัฒน์ จำตา

Apiwat Chaata

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhon Ratchasima Campus

Corresponding Author E-mail: somboonkh2500@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาการสร้างเครือข่ายประชาชนเพื่อส่งเสริมค่านิยมสุจริตตามหลักธรรมาภิบาลในจังหวัดนครราชสีมา 2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการสร้างเครือข่ายประชาชนเพื่อส่งเสริมค่านิยมสุจริตตามหลักธรรมาภิบาลในจังหวัดนครราชสีมา 3. เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาการสร้างเครือข่ายประชาชนเพื่อส่งเสริมค่านิยมสุจริตตามหลักธรรมาภิบาลในจังหวัดนครราชสีมา การวิจัยเป็นแบบผสมวิธี ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนที่มีอายุ 18 ปีบริบูรณ์ขึ้นไปมีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งในเทศบาลนครนครราชสีมา จำนวน 399 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนาและการถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน และการวิจัยเชิงคุณภาพใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 18 รูปหรือคน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1. การสร้างเครือข่ายประชาชนเพื่อส่งเสริมค่านิยมสุจริตตามหลักธรรมาภิบาลในจังหวัดนครราชสีมา ด้านความรู้ การสร้างเครือข่ายประชาชนเพื่อส่งเสริมธรรมาภิบาลต้องดำเนินไปอย่างต่อเนื่องและมีระบบ ด้านพฤติกรรม เป้าหมายของการดำเนินงานนี้คือการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของประชาชนให้เห็นผลเป็นรูปธรรม ด้านอารมณ์และความรู้สึก มีการคาดการณ์ว่าจังหวัดนครราชสีมาจะวางรากฐานธรรมาภิบาลที่มั่นคงเพื่อสนับสนุนสังคมที่มีคุณภาพและยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน 2. ปัจจัยที่มีอิทธิพล ได้แก่ ด้านสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ ด้านสภาพแวดล้อมทางสังคม ด้านสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรม ซึ่งสามารถร่วมกันทำนวยค่านิยมสุจริตในจังหวัดนครราชสีมา ได้ร้อยละ 40.6 ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 หลักธรรมาภิบาลสามารถร่วมกันทำนวยค่านิยมสุจริตในจังหวัดนครราชสีมา ได้ร้อยละ 75.3 ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 3.



หลักความมีส่วนร่วมช่วยสร้างเครือข่ายที่แข็งแกร่ง ส่วนหลักคุณธรรม ความรับผิดชอบ และความโปร่งใส ส่งเสริมความไว้วางใจ ลดการทุจริต และเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน การยึดมั่นในนิติธรรมทำให้การจัดการถูกต้องเป็นธรรม ขณะที่หลักความคุ้มค่าเน้นการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อความยั่งยืน

คำสำคัญ : เครือข่าย; ค่านิยมสุจริต; หลักธรรมาภิบาล

Abstract

This article aims to 1. Study the establishment of a public network to promote honest values based on good governance in Nakhon Ratchasima Province. 2. Study the factors affecting the establishment of a public network to promote honest values based on good governance in Nakhon Ratchasima Province. 3. To propose a guideline for the development of the establishment of a public network to promote honest values based on good governance in Nakhon Ratchasima Province.

The research results found that: 1. Building a public network to promote honest values according to the principles of good governance in Nakhon Ratchasima Province. In terms of knowledge, building a public network to promote good governance must be continuous and systematic. In terms of behavior, the goal of this operation is to change people's behavior to see tangible results. In terms of emotions and feelings, it is predicted that Nakhon Ratchasima Province will lay a solid foundation for good governance to support a quality society and improve people's quality of life. 2. Influential factors include economic environment, social environment, and cultural environment, which can jointly predict honest values in Nakhon Ratchasima Province by 40.6 percent at a statistical significance level of 0.01. Good governance can jointly predict honest values in Nakhon Ratchasima Province by 75.3 percent at a statistical significance level of 0.01. 3. The principle of participation helps create a strong network, while the principles of morality, responsibility, and transparency promote trust, reduce corruption, and increase work efficiency. Adherence to the rule of law makes management correct and fair, while the principle of value for money emphasizes the efficient use of resources for sustainability.

Keywords : Network; Honest Values; Good Governance

บทนำ

ประเทศไทยกำลังเผชิญกับสถานการณ์ใหม่ทางการเมืองเศรษฐกิจและสังคม ดังนั้นการพัฒนาระบบราชการไทยให้สอดคล้องกับบริบทดังกล่าวโดยการนำหลักการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดีหรือหลักธรรมาภิบาล (good governance) มาใช้จึงจำเป็นเพื่อวัตถุประสงค์ที่จะทำให้ระบบราชการขับเคลื่อนไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเป็นองค์กรที่มีสมรรถนะสูง สามารถเรียนรู้ปรับตัวและตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงได้อย่างรวดเร็วทันสมัย และยึดมั่นในหลักธรรมาภิบาลและจริยธรรมเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนและรักษาผลประโยชน์ของประเทศชาติบ้านเมือง การปฏิรูประบบราชการเมื่อปี พ.ศ.๒๕๔๕ ที่ผ่านมามีการนำหลักธรรมาภิบาลของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี (good governance) โดยเฉพาะการบริหารงานภาครัฐแนวใหม่ (new public anagement) เข้ามาประยุกต์ใช้ในระบบราชการของไทย (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2556)

ปัจจุบันการทุจริตคอร์รัปชัน (corruption) เป็นภัยคุกคามอย่างหนึ่งของมนุษย์ไม่เพียงทำลายทั้งชีวิตความเป็นอยู่และชุมชนของแต่ละประเทศ ยังทำให้ประชาชนเกิดความเจ็บแค้นซึ่งจะนำไปสู่สังคมที่ไม่มีเสถียรภาพและเต็มไปด้วยความขัดแย้งรุนแรง จากการจัดทำดัชนีภาพลักษณ์การคอร์รัปชัน (Corruption Perception Index) ไม่มีประเทศใดในโลกที่ชาวสะอวดหมดจด และสองในสามของประเทศในโลก จึงเป็นเรื่องจำเป็นเร่งด่วนที่ทุกภาคส่วนในสังคมจะต้องระดมสรรพกำลังมาช่วยกันโดยเฉพาะ บทบาทของเด็กและเยาวชนซึ่งเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีคุณค่าเพื่อให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการทุจริตคอร์รัปชันจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งต้องอาศัยความร่วมมือและการบูรณาการจากทุกภาคส่วนในการพัฒนาส่งเสริมกลุ่มเด็กและเยาวชนให้ได้รับการอบรมเพาะบ่มคุณธรรมจริยธรรมรวมถึงการให้ความรู้ที่เป็นประโยชน์อันเกี่ยวกับการทุจริตคอร์รัปชันแก่เด็กและเยาวชนอย่างเป็นระบบเพื่อให้เติบโตขึ้นเป็นพลเมืองกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่มีคุณภาพ (อารี จำปาทอง, 2562)

จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งเป็นจังหวัดใหญ่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีบทบาทสำคัญทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง การบริหารจัดการภาครัฐในจังหวัดนี้จึงควรยึดถือหลักธรรมาภิบาล ได้แก่ ความโปร่งใส การมีส่วนร่วม ความรับผิดชอบ ความคุ้มค่า และหลักนิติธรรม อย่างเคร่งครัดอย่างไรก็ตาม การบ่มเพาะค่านิยมสุจริตในระดับประชาชนยังมีข้อจำกัด อาทิ การขาดความตระหนักรู้ ความรู้สึกละเลยที่ไม่สามารถมีส่วนร่วม หรือการยอมรับการทุจริตในบางระดับ ดังนั้น การสร้างเครือข่ายประชาชนเพื่อส่งเสริมค่านิยมสุจริตตามหลักธรรมาภิบาลจึงเป็นแนวทางหนึ่งที่สามารถช่วยเสริมสร้างวัฒนธรรมการต่อต้านการทุจริตจากฐานรากได้อย่างยั่งยืน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2566) การส่งเสริมค่านิยมสุจริตตามหลักธรรมาภิบาลไม่อาจเกิดขึ้นได้โดยลำพังจากภาครัฐ แต่ต้องอาศัยความร่วมมือจากภาคประชาชนอย่างเข้มแข็ง การสร้างเครือข่ายประชาชนในจังหวัดนครราชสีมา จึงมีความจำเป็นและสำคัญอย่างยิ่งในฐานะกลไกสำคัญที่จะผลักดันให้เกิดการบริหารราชการแผ่นดินที่โปร่งใส ตรวจสอบได้ และส่งเสริมสังคมที่ยึดมั่นในความถูกต้องชอบธรรมอย่างแท้จริง



ผู้วิจัยมุ่งศึกษาการสร้างเครือข่ายประชาชนเพื่อส่งเสริมค่านิยมสุจริตตามหลักธรรมาภิบาลในจังหวัดนครราชสีมา โดยเน้นการสร้างความรู้ การมีส่วนร่วม และแนวทางพัฒนาพฤติกรรมที่เหมาะสม เพื่อเสริมสร้างทักษะและความเข้าใจในการนำหลักธรรมาภิบาลไปใช้ในชีวิตประจำวันและสังคมโดยรวม

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการสร้างเครือข่ายประชาชนเพื่อส่งเสริมค่านิยมสุจริตตามหลักธรรมาภิบาลในจังหวัดนครราชสีมา
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการสร้างเครือข่ายประชาชนเพื่อส่งเสริมค่านิยมสุจริตตามหลักธรรมาภิบาลในจังหวัดนครราชสีมา
3. เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาการสร้างเครือข่ายประชาชนเพื่อส่งเสริมค่านิยมสุจริตตามหลักธรรมาภิบาลในจังหวัดนครราชสีมา

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้ การวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ประกอบด้วย การวิจัยเชิงคุณภาพผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึก และการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยได้กำหนดคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) 18 คน โดยแบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มนักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานทางด้านรัฐศาสตร์ จำนวน 5 คน 2) กลุ่มผู้แทนธรรมาภิบาลจังหวัดนครราชสีมา จำนวน 3 คน 3) กลุ่มผู้บริหารหรือผู้ปฏิบัติงานด้านการเมืองท้องถิ่น จำนวน 5 คน และ 4) กลุ่มตัวแทนประชาชนในเทศบาลนครราชสีมา จำนวน 5 คน

2.2 ประชากร ได้แก่ ผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเทศบาลนครนครราชสีมา 112,885 คน (สำนักงานเทศบาลนครนครราชสีมา, 2568)

2.3 กลุ่มตัวอย่าง ใช้วิธีการสุ่มแบบง่าย (Simple Random Sampling) และคำนวณโดยสูตร Yamane (1973) กำหนดขอบเขตความคลาดเคลื่อน 0.05 ได้กลุ่มตัวอย่าง 399 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างตามวัตถุประสงค์ในการวิจัย

3.2 การวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaires) ประกอบด้วย 1. ข้อมูลส่วนตัวไป 2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการสร้างเครือข่ายประชาชน และ 3. แนวทางการพัฒนาการสร้างเครือข่ายประชาชนเพื่อส่งเสริม

ค่านิยมสุจริตตามหลักธรรมาภิบาล และในแต่ละข้อเป็นชนิดมาตรวัดแบบรวมคะแนน (Summated Rating Scale) ของเรนซิส ลิเคิร์ท หรือเรียกว่า มาตรวัดแบบลิเคิร์ท (Likert type) แบ่งออกเป็น 5 ระดับ ดังนี้ (Likert, R, 1967)

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยดำเนินการยื่นคำร้องร้องขออนุญาตสัมภาษณ์ เมื่อได้รับอนุญาตแล้วจึงนัดหมายสัมภาษณ์ โดยใช้แบบสัมภาษณ์ เป็นเครื่องมือหลัก ใช้เวลาสัมภาษณ์ ไม่เกิน 60 นาทีต่อคน และบันทึกข้อมูลด้วยเครื่องบันทึกเสียงเพื่อความแม่นยำก่อนสรุปผลให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

4.2 การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยดำเนินการขออนุญาตใช้สถานที่เก็บข้อมูลจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และส่งหนังสืออนุญาตไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจากนั้น ผู้วิจัยลงพื้นที่แจกและเก็บแบบสอบถามจากผู้มีสิทธิเลือกตั้งในทั้ง 4 เขตการเลือกตั้ง จนครบตามจำนวนที่กำหนด หลังจากได้รับแบบสอบถามคืนครบ 100% ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลก่อนนำไปวิเคราะห์ด้วย โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) วิเคราะห์ความสัมพันธ์ข้อมูล เชื่อมโยงให้มีความสอดคล้องตามกรอบแนวคิด ทฤษฎีหรือตอบปัญหาของการวิจัยให้เหมาะสม พร้อมทั้งนำเสนอแนะข้อมูลละป็นองที่เป็นองค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัย

5.2 วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

ผลการวิจัย

1. การสร้างเครือข่ายประชาชนเพื่อส่งเสริมค่านิยมสุจริตตามหลักธรรมาภิบาลในจังหวัดนครราชสีมา พบว่า 1. ด้านความรู้ พบว่า การสร้างเครือข่ายประชาชนเพื่อส่งเสริมธรรมาภิบาลเป็นกระบวนการต่อเนื่องที่มุ่งให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูล มีช่องทางแสดงออก และมีส่วนร่วมตรวจสอบการทำงานของรัฐ เครือข่ายนี้ช่วยเสริมสร้างพลังพลเมือง ในการถ่วงดุลอำนาจและผลักดันความโปร่งใสในทุกภาคส่วนของสังคม 2. ด้านอารมณ์ความรู้สึก พบว่า การสร้างเครือข่ายประชาชนเพื่อส่งเสริมค่านิยมสุจริตตามหลักธรรมาภิบาลในนครราชสีมา เป็นแรงขับเคลื่อนสำคัญที่ช่วยวางรากฐานของธรรมาภิบาลให้แข็งแกร่ง ด้วยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน โครงการนี้มุ่งยกระดับคุณภาพชีวิตและสร้างสังคมประชาธิปไตยที่มั่นคงและน่าอยู่ 3. ด้านพฤติกรรม พบว่า การสร้างเครือข่ายประชาชนเพื่อส่งเสริมค่านิยมสุจริตตามหลักธรรมาภิบาลในจังหวัดนครราชสีมาเป็นกลไกสำคัญต่อการพัฒนาสังคมและประชาธิปไตย การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของประชาชนทั้งในระดับบุคคลและชุมชนจะผลักดันสังคมให้โปร่งใส ไร้คอร์รัปชัน และยุติธรรมมากขึ้น



2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการสร้างเครือข่ายประชาชนเพื่อส่งเสริมค่านิยมสุจริตตามหลักธรรมาภิบาลในจังหวัดนครราชสีมา

สมมติฐานที่ 1 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการสร้างเครือข่ายประชาชน ประกอบด้วย 1) ด้านสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ 2) ด้านสภาพแวดล้อมทางสังคม 3) ด้านสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรมอย่างน้อย 1 ด้าน ส่งผลต่อค่านิยมสุจริตในจังหวัดนครราชสีมา ผลการศึกษาดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการสร้างเครือข่ายประชาชนที่ส่งผลต่อค่านิยมสุจริตในจังหวัดนครราชสีมา

ปัจจัยที่ส่งผลต่อ	B	β	Std. Error	t	Sig.
ความไว้วางใจทางการเมือง					
ค่าคงที่ (Constant)	1.41		0.20	6.91**	0.00
ด้านสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ (ID1)	0.46	0.52	0.03	12.49**	0.00
ด้านสภาพแวดล้อมทางสังคม (ID2)	0.20	0.22	0.04	5.15**	0.00
ด้านสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรม (ID3)	-0.02	-0.03	0.03	-0.74	0.45

Multiple R = 0.63^a R Square = 0.40 Adjusted R Square = 0.40 Std. Error = 0.31**

มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 1 พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการสร้างเครือข่ายประชาชน ส่งผลต่อ ค่านิยมสุจริตในจังหวัดนครราชสีมา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ 0.01 คือ ด้านสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ ด้านสภาพแวดล้อมทางสังคม และด้านสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรม ซึ่งเขียนสมการได้ดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนดิบ

$$\hat{Y} = 1.41 + 0.46_{(ID1)} + 0.20_{(ID2)}$$

สมการพยากรณ์รูปแบบมาตรฐาน

$$Z_y = 0.52_{z(ID1)} + 0.22_{z(ID2)}$$

สรุปได้ว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการสร้างเครือข่ายประชาชนสามารถร่วมกันทำนาย ค่านิยมสุจริตในจังหวัดนครราชสีมา ส่งผลอยู่ 2 ด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยเรียงลำดับตามสมการดังนี้ โดยรวมแสดงว่าได้ร้อยละ 40.6 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ ได้ร้อยละ 46.8 และด้านสภาพแวดล้อมทางสังคม ได้ร้อยละ 60.8 ตามลำดับ

สมมติฐานที่ 2 หลักธรรมาภิบาล ได้แก่ 1) หลักคุณธรรม 2) หลักนิติธรรม 3) หลักความโปร่งใส 4) หลักความมีส่วนร่วม 5) หลักความรับผิดชอบ และ 6) หลักความคุ้มค่า อย่างน้อย 1 ด้าน ส่งผลต่อค่านิยมสุจริตในจังหวัดนครราชสีมา ผลการศึกษาดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 หลักธรรมาภิบาล ที่ส่งผลต่อค่านิยมสุจริตในจังหวัดนครราชสีมา

ปัจจัยที่ส่งผลต่อ	B	β	Std. Error	t	Sig.
ความไว้วางใจทางการเมือง					
ค่าคงที่ (Constant)	0.32		0.11	2.81**	0.00
หลักคุณธรรม (DM 1)	0.13	0.17	0.02	4.75**	0.00
หลักนิติธรรม (DM 2)	0.19	0.22	0.05	3.45**	0.00
หลักความโปร่งใส (DM 3)	0.32	0.39	0.02	12.54**	0.00
หลักความมีส่วนร่วม (DM 4)	0.26	0.30	0.03	8.76**	0.00
หลักความรับผิดชอบ (DM 5)	-0.07	-0.08	0.05	-1.27	0.20
หลักความคุ้มค่า (DM 6)	0.07	0.08	0.02	2.52**	0.01

Multiple R = 0.86^a R Square = 0.75 Adjusted R Square = 0.74 Std. Error = 0.20**

มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 2 พบว่า หลักธรรมาภิบาล ส่งผลต่อค่านิยมสุจริตในจังหวัดนครราชสีมา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ 0.01 ตามผลการวิเคราะห์ที่ปรากฏในตาราง โดยเรียงลำดับตามสมการดังนี้ หลักความโปร่งใส หลักความมีส่วนร่วม หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม และหลักความคุ้มค่า ซึ่งเขียนสมการได้ดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนดิบ

$$\hat{Y} = 0.32 + 0.13_{(DM\ 1)} + 0.19_{(DM\ 2)} + 0.32_{(DM\ 3)} + 0.26_{(DM\ 4)} + 0.07_{(DM\ 6)}$$

สมการพยากรณ์รูปแบบมาตรฐาน

$$Z_y = 0.17_{z(DM\ 1)} + 0.22_{z(DM\ 2)} + 0.39_{z(DM\ 3)} + 0.30_{z(DM\ 4)} + 0.08_{z(DM\ 6)}$$

สรุปได้ว่า หลักธรรมาภิบาล สามารถร่วมกันทำนายค่านิยมสุจริตในจังหวัดนครราชสีมา ส่งผลอยู่ 5 ด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยเรียงลำดับตามสมการดังนี้ โดยรวม แสดงได้ร้อยละ 75.3 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า หลักความโปร่งใส ได้ร้อยละ 32.7 หลักความมีส่วนร่วมสามารถร่วมกันทำนายค่านิยมสุจริตในจังหวัดนครราชสีมา ได้ร้อยละ 26.6 หลักนิติธรรม ได้ร้อยละ 19.0 หลักคุณธรรม ได้ร้อยละ 13.6 หลักความคุ้มค่า ได้ร้อยละ 7.2 ตามลำดับ



3. นำเสนอแนวทางการพัฒนาการสร้างเครือข่ายประชาชนเพื่อส่งเสริมค่านิยมสุจริตตามหลักธรรมาภิบาลในจังหวัดนครราชสีมา พบว่า หลักความมีส่วนร่วม เป็นหัวใจสำคัญของการสร้างเครือข่ายที่เข้มแข็ง การที่ประชาชนได้รับความรู้ ความเข้าใจในสิทธิและบทบาทของตนเอง และได้รับโอกาสอย่างเท่าเทียมในการมีส่วนร่วมพัฒนาท้องถิ่น จะเป็นพื้นฐานให้พวกเขารู้สึกเป็นเจ้าของ และพร้อมที่จะร่วมตรวจสอบการทำงานของภาครัฐและเอกชน หลักคุณธรรม ซึ่งเป็นรากฐานส่วนบุคคลที่สำคัญ การที่แต่ละบุคคลมีความซื่อสัตย์สุจริต และพร้อมจะส่งเสริมคุณธรรมในครอบครัวและชุมชน จะสร้างความไว้วางใจภายในเครือข่าย และเป็นแรงผลักดันให้เกิดการร่วมมือกันอย่างจริงจัง หลักความรับผิดชอบ ที่ช่วยให้การทำงานมีประสิทธิภาพ เมื่อทุกคนยอมรับผลจากการกระทำของตนเองและสำนึกในความรับผิดชอบต่อร่วมกัน จะทำให้เกิดความมุ่งมั่นในการแก้ไขปัญหาการทุจริตอย่างจริงจัง หลักความโปร่งใส ก็เป็นสิ่งจำเป็นในการสร้างความเชื่อมั่นและการตรวจสอบ การเปิดเผยข้อมูลที่ครบถ้วน โดยเฉพาะการใช้งบประมาณ จะช่วยลดโอกาสในการทุจริตและสร้างความไว้วางใจจากประชาชน หลักนิติธรรม เป็นเสาหลักที่ทำให้การทำงานอยู่ในกรอบที่ถูกต้องและเป็นธรรม การยึดมั่นในกฎหมายและความเชื่อมั่นในความยุติธรรม จะทำให้การต่อต้านการทุจริตเป็นไปอย่างมีระบบและชอบธรรม หลักความคุ้มค่า ซึ่งมีความสำคัญต่อความยั่งยืนของเครือข่าย การใช้ทรัพยากรสาธารณะอย่างมีประสิทธิภาพและโปร่งใส จะทำให้การลงทุนเพื่อส่งเสริมความสุจริตเกิดประโยชน์สูงสุดในระยะยาว

อภิปรายผลการวิจัย

1. การสร้างเครือข่ายประชาชนเพื่อส่งเสริมค่านิยมสุจริตตามหลักธรรมาภิบาลในจังหวัดนครราชสีมา สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้ ด้านความรู้ ประชาชนต้องมีความเข้าใจอย่างลึกซึ้งเกี่ยวกับ ปัญหาการทุจริตและผลกระทบ หลักธรรมาภิบาลและค่านิยมสุจริต เพื่อเป็นเข็มทิศในการดำเนินงาน นอกจากนี้ การรู้ สิทธิ บทบาท และช่องทางการมีส่วนร่วม รวมถึงความรู้ในการ สร้าง บริหารเครือข่าย และกฎหมาย ที่เกี่ยวข้อง จะช่วยให้การทำงานมีประสิทธิภาพและถูกต้องตามหลักการ ด้านอารมณ์ความรู้สึก ความไม่พอใจหรือไม่ทนต่อการทุจริต เป็นจุดเริ่มต้นที่ทรงพลังในการกระตุ้นการรวมตัว ความรู้สึกเป็นเจ้าของและความผูกพันกับชุมชน จะสร้างความยั่งยืนให้เครือข่าย ขณะที่ ความเชื่อมั่นไว้วางใจ ในหมู่สมาชิกและความสามารถในการสร้างการเปลี่ยนแปลง จะหล่อเลี้ยงกำลังใจในการทำงานร่วมกัน นอกจากนี้ ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น และ ความภาคภูมิใจในการเป็นพลเมืองที่ดี ยังช่วยเสริมสร้างความสามัคคีและเป็นแรงเสริมเชิงบวก ด้านพฤติกรรม การลงมือปฏิบัติจริงผ่าน การเข้าร่วมกิจกรรมและการรวมกลุ่ม แสดงถึงความตั้งใจจริง หัวใจสำคัญ คือ การกล้าแสดงออกและการตรวจสอบ ซึ่งเป็นกลไกในการต่อต้านและลดการทุจริต และที่สำคัญที่สุดคือ การปฏิบัติตนตามหลักคุณธรรมและจริยธรรม ในชีวิตประจำวัน ซึ่งสร้างความน่าเชื่อถือและความไว้วางใจภายในเครือข่าย ทำให้การทำงานร่วมกันราบรื่นและมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ภัครสิริ แอนิหน และคณะ (2563) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การสร้างค่านิยมสุจริตของวัดและชุมชนจังหวัดเพชรบุรี” ผลการวิจัยพบว่า 1. แนวทางการสร้างค่านิยมสุจริตของวัดและชุมชน พบว่า ส่งเสริมให้เยาวชนไทยปฏิบัติตาม กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ เคารพสิทธิของผู้อื่นและรักษาสี

ของตน ตระหนักถึงความรับผิดชอบ รวมถึงส่งเสริมคุณธรรมและหลักธรรม ส่งเสริมให้รักษาเอกลักษณ์ของความเป็นไทย มีชีวิตที่พอเพียง สามารถดลелеิกอบายมุขทั้งหลายได้ 2. ปัจจัยที่มีผลต่อการสร้างค่านิยมสุจริตของวัดและชุมชน พบว่า ใช้ “คุณธรรมนำการพัฒนา” ซึ่งแบ่งได้เป็น 4 ลักษณะ ดังนี้ คุณธรรมที่เป็นปัจจัยผลักดันที่ทำให้เกิดความเพียร คุณธรรมที่เป็นปัจจัยสร้างแรงผลักดันให้เกิดคุณธรรม คุณธรรมที่เป็นปัจจัยเหนี่ยวรั้งไม่ให้เกิดสิ่งที่ไม่ถูกต้อง คุณธรรมที่เป็นปัจจัยสนับสนุนให้เข้าไปมีส่วนร่วมทำกิจกรรมสุดท้ายคือการพัฒนาทางด้านจิตใจ 3. ปัญหาและอุปสรรคการสร้างค่านิยมสุจริตของวัดและชุมชน พบว่า สังคมแปรเปลี่ยนไปในทางวัตถุนิยมมากขึ้น คนไทยจึงเป็นสังคมที่มีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ส่งผลให้เกิดความเสื่อมถอยด้านคุณธรรมจริยธรรมตามมา เป็นปัญหาทางสังคม ทั้งปัญหาความยากจน ปัญหาครอบครัว ความแตกแยกทางความคิด ปัญหาการเมือง ปัญหาด้านเศรษฐกิจ อาชญากรรม และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระพรหมเวที (สุเทพ ฝุสสุธมโม) และพระครูสังฆรักษ์ทรงพรหม ชยทตฺโต (2563) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาศักยภาพสถาบันทางสังคมในการปลูกฝังจิตสำนึกคุณธรรมและค่านิยมสุจริตในสังคมไทย” ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาศักยภาพสถาบันทางสังคมในการปลูกฝังจิตสำนึกคุณธรรมและค่านิยมสุจริตในสังคมไทย มีลักษณะเป็นกิจกรรมเครือข่ายคนรุ่นใหม่ด้านทุจริต ในรูปแบบของกิจกรรมจิตอาสาที่แสดงออกถึงความรับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมเชิงวิชาการเพื่อปลูกฝังจิตสำนึกคุณธรรมและค่านิยมสุจริตแก่สมาชิกเครือข่ายคนรุ่นใหม่ด้านทุจริต และกิจกรรมเชิงปฏิบัติการเพื่อเผยแพร่สำนึกคุณธรรมและค่านิยมสุจริตหรือต่อต้านทุจริตไปสู่ชุมชนและสังคม และสอดคล้องกับงานวิจัยของ กาญจนา ดำจตุติ และไพบุลย์ สุขเจตนิ (2566) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การเสริมสร้างวัฒนธรรมค่านิยมสุจริตและการต่อต้านการทุจริตของเยาวชนภายใต้แนวคิดโตไปไม่โกง” ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการเสริมสร้างวัฒนธรรมและค่านิยมสุจริตและการต่อต้านการทุจริตให้เยาวชนมีความเกรงกลัวและละอายต่อบาปโดยสถาบันครอบครัวปลูกฝังความซื่อสัตย์ปฏิบัติให้เห็นเป็นแบบอย่างสถาบันการศึกษาสอนให้ละอายต่อการทำบาปมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ กลุ่มเพื่อนและชุมชน ช่วยตักเตือนแนะนำ สีมวลชนส่งเสริมเยาวชนยกย่องผู้ที่มีความซื่อสัตย์ สุจริต เป็นแบบอย่างที่ดีแก่สังคมและเยาวชน ด้านสถาบันศาสนา ครูพระสอนศีลธรรม อบรมเรื่องที่ใกล้ตัว เทศน์ใช้ภาษาตามวัยและความสำคัญทางพระพุทธศาสนา เป็นต้น

2. ปัจจัยที่มีผลต่อการสร้างเครือข่ายประชาชนเพื่อส่งเสริมค่านิยมสุจริตตามหลักธรรมาภิบาลในจังหวัดนครราชสีมา 1. ปัจจัยที่มีผลต่อการสร้างเครือข่ายประชาชนสามารถร่วมกันทำนาย ค่านิยมสุจริตในจังหวัดนครราชสีมา ส่งผลอยู่ 2 ด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 คือ ด้านสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ และด้านสภาพแวดล้อมทางสังคม ค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจที่ปรับแล้ว (Adjusted R Square) เท่ากับ 40.6 และ 2. หลักธรรมาภิบาล สามารถร่วมกันทำนายค่านิยมสุจริตในจังหวัดนครราชสีมา ส่งผลอยู่ 5 ด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 คือ หลักความโปร่งใส หลักความมีส่วนร่วม หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความคุ้มค่า ค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจที่ปรับแล้ว (Adjusted R Square) เท่ากับ 75.3 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูปริยัตติวรเมธี (อชิรวิชญานันท์ อริยเมธีโก) (2567) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การนำหลักพุทธธรรมาภิบาลไปประยุกต์ใช้



ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดร้อยเอ็ด” ผลการวิจัยพบว่า ผลการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) ระหว่างชุดของปัจจัยหรือตัวพยากรณ์ทั้ง 14 ปัจจัยกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนใน จังหวัดร้อยเอ็ด มีค่าเท่ากับ 0.174 และค่าสัมประสิทธิ์ของการพยากรณ์ (R_2) เท่ากับ 0.30 แสดงว่า ชุดของตัวพยากรณ์ทั้ง 14 ปัจจัย สามารถพยากรณ์การส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของ ประชาชนในจังหวัดร้อยเอ็ด ได้ร้อยละ 30.00 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีความมาตรฐานการทำนายที่วิเคราะห์ได้อยู่ที่ระดับ 2.063 ซึ่งเป็นค่าที่ยอมรับได้ แสดงว่า ตัวแปรพยากรณ์ทั้ง 14 ปัจจัยไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างกันแต่อย่างใด ซึ่งเป็นค่าที่ยอมรับได้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูโสภาสนนทกิตต์ (ศักดา โสภาโส) (2567) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการกล่อมเกลากิจกรรมทางการเมืองในความเป็นพลเมืองดีของประชาชนจังหวัดนนทบุรี” ผลการวิจัยพบว่า ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบปกติเพื่อค้นหาหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการ กล่อมเกลากิจกรรมทางการเมืองที่ส่งผลต่อความเป็นพลเมืองดีของประชาชนจังหวัดนนทบุรีพบว่า ค่า สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณมีค่า .766 และกำลังสองของค่าสหสัมพันธ์พหุคูณ มีค่า .602 แสดงว่า ตัวพยากรณ์คือ หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการกล่อมเกลากิจกรรมทางการเมือง ได้แก่ หลักสาราณียธรรมทั้ง 6 ตัว ร่วมกันพยากรณ์ความเป็นพลเมืองดีของประชาชนจังหวัดนนทบุรีได้ร้อยละ 60.2 และค่าความ คลาดเคลื่อนมาตรฐานของการพยากรณ์มีค่า .265 ซึ่งมีตัวแปรที่ศึกษา 3 ตัวแปร โดยเรียงลำดับ ตามสมการ ดังนี้คือ เมตตากายกรรม (แสดงออกต่อกันด้วยความปรารถนาดี) สีลสามัญญตา (มีความ ประพฤติสุจริต เสมอกับผู้อื่น) และ ทิฐิสามัญญตา (มีความเห็นชอบร่วมกับผู้อื่น) ที่ส่งผลต่อความเป็น พลเมืองดีของประชาชนจังหวัดนนทบุรีอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 ได้ร้อยละ 60.2 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศรีณย์กร สังข์สิงห์ (2567) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของเยาวชนในจังหวัดนครปฐม” ผลการวิจัยพบว่า 1) การกล่อมเกลากิจกรรมทางการเมือง ส่งผลต่อการส่งเสริมความเป็นพลเมืองใน ระบอบประชาธิปไตยของเยาวชนในจังหวัดนครปฐม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ 0.01 แสดงว่าการกล่อมเกลากิจกรรมทางการเมืองสามารถร่วมกันทำนาย ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของ เยาวชนในจังหวัดนครปฐม ได้ร้อยละ 87.1 และ ๒) หลักสัปปุริสธรรม ส่งผลต่อการส่งเสริมความเป็น พลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของเยาวชนในจังหวัดนครปฐม แสดงว่าหลักสัปปุริสธรรม สามารถ ร่วมกันทำนาย ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของเยาวชนในจังหวัดนครปฐม ได้ร้อยละ 87.3

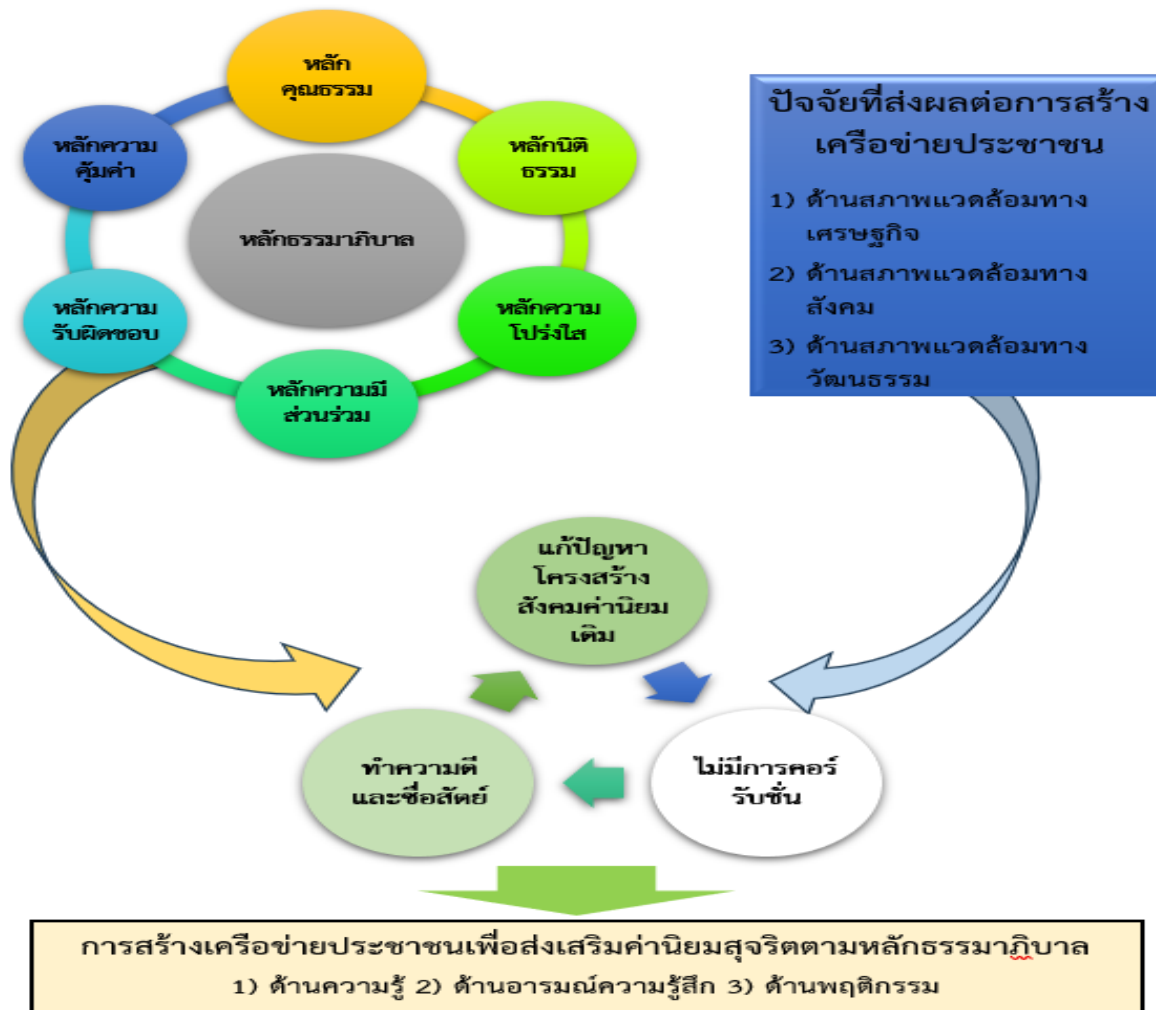
3. แนวทางการพัฒนาการสร้างเครือข่ายประชาชนเพื่อส่งเสริมค่านิยมสุจริตตามหลักธรรมาภิบาลในจังหวัดนครราชสีมา หลักความมีส่วนร่วม เป็นหัวใจสำคัญของการสร้างเครือข่ายที่เข้มแข็ง การที่ประชาชนได้รับความรู้ ความเข้าใจในสิทธิและบทบาทของตนเอง และได้รับโอกาสอย่างเท่าเทียมในการมีส่วนร่วมพัฒนาท้องถิ่น จะเป็นพื้นฐานให้พวกเขารู้สึกเป็นเจ้าของ และพร้อมที่จะร่วมตรวจสอบการทำงานของภาครัฐและเอกชน หลักคุณธรรมซึ่งเป็นรากฐานส่วนบุคคลที่สำคัญ การที่แต่ละบุคคลมีความซื่อสัตย์สุจริต และพร้อมจะส่งเสริมคุณธรรมในครอบครัว

และชุมชน จะสร้างความไว้วางใจภายในเครือข่าย และเป็นแรงผลักดันให้เกิดการร่วมมือกันอย่างจริงจัง หลักความรับผิดชอบ ที่ช่วยให้การทำงานมีประสิทธิภาพ เมื่อทุกคนยอมรับผลจากการกระทำของตนเองและสำนึกในความรับผิดชอบต่อส่วนรวม จะทำให้เกิดความมุ่งมั่นในการแก้ไขปัญหาการทุจริตอย่างจริงจัง หลักความโปร่งใส ก็เป็นสิ่งจำเป็นในการสร้างความเชื่อมั่นและการตรวจสอบ การเปิดเผยข้อมูลที่ครบถ้วน โดยเฉพาะการใช้งบประมาณ จะช่วยลดโอกาสในการทุจริตและสร้างความไว้วางใจจากประชาชน หลักนิติธรรม เป็นเสาหลักที่ทำให้การทำงานอยู่ในกรอบที่ถูกต้องและเป็นธรรม การยึดมั่นในกฎหมายและความเชื่อมั่นในความยุติธรรม จะทำให้การต่อต้านการทุจริตเป็นไปอย่างมีระบบและชอบธรรม หลักความคุ้มค่า ซึ่งมีความสำคัญต่อความยั่งยืนของเครือข่าย การใช้ทรัพยากรสาธารณะอย่างมีประสิทธิภาพและโปร่งใส จะทำให้การลงทุนเพื่อส่งเสริมความสุจริตเกิดประโยชน์สูงสุดในระยะยาว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปริญญา อุณพิกุล และพระครูชัยรัตนกร (2567) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์” ผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์ การบริหารสถานศึกษาควรมีการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีให้สอดคล้องกับบริบทของชุมชน สถานศึกษาผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นใช้ทรัพยากรให้เกิดประสิทธิภาพ การตั้งเป้าหมายที่ชัดเจนเคารพและปฏิบัติตามกฎระเบียบเพื่อความสงบสุขของส่วนรวม มีการกระจายบทบาท และหน้าที่ที่รับผิดชอบมีการปฏิบัติตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย มีการตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่และผลที่เกิดจากการปฏิบัติหน้าที่ และสอดคล้องกับ อนันต์ เลิศฤทธิ์ และคณะ (2567) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการใช้อำนาจเชิงพุทธในการบริหารจัดการวัดของเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 157 ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505” ผลวิจัยพบว่า มี 3 รูปแบบ คือ 1) การใช้อำนาจตามหลักพระธรรมวินัย 2) การใช้อำนาจอย่างมีศาสตร์และศิลป์ และ 3) การใช้อำนาจตามหลักธรรมาภิบาล ให้ความเสมอภาคของผู้ใต้ปกครอง มีการใช้ดุลยพินิจเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม โดยไม่มีการปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ เพื่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น หรือปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริต และยังสอดคล้องกับ สรพงษ์ มีมิตรภาพ และคณะ (2567) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนพื้นที่สูง กลุ่มโรงเรียนขุนยวม-แม่เงา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1” ผลการวิจัยพบว่า สภาพการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล โดยรวมอยู่ในระดับมาก เรียงจากสูงไปต่ำ คือ ความรับผิดชอบทางการบริหาร ประชาธิปไตย ค่านิยมประชาธิปไตย การบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ และแพลตฟอร์มดิจิทัลกลาง ตามลำดับ ปัญหา คือ การมอบหมายงานไม่ชัดเจน ไม่ปรับปรุงกฎระเบียบให้ทันสมัยสอดคล้องกับปัจจุบัน ไม่ให้โอกาสผู้มีส่วนได้เสียมีส่วนร่วมจัดการศึกษา การบริหารตามหลักประชาธิปไตยไม่ต่อเนื่องและไม่นำดิจิทัลมาใช้พัฒนาข้อมูลอย่างทั่วถึงตามลำดับ แนวทางการพัฒนา ควรกำหนดให้มีการนำระบบดิจิทัลมาใช้ในการปฏิบัติงานและอำนวยความสะดวกให้กับผู้รับบริการ กำหนดโครงสร้างบริหารงานเพื่อการสู่เป้าหมายความสำเร็จที่ชัดเจน มีวิสัยทัศน์ ยุทธศาสตร์ และเป้าประสงค์การปฏิบัติงาน มีการติดตามประเมินผลและปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง เปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม



ร่วมแสดงความคิดเห็นในการบริหารสถานศึกษาและมีการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ระเบียบวินัยแก่นักเรียนอยู่เสมอ

องค์ความรู้จากการวิจัย



แผนภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัยเรื่อง การสร้างเครือข่ายประชาชนเพื่อส่งเสริมค่านิยมสุจริตตามหลักธรรมาภิบาลในจังหวัดนครราชสีมา อธิบายและเรียงตามลำดับความสำคัญของการสร้างเครือข่ายประชาชนเพื่อส่งเสริมค่านิยมสุจริตตามหลักธรรมาภิบาลในจังหวัดนครราชสีมา ได้ดังนี้

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการสร้างเครือข่ายประชาชน อธิบายได้ว่า ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ถือเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญสูงสุด เมื่อประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีภาระปากท้องน้อยลง โอกาสที่พวกเขาจะพัวพันกับการทุจริตก็ลดลง ทำให้มีเวลาและศักยภาพในการเข้ามามีส่วนร่วมกับเครือข่ายเพื่อส่งเสริมค่านิยมสุจริตมากขึ้น

สภาพแวดล้อมทางสังคม การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมช่วยสร้างสายสัมพันธ์และความไว้วางใจ ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการรวมกลุ่ม

หลักธรรมาภิบาล อธิบายได้ว่า หลักความมีส่วนร่วม เป็นหัวใจสำคัญของการสร้างเครือข่ายที่เข้มแข็ง การที่ประชาชนได้รับความรู้ ความเข้าใจในสิทธิและบทบาทของตนเอง และได้รับโอกาสอย่างเท่าเทียมในการมีส่วนร่วมพัฒนาท้องถิ่น จะเป็นพื้นฐานให้พวกเขารู้สึกเป็นเจ้าของ และพร้อมที่จะร่วมตรวจสอบการทำงานของภาครัฐและเอกชน หลักคุณธรรม ซึ่งเป็นรากฐานส่วนบุคคลที่สำคัญ การที่แต่ละบุคคลมีความซื่อสัตย์สุจริต และพร้อมจะส่งเสริมคุณธรรมในครอบครัวและชุมชน จะสร้างความไว้วางใจภายในเครือข่าย และเป็นแรงผลักดันให้เกิดการร่วมมือกันอย่างจริงจัง หลักความรับผิดชอบ ที่ช่วยให้การทำงานมีประสิทธิภาพ เมื่อทุกคนยอมรับผลจากการกระทำของตนเองและสำนึกในความรับผิดชอบร่วมกัน จะทำให้เกิดความมุ่งมั่นในการแก้ไขปัญหาการทุจริตอย่างจริงจัง หลักความโปร่งใส ก็เป็นสิ่งจำเป็นในการสร้างความเชื่อมั่นและการตรวจสอบ การเปิดเผยข้อมูลที่ครบถ้วน โดยเฉพาะการใช้งบประมาณ จะช่วยลดโอกาสในการทุจริตและสร้างความไว้วางใจจากประชาชน หลักนิติธรรม เป็นเสาหลักที่ทำให้การทำงานอยู่ในกรอบที่ถูกต้องและเป็นธรรม การยึดมั่นในกฎหมายและความเชื่อมั่นในความยุติธรรม จะทำให้การต่อต้านการทุจริตเป็นไปอย่างมีระบบและชอบธรรม หลักความคุ้มค่า ซึ่งมีความสำคัญต่อความยั่งยืนของเครือข่าย การใช้ทรัพยากรสาธารณะอย่างมีประสิทธิภาพและโปร่งใส จะทำให้การลงทุนเพื่อส่งเสริมความสุจริตเกิดประโยชน์สูงสุดในระยะยาว

ค่านิยมสุจริต อธิบายได้ว่า ด้านความรู้ อธิบายได้ ความรู้เรื่องปัญหาการทุจริตและผลกระทบ การที่ประชาชนเข้าใจอย่างถ่องแท้ว่าการทุจริตเกิดขึ้นได้อย่างไร มีรูปแบบใดบ้าง และส่งผลร้ายแรงต่อชีวิตความเป็นอยู่สังคม และประเทศชาติอย่างไร จะเป็นแรงผลักดันให้พวกเขามองเห็นความจำเป็นเร่งด่วนในการเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา ด้านอารมณ์ความรู้สึก อธิบายได้ว่า ความรู้สึกไม่พอใจหรือไม่ทนต่อการทุจริต อารมณ์นี้เป็นจุดเริ่มต้นที่ทรงพลังที่สุด เมื่อประชาชนรู้สึกกว่าตนเองหรือชุมชนได้รับผลกระทบจากความไม่โปร่งใสหรือการทุจริต ความโกรธและความคับข้องใจจะผลักดันให้เกิดความต้องการที่จะเปลี่ยนแปลงและนำไปสู่การรวมกลุ่มเพื่อแก้ไขปัญหา ด้านพฤติกรรม อธิบายได้ว่า พฤติกรรมการเข้าร่วมกิจกรรมและการรวมกลุ่ม การที่ประชาชนลงมือปฏิบัติจริงด้วยการเข้าร่วมการประชุม กิจกรรม หรือการรวมตัวกันเพื่อวัตถุประสงค์ในการส่งเสริมความสุจริต แสดงถึงความตั้งใจจริงและเป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างพลังของเครือข่าย พฤติกรรมการกล้าแสดงออกและการตรวจสอบ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ด้านความรู้ ควรส่งเสริมให้ประชาชนรู้จักหลักธรรมาภิบาลที่ส่งเสริมความซื่อสัตย์ในสังคม และเข้าใจความหมายของค่านิยมสุจริตอย่างชัดเจน



2. ด้านอารมณ์ความรู้สึก ควรมีความรู้สึกอยากมีส่วนร่วมในการส่งเสริมค่านิยมสุจริต และต้องมีความเชื่อมั่นว่าค่านิยมสุจริตจะช่วยพัฒนาชุมชน

3. ด้านพฤติกรรม ควรมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่ส่งเสริมค่านิยมสุจริตในชุมชน กล่าวปฏิเสธการรับของขวัญหรือสิ่งของที่ไม่ถูกต้อง

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ด้านความรู้ ควรมุ่งเน้นการให้ความรู้ความเข้าใจเรื่องปัญหาการทุจริตและผลกระทบ รวมถึง หลักธรรมาภิบาลและค่านิยมสุจริต อย่างต่อเนื่องผ่านสื่อและกิจกรรมที่เข้าถึงง่าย ประชาชนควรได้รับความรู้เกี่ยวกับ สิทธิบทบาท และช่องทางการมีส่วนร่วม รวมถึงการบริหารจัดการเครือข่ายและกฎหมาย ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ด้านอารมณ์ความรู้สึก ต้องปลูกจิตสำนึกให้ไม่ทนต่อการทุจริต โดยใช้กรณีศึกษาและประสบการณ์จริง มาสร้างความตระหนัก ส่งเสริมความรู้สึกเป็นเจ้าของและความผูกพันต่อชุมชน เพื่อสร้างแรงจูงใจในการปกป้องผลประโยชน์ส่วนรวม การสร้างความเชื่อมั่นและไว้วางใจ ทั้งในหมู่สมาชิกและต่อระบบ รวมถึง ปลูกฝังความเห็นอกเห็นใจและความภาคภูมิใจ ในการเป็นพลเมืองที่ดี จะช่วยเสริมสร้างความสามัคคีและกำลังใจ

3. ด้านพฤติกรรม ควรกระตุ้นการเข้าร่วมกิจกรรมและการรวมกลุ่ม อย่างเป็นรูปธรรม และ สร้างพื้นที่ปลอดภัยสำหรับการกล้าแสดงออกและการตรวจสอบ การทุจริตสุดท้ายคือการ ส่งเสริมให้ประชาชนปฏิบัติตามหลักคุณธรรมและจริยธรรมในชีวิตประจำวัน และสนับสนุนการสร้างต้นแบบที่ดีเพื่อเป็นแรงบันดาลใจและแบบอย่างในการขับเคลื่อนความสุจริตให้เกิดขึ้นในสังคมอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ การพัฒนาระบบและกลไกการบริหารจัดการที่ดีภายใต้หลักธรรมาภิบาล ในจังหวัดนครราชสีมา

2. ควรทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ การส่งเสริมหลักธรรมาภิบาลอันส่งผลต่อความสำเร็จการนำนโยบายไปปฏิบัติของเทศบาลนครนครราชสีมา

3. ควรทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการสร้างเครือข่ายประชาชนเพื่อส่งเสริมค่านิยมสุจริตตามหลักธรรมาภิบาลในพื้นที่อำเภอหรือจังหวัดอื่น ๆ

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา คำจตุ และไพบุลย์ สุขเจตน์. (2566). การเสริมสร้างวัฒนธรรมค่านิยมสุจริตและการต่อต้านการทุจริตของเยาวชนภายใต้แนวคิด “โตไปไม่โกง”. *วารสารสิรินธรปริทรรศน์*, 24(1), 63-74.
- ปริญญญา อุ่นพิกุล และพระครูชัยรัตนกร. (2567). การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์. *วารสารพุทธปรัชญาวิวัฒน์*, 8(1), 11-21.

- พระครูโสภาสนทนทิตต์ (ศักดิ์ดา โสภาโส). (2567). *การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการกล่อมเกลาทางการเมืองในความเป็นพลเมืองดีของประชาชนจังหวัดนนทบุรี* (ดุสิตนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา รัฐศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูปริยัติวรเมธี (อชิรวชิญาณันท์ อริยมณีโก). (2567). *การนำหลักพุทธธรรมมาภิบาลไปประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดร้อยเอ็ด* (ดุสิตนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา รัฐศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมเวที (สุเทพ ผุสฺสธมฺโม) และพระครูสังฆรักษ์ทรงพรณ ชยทตฺโต. (2563). การพัฒนาศักยภาพสถาบันทางสังคมในการปลูกฝังจิตสำนึกคุณธรรมและค่านิยมสุจริตในสังคมไทย. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 9(3), 18-26.
- ภัครสิริ แอนินท และคณะ . (2563). การสร้างค่านิยมสุจริตของวัดและชุมชนจังหวัดเพชรบุรี. *วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์*, 5(3), 176-186.
- ศรัณย์กร สังข์สิงห์. (2567). *การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของเยาวชนในจังหวัดนครปฐม* (ดุสิตนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา รัฐศาสตร์). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สรพงษ์ มีมิตรภาพ และคณะ. (2567). แนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนพื้นที่สูงกลุ่มโรงเรียนขุนยวม-แม่เงา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1. *วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์*, 11(7), 37-46.
- สำนักงานเทศบาลนครนครราชสีมา. (2568). *ประชากรที่มีสิทธิ์เลือกตั้ง*. สืบค้น 22 มกราคม 2568, จาก <https://election.pptvhd36.com/region/2/23>
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2566). *แนวทางการดำเนินงานโรงเรียนสุจริต*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2556). *หลักธรรมาภิบาลของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี*. กรุงเทพฯ: คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา.
- อนันต์ เลิศฤทธิ และคณะ. (2567). รูปแบบการใช้อำนาจเชิงพุทธในการบริหารจัดการวัดของเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 157 ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505. *Journal of Roi Kaensarn Academ*, 9(8), 69-84.
- อารี จำปาทอง. (2562). *การส่งเสริมจริยธรรม*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- Likert, R. (1967). *The Method of Constructing and Attitude Scale*. New York: Wiley & Son.



การจัดการภูมินิเวศชุมชนลาวเวียงให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดนครนายก*

MANAGING THE LANDSCAPE OF THE LAO WIANG COMMUNITY TO BECOME A CULTURAL TOURIST DESTINATION NAKHON NAYOK PROVINCE

สุริยะ มาตรฐาน, พระมหาธงชัย สุนทรจาโร

Suriya Matham, Phramaha Thongchai Sundarācāro

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhon Ratchasima Campus

Corresponding Author E-mail: Suri1358355@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาระดับการจัดการภูมินิเวศ 2. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักการบริหารงาน PDCA กับการจัดการภูมินิเวศ 3. นำเสนอแนวทางการจัดการภูมินิเวศชุมชนลาวเวียงให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดนครนายก การวิจัยแบบผสมวิธี ประชากร คือ ประชาชนในพื้นที่ชุมชนลาวเวียง จังหวัดนครนายก จำนวน 395 คน วิเคราะห์ข้อมูลที่ใช้หาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐานโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 12 รูปหรือคน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า

1. ระดับการจัดการภูมินิเวศชุมชนลาวเวียง โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.35$) 2. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างหลักการบริหารจัดการ PDCA กับการจัดการภูมินิเวศชุมชนลาวเวียง โดยภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับสูงมาก ($r=0.951^{**}$) จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย 3. แนวทางการจัดการภูมินิเวศชุมชนลาวเวียง พบว่าการบูรณาการ PDCA ช่วยให้การจัดการภูมินิเวศชุมชนลาวเวียงมีโครงสร้างชัดเจนสามารถพัฒนาต่อเนื่องได้ คือ 1) ด้านโครงสร้างพื้นฐานที่เอื้อต่อการท่องเที่ยว ได้แก่ จัดการพื้นที่เพื่อให้เหมาะสมต่อการพักผ่อน ส่งเสริมการพัฒนาที่พักที่เข้ากับวัฒนธรรมท้องถิ่น 2) ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ได้แก่ จัดอบรมชาวบ้านเกี่ยวกับการบริการนักท่องเที่ยว 3) ด้านการส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ ได้แก่ จัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ในรูปแบบที่ดึงดูด จัดกิจกรรมเชิงประชาสัมพันธ์ การจัดนิทรรศการในพื้นที่เมืองใหญ่เพื่อเชิญชวนนักท่องเที่ยว 4) ด้านการจัดทำระบบเครือข่าย ได้แก่ ประสานความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ เช่น หน่วยงานภาครัฐ องค์กรพัฒนาเอกชน หรือสถานศึกษา 5) ด้านพัฒนาการสื่อสารและการตลาด ได้แก่ พัฒนาสื่อภาษาต่างประเทศเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ โปรโมตผ่านผู้มีอิทธิพลออนไลน์หรือการทำโปรโมชันท่องเที่ยว

*Received July 18, 2025; Revised August 24, 2025; Accepted August 24, 2025

คำสำคัญ : การจัดการภูมินิเวศ; ชุมชนลาวเวียง; แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

Abstract

This research article aims to 1. Study the level of landscape management. 2. Study the relationship between PDCA management principles and landscape management. 3. Present guidelines for landscape management of Lao Wiang community to be a cultural tourism destination in Nakhon Nayok Province. The research used a mixed-methods method. The population was 395 people in the Lao Wiang community, Nakhon Nayok Province. Data were analyzed by finding frequencies, percentages, means, and standard deviations. Hypotheses were tested using Pearson's correlation coefficient. Qualitative research used in-depth interviews with 12 people. Descriptive data analysis was used. The research results found that:

1. The overall level of Lao Wiang community landscape management is at a high level ($\bar{x}=4.35$). 2. The result of the relationship analysis between PDCA management principles and the overall Lao Wiang community landscape management is at a very high level ($r=0.951^{**}$). Therefore, the research hypothesis is accepted. 3. The Lao Wiang community landscape management approach found that PDCA integration helps the Lao Wiang community landscape management to have a clear structure and can be continuously developed, namely 1) Infrastructure that supports tourism, including managing the area to be suitable for relaxation and promoting the development of accommodations that fit with local culture. 2) Community participation, including organizing training for villagers on tourist services. 3) Public relations promotion, including creating attractive public relations media, organizing public relations activities, and organizing exhibitions in major cities to invite tourists. 4) Networking, including coordinating with various agencies, such as government agencies, NGOs, or educational institutions. 5) Communication and marketing development, including developing media in foreign languages to support foreign tourists, promoting through online influencers, or conducting tourism promotions.

Keywords : Ecological management; Lao Wiang community; Cultural tourism



บทนำ

ชุมชนลาวเวียงเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีประวัติศาสตร์การตั้งถิ่นฐานมายาวนานในประเทศไทย โดยเฉพาะในพื้นที่จังหวัดนครนายก ซึ่งยังคงรักษาขนบธรรมเนียม ประเพณี ภาษา และวิถีชีวิตดั้งเดิมไว้อย่างเหนียวแน่น องค์ประกอบทางวัฒนธรรมเหล่านี้ ไม่ว่าจะเป็นการทอผ้า การละเล่นพื้นบ้าน หรืออาหารพื้นถิ่น ล้วนสะท้อนอัตลักษณ์อันโดดเด่นและมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์อย่างยิ่ง ชุมชนลาวเวียงในนครนายกจึงเปรียบเสมือนพิพิธภัณฑ์มีชีวิตที่ควรค่าแก่การศึกษาและอนุรักษ์ ในปัจจุบันแนวคิดการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมเศรษฐกิจท้องถิ่นและสร้างรายได้ให้กับชุมชน การนำเสนอความโดดเด่นทางวัฒนธรรมของชุมชนลาวเวียงให้เป็นที่รู้จักจึงเป็นโอกาสที่ดีในการพัฒนาเศรษฐกิจและสร้างความยั่งยืน อย่างไรก็ตามการพัฒนาการท่องเที่ยวจะต้องคำนึงถึงการบริหารจัดการภูมิเนเวศอย่างรอบด้าน ทั้งในมิติทางกายภาพ ชีวภาพ และวัฒนธรรม เพื่อให้การพัฒนาเป็นไปอย่างสมดุล ไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และไม่ทำให้คุณค่าทางวัฒนธรรมดั้งเดิมเลือนหายไป การจัดการภูมิเนเวศชุมชนลาวเวียงให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดนครนายกนั้น มีปัญหาและความท้าทายหลายประการ ซึ่งมักเป็นปัญหาที่พบได้ทั่วไปในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ต้องการรักษาสมดุลระหว่างการอนุรักษ์และการพัฒนา นี่คือการประเด็นหลักๆ ที่อาจเกิดขึ้น เช่น การขาดองค์ความรู้ และทักษะของคนในท้องถิ่น การบริหารจัดการท่องเที่ยว ชุมชนอาจขาดความรู้ความเข้าใจในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบ เช่น การตลาด การจัดการนักท่องเที่ยว การสร้างประสบการณ์ที่ดี การบริการจัดการโฮมสเตย์ หรือการจัดการผลิตภัณฑ์ชุมชนให้ได้มาตรฐาน การสืบสานภูมิปัญญา บางชุมชนอาจยังไม่ตื่นตัวหรือเห็นความสำคัญของการท่องเที่ยวมากนัก ทำให้การมีส่วนร่วมในการพัฒนาและการดูแลรักษายังไม่เพียงพอ ปัญหาด้านโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก ป้ายบอกทาง ข้อมูลไม่เพียงพอ การขาดป้ายบอกทางที่เป็นมาตรฐาน หรือข้อมูลข่าวสารสำหรับนักท่องเที่ยวยังไม่หลากหลายและไม่เพียงพอ อาจทำให้นักท่องเที่ยวเข้าถึงและเข้าใจแหล่งท่องเที่ยวได้ยาก สาธารณูปโภคไม่รองรับ ข้อจำกัดด้านสาธารณูปโภค เช่น การจัดการขยะที่ไม่เพียงพอ หรือคุณภาพของแหล่งน้ำที่อาจลดลง หากมีการล้นไหลของนักท่องเที่ยวจำนวนมากโดยไม่มีการจัดการที่ดี ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ศูนย์บริการประชาสัมพันธ์หรือให้ข้อมูลแก่ท่องเที่ยวยังทำงานไม่เข้มแข็งหรือมีข้อมูลน้อย ทำให้ไม่สามารถให้การสนับสนุนนักท่องเที่ยวได้อย่างเต็มที่ (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครนายก, 2568)

จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้นนั้น ผู้วิจัยมุ่งหวังที่จะนำหลักการทางรัฐประศาสนศาสตร์สมัยใหม่ที่เปลี่ยนจากการเป็นผู้ควบคุมมาเป็นผู้เอื้ออำนวยให้มีความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชน ธรรมชาติ และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ การดำเนินการในลักษณะนี้จะช่วยให้มั่นใจได้ว่าการพัฒนาจะไม่เพียงนำมาซึ่งการเติบโตทางเศรษฐกิจ แต่ยังคงไว้ซึ่งคุณค่าทางวัฒนธรรม วิถีชีวิต และความอุดมสมบูรณ์ของสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างแท้จริงในระยะยาว

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการจัดการภูมินิเวศชุมชนลาวเวียงให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดนครนายก
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักการบริหารงาน PDCA กับการจัดการภูมินิเวศชุมชนลาวเวียงให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดนครนายก
3. เพื่อนำเสนอแนวทางการจัดการภูมินิเวศชุมชนลาวเวียงให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดนครนายก

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “การจัดการภูมินิเวศชุมชนลาวเวียงให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดนครนายก”

1. รูปแบบของการวิจัยเป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) การวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ
2. ประชากร (Population) และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไปในพื้นที่ชุมชนลาวเวียง อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก จำนวน 30,711 คน สุ่มกลุ่มตัวอย่างได้ 395 คน และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 12 รูปหรือคน
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การวิจัยเชิงปริมาณใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) จากแบบสอบถาม (Questionnaire) และการวิจัยเชิงคุณภาพใช้การสัมภาษณ์
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิจัยเชิงปริมาณเก็บรวบรวมจากแบบสอบถาม การวิจัยเชิงคุณภาพเก็บรวบรวมจากแบบสัมภาษณ์
5. การวิเคราะห์ข้อมูล การวิจัยเชิงปริมาณการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้ คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและการทดสอบสมมติฐานโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และการวิจัยเชิงคุณภาพเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 12 รูปหรือคน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์ที่เนื้อหาเชิงพรรณนา พร้อมทั้งนำเสนอข้อมูลเป็นองค์ความรู้ใหม่

ผลการวิจัย

1. ระดับการจัดการภูมินิเวศชุมชนลาวเวียงให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดนครนายก
ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับการจัดการภูมินิเวศชุมชนลาวเวียงให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดนครนายก โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) พิจารณาเป็นภาพรวมและรายด้าน
- ตารางที่ 1** ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นที่มีต่อการจัดการภูมินิเวศชุมชนลาวเวียงให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดนครนายก โดยภาพรวม



(n=395)

การจัดการภูมิเนเวศชุมชนลาวเวียงให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดนครนายก	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1) ด้านโครงสร้างพื้นฐานที่เอื้อต่อการท่องเที่ยว	4.37	0.45	มาก
2) ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน	4.35	0.44	มาก
3) ด้านการส่งเสริมการประชาสัมพันธ์	4.32	0.50	มาก
4) ด้านการจัดทำระบบเครือข่าย	4.37	0.47	มาก
5) ด้านพัฒนาการสื่อสารและการตลาด	4.34	0.51	มาก
ภาพรวม	4.35	0.38	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับความคิดเห็นที่มีต่อการจัดการภูมิเนเวศชุมชนลาวเวียงให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดนครนายก โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.35$, S.D.=0.38) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านโครงสร้างพื้นฐานที่เอื้อต่อการท่องเที่ยว ($\bar{X}=4.35$, S.D.=0.47) รองลงมา คือ ด้านการจัดทำระบบเครือข่าย ($\bar{X}=4.37$, S.D.=0.47) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านการส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ ($\bar{X}=4.32$, S.D.=0.50) ตามลำดับ

2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักการบริหารจัดการ PDCA กับการจัดการภูมิเนเวศชุมชนลาวเวียงให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดนครนายก

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างหลักการบริหารจัดการ PDCA กับการจัดการภูมิเนเวศชุมชนลาวเวียงให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ตามตารางดังนี้

(n = 395)

ตัวแปร	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (p)					
	ด้านโครงสร้างพื้นฐานที่เอื้อต่อการท่องเที่ยว	ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน	ด้านการส่งเสริมการประชาสัมพันธ์	ด้านการจัดทำระบบเครือข่าย	ด้านพัฒนาการสื่อสารและการตลาด	ภาพรวม
ด้านการวางแผน	0.581**	0.480**	0.447**	0.498**	0.400**	0.724**
ด้านการปฏิบัติตามแผน	0.541**	0.487**	0.481**	0.488**	0.416**	0.754**
ด้านการตรวจสอบ	0.597**	0.582**	0.513**	0.484**	0.545**	0.775**
ด้านการปรับปรุงการดำเนินการ	0.429**	0.475**	0.512**	0.562**	0.467**	0.747**
ภาพรวม	0.657**	0.622**	0.604**	0.629**	0.564**	0.951**

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (2 tailed)

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างหลักการบริหารจัดการ PDCA กับการจัดการภูมิเนเวศชุมชนลาวเวียงให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดนครนายก โดยภาพรวม พบว่า

1) หลักการบริหารจัดการ PDCA โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์กับการจัดการภูมินิเวศชุมชนลาวเวียงให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดนครนายก อยู่ในระดับสูงมาก ($r=0.951^{**}$) จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย

2) หลักการบริหารจัดการ PDCA ด้านการวางแผน มีความสัมพันธ์กับการจัดการภูมินิเวศชุมชนลาวเวียงให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดนครนายก อยู่ในระดับสูงมาก ($r=0.724^{**}$) จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย

3) หลักการบริหารจัดการ PDCA ด้านการปฏิบัติตามแผน มีความสัมพันธ์กับการจัดการภูมินิเวศชุมชนลาวเวียงให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดนครนายก อยู่ในระดับสูงมาก ($r=0.754^{**}$) จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย

4) หลักการบริหารจัดการ PDCA ด้านการตรวจสอบมีความสัมพันธ์กับการจัดการภูมินิเวศชุมชนลาวเวียงให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดนครนายก อยู่ในระดับสูงมาก ($r=0.775^{**}$) จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย

5) หลักการบริหารจัดการ PDCA ด้านการปรับปรุงการดำเนินการ มีความสัมพันธ์กับการจัดการภูมินิเวศชุมชนลาวเวียงให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดนครนายก อยู่ในระดับสูงมาก ($r=0.747^{**}$) จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย

3. นำเสนอแนวทางการจัดการภูมินิเวศชุมชนลาวเวียงให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดนครนายก พบว่า การบูรณาการ PDCA ช่วยให้การจัดการภูมินิเวศชุมชนลาวเวียงมีโครงสร้างชัดเจน สามารถปรับปรุงและพัฒนาต่อเนื่องได้ ทำให้ชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีคุณค่าและยั่งยืนในจังหวัดนครนายก ได้ดังนี้ 1) ด้านโครงสร้างพื้นฐานที่เอื้อต่อการท่องเที่ยว ได้แก่ พัฒนาเส้นทางคมนาคม ปรับปรุงถนนหนทางให้สะดวกต่อการเดินทางและเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว เช่น ถนนภายในหมู่บ้านและทางเข้าชุมชน จัดตั้งสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ป้ายแนะนำสถานที่ท่องเที่ยว จุดบริการนักท่องเที่ยว ห้องน้ำสะอาด และพื้นที่จอดรถ พัฒนาแหล่งน้ำและสิ่งแวดล้อมจัดการพื้นที่เพื่อให้เหมาะสมต่อการพักผ่อน เช่น การพัฒนาแหล่งน้ำธรรมชาติ หรือการปลูกต้นไม้เพื่อสร้างบรรยากาศที่ร่มรื่น สนับสนุนที่พักแบบโฮมสเตย์ ส่งเสริมการพัฒนาที่พักในรูปแบบที่เข้ากับวัฒนธรรมท้องถิ่น 2) ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ได้แก่ ส่งเสริมบทบาทของคนในชุมชน ให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมในกิจกรรม เช่น การจัดงานเทศกาลวัฒนธรรมท้องถิ่น หรือการสาธิตงานฝีมือ สนับสนุนการรวมกลุ่มในชุมชน เช่น กลุ่มชาวบ้านที่ผลิตงานฝีมือ การจัดตั้งกลุ่มต้อนรับนักท่องเที่ยว หรือกลุ่มไกด์ท้องถิ่น อบรมความรู้ จัดอบรมชาวบ้านเกี่ยวกับการบริการนักท่องเที่ยว มาตรฐานความสะอาด และการสื่อสารภาษาอังกฤษพื้นฐาน 3) ด้านการส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ ได้แก่ พัฒนาเนื้อหาประชาสัมพันธ์ จัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ในรูปแบบที่ดึงดูด เช่น โปสเตอร์ แผ่นพับ หรือวิดีโอ ใช้สื่อออนไลน์ เพจเฟซบุ๊ก เว็บไซต์ หรือแพลตฟอร์มออนไลน์ เพื่อเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับชุมชนลาวเวียง จัดกิจกรรมเชิงประชาสัมพันธ์ เช่น การจัดนิทรรศการในพื้นที่เมืองใหญ่เพื่อเชิญชวนนักท่องเที่ยว 4) ด้านการจัดทำระบบเครือข่าย ได้แก่ ประสานความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ เช่น หน่วยงานภาครัฐ องค์กรพัฒนาเอกชน หรือสถานศึกษา เชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวอื่น สร้าง



เส้นทางการท่องเที่ยวเชิงบูรณาการที่เชื่อมชุมชนลาวเวียงกับพื้นที่ใกล้เคียง สร้างพันธมิตรในภาคธุรกิจ เช่น โรงแรม ร้านอาหาร หรือบริษัททัวร์ 5) ด้านพัฒนาการสื่อสารและการตลาด ได้แก่ พัฒนาสื่อภาษาต่างประเทศ เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวต่างชาติ ใช้แนวทางการตลาดแบบเชิงรุก เช่น การโปรโมตผ่านผู้มีอิทธิพลออนไลน์ (influencers) หรือการทำโปรโมชันท่องเที่ยว ส่งเสริมสินค้าและบริการท้องถิ่น เช่น การจัดจำหน่ายสินค้า OTOP หรือบริการเชิงวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์ สร้างกิจกรรมพิเศษ เช่น การจัดกิจกรรมเชิงวัฒนธรรมเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวในช่วงเทศกาล

อภิปรายผลการวิจัย

1. ระดับการจัดการภูมินิเวศชุมชนลาวเวียงให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดนครนายก โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก คือ 1) ด้านโครงสร้างพื้นฐานที่เอื้อต่อการท่องเที่ยว 2) ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน 3) ด้านการส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ 4) ด้านการจัดทำระบบเครือข่าย 5) ด้านพัฒนาการสื่อสารและการตลาด แสดงให้เห็นว่า การสร้างระบบเครือข่ายที่มีประสิทธิภาพในการอนุรักษ์วัฒนธรรมลาวเวียง ผู้นำชุมชนควรมีความกระตือรือร้นและมีความสามารถในการสื่อสาร โดยเฉพาะในการแลกเปลี่ยนข้อมูลและข่าวสารที่สำคัญกับชุมชนอื่น ๆ ในพื้นที่เพื่อให้เกิดการพัฒนาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน นอกจากนี้ การสร้างความร่วมมือและเชื่อมโยงระหว่างชุมชนในการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ก็เป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยส่งเสริมวัฒนธรรมและสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนในท้องถิ่นนั้นๆ ให้เติบโตและพัฒนาไปอย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พันเอกหญิง พัทธ์ศศิ เรืองมณีญาติ (2566) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก โดยการประยุกต์ตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา” ผลการวิจัยพบว่า 1. การจัดการท่องเที่ยวในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก พบว่า โดยภาพรวมการจัดการท่องเที่ยวอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้านโดยเรียงลำดับ ดังนี้ การพัฒนาคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวโดยการพัฒนาคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวให้มีมาตรฐาน มีความน่าสนใจและตรงกับความต้องการของนักท่องเที่ยว รองลงมา คือ การสร้างความเชื่อมั่นของนักท่องเที่ยว โดยการเสริมสร้างภาพลักษณ์ที่ดี มุ่งเน้นการสื่อสารคุณค่าของ EEC ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ อันดับ 3 คือการพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยว โดยพัฒนาทักษะทางอาชีพให้แก่บุคลากรในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่องเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงของสังคม และการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก โดยการพัฒนากระบวนการขนส่งทั้งขนส่งสาธารณะ ระบบราง และเครื่องบินให้มีความเชื่อมโยงกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ รัชมี อ่อนปรีดา (2558) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของจังหวัดราชบุรีและสมุทรสงคราม” พบว่า 1) การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของจังหวัดราชบุรี และสมุทรสงคราม พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ปัจจัยด้านการสร้างและเผยแพร่ภาพลักษณ์ อยู่ในระดับสูงสุด รองลงมาคือ ปัจจัยด้านการพัฒนากลไกการบริหารจัดการ ปัจจัยด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และปัจจัยด้านการพัฒนาคุณภาพสินค้า ศักยภาพบุคลากรและการบริการด้านการท่องเที่ยว ตามลำดับ

2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักการการจัดการ PDCA กับการจัดการภูมินิเวศชุมชนลาวเวียงให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดนครนายก พบว่า หลักการจัดการ PDCA โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการจัดการภูมินิเวศชุมชนลาวเวียงให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดนครนายก อยู่ในระดับสูงมาก ($r=0.951^{**}$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย แสดงให้เห็นว่าการสร้างสรรค์ความเจริญรุ่งเรืองของชุมชนในระยะยาวๆ ด้วยความร่วมมือและความเข้าใจในความสำคัญของการอนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นนี้ จึงต้องตระหนักถึงบทบาท หน้าที่ ที่จะต้องปฏิบัติสอดคล้องกับหลักธรรม วัฒนธรรม ประเพณีและรัฐธรรมนูญที่กำหนดไว้ รวมทั้งบทบาททางสังคมที่ตนดำรงอยู่ เมื่อสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างถูกต้องสมบูรณ์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กษนิภา อินทสุวรรณ (2564) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบประสิทธิผลการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยการบูรณาการหลักพุทธธรรมของจังหวัดสมุทรสาคร” ผลการวิจัยพบว่า มีปัจจัยที่สำคัญ คือ ด้านคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว มีสถานที่ท่องเที่ยว สินค้า และบริการที่ได้มาตรฐาน สถานที่ท่องเที่ยวมีอัตลักษณ์ที่โดดเด่น ด้านโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก สถานที่ท่องเที่ยวอยู่ใกล้กรุงเทพมหานคร มีถนนเพื่อการคมนาคมที่สะดวกสบาย และปลอดภัย ด้านบุคลากรด้านการท่องเที่ยว บุคลากรที่เกี่ยวข้องมีความรู้ความสามารถด้านการท่องเที่ยว มีการให้บริการและคำแนะนำที่ดีแก่นักท่องเที่ยว ด้านการสร้างความสมดุลให้กับการท่องเที่ยว มีการพัฒนาสินค้าและบริการบนพื้นฐานเอกลักษณ์ความเป็นไทย มีการส่งเสริมการตลาดเพื่อกระตุ้นให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

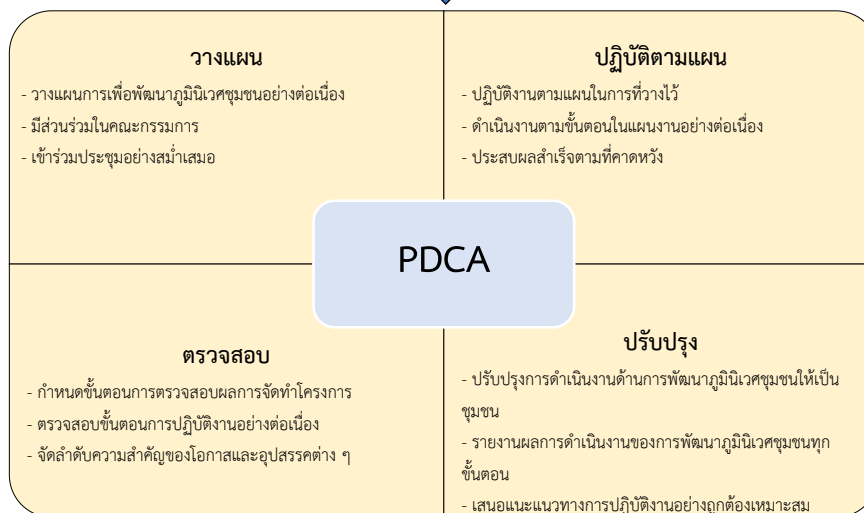
3. แนวทางการจัดการภูมินิเวศชุมชนลาวเวียงให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดนครนายก พบว่า การจัดการภูมินิเวศชุมชนลาวเวียงให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดนครนายก มีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ (หลักการการจัดการ PDCA ประกอบด้วย Plan DO Check Act + การอนุรักษ์วัฒนธรรมลาวเวียง ประกอบด้วย โครงสร้างพื้นฐานที่เอื้อต่อการท่องเที่ยว การมีส่วนร่วมของชุมชน การส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ การจัดทำระบบเครือข่าย พัฒนาการสื่อสารและการตลาด) = แนวทางการจัดการภูมินิเวศชุมชนลาวเวียงให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดนครนายก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ รัตติยา พรหมศิลป์ (2562) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของแบบจำลองการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์ ในจังหวัดนครสวรรค์” ผลการวิจัยพบว่า การบริหารจัดการตามหลักอิทธิบาทเป็นส่วนสนับสนุนให้การจัดการท่องเที่ยวประสบผลสำเร็จได้เป็นอย่างมาก แต่ขณะเดียวกันพบว่าหากเป็นปัจจัยด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีอิทธิพลทางตรงต่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์ในจังหวัดนครสวรรค์สูงกว่าอิทธิพลทางอ้อม ดังนั้นการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน การจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวและการตลาดเป็นเครื่องมือในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์ในจังหวัดนครสวรรค์ แต่เครื่องมือเป็นเพียงแค่องค์ประกอบหนึ่งเท่านั้น การที่จะทำให้กระบวนการจัดการท่องเที่ยวมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาธีรวัฒน์ เสสปัญโญ (2564) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย” ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของ



องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย 1) ด้านการให้ความสำคัญกับประวัติศาสตร์โบราณสถาน ศิลปวัฒนธรรมและประเพณี การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เน้นประวัติศาสตร์โบราณสถาน ศิลปวัฒนธรรม และประเพณีเชื่อมโยงกับวัฒนธรรมของชุมชน 2) ด้านการจัดการทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมกับวัด และชุมชนสร้างสรรค์การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน 3) ด้านการคงไว้ซึ่งวิถีชีวิต ของท้องถิ่นในแง่ของสังคมและวัฒนธรรม ปราชญ์ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการเผยแพร่ความรู้และจัดทำ หลักสูตร 4) ด้านการให้ความรู้แก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย สร้างกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้มีจิตสำนึกใน การให้บริการที่ดีมีมาตรฐาน 5) ด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม ชุมชนรักและหวงแหนวัฒนธรรมและ สิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น 6) ด้านการสร้างภาพพจน์แก่นักท่องเที่ยว ส่งเสริมให้เขตพัฒนาการท่องเที่ยวอารย ธรรมล้านนาเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญา 7) ด้านการคำนึงถึงขีดความสามารถรองรับ ของพื้นที่และความสะอาดของพื้นที่ พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่เหมาะสมจะนำไปสู่การพัฒนาชุมชนผ่านการพัฒนา โครงสร้างพื้นฐานของชุมชน

องค์ความรู้จากการวิจัย

การจัดการภูมินิเวศชุมชนลาวเวียงให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดนครนายก				
โครงสร้างพื้นฐานที่เอื้อต่อการท่องเที่ยว - มีถนนและเส้นทางเข้าถึงชุมชนที่สะดวก ปลอดภัย - มีร้านค้า ร้านอาหาร คาเฟ่ที่นำเสนออาหารและผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น - มีการจัดทำป้ายบอกทาง แผนที่ท่องเที่ยวที่ชัดเจนและสวยงาม - ติดตั้งกล้องวงจรปิดในพื้นที่สาธารณะเพื่อสร้างความอุ่นใจให้กับนักท่องเที่ยว - สร้างศูนย์ข้อมูลนักท่องเที่ยว	การมีส่วนร่วมของชุมชน - มีส่วนร่วมในการประเมินผลเพื่อปรับปรุงและพัฒนากิจกรรม - มีการร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ องค์กรพัฒนาเอกชน และภาคเอกชน เพื่อสนับสนุนการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม - ส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการผลิตและจำหน่ายสินค้าพื้นถิ่น - สนับสนุนให้ชุมชนนำภูมิปัญญาดั้งเดิมมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ที่สร้างรายได้ - ให้ความรู้ ฝึกอบรมคนในชุมชนให้เป็นผู้ดูแล	ส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ - มีการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมลาวเวียง - มีการส่งเสริมกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เช่น การแสดงศิลปะพื้นบ้าน การสาธิตงานหัตถกรรม และการจัดงานประเพณีท้องถิ่น - มีการสร้างวิดีโอโปรโมทหรือสารคดีสั้นที่เน้นเอกลักษณ์ของชุมชน - สร้างสื่อหลากหลายรูปแบบ เช่น วิดีโอสั้น ภาพถ่ายสวยๆ หรือบทความที่เล่าเรื่องราวของชุมชน - เชิญสื่อต่างๆ หรืออินฟลูเอนเซอร์ด้านการท่องเที่ยวมาเยี่ยมชมชุมชน	จัดทำระบบเครือข่าย - มีการใช้สื่อออนไลน์และเว็บไซต์เพื่อประชาสัมพันธ์ชุมชนและแหล่งท่องเที่ยว - การร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ และเอกชน เพื่อส่งเสริมการตลาดและประชาสัมพันธ์ - มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ เชื่อมโยงกับชุมชน เพื่อเรียนรู้แนวทางการพัฒนา - สร้างเส้นทางท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงชุมชนลาวเวียงเข้ากับสถานที่ท่องเที่ยวใกล้เคียงในจังหวัด - สร้างระบบข้อมูลสมาชิกในชุมชน	พัฒนาการสื่อสารและการตลาด - มีการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อประชาสัมพันธ์ของชุมชน - มีการทำแบรนด์ชุมชนสร้างเอกลักษณ์เฉพาะตัว และประเพณีที่น่าสนใจ - มีแอปพลิเคชันท่องเที่ยวที่สามารถเข้าถึงข้อมูลของชุมชนได้ง่ายขึ้น - จัดทำเนื้อหาที่น่าสนใจเพื่อให้คนภายนอกรับรู้ถึงคุณค่าและเสน่ห์ของวิถีชีวิตชาวลาวเวียง - รวบรวมคำชื่นชมและรีวิวดี ๆ จากนักท่องเที่ยว เพื่อนำมาใช้ในการ



แผนภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากแผนภาพที่ 1 สามารถอธิบายว่า แนวทางการจัดการภูมินิเวศชุมชนลาวเวียงให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดนครนายก พบว่า การบูรณาการ PDCA ช่วยให้การจัดการภูมินิเวศชุมชนลาวเวียงมีโครงสร้างชัดเจนสามารถปรับปรุงและพัฒนาต่อเนื่องได้ ทำให้ชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีคุณค่าและยั่งยืน คือ 1) ด้านโครงสร้างพื้นฐานที่เอื้อต่อการท่องเที่ยว ได้แก่ จัดการพื้นที่เพื่อให้เหมาะสมต่อการพักผ่อน เช่น การพัฒนาแหล่งน้ำธรรมชาติ หรือการปลูกต้นไม้เพื่อสร้างบรรยากาศที่ร่มรื่น สนับสนุนที่พักแบบโฮมสเตย์ ส่งเสริมการพัฒนาที่พักในรูปแบบที่เข้ากับวัฒนธรรมท้องถิ่น 2) ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ได้แก่ การจัดตั้งกลุ่มต้อนรับ



นักท่องเที่ยว หรือกลุ่มไกด์ท้องถิ่น อบรมความรู้ จัดอบรมชาวบ้านเกี่ยวกับการบริการนักท่องเที่ยว มาตรฐานความสะอาด และการสื่อสารภาษาอังกฤษพื้นฐาน 3) ด้านการส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ ได้แก่ จัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ในรูปแบบที่ดึงดูด เช่น โปสเตอร์ แผ่นพับ หรือวิดีโอ ใช้สื่อออนไลน์ สร้างเพจเฟซบุ๊ก เว็บไซต์ หรือแพลตฟอร์มออนไลน์ เพื่อเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับชุมชนลาวเวียง จัดกิจกรรมเชิงประชาสัมพันธ์ เช่น การจัดนิทรรศการในพื้นที่เมืองใหญ่เพื่อเชิญชวนนักท่องเที่ยว 4) ด้านการจัดทำระบบเครือข่าย ได้แก่ ประสานความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ เช่น หน่วยงานภาครัฐ องค์กรพัฒนาเอกชน หรือสถานศึกษา 5) ด้านพัฒนาการสื่อสารและการตลาด ได้แก่ พัฒนาสื่อภาษาต่างประเทศ เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติใช้แนวทางการตลาดแบบเชิงรุก เช่น การโปรโมตผ่านผู้มีอิทธิพลออนไลน์ (influencers) หรือการทำโปรโมชันท่องเที่ยว

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ภาครัฐควรกำหนดนโยบายในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สอดคล้องกับเอกลักษณ์และทรัพยากรของชุมชนลาวเวียง โดยมีเป้าหมายในการรักษาและส่งเสริมวัฒนธรรมดั้งเดิมควบคู่ไปกับการสร้างรายได้ให้กับชุมชน
2. ภาครัฐควรกำหนดนโยบายเพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดร่วมกับการท่องเที่ยวจังหวัดนครนายก ร่วมกันพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวในชุมชนอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ชุมชนควรการบริหารจัดการสถานที่นั้นชุมชนจำเป็นต้องบริหารจัดการตามหลัก 5 ส ได้แก่ สะอาด ไม่มีขยะ ไม่สกปรก ไฟฟ้าสว่างทั่วถึง ไม่มีมดแมลง และปลอดภัยไม่เป็นอันตรายต่อนักท่องเที่ยว เย็นสบาย ถูกต้องตามสุขลักษณะ ปราศจากสิ่งปฏิกูล ปลอดภัยและคนในชุมชนสุขภาพดี มีระเบียบวินัย
2. ผู้นำชุมชนต้องสร้างแรงจูงใจให้คนในชุมชน สร้างอุปนิสัยที่ดี แบ่งงานกันทำอย่างชัดเจนและสร้างความเข้าใจในความสำคัญของการจัดการภูมินิเวศชุมชนลาวเวียงให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเรื่องกลไกการขับเคลื่อนการบริหารจัดการเพื่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมลาวเวียงสู่การปฏิบัติในเชิงสร้างสรรค์ด้านนวัตกรรม
2. ควรศึกษาระดับความคิดเห็นของบุคลากรในการอนุรักษ์วัฒนธรรมในจังหวัดนครนายก เพื่อที่จะได้ทราบความคิดเห็นของบุคลากรว่าเป็นอย่างไรเพื่อพัฒนาการอนุรักษ์วัฒนธรรมให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นและนำผลการวิจัยที่ได้นำไปพัฒนาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กชนิกา อินทสุวรรณ์. (2564). รูปแบบประสิทธิผลการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยการ บูรณาการหลัก
พุทธธรรมของจังหวัดสมุทรสาคร (ดุชนิพนธ์ สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). บัณฑิตวิทยาลัย:
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาธีรวัฒน์ เสสปัญโญ. (2564). การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการแหล่ง ท่องเที่ยว
เชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย (ดุชนิพนธ์ สาขาวิชารัฐประศาสน
ศาสตร์). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พันเอกหญิง พัทธ์ศศิ เรืองมณีญาติ. (2566). การพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก โดย
การประยุกต์ตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา (ดุชนิพนธ์ สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). บัณฑิต
วิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- รัตติยา พรหมกลีบ. (2562). ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของแบบจำลองการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์
ในจังหวัดนครสวรรค์ (ดุชนิพนธ์ สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬ
าลงกรณราชวิทยาลัย.
- รัศมี อ่อนปรีดา. (2558). การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของจังหวัดราชบุรีและสมุทรสงคราม (วิทยานิพนธ์
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรม
ราชูปถัมภ์.
- สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครนายก. (2568). วัฒนธรรมและประเพณีของชาวลาวเวียง. สืบค้น 20 สิงหาคม
2568, จาก <https://nakhonnayok.m-culture.go.th/th/db>



การบูรณาการหลักอปริหานิยธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการใช้
สิทธิเลือกตั้งผู้บริหารและสมาชิกสภาเทศบาลตำบลเมืองยาว อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง*

INTEGRATING THE PRINCIPLES OF APARIHANIYADHAMMA FOR PROMOTING POLITICAL
PARTICIPATION OF THE PEOPLE. IN EXERCISING THE RIGHT TO ELECT ADMINISTRATORS AND
MEMBERS OF THE MUEANG YAO SUB-DISTRICT
MUNICIPALITY COUNCIL AT HANGCHAT DISTRICT IN LAMPANG PROVINCE

พระอธิการณพิทย์ ธีรวัโร, ยุทธนา ประณีต, พระครูศรีปวรบัณฑิต (บวรวิทย์ आयुมน)

Phraathikarnnoppawit Teerawaro, Yuttana Praneet, Phrakrusripavarabandit (Bowronwit Aryumun)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: noppawit_a@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการใช้สิทธิเลือกตั้งผู้บริหารและสมาชิกสภาเทศบาลตำบลเมืองยาว อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง 2) เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการใช้สิทธิเลือกตั้ง โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล 3) การบูรณาการหลักอปริหานิยธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการใช้สิทธิเลือกตั้งผู้บริหารและสมาชิกสภาเทศบาลตำบลเมืองยาว อยู่ในระดับมาก 2) การเปรียบเทียบความคิดเห็นพบว่า आयुมีผลต่อความคิดเห็น ในขณะที่เพศ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือนไม่มีผล 3) การบูรณาการหลักอปริหานิยธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมือง พบว่า (1) ควรมีการจัดเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับประชาชน (2) ตั้งระเบียบการประชุมที่ชัดเจน (3) ตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด (4) เคารพความคิดเห็นที่แตกต่าง (5) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมโดยไม่แบ่งแยกเพศ (6) เคารพสถานที่เลือกตั้ง (7) เลือกผู้นำที่มีคุณธรรม

คำสำคัญ: การบูรณาการ;หลักอปริหานิยธรรม; การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน; การใช้สิทธิเลือกตั้งผู้บริหารและสมาชิกสภาเทศบาล

Abstract

The objectives of this study are: 1) to examine the level of political participation among the public in exercising their voting rights for the election of local executives and council members in Mueang Yao Subdistrict, Hang Chat District, Lampang Province; 2) to compare public opinions on political participation in voting rights, classified by personal factors; and 3) to integrate the principles of Aparihaniyadhamma to promote political participation.

The findings of the research are as follows: 1) The level of political participation in exercising voting rights for local executives and council members in Mueang Yao Subdistrict was found to be high; 2) The comparison of opinions revealed that age had an impact on opinions, while gender, education level, occupation, and monthly income had no significant effect; and 3) The integration of the Aparihaniyadhamma principles to enhance political participation revealed the following recommendations: 1) organizing public forums for dialogue, 2) establishing clear meeting regulations, 3) strict adherence to the law, 4) respect for differing opinions, 5) promoting inclusive participation regardless of gender, 6) respecting the sanctity of polling stations, and 7) electing morally upright leaders.

Keywords : Integrating; Aparihaniyadhamma; Political Participation of The People; Exercising the Right to Vote for Municipal Executives and Council Members

บทนำ

การเลือกตั้งในระบอบประชาธิปไตยมีบทบาทสำคัญในการกำหนดทิศทางการปกครองและการพัฒนาในประเทศ โดยเป็นการแสดงออกถึงสิทธิและเสรีภาพของประชาชนที่มีส่วนในการเลือกตัวแทนที่เข้ามาบริหารประเทศ และเป็นกระบวนการที่เสริมสร้างความรับผิดชอบในสังคม ซึ่งไม่เพียงแต่การเลือกตัวแทนแต่ยังช่วยในการตรวจสอบการดำเนินงานของผู้บริหารทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ (บุญเสริม นาคสาร, 2548) การมีส่วนร่วมทางการเมืองจึงเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยเพิ่มพลังให้ประชาชนในการแสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายต่าง ๆ ที่มีผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นและประเทศ การศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมทางการเมืองได้รับความสนใจในหลายประเทศ เนื่องจากเป็นกระบวนการที่สะท้อนให้เห็นถึงพฤติกรรมของประชาชนในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง ไม่ว่าจะเป็นการเลือกตั้งหรือการมีส่วนร่วมในกิจกรรมอื่น ๆ เช่น การประชุมชุมชนหรือการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายในระดับท้องถิ่น (Pateman, 1970) การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับระบอบประชาธิปไตย และสามารถป้องกันการปกครองที่ไม่โปร่งใสและการทุจริต (Putnam, 2000)



ในประเทศไทย การกระจายอำนาจทางการเมืองในระดับท้องถิ่นมีความสำคัญในการสร้างความเข้มแข็งของการปกครองท้องถิ่น ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน เทศบาลตำบลเมืองยาว อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง ได้รับการจัดตั้งขึ้นเพื่อให้บริการและกระจายอำนาจทางการเมืองปกครองแก่ประชาชนในพื้นที่ตามพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้อง (ประกาศกระทรวงมหาดไทย, 2554) ในการปกครองส่วนท้องถิ่นของเขตเทศบาลตำบลเมืองยาว อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปางมีเขตการปกครองรวม 15 หมู่บ้าน มีจำนวนประชากร 7,591 คน (สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง, 2567) และมีผู้มีสิทธิเลือกตั้งทั้งสิ้น 6,577 คน ยังคงพบปัญหาที่ประชาชนบางส่วนไม่ใช้สิทธิเลือกตั้ง หรือขาดความรู้ความเข้าใจในกระบวนการทางการเมืองส่งผลให้เกิดความไม่มั่นใจต่อกระบวนการเลือกตั้ง อันนำไปสู่การขาดความเข้มแข็งในระบบการปกครองท้องถิ่นและเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาระบบการปกครองประชาธิปไตย (สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดลำปาง, 2567)

การวิจัยนี้จึงมุ่งเน้นการศึกษาการบูรณาการหลักอภินิหารธรรม 7 ซึ่งเป็นหลักธรรมที่มีความสำคัญในการสร้างความสามัคคีและการป้องกันความเสื่อมในหมู่คณะเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่น โดยเฉพาะในการเลือกตั้งผู้บริหารและสมาชิกสภาเทศบาลตำบลเมืองยาว ซึ่งการมีส่วนร่วมทางการเมืองประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ 1) การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง 2) การใช้สิทธิเลือกตั้ง และ 3) การติดตามตรวจสอบการเลือกตั้ง โดยการบูรณาการหลักอภินิหารธรรมเข้ากับการมีส่วนร่วมทั้ง 3 ด้านนี้จะช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งและธรรมาภิบาลในชุมชนอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการใช้สิทธิเลือกตั้งผู้บริหารและสมาชิกสภาเทศบาลตำบลเมืองยาว อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการใช้สิทธิเลือกตั้งผู้บริหารและสมาชิกสภาเทศบาลตำบลเมืองยาว อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
3. การบูรณาการหลักอภินิหารธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการใช้สิทธิเลือกตั้งผู้บริหารและสมาชิกสภาเทศบาลตำบลเมืองยาว อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานวิธี ซึ่งประกอบด้วย

1. การวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างจำนวน 378 คน สถิติที่ใช้ คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติเชิงอนุมาน การทดสอบค่าที (T-Test) และการทดสอบค่าเอฟ (F-Test) ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA)

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) แบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มนักวิชาการ หรือผู้ปฏิบัติการด้านศาสนา จำนวน 2 รูปหรือคน กลุ่มนักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติการด้านรัฐศาสตร์ จำนวน 2 คน กลุ่มผู้นำชุมชน จำนวน 4 คน และกลุ่มที่นักการเมืองท้องถิ่น จำนวน 2 คน

ผลการวิจัย

1. ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการใช้สิทธิเลือกตั้งผู้บริหารและสมาชิกสภาเทศบาลตำบลเมืองยาว อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง พบว่า

ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการใช้สิทธิเลือกตั้งผู้บริหารและสมาชิกสภาเทศบาลตำบลเมืองยาว อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.99$, S.D. = 0.47) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการใช้สิทธิเลือกตั้ง ($\bar{X} = 4.02$, S.D. = 0.60) ด้านการติดตามตรวจสอบการเลือกตั้ง ($\bar{X} = 3.99$, S.D. = 0.59) ด้านการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง ($\bar{X} = 3.96$, S.D. = 0.57) ทุกด้านอยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการบูรณาการหลักการบริหารนิยธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการใช้สิทธิเลือกตั้งผู้บริหารและสมาชิกสภาเทศบาลตำบลเมืองยาว อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง โดยภาพรวมอยู่ในระดับ ($\bar{X} = 4.17$, S.D. = 0.57) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าความคิดเห็นมากที่สุด คือ ด้านเคารพหลักการเจตียหรือสถานที่ (เคารพสถานที่และกฎหมายบ้านเมือง) ($\bar{X} = 4.31$, S.D. = 0.69) รองลงมาคือ ด้านพร้อมเพียงกันประชุมและเลิกประชุม ($\bar{X} = 4.26$, S.D. = 0.65) และด้านที่น้อยที่สุดคือ ด้านไม่บัญญัติสิ่งที่มีได้บัญญัติไว้ ไม่ล้มเลิกสิ่งที่บัญญัติไว้แล้ว ($\bar{X} = 4.01$, S.D. = 0.77) ตามลำดับ

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการใช้สิทธิเลือกตั้งผู้บริหารและสมาชิกสภาเทศบาลตำบลเมืองยาว อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า

การเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ จำแนกตามอายุมีความคิดเห็นโดยรวมแตกต่างกัน ($F = 3.700$, Sig. = 0.012*) จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย ส่วนจำแนกตามเพศ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

3. การบูรณาการหลักการบริหารนิยธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการใช้สิทธิเลือกตั้งผู้บริหารและสมาชิกสภาเทศบาลตำบลเมืองยาว อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง

ในการวิจัยครั้งนี้ได้นำหลักการบริหารนิยธรรม 7 มาบูรณาการเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในกระบวนการเลือกตั้งของเทศบาลตำบลเมืองยาว สามารถสรุปผลการวิจัยโดยมีรายละเอียดดังนี้



1. การหมั่นประชุมกันเนื่องนิตย์ ควรมีการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเพื่อให้ประชาชนเสนอความคิดเห็น ควรมีการจัดประชุมแบบรวมกลุ่มเพื่อปรับแผนอยู่เป็นประจำและการประชุมสำหรับติดตามและตรวจสอบการเลือกตั้งอย่างสม่ำเสมอ

2. การพร้อมเพียงกันประชุมและเลิกประชุม ควรมีการตั้งระเบียบหรือมาตรการของการประชุมที่ชัดเจน การนำเสนอข้อมูลและแลกเปลี่ยนอย่างครบถ้วนเพื่อการตัดสินใจทางการเมืองอย่างเท่าเทียมและโปร่งใส การกำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับการประชุมอย่างชัดเจนเป็นการชี้แจงเกี่ยวกับเวลาและสถานที่ในการประชุมเพื่อให้รับรู้ได้อย่างทั่วถึงและการประชุมออนไลน์เข้าถึงข้อมูลเพื่อให้มีส่วนร่วมได้ง่ายขึ้น

3. การไม่บัญญัติสิ่งที่มีได้บัญญัติไว้ไม่ล้มเลิกสิ่งที่บัญญัติไว้แล้ว ควรมีการปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัดและยุติธรรมเป็นเลือกตั้งที่โปร่งใสและยุติธรรมจำเป็นต้องอาศัยการปฏิบัติตามกฎหมายและกติกาอย่างเคร่งครัด การให้ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายการเลือกตั้งแก่ประชาชนเป็นการส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับสิทธิหน้าที่และการกระทำที่ผิดกฎหมายให้แก่ประชาชน เพื่อป้องกันการทุจริตและลดความขัดแย้งในสังคม การตรวจสอบและเฝ้าระวังการดำเนินการที่ไม่เป็นไปตามกฎหมายเป็นการสนับสนุนการตรวจสอบอย่างเปิดเผยและการเปิดเผยข้อมูลของผู้สมัครช่วยเพิ่มความไว้วางใจในกระบวนการเลือกตั้ง

4. ด้านการเคารพนับถือผู้ใหญ่ ควรมีการรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่างด้วยความเคารพ การสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองที่เคารพความคิดเห็นของทุกฝ่ายช่วยเสริมสร้างบรรยากาศที่ปรองดองและส่งเสริมความร่วมมือในชุมชน และการแสดงความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์โดยไม่กระทบผู้อื่นที่ต้องอาศัยการเปิดโอกาสให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นอย่างเสรี

5. การไม่ข่มเหงล่วงเกินสตรี ควรมีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยไม่แบ่งแยกเพศเป็นการเปิดโอกาสให้ทุกคนมีสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและตัดสินใจทางการเมืองอย่างเท่าเทียม การให้เกียรติทุกเพศอย่างเท่าเทียมกันเป็นการมุ่งเน้นการสร้าง ความเท่าเทียมทางเพศโดยไม่เลือกปฏิบัติ และการสนับสนุนสตรีให้เข้ามามีบทบาทในการทำงานทางการเมืองเพื่อให้สตรีและทุกเพศสามารถใช้ศักยภาพของตนอย่างเต็มที่

6. ด้านการเคารพหลักการเจตียหรือสถานที่สำคัญ ควรให้การเคารพสถานที่ในการเลือกตั้งเป็นการปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของสถานที่ การรักษาความปลอดภัยและความสงบเรียบร้อยของสถานที่เป็นสิ่งสำคัญเพื่อให้การเลือกตั้งดำเนินไปอย่างสงบเรียบร้อยและเป็นระเบียบ กระตุ้นความรู้สึภาคภูมิใจในชุมชนผ่านการจัดกิจกรรมที่ให้ความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์และความสำคัญของสถานที่นั้น ๆ และสุดท้ายการให้ความสำคัญกับประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมท้องถิ่นกับการตระหนักถึงหน้าที่ทางการเมือง

7. การให้การอารักขาคุ้มครองแก่ผู้มีศีลธรรม ควรเลือกผู้นำที่มีคุณธรรมและจริยธรรมเป็นการมุ่งเน้นการส่งเสริมคนดีมีศีลธรรมให้เข้ามามีบทบาทในการบริหารท้องถิ่น การยกย่องบุคคลต้นแบบในการทำงานเพื่อสังคมเป็นการให้เกียรติผู้ที่ทำประโยชน์เพื่อส่วนรวมและสามารถกระตุ้นการมีส่วนร่วมของประชาชนได้ การจัดกิจกรรม

ประชาชนสัมพันธ์ผู้สมัครด้วยผลงานและประสบการณ์ที่ผ่านมาเพื่อสร้างความเชื่อมั่นและส่งเสริมให้ประชาชนมีการพิจารณาผู้นำจากคุณสมบัติที่เหมาะสมและตัดสินใจเลือกคนดีมีความสามารถมาทำหน้าที่ในการเป็นผู้นำ

อภิปรายผลการวิจัย

1. ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการใช้สิทธิเลือกตั้งผู้บริหารและสมาชิกสภาเทศบาลตำบลเมืองยาว อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการใช้สิทธิเลือกตั้งผู้บริหารและสมาชิกสภาเทศบาลตำบลเมืองยาว อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการใช้สิทธิเลือกตั้ง ด้านการติดตามตรวจสอบการเลือกตั้ง และด้านการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง ทุกด้านอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาชาติเชื้อ วชิรญาณ (2564) ได้วิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้ง พ.ศ. 2562 อำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู” ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้ง พ.ศ. 2562 อำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด 1 ด้าน คือการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง และอยู่ในระดับมาก 2 ด้านคือด้านการใช้สิทธิเลือกตั้ง และด้านการติดตามตรวจสอบการเลือกตั้ง อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาณรงค์ ธมมเมธี (2562) ได้วิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนกับการเลือกตั้งทั่วไปของชุมชนท่าเตียน กรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัยพบว่า 1) การมีส่วนร่วมของประชาชนกับการเลือกตั้งทั่วไปของชุมชนท่าเตียน กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด 2 ด้าน คือด้านการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง ด้านการใช้สิทธิเลือกตั้ง และอยู่ในระดับมาก 1 ด้านคือ ด้านการติดตามตรวจสอบการเลือกตั้ง จากงานวิจัยที่สอดคล้องทั้งสองแสดงให้เห็นว่า เทศบาลตำบลเมืองยาว ก็มีระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่มากในทุกด้าน เช่นเดียวกับงานวิจัยในพื้นที่อื่นๆ ทั้งนี้ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นถึง ความสำคัญของการสร้างการมีส่วนร่วมทางการเมืองในท้องถิ่น และการให้โอกาสประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของกระบวนการเลือกตั้ง

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการใช้สิทธิเลือกตั้งผู้บริหารและสมาชิกสภาเทศบาลตำบลเมืองยาว อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง จากการศึกษาพบว่า ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ จำแนกตามอายุ ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการใช้สิทธิเลือกตั้งโดยรวมแตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย ส่วนจำแนกตามเพศ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน ประชาชนมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาเรวัตน์ อคฺคทาโร (2563) ได้วิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในอำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี” ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนที่มี เพศ การศึกษา อาชีพ ต่างกัน มีปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนประชาชนที่มีอายุต่างกันมีปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยภาพรวมแตกต่างกัน จึง



ยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้อย่างมีนัยสำคัญ อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระปัญญา สุจิตโต (2564) ได้วิจัยเรื่อง “การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมจิตสำนึกการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในอำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง” ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนที่มี เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมจิตสำนึกการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ในอำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง โดยภาพรวม และรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติน้อยกว่าระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

3. การบูรณาการหลักอปริหานิยธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการใช้สิทธิเลือกตั้งผู้บริหารและสมาชิกสภาเทศบาลตำบลเมืองยาว อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง จากการศึกษาพบว่า

- 1) ด้านการหมั่นประชุมกันเนื่องนิตย์ ควรมีการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเพื่อให้ประชาชนเสนอความคิดเห็น และการประชุมสำหรับติดตามและตรวจสอบการเลือกตั้งอย่างสม่ำเสมอ
- 2) ด้านการพร้อมเพรียงกันประชุมและเลิกประชุม ควรมีการตั้งระเบียบหรือมาตรการของการประชุมที่ชัดเจน การนำเสนอข้อมูลและแลกเปลี่ยนอย่างครบถ้วนและการกำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับการประชุมอย่างชัดเจน
- 3) ไม่บัญญัติสิ่งที่ไม่ได้บัญญัติไว้ ไม่ล้มเลิกสิ่งที่บัญญัติไว้แล้ว ควรมีการปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัดและยุติธรรม การให้ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายการเลือกตั้งแก่ประชาชน การตรวจสอบและเฝ้าระวังการดำเนินการที่ไม่เป็นไปตามกฎหมาย และการเปิดเผยข้อมูลของผู้สมัครช่วยเพิ่มความไว้วางใจในกระบวนการเลือกตั้ง
- 4) ด้านการเคารพนับถือผู้ใหญ่ ควรมีการรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่างด้วยความเคารพ การสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองที่เคารพความคิดเห็นของทุกฝ่าย และการแสดงความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์โดยไม่กระทบผู้อื่น
- 5) ด้านการไม่ข่มเหงล่วงเกินสตรี ควรมีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยไม่แบ่งแยกเพศ และการสนับสนุนสตรีให้เข้ามามีบทบาทในการทำงานทางการเมือง
- 6) ด้านการเคารพสักการะเจดีย์หรือสถานที่ควรให้การเคารพสถานที่ในการเลือกตั้งเป็นการปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของสถานที่และสุดท้ายการให้ความสำคัญกับประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่น
- 7) ด้านการให้การอารักขาคุ้มครองแก่ผู้มีศีลธรรม ควรมีการเลือกผู้นำที่มีคุณธรรมและจริยธรรม และการยกย่องบุคคลต้นแบบในการทำงานเพื่อสังคมแสดงให้เห็นว่า หลักอปริหานิยธรรม 7 มีความสำคัญในกระบวนการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมือง สอดคล้องกับงานวิจัยของ วินิตย์ ศรีอุบล (2564) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “วัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธของประชาชนในการเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นในเขตเทศบาลตำบลวังหงส์ จังหวัดแพร่” ผลการวิจัยพบว่า

- 1) ด้านหมั่นประชุมกันเนื่องนิตย์ ประชาชนควรมีการหมั่นประชุมเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจในกิจกรรมทางการเมืองอย่างต่อเนื่อง
- 2) ด้านพร้อมเพรียงกันประชุม องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีการกำหนด วัน เวลาเริ่มประชุม รักษาเวลาการเลิกประชุมให้ตรงต่อเวลา และประชาชนควรเข้าร่วมประชุมโดยพร้อมเพรียงกันถือมติในที่ประชุมเป็นเอกฉันท์
- 3) ด้านการไม่บัญญัติสิ่งที่ไม่สมควรบัญญัติ ประชาชน ไม่ตั้งกฎระเบียบของสังคมที่ขัดต่อกฎหมายและต้องรับฟังมติที่ประชุม
- 4) ด้านการเคารพนับถือผู้ใหญ่ ประชาชนควรรับฟังความคิดเห็นของที่ประชุมและให้เกียรติผู้นำในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ
- 5) ด้านการให้เกียรติต่อสตรี องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นควรเปิดโอกาสให้สตรีเข้ามามี

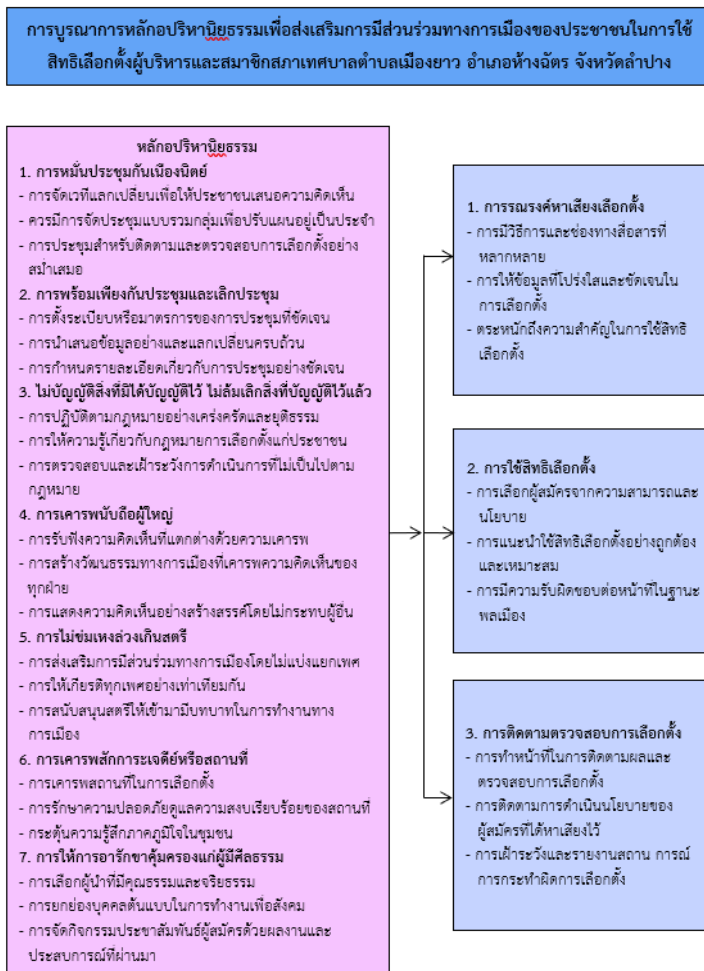
บทบาทในการบริหารงานและเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองอย่างเสมอภาค 6) ด้านการสักการะเคารพสถานที่ปฏิบัติงาน ประชาชนควรช่วยกันเคารพรักษาบำรุงดูแลสถานที่ในการจัดกิจกรรมของชุมชน ไม่ทำลายทรัพย์สินของทางราชการหรือก่อความวุ่นวายในชุมชน 7) ด้านการให้การอารักขาคุ้มครอง อันชอบธรรมแก่ประธานขณะปฏิบัติงาน ประชาชนควรช่วยกันปกป้องคุ้มครองสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในท้องถิ่น และสถานที่สำคัญของชุมชน อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ กนกพรรณ เหมืองเพิ่ม (2567) ได้วิจัยเรื่อง “วัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมตามแนวพระพุทธศาสนาของประชาชนในการเลือกตั้งผู้นำท้องถิ่นตำบลห้วยโรง อำเภอร่องกวาง จังหวัดแพร่” ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมตามหลักอภิธานิธรรมของประชาชนในการเลือกตั้งผู้นำท้องถิ่นตำบลห้วยโรง อำเภอร่องกวาง จังหวัดแพร่ 1) ด้านการประชุมกันเนื่องนิติควรส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการประชุม โดยต้องมีความเสียสละเห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน 2) ด้านความพร้อมเพรียงกันประชุม ควรส่งเสริมให้ประชาชนเห็นความสำคัญความพร้อมเพรียงกันในการประชุม รักษาเวลาในการประชุมและไม่ควรประชุมเรื่องอื่นที่ไม่อยู่ในวาระการประชุม 3) ด้านการไม่ตั้งกฎระเบียบที่ขัดกับระเบียบเดิม ควรส่งเสริมให้ประชาชนศึกษากฎหมายเกี่ยวกับการเลือกตั้ง และสามารถให้ความรู้แก่ผู้อื่นเกี่ยวกับการเลือกตั้งที่ถูกต้องตามกฎหมาย 4) ด้านการให้ความเคารพนับถือผู้อาวุโสควรส่งเสริมให้ประชาชนเห็นถึงความสำคัญ และส่งเสริมให้ผู้สูงอายุรักษาสติการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งอย่างถูกต้องตามกฎหมาย 5) ด้านการให้ความเคารพต่อสุภาพสตรี ควรส่งเสริมการให้เคารพสิทธิเสรีภาพของสุภาพสตรีในการปกครอง และการให้เกียรติซึ่งกันและกันในการแสดงออกทางการเมือง 6) ด้านความเคารพนับถือบูชา ปูชนียสถานทั้งหลาย ควรส่งเสริมให้ประชาชนมีความเคารพและให้ความสำคัญต่อสถานที่จัดกิจกรรมทางการเมือง และให้ประชาชนมีส่วนร่วมเป็นคณะกรรมการประจําหน่วยเลือกตั้งภายในชุมชน และ 7) ด้านอํานวยความสะดวกผู้นำทั้งหลายโดยชอบธรรม ควรส่งเสริมให้ประชาชนใช้สิทธิของตนเองตามกฎหมายในการเลือกตั้งผู้นำท้องถิ่น และร่วมยินดีกับผู้ที่ได้รับการเลือกตั้งเป็นผู้นำท้องถิ่นด้วยความเต็มใจ นอกจากนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ พรชัย สารสุวรรณ (2567) ได้วิจัยเรื่อง “การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในจังหวัดอุทัยธานี” ผลการวิจัยพบว่า การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในจังหวัดอุทัยธานี ส่งผลต่อวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชนจังหวัดอุทัยธานี คือ ด้านความเชื่อ และด้านพฤติกรรม นอกจากนี้ยังประยุกต์หลักอภิธานิธรรม 7 มีลักษณะ ดังนี้ 1) ด้านการหมั่นประชุมกันเนื่องนิติ ได้แก่ ประชาชนมีการประชุมปรึกษาหารือกันเป็นประจำ 2) ด้านความพร้อมเพรียงกันประชุม ได้แก่ จะต้องเข้าประชุมพร้อมกันและเลิกประชุมให้พร้อมกัน 3) ร่วมกำหนดกฎเกณฑ์ทางการเมืองไม่บัญญัติสิ่งที่มีได้บัญญัติไว้ ไม่ล้มล้างสิ่งที่บัญญัติไว้ได้แก่การกำหนดกฎเกณฑ์ก็ควรพึงกระทำโดยยึดจากหลักการเดิม แต่บางครั้งหลักการเดิมหรือข้อบังคับเดิมอาจล้าสมัยสมควรเปลี่ยนไปแต่ก็ไม่ควรเปลี่ยนไปต่างจากหลักการเดิม 4) ด้านความเคารพต่อประธานและความคิดเห็นของสมาชิกในที่ประชุม ได้แก่ การเคารพประธานและสมาชิกในที่ประชุมถือเป็นการให้เกียรติซึ่งกันและกัน 5) การให้เกียรติสตรียอมรับความเท่า



เทียมสุภาพสตรีและสุภาพบุรุษ ได้แก่ ปัจจุบันสตรีมีส่วนร่วมในการพัฒนาบ้านเมืองเป็นผู้นำทางการเมืองมากขึ้น
6) เคารพหลักการสถานของประเทศชาติบ้านเมือง ได้แก่ เป็นการแสดงเคารพนับถือสิ่งที่ตั้งตามในประเทศชาติ การเคารพสิทธิของกันและกันเป็นสิ่งที่ดี 7) การทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาตลอดถึงบรรพชิตในศาสนา ได้แก่ การทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาทำให้ประชาชนมีที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ มีความจำเป็นอย่างยิ่ง

องค์ความรู้จากการวิจัย

โดยองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยสามารถสรุปได้ดังนี้



แผนภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัยโดยผู้วิจัย พระอธิการนพวิทย์ อีรวโร

จากแผนภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัยเรื่อง การบูรณาการหลักการบริหารนิยธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการใช้สิทธิเลือกตั้งผู้บริหารและสมาชิกสภาเทศบาลตำบลเมืองยาว อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง สามารถสรุปได้ดังนี้

1. หลักการบริหารนิยธรรม

1) การหมั่นประชุมกันเนื่องนิตย์ ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยการเข้าร่วมเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เพื่อเสนอแนวคิดและข้อเสนอแนะพร้อมทั้งเข้าร่วมการประชุมแบบรวมกลุ่มที่จัดขึ้น

2) การพร้อมเพียงกันประชุมและเลิกประชุม ประชาชนควรมีส่วนร่วมในการประชุมอย่างมีประสิทธิภาพ โดยการตั้งระเบียบหรือมาตรการของการประชุมที่ชัดเจน

3) ไม่บัญญัติสิ่งที่มีได้บัญญัติไว้ ไม่ลบล้างสิ่งที่บัญญัติไว้แล้ว ประชาชนมีหน้าที่ปฏิบัติตามกฎหมายการเลือกตั้งอย่างเคร่งครัดและเป็นธรรม รวมทั้งควรศึกษาและทำความเข้าใจสิทธิ หน้าที่ และขั้นตอนที่เกี่ยวข้อง

4) การเคารพนับถือผู้ใหญ่ ประชาชนควรส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองที่เปิดกว้าง โดยการรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่างด้วยความเคารพการแสดงความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์โดยไม่ละเมิดหรือกระทบสิทธิของผู้อื่น

5) การไม่ชมเชยล่วงเกินสตรี ประชาชนควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยไม่แบ่งแยกเพศ พร้อมทั้งให้เกียรติและปฏิบัติต่อทุกเพศอย่างเท่าเทียมกัน เพื่อสร้างความเสมอภาคและความหลากหลายในระบบประชาธิปไตยอย่างแท้จริง

6) การเคารพหลักการเจตีย์หรือสถานที่ ประชาชนควรเคารพสถานที่เลือกตั้งและร่วมกันรักษาความปลอดภัย รวมทั้งดูแลความสงบเรียบร้อยในพื้นที่ดังกล่าว พร้อมกันนี้ควรกระตุ้นความรู้สึกภาคภูมิใจในชุมชน เพื่อส่งเสริมบรรยากาศการเลือกตั้งที่ดีและสร้างความเป็นหนึ่งเดียวกันของประชาชนในพื้นที่

7) การให้การอารักขาคุ้มครองแก่ผู้มีศีลธรรม ประชาชนควรให้ความสำคัญกับการเลือกผู้นำที่มีคุณธรรมและจริยธรรม พร้อมทั้งยกย่องบุคคลต้นแบบที่ทำงานเพื่อสังคมอย่างจริงจัง และสนับสนุนการจัดกิจกรรมประชาสัมพันธ์ผู้สมัครโดยเน้นผลงานและประสบการณ์ที่ผ่านมา

2. การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการใช้สิทธิเลือกตั้ง

1) ด้านการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง ประชาชนควรได้รับข้อมูลเกี่ยวกับการเลือกตั้งที่โปร่งใสและชัดเจน เพื่อให้เข้าใจขั้นตอนและสิทธิของตนเองอย่างถูกต้องและครบถ้วน โดยข้อมูลเหล่านี้ควรถูกสื่อสารผ่านวิธีการและช่องทางที่หลากหลาย ทั้งสื่อออนไลน์ สื่อสิ่งพิมพ์ และการจัดกิจกรรมชุมชน เพื่อให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้ทั่วถึง

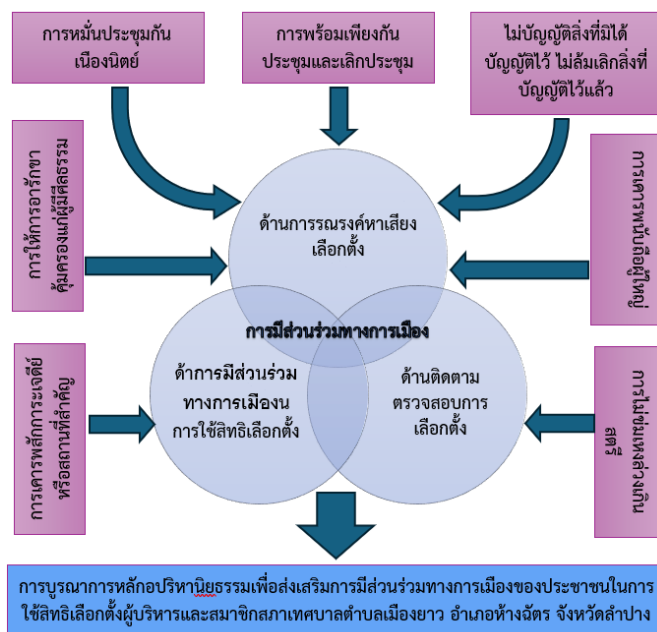
2) ด้านการใช้สิทธิเลือกตั้ง ประชาชนควรเลือกผู้สมัครโดยพิจารณาจากความสามารถและนโยบายที่เหมาะสม พร้อมทั้งแนะนำและใช้สิทธิเลือกตั้งอย่างถูกต้องและเหมาะสม รวมถึงตระหนักถึงความรับผิดชอบต่อหน้าที่ในฐานะพลเมือง เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการใช้สิทธิเลือกตั้ง

3) ด้านการติดตามตรวจสอบการเลือกตั้ง ประชาชนมีหน้าที่ในการติดตามผลและตรวจสอบการเลือกตั้งอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งติดตามการดำเนินนโยบายของผู้สมัครที่ได้รับเลือกตั้งตามที่ได้หาเสียงไว้ พร้อมทั้งเฝ้าระวังและรายงานสถานการณ์การกระทำผิดกฎหมายหรือการกระทำที่ไม่เป็นธรรมในกระบวนการเลือกตั้ง เพื่อส่งเสริมความโปร่งใสและความยุติธรรมในการเลือกตั้ง



2. องค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัย

ผู้วิจัยได้สังเคราะห์องค์ความรู้ที่ได้จากจากการวิจัย เรื่อง การบูรณาการหลักอปรินิยธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการใช้สิทธิเลือกตั้งผู้บริหารและสมาชิกสภาเทศบาลตำบลเมืองยาว อำเภอลำปาง จังหวัดลำปาง ในลักษณะแผนภาพที่แสดงแนวทางการบูรณาการหลักอปรินิยธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการใช้สิทธิเลือกตั้งผู้บริหารและสมาชิกสภาเทศบาลตำบลเมืองยาว อำเภอลำปาง ดังแสดงในแผนภาพที่ 2



แผนภาพที่ 2 องค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัยโดยผู้วิจัย พระอธิการณพวิทย์ อีรวโร

จากแผนภาพที่ 2 ประเด็นเกี่ยวกับองค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัยเรื่อง การบูรณาการหลักอปรินิยธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการใช้สิทธิเลือกตั้งผู้บริหารและสมาชิกสภาเทศบาลตำบลเมืองยาว อำเภอลำปาง จังหวัดลำปาง ซึ่งองค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการสังเคราะห์การวิจัยมีดังนี้

การหมั่นประชุมกันเนืองนิตย์ การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเทศบาลตำบลเมืองยาวมีความสำคัญอย่างยิ่งผ่านหลักการหมั่นประชุมกันเนืองนิตย์ โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าร่วมเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และการประชุมแบบรวมกลุ่มอย่างสม่ำเสมอ เพื่อเสนอแนวคิด ข้อเสนอแนะต่าง ๆ

การพร้อมเพรียงกันประชุมและเลิกประชุม หลักการพร้อมเพรียงกันประชุมและเลิกประชุม มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเทศบาลตำบลเมืองยาวให้มีประสิทธิภาพ โดยเน้นย้ำถึงความจำเป็นของการตั้งระเบียบและมาตรการการประชุมที่ชัดเจน

ไม่บัญญัติสิ่งที่ไม่ได้บัญญัติไว้ ไม่ล้มเลิกสิ่งที่บัญญัติไว้แล้ว ประชาชนมีหน้าที่ปฏิบัติตามกฎหมายการเลือกตั้งอย่างเคร่งครัดและเป็นธรรม ในทุกขั้นตอนตั้งแต่การลงทะเบียนไปจนถึงการนับคะแนน เพื่อให้กระบวนการบริสุทธิ์ยุติธรรมและสร้างความเชื่อมั่นให้กับทุกฝ่าย

การเคารพนับถือผู้ใหญ่ หลักการเคารพนับถือผู้ใหญ่ ไม่ได้จำกัดอยู่เพียงการให้ความเคารพต่ออาวุโสเท่านั้น แต่เป็นการขยายความหมายเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองที่เปิดกว้างในเทศบาลตำบลเมืองยาวโดยเน้นย้ำถึงการรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่างด้วยความเคารพ

การไม่ข่มเหงล่วงเกินสตรี หลักการไม่ข่มเหงล่วงเกินสตรี มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเทศบาลตำบลเมืองยาว โดยเรียกร้องให้มีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยไม่แบ่งแยกเพศ พร้อมทั้งการให้เกียรติและปฏิบัติต่อทุกเพศอย่างเท่าเทียมกันในทุกมิติ

การเคารพหลักการเจตียหรือสถานที่สำคัญ ประชาชนควรเคารพสถานที่เลือกตั้งและร่วมกันรักษาความปลอดภัย รวมถึงดูแลความสงบเรียบร้อยในพื้นที่ดังกล่าวเพื่อสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการใช้สิทธิเลือกตั้ง นอกจากนี้การกระตุ้นความรู้สึกภาคภูมิใจในชุมชนยังเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วย ส่งเสริมบรรยากาศการเลือกตั้งที่ดี

การให้การอารักขาคุ้มครองแก่ผู้มีศีลธรรม การเน้นให้ประชาชนให้ความสำคัญกับการเลือกผู้นำที่มีคุณธรรมและจริยธรรมเป็นอันดับแรก ซึ่งเป็นรากฐานของการบริหารงานที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม ควบคู่ไปกับการยกย่องบุคคลต้นแบบที่ทำงานเพื่อสังคมอย่างจริงจัง

ด้านการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง การที่ประชาชนจะตัดสินใจใช้สิทธิเลือกตั้งได้อย่างมีคุณภาพนั้น เริ่มต้นจากการได้รับข้อมูลเกี่ยวกับการเลือกตั้งที่โปร่งใสและชัดเจนอย่างครบถ้วน เพื่อให้พวกเขาสามารถเข้าใจขั้นตอนและสิทธิของตนเองได้อย่างถูกต้อง

ด้านการใช้สิทธิเลือกตั้ง ประชาชนควรเลือกผู้สมัครโดยพิจารณาจากความสามารถและนโยบายที่เหมาะสม ซึ่งสะท้อนถึงการตัดสินใจอย่างรอบคอบและเป็นเหตุเป็นผลไม่ใช่เพียงแค่อารมณ์หรือกระแส นอกจากนี้ ยังเน้นย้ำถึงการแนะนำและใช้สิทธิเลือกตั้งอย่างถูกต้องและเหมาะสม

ด้านการติดตามตรวจสอบการเลือกตั้ง ประชาชนมีหน้าที่ในการติดตามผลและตรวจสอบการเลือกตั้งอย่างต่อเนื่องไม่ใช่แค่เพียงการไปลงคะแนนเสียงแล้วจบไปแต่ยังรวมถึงการติดตามการดำเนินนโยบายของผู้สมัครที่ได้รับเลือกตั้งตามที่ได้หาเสียงไว้ซึ่งเป็นการตรวจสอบความรับผิดชอบของนักการเมือง

สรุปองค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัยโดยรวมแล้ว การบูรณาการหลักการบริหารนิยธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการใช้สิทธิเลือกตั้งผู้บริหารและสมาชิกสภาเทศบาลตำบลเมืองยาว อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง แสดงให้เห็นว่าหลักการบริหารนิยธรรมเป็นกรอบแนวคิดที่ทรงพลังในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนอย่างยั่งยืน การบูรณาการใช้หลักธรรมเหล่านี้ไม่เพียงแต่ช่วยเพิ่มจำนวนผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้งแต่ยังช่วยยกระดับคุณภาพของการมีส่วนร่วมให้เป็นการมีส่วนร่วมที่รับผิดชอบ โปร่งใส และ



สร้างสรรค์ ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาประชาธิปไตยในระดับท้องถิ่นและนำไปสู่การบริหารจัดการชุมชนที่ดีขึ้นในเทศบาลตำบลเมืองยาว

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) เทศบาลตำบลเมืองยาวควรจัดทำคู่มือประชาชน ที่เข้าใจง่ายและครอบคลุมทุกด้านเกี่ยวกับการเลือกตั้ง เช่น สิทธิ หน้าที่ ขั้นตอนการเลือกตั้ง และข้อมูลผู้สมัครที่สามารถตรวจสอบได้พร้อมทั้งเผยแพร่ผ่านสื่อหลายช่องทาง ทั้งเว็บไซต์ โซเชียลมีเดีย หอกระจายข่าว และกิจกรรมชุมชน เพื่อให้ประชาชนทุกกลุ่มในพื้นที่สามารถเข้าถึงข้อมูลได้ง่ายและเท่าเทียม

2) เทศบาลควรจัดตั้ง เวทีสาธารณะ เช่น เวทีดีเบต หรือเวทีประชาคม เพื่อให้ผู้สมัครและประชาชนสามารถพบปะ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และซักถามนโยบายได้อย่างโปร่งใสและจริงจัง ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างความมั่นใจให้ประชาชนในการตัดสินใจเลือกตั้งและเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

3) เทศบาลควรสนับสนุนการทำงานของเครือข่ายภาคประชาชน โดยการส่งเสริมการอบรมแกนนำชุมชน อาสาสมัครและเยาวชน ให้มีความรู้เกี่ยวกับกระบวนการเลือกตั้ง และช่วยเผยแพร่ข้อมูลการเลือกตั้งอย่างมีประสิทธิภาพ การเสริมสร้างบทบาทของภาคประชาชนในการณรงค์และกระตุ้นการมีส่วนร่วมในกระบวนการเลือกตั้งจะช่วยให้กระบวนการนี้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นกลาง

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1) เทศบาลควรจัดทำคู่มือประชาชน ที่มีเนื้อหากระชับและเข้าใจง่ายรวมถึงข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับการเลือกตั้ง เช่น สิทธิและหน้าที่ของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ขั้นตอนการเลือกตั้ง และข้อมูลผู้สมัคร โดยการเผยแพร่ผ่านสื่อหลากหลายช่องทาง เช่น เว็บไซต์ เฟซบุ๊กเทศบาล หอกระจายข่าว และกิจกรรมลงพื้นที่ในชุมชนเพื่อให้ประชาชนทุกกลุ่มเข้าถึงข้อมูลได้ง่าย

2) เทศบาลควรจัดกิจกรรม เวทีสาธารณะ เช่น เวทีดีเบต เวทีถาม-ตอบ หรือเวทีประชาคมในทุกเขตอย่างน้อยหนึ่งครั้งก่อนวันเลือกตั้งโดยร่วมมือกับสภาองค์กรชุมชนหรือโรงเรียนในพื้นที่ เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับนโยบายของผู้สมัครและกระบวนการเลือกตั้ง นอกจากนี้ควรจัดทำแพลตฟอร์มออนไลน์ เพื่อให้ประชาชนสามารถส่งคำถามหรือความคิดเห็นล่วงหน้าทำให้การแลกเปลี่ยนเป็นไปอย่างรอบด้านและสร้างสรรค์

3) เทศบาลควรอบรมแกนนำชุมชน อาสาสมัคร และเยาวชนให้เป็น "ทูตเลือกตั้ง" ประจำชุมชนซึ่งจะมีหน้าที่ให้ความรู้เรื่องการเลือกตั้งและกระตุ้นการมีส่วนร่วมในกระบวนการเลือกตั้ง พร้อมทั้งจัดสรรงบประมาณเพื่อสนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การเดินรณรงค์ การผลิตสื่ออินโฟกราฟิก และการจัดกิจกรรมในชุมชนอย่างต่อเนื่องและเป็นกลาง

4) เทศบาลควรสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ในการติดตามผลการเลือกตั้ง เช่น การจัดทำแอปพลิเคชัน หรือแพลตฟอร์มออนไลน์ สำหรับการติดตามข้อมูลและการรายงานผลการเลือกตั้ง เพื่อให้ประชาชนสามารถตรวจสอบข้อมูลได้อย่างโปร่งใสและรวดเร็ว

ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการใช้สิทธิเลือกตั้งผู้บริหารและสมาชิกสภาเทศบาลตำบลเมืองยาว อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง

2) ควรศึกษาการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมตามหลักประชาธิปไตยของประชาชนในอำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง

3) ควรศึกษาหลักพุทธธรรมอื่นที่สามารถนำมาบูรณาการเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการใช้สิทธิเลือกตั้งผู้บริหารและสมาชิกสภาเทศบาลตำบลเมืองยาว อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง

เอกสารอ้างอิง

- กนกพรรณ เหมืองเพิ่ม. (2567). วัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมตามแนวพระพุทธศาสนาของประชาชนในการเลือกตั้งผู้นำท้องถิ่นตำบลห้วยโรง อำเภอร้องกวาง จังหวัดแพร่ (สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- บุญเสริม นาคสาร. (2548). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน : ผลในทางปฏิบัติเมื่อครบรอบหกปีของการปฏิรูปการเมือง. วารสารศาลรัฐธรรมนูญ, 6(17), 136-158.
- ประกาศกระทรวงมหาดไทย. (2554). จัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบลเมืองยาว อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง เป็นเทศบาลตำบลเมืองยาว. ราชกิจจานุเบกษา (เล่ม 128).
- พรชัย สารสุวรรณ. (2567). การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในจังหวัดอุทัยธานี (ดุชนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระปัญญา สุจิตโต. (2564). การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมจิตสำนึกการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในอำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง (สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาเรวัฒน์ อคคทาโร. (2563). ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในอำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี (สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.



- พระมหาชาติเชื้อ วชิรญาณโณ. (2564). *การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้ง พ.ศ. 2562 อำเภอกะปงบุรี จังหวัดหนองบัวลำภู* (สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาณรงค์ ธรรมเมธี. (2562). *การมีส่วนร่วมของประชาชนกับการเลือกตั้งทั่วไปของชุมชนท่าเตียน กรุงเทพมหานคร* (สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วินิตย์ ศรีอุบล. (2564). *วัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธของประชาชนในการเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นเทศบาลตำบลวังหงส์ อำเภอมืองแพร่ จังหวัดแพร่* (วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดลำปาง. (2567). *ผลการนับคะแนนเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดลำปาง*. สืบค้น 17 พฤษภาคม 2567, จาก <https://www.ect.go.th/th/lampang/main>
- สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง. (2567). *สถิติจำนวนประชากรพื้นที่จังหวัดลำปาง อำเภอกำแพงแสน ตำบลเมืองยาว*. สืบค้น 17 พฤษภาคม 2567, จาก <https://stat.bora.dopa.go.th/>
- Pateman, C. (1970). *Participation and Democratic Theory*. Cambridge University Press.
- Putnam, R. D. (2000). *Bowling Alone: The Collapse and Revival of American Community*. Simon & Schuster.

การรับรู้ของประชาชนที่มีต่อบทบาทพรรคการเมืองในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี*

PEOPLE PERCEPTION TOWARDS POLITICAL PARTIES AT BANG PHAE DISTRICT IN RATCHABURI PROVINCE

สกนธ์ เปาทัย, พระมหาพิพัฒพงศ์ ฐิตธมโม, สมชาย ชูเมือง

Sakon Paotuy, Phramaha Phaiphatphong Thitadhammo, Somchai Chumuang

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Ratchaburi Buddhist College

Corresponding Author E-mail : sakon2519@ratchaburipao.go.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาระดับการรับรู้ของประชาชนที่มีต่อบทบาทพรรคการเมืองในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี 2) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักอิทธิบาท 4 กับการรับรู้ของประชาชนที่มีต่อบทบาทพรรคการเมือง 3) เพื่อนำเสนอการประยุกต์หลักอิทธิบาท 4 เพื่อส่งเสริมการรับรู้ของประชาชนที่มีต่อบทบาทพรรคการเมืองในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี

ผลการวิจัยพบว่า 1. ระดับการรับรู้ของประชาชนที่มีต่อบทบาทพรรคการเมืองในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน และระดับการรับรู้ของประชาชนที่มีต่อบทบาทพรรคการเมืองในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี ตามหลักอิทธิบาท 4 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างหลักอิทธิบาท 4 กับการรับรู้ของประชาชนที่มีต่อบทบาทพรรคการเมืองในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 จึงยอมรับสมมติฐาน 3. การประยุกต์หลักอิทธิบาท 4 เพื่อส่งเสริมการรับรู้ของประชาชนที่มีต่อบทบาทพรรคการเมืองในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี 1) ฉันทะ (มีความรักในสิ่งที่ทำ) พรรคการเมืองที่แสดงออกถึงความรักและห่วงใยในถิ่นกำเนิด ความเข้าใจในวิถีชีวิต วัฒนธรรม 2) วิริยะ (ความพากเพียร ไม่ย่อท้อ) พรรคการเมืองที่มุ่งมั่นตั้งใจจริง อดทน และไม่ทอดทิ้งต่ออุปสรรคในการแก้ปัญหา 3) จิตตะ (มีความเอาใจใส่จดจ่อในสิ่งที่ทำ) พรรคการเมืองที่ให้ความสำคัญกับการรับฟังปัญหา ทำความเข้าใจความต้องการที่หลากหลายพิจารณาถึงผลกระทบอย่างรอบคอบ แสดงให้เห็นถึงความเอาใจใส่ความตั้งใจในการพัฒนาพื้นที่ 4) วิมังสา (ทำงานแล้วไม่ทิ้ง คอยตรวจสอบ ทบทวนไตร่ตรอง พิจารณา) พรรคการเมืองที่มีการติดตามตรวจสอบนโยบาย ผลงาน และการทุจริตของพรรคการเมือง และเปิดใจรับฟังความคิดเห็นของประชาชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย นำมาวิเคราะห์ถึงผลดีผลเสียและพิจารณาดำเนินการแก้ไข

คำสำคัญ : หลักอิทธิบาท 4; การรับรู้ของประชาชน; บทบาทพรรคการเมือง



Abstract

This research article aims to 1) To study the level of public awareness of the role of political parties in Bang Phae District, Ratchaburi Province. 2) To study the relationship between the Four Bases of Power and people perception towards political parties at Bang Phae District in Ratchaburi Province. 3) To present the application of the Four Bases of Power to promote public awareness of the role of political parties in Bang Phae District, Ratchaburi Province.

The research findings revealed the following: 1. The overall level of public perception of the role of political parties in Bang Phae District, Ratchaburi Province, was high. When considered in individual aspects, all aspects were at a high level. Furthermore, the overall level of public perception of the role of political parties in Bang Phae District, Ratchaburi Province, based on the Four Noble Truths (Iddhipada 4), was also high. 2. The analysis of the relationship between the Four Noble Truths (Iddhipada 4) and public perception of the role of political parties in Bang Phae District, Ratchaburi Province, showed a moderate positive correlation, statistically significant at the 0.01 level, thus accepting the hypothesis. 3. The application of the Four Noble Truths (Iddhipada 4) to promote public perception of the role of political parties in Bang Phae District, Ratchaburi Province, included: 1) Chanda (love for what one does): Political parties that demonstrate love and pride in their birthplace, understanding the way of life and culture; 2) Viriya (diligence, perseverance): Political parties that are truly committed, patient, and do not give up in the face of obstacles in solving problems; 3) Jitta (attentiveness, focus on what one does): Political parties that prioritize listening to problems, understanding diverse needs, and carefully considering the impact. This demonstrates attentiveness and dedication to area development. 4) Vimangsa (Working diligently without abandoning the task; constantly monitoring, reviewing, reflecting, and considering): A political party that monitors its policies, performance, and corruption, and is open to listening to the opinions of the public and stakeholders, analyzing the advantages and disadvantages, and considering corrective actions.

Keywords : the four principles of influence; people perception; political parties

บทนำ

หลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อ พ.ศ. 2475 ประเทศไทยได้เปลี่ยนจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาสู่ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข โดยมีกลไกสำคัญอย่างหนึ่งคือพรรคการเมือง ซึ่งมีบทบาทเป็นตัวกลางเชื่อมโยงระหว่างประชาชนกับรัฐ ทำหน้าที่คัดสรรและนำเสนอผู้แทนของประชาชนเข้าสู่สภา รวมทั้งเป็นผู้กำหนดนโยบายและตรวจสอบการทำงานของฝ่ายบริหาร ในบริบทการเมืองไทยพรรคการเมืองก่อตั้งขึ้นเพื่อมุ่งเข้าสู่อำนาจรัฐ หรือสนับสนุนบุคคลและกลุ่มผลประโยชน์ใดกลุ่มหนึ่ง ส่งผลให้มีลักษณะเป็น “พรรคเฉพาะกิจ” มากกว่าจะเป็น “สถาบันการเมือง” ที่มีความมั่นคงและยั่งยืน (สุชาติ เศรษฐมาลินี, 2563) สิ่งนี้ทำให้ระบบพรรคการเมืองไทยไม่สามารถพัฒนาไปสู่ “พรรคมวลชน” (Mass Party) ที่มีฐานสมาชิกกว้างขวางและมีความเข้มแข็ง

พรรคการเมืองในประเทศไทยยังขาดความสามารถในการรวบรวมและสะท้อนความต้องการของประชาชนทำให้ไม่สามารถสร้างความเชื่อมั่นได้อย่างกว้างขวางทั้งในด้านอุดมการณ์ นโยบาย และบุคลากรทางการเมือง (ธนพันธ์ โล่ประกอบทรัพย์, 2564) ประชาชนจำนวนไม่น้อยยังมีการรับรู้ที่จำกัดและบางครั้งคลาดเคลื่อนเกี่ยวกับบทบาทของพรรคการเมือง โดยมักมองว่าพรรคเป็นเพียงกลุ่มผลประโยชน์ที่แสวงหาอำนาจมากกว่าการเป็นผู้แทนที่มุ่งทำงานเพื่อประโยชน์ส่วนรวม (สมคิด เลิศไพฑูรย์, 2562) ทำให้ประชาชนขาดทางเลือกที่หลากหลายและอาจไม่ได้รับการสะท้อนความต้องการอย่างแท้จริง

การวิจัยครั้งนี้มีพื้นฐานแนวคิดหลักคือ “การรับรู้” (Perception) ซึ่งเป็นกระบวนการที่บุคคลได้รับข้อมูลจากสิ่งเร้าผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 แล้วนำไปตีความตามประสบการณ์ ความรู้ และอารมณ์ของตน การรับรู้จึงมีอิทธิพลต่อทัศนคติ (Attitude) แรงจูงใจ (Motivation) และพฤติกรรม (Behavior) ที่แสดงออกทั้งแบบเปิดเผยและซ่อนเร้น (สุพานี สฤกษ์วานิช, 2552) ในทางการเมือง การรับรู้ของประชาชนต่อพรรคการเมืองมีบทบาทอย่างยิ่งต่อการตัดสินใจเลือกตั้ง ซึ่งรวมถึงการไปใช้สิทธิเลือกตั้งซึ่งถือเป็นสิทธิและหน้าที่ขั้นพื้นฐานในระบอบประชาธิปไตย (อานนท์ ศักดิ์วีระวิทย์ และคณะ, 2559) นอกจากนี้ การวิจัยยังประยุกต์ใช้หลักธรรมในพระพุทธศาสนา “อิทธิบาท 4” ได้แก่ ฉันทะ (ความพอใจรักในสิ่งที่ทำ) วิริยะ (ความเพียรพยายาม) จิตตะ (ความตั้งใจจดจ่อ) และ วิมังสา (การใคร่ครวญตรวจสอบ) มาเป็นกรอบแนวคิดในการวิเคราะห์และออกแบบแนวทางการส่งเสริมการรับรู้ของประชาชน หลักอิทธิบาท 4 สามารถใช้เสริมสร้างความเข้าใจและการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างมีคุณธรรมอันจะนำไปสู่การสร้าง “พลเมืองตื่นรู้” ที่มีความสามารถในการตัดสินใจอย่างมีวิจารณญาณ

จากสภาพการเมืองไทยที่ระบบพรรคการเมืองยังไม่สามารถสร้างความเชื่อมโยงและความไว้วางใจจากประชาชนได้อย่างเต็มที่ที่ประกอบกับบริบทของอำเภอบางแพที่เพิ่งเกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างทางการเมืองจากการเลือกตั้งปี 2566 ทำให้เห็นศักยภาพในการยกระดับการมีส่วนร่วมและการรับรู้ทางการเมืองของประชาชน การศึกษาในครั้งนี้จึงมีความสำคัญต่อการทำความเข้าใจปัจจัยที่มีผลต่อการรับรู้และทัศนคติของประชาชนต่อบทบาทของพรรคการเมืองในระดับท้องถิ่น หากประชาชนมีการรับรู้และทัศนคติใหม่ ๆ ต่อพรรคการเมือง การ



เปลี่ยนแปลงนี้ยังเปิดพื้นที่ให้เกิดการแข่งขันทางการเมืองที่สร้างสรรค์มากขึ้นและนำไปสู่การเสริมสร้างประชาธิปไตยที่มีพลวัตและยั่งยืน การวิจัยนี้อาจช่วยเพิ่มความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างการรับรู้เชิงบวกต่อพรรคการเมือง ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาระบบประชาธิปไตยทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการรับรู้ของประชาชนที่มีต่อบทบาทพรรคการเมืองในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักอิทธิบาท 4 กับการรับรู้ของประชาชนที่มีต่อบทบาทพรรคการเมืองในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี
3. เพื่อนำเสนอการประยุกต์หลักอิทธิบาท 4 เพื่อส่งเสริมการรับรู้ของประชาชนที่มีต่อบทบาทพรรคการเมืองในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยทำการศึกษาในลักษณะการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) ประกอบด้วยการศึกษาเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ประชากรกลุ่มตัวอย่างอายุตั้งแต่ 18 ปีบริบูรณ์ขึ้นไปที่มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี จำนวน 396 คน ใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) และผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยแบ่งเป็นกลุ่มจำนวน 4 กลุ่ม ประกอบด้วย กลุ่มที่ 1 นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านพระพุทธศาสนา กลุ่มที่ 2 นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติหน้าที่ด้านรัฐศาสตร์ กลุ่มที่ 3 นักการเมืองท้องถิ่นและผู้ปกครองท้องถิ่น และกลุ่มที่ 4 ผู้นำชุมชน โดยเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณเป็นแบบสอบถาม และการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ใช้ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) การทดสอบค่า F-test โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และในส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา (Descriptive Content Analysis)

ผลการวิจัย

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย สามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

1. ระดับการรับรู้ของประชาชนที่มีต่อบทบาทพรรคการเมืองในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุ 51 ปีขึ้นไป มีการศึกษาาระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา ปวช. มีอาชีพรับจ้างทั่วไป ธุรกิจส่วนตัว

ระดับการรับรู้ของประชาชนที่มีต่อบทบาทพรรคการเมืองในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี พบว่า ระดับการรับรู้ของประชาชนที่มีต่อบทบาทพรรคการเมืองในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี ประกอบด้วย 1) ด้านบทบาทพรรคการเมือง 2) ด้านนโยบายพรรค และ 3) ด้านบุคลากรของพรรคการเมือง โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านนโยบายพรรคการเมือง อยู่ในระดับมาก เป็นลำดับแรก รองลงมา ได้แก่ ด้านบทบาทพรรคการเมือง และด้านบุคลากรของพรรคการเมือง อยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน ตามลำดับ

2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักอิทธิบาท 4 กับการรับรู้ของประชาชนที่มีต่อบทบาทพรรคการเมืองในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี พบว่าระดับการรับรู้ของประชาชนที่มีต่อบทบาทพรรคการเมืองในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี ตามหลักอิทธิบาท 4 โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า หลักฉันทะ มีความรักในสิ่งที่ทำ อยู่ในระดับมาก เป็นลำดับแรก รองลงมา ได้แก่ หลักวิมังสา ทำงานแล้วไม่ท้อ คอยตรวจสอบ ทบทวน ไตร่ตรอง หลักจิตตะ มีความเอาใจใส่จดจ่อในสิ่งที่ทำ อยู่ในระดับมาก และหลักวิริยะ มีความพากเพียร ไม่ย่อท้อ อยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน ตามลำดับ

ความสัมพันธ์ระหว่างหลักอิทธิบาท 4 กับการรับรู้ของประชาชนที่มีต่อบทบาทพรรคการเมืองในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี พบว่า สมมุติฐาน หลักอิทธิบาท 4 หลักฉันทะ มีความรักในสิ่งที่ทำ หลักวิริยะ มีความพากเพียร ไม่ย่อท้อ หลักจิตตะ มีความเอาใจใส่จดจ่อในสิ่งที่ทำ หลักวิมังสา ทำงานแล้วไม่ท้อ คอยตรวจสอบ ทบทวน ไตร่ตรอง พิจารณา มีความสัมพันธ์กับการรับรู้ของประชาชนที่มีต่อบทบาทพรรคการเมืองในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี ผลทดสอบสมมุติฐานมีความสัมพันธ์ระหว่างหลักอิทธิบาท 4 กับการรับรู้ของประชาชนที่มีต่อบทบาทพรรคการเมืองในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยเรียงตามลำดับผลการดังนี้ 1) หลักฉันทะ 2) หลักอิทธิบาท 3) หลักวิมังสา 4) หลักจิตตะ และ 5) หลักวิริยะ อธิบายความแปรปรวนหรือทำนายความสัมพันธ์กับการรับรู้ของประชาชนที่มีต่อบทบาทพรรคการเมืองในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี

3. การประยุกต์หลักอิทธิบาท 4 เพื่อส่งเสริมการรับรู้ของประชาชนที่มีต่อบทบาทพรรคการเมืองในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี พบว่า การนำหลักอิทธิบาท 4 มาประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมการรับรู้ของประชาชนที่มีต่อบทบาทพรรคการเมืองในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ฉันทะ มีความรักในสิ่งที่ทำ พรรคการเมืองที่แสดงออกถึงความรัก ความผูกพัน ความเข้าใจในวิถีชีวิต วัฒนธรรม และปัญหาของคนในท้องถิ่นอย่างแท้จริง พร้อมทั้งจะพัฒนาและยกระดับคุณภาพชีวิตของชาวบางแพ รวมถึงอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและส่งเสริมเอกลักษณ์ของท้องถิ่น จะได้รับการสนับสนุนและความไว้วางใจจากประชาชนในพื้นที่ การทำงานการเมืองที่ปราศจากใจรักและไม่ใส่ใจต่อปัญหาที่แท้จริงของประชาชน ย่อมนำมาซึ่งความเฉื่อยชาและไม่ได้รับการยอมรับในที่สุด นอกจากนี้ สมาชิกพรรคการเมืองควรมีความรักและห่วงใยในถิ่นเกิด ไม่หลงเชื่อนโยบายที่ไม่เป็นจริง และมีความพอใจหรือสนใจในการมีส่วนร่วมพัฒนาสังคม



2. วิริยะ มีความพากเพียร ไม่ย่อท้อ พรการการเมืองที่มุ่งมั่น ตั้งใจจริง อดทน และไม่ทอดย้อต่ออุปสรรค ในการแก้ไขปัญหาและผลักดันนโยบายที่เป็นประโยชน์ต่อท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง จะสร้างความศรัทธาและความเชื่อมั่นให้กับประชาชน การทำงานอย่างสม่ำเสมอและลงมือปฏิบัติจริง รวมถึงการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมเพื่อนำมาพัฒนาพื้นที่ตนเอง เป็นการแสดงออกถึงความพากเพียร นอกจากนี้ สมาชิกพรรคควรมีความขยันขันแข็งในการลงพื้นที่ประชาสัมพันธ์และสร้างชื่อเสียงให้กับพรรค การผลักดันโครงการต่างๆ ให้สำเร็จลุล่วงเป็นเครื่องพิสูจน์ถึงความวิริยะของพรรคการเมือง

3. จิตตะ มีความเอาใจใส่จดจ่อในสิ่งที่ทำ พรรคการเมืองที่ให้ความสำคัญกับการรับฟังปัญหาทำความเข้าใจความต้องการที่หลากหลาย พิจารณาผลกระทบของนโยบายอย่างรอบคอบ ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานอย่างใกล้ชิด รวมถึงการลงพื้นที่สม่ำเสมอและการสื่อสารกับประชาชนอย่างต่อเนื่อง จะแสดงให้เห็นถึงความเอาใจใส่และความตั้งใจจริงในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาท้องถิ่น การที่สมาชิกพรรคในพื้นที่มีความรู้ความเข้าใจในบริบทของชุมชนและสามารถถ่ายทอดข้อมูลเหล่านี้ให้พรรคได้รับทราบ ก็เป็นส่วนหนึ่งของจิตตะในการทำงานเพื่อพัฒนาพื้นที่ นอกจากนี้ ประชาชนเองก็ให้ความสำคัญและติดตามการดำเนินงานของพรรคการเมืองที่ตนเองสนับสนุนอย่างใจจดใจจ่อ

4. วิมังสา ทำงานแล้วไม่ทิ้ง คอยตรวจสอบ ทบทวน ไตร่ตรอง พิจารณา พรรคการเมืองควรมีการคิดวิเคราะห์ถึงผลดีผลเสีย เปิดใจรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย มีกลไกในการตรวจสอบการทำงานของตนเองอย่างโปร่งใส พร้อมทั้งจะปรับปรุงแก้ไขข้อผิดพลาด และประเมินผลการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอ การทำงานโดยไม่เคยทบทวนตนเอง หรือละเลยเสียงสะท้อนจากประชาชนย่อมนำไปสู่ความผิดพลาดและการไม่ได้รับการแก้ไขปัญหาย่างตรงจุด นอกจากนี้ ประชาชนเองก็มีบทบาทในการติดตาม ตรวจสอบ นโยบาย ผลงาน และการทุจริตของพรรคการเมือง

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การรับรู้ของประชาชนที่มีต่อบทบาทพรรคการเมืองในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี มีประเด็นอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

1. ระดับการรับรู้ของประชาชนที่มีต่อบทบาทพรรคการเมืองในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี

การรับรู้ของประชาชนที่มีต่อบทบาทพรรคการเมืองในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากเช่นเดียวกันทุกด้าน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ 1) ด้านนโยบายพรรคการเมือง 2) ด้านบทบาทพรรคการเมือง และ 3) ด้านบุคลากรของพรรคการเมือง ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการรับรู้ของประชาชนที่มีต่อบทบาทพรรคการเมืองในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี ประกอบด้วย 1) ด้านบทบาทพรรคการเมือง ได้แก่ ควรเน้นประโยชน์สุขประชาชนและหลักศีลธรรมเป็นหลัก มีหน้าที่ประสานงานส่วนกลาง รับฟังและแก้ไขปัญหาประชาชน ควรเป็นตัวแทนที่แท้จริง พัฒนาต่อเนื่อง ไม่ใช่แค่ช่วง

เลือกตั้ง ต้องมีความร่วมมือกับทุกภาคส่วนเพื่อแก้ปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ มุ่งเน้นการประสานงาน และนำปัญหาประชาชนไปสู่การแก้ไข 2) ด้านนโยบายพรรคการเมือง ได้แก่ ควรตั้งอยู่บนหลักเมตตา ความยั่งยืน ไม่เน้นผลประโยชน์ ต้องครอบคลุมความต้องการที่แท้จริงของชาวบ้านทุกกลุ่ม ควรตอบโจทย์ปัญหาท้องถิ่น โดยเฉพาะเกษตรและเศรษฐกิจฐานราก ต้องมีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติสอดคล้องกับสภาพพื้นที่ ควรคำนึงถึงวิถีชีวิตของประชาชนในพื้นที่เป็นหลัก และ 3) ด้านบุคลากรของพรรคการเมือง ได้แก่ ควรเป็นผู้มีศีลธรรม เมตตา เสียสละ และเป็นแบบอย่างที่ดี ต้องมีความรู้ความสามารถ และมีจริยธรรมในการทำงาน การให้ความสำคัญกับบุคลากรในระดับพื้นที่จะส่งผลดี ควรมีความสามารถในการทำงานร่วมกับทุกภาคส่วนเข้าถึงง่าย และต้องเป็นผู้ที่เข้าใจพื้นที่ มีความซื่อสัตย์ และเป็นที่ยอมรับ จึงทำให้ผลการวิจัยครั้งนี้ พบว่า ประชาชนในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี มีการรับรู้บทบาทพรรคการเมืองระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ คุณากร วรโชคอำพล (2561) ได้วิจัยเรื่อง “ทัศนคติของประชาชนชาวจังหวัดภูเก็ตที่มีต่อพรรคพลังประชารัฐ : ศึกษาห้วงเวลา ปี พ.ศ.2563” ผลการวิจัยพบว่า ระดับทัศนคติของประชาชนชาวจังหวัดภูเก็ตมีต่อพรรคพลังประชารัฐโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ระดับทัศนคติด้านบุคลากรของพรรค และด้านการบริหารประเทศ อยู่ในระดับมาก และระดับทัศนคติด้านนโยบาย และด้านการสื่อสารอยู่ในระดับปานกลาง

2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักอิทธิบาท 4 กับการรับรู้ของประชาชนที่มีต่อบทบาทพรรคการเมืองในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี

หลักอิทธิบาท 4 มีความสัมพันธ์กับการรับรู้ของประชาชนที่มีต่อบทบาทพรรคการเมืองในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี ทั้งในภาพรวม และแต่ละด้านในเชิงบวกทุกด้าน กล่าวคือ หากประชาชนในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี มีหลักอิทธิบาท 4 ในระดับมาก ก็จะมีการรับรู้ของประชาชนที่มีต่อบทบาทพรรคการเมืองมากขึ้นตามไปด้วย รวมทั้งองค์ประกอบของหลักอิทธิบาท 4 ได้แก่ 1) ฉันทะ มีความรักในสิ่งที่ทำ 2) วิริยะ มีความพากเพียรไม่ย่อท้อ 3) จิตตะ มีความเอาใจใส่จดจ่อในสิ่งที่ทำ และ 4) วิมังสา ทำงานแล้วไม่ทิ้งคอยตรวจสอบทบทวน ไตร่ตรองพิจารณา ล้วนมีความสัมพันธ์กับการรับรู้ของประชาชนที่มีต่อบทบาทพรรคการเมืองในอำเภอบางแพด้วยเช่นกัน อาจกล่าวได้ว่า ประชาชนในอำเภอบางแพเป็นกลุ่มคนที่อาจจะไม่ได้รับข่าวสารทางด้านการเมืองการเลือกตั้ง หรือพรรคการเมืองได้ทั้งหมด และอาจจะต้องการประชาสัมพันธ์ข่าวสารเพื่อการรับรู้จากภาครัฐ ดังนั้น จึงต้องหาวิธีการ หรือหนทางสู่ความสำเร็จ โดยใช้หลักอิทธิบาท 4 เพื่อเป็นแนวทางที่จะทำให้ตนมีการรับรู้เกี่ยวกับบทบาทของพรรคการเมืองและข่าวสารทางการเมืองมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ผดุง วรรณทอง และคณะ (2561) ได้วิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการบริหารองค์กรเอกชนในจังหวัดนนทบุรี” ผลการวิจัยพบว่า 1) ด้านฉันทะ มีความพอใจในหน้าที่รับผิดชอบและปฏิบัติอย่างเต็มกำลังความสามารถ กระตือรือร้นพร้อมที่จะให้มีการพัฒนาตนเอง ทั้งด้านร่างกายและจิตใจ 2) ด้านวิริยะ มีความตื่นตัวพร้อมที่จะพัฒนาการทำงานอยู่ตลอดเวลา ผึกฝนพยายามพัฒนาตนเองให้เกิดความชำนาญในหน้าที่ด้วยการเรียนรู้เพิ่มเติม ค้นคว้าหาความรู้เกี่ยวกับงานที่ตนเองปฏิบัติอย่างเต็มศักยภาพ 3) ด้านจิตตะ มีระบบที่ตรวจสอบให้บุคลากรมีการเอาใจใส่ในการพัฒนาตนเองอยู่



เสมอ หมั่นตรวจสอบหาข้อบกพร่องของตนเองเพื่อพัฒนางานของตนเอง ฝึกฝนตนเองให้มีความรู้พร้อมสนับสนุนการทำงาน ศึกษาหาความรู้เพื่อนำมาพัฒนาและ 4) ด้านวิม้งสา พัฒนาบุคลากรด้วยการประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างเหมาะสมแก้ไขปัญหาการปฏิบัติงานให้มีการพัฒนาดีขึ้น ส่งเสริมให้มีการเรียนรู้เพิ่มเติม พัฒนาบุคลากรให้สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และอดทนต่อปัญหา

3. การประยุกต์หลักอิทธิบาท 4 เพื่อส่งเสริมการรับรู้ของประชาชนที่มีต่อบทบาทพรรคการเมืองในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี

พรรคการเมืองในอำเภอบางแพจะได้รับการยอมรับและสนับสนุนจากประชาชนอย่างแท้จริง หากนำหลักอิทธิบาท 4 มาประยุกต์ใช้ในการดำเนินงาน ฉันทะ เริ่มต้นจากการแสดงออกถึงความรัก ความผูกพัน และความเข้าใจในวิถีชีวิตของคนบางแพอย่างลึกซึ้ง พร้อมทั้งจะพัฒนาคุณภาพชีวิต อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และส่งเสริมเอกลักษณ์ท้องถิ่นด้วยใจจริง วิริยะ แสดงความมุ่งมั่น ตั้งใจจริง อดทน และไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคในการแก้ไขปัญหา และผลักดันนโยบายที่เป็นประโยชน์ต่อท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง สม่าเสมอ และลงมือปฏิบัติจริง จิตตะ ให้ความสำคัญกับการรับฟังปัญหาทำความเข้าใจความต้องการที่หลากหลาย พิจารณาผลกระทบของนโยบายอย่างรอบด้าน ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานอย่างใกล้ชิด รวมถึงการสื่อสารกับประชาชนอย่างสม่ำเสมอและวิม้งสา มีการคิดวิเคราะห์ผลดีผลเสีย เปิดใจรับฟังความคิดเห็น มีกลไกตรวจสอบการทำงานที่โปร่งใส พร้อมปรับปรุงแก้ไข และประเมินผลการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอการทำงานที่สอดคล้องกับหลักอิทธิบาท 4 จะสร้างความศรัทธาและความเชื่อมั่นให้กับประชาชนในขณะเดียวกัน ประชาชนเองก็มีบทบาทสำคัญในการติดตามตรวจสอบการทำงานของพรรคการเมืองซึ่งสอดคล้องกับกับงานวิจัยของเพชรแพรวพราว รามโกมุท และคณะ (2567) ได้วิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อการไปใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกและผู้บริหารองค์การบริหาร ส่วนตำบลของประชาชนในอำเภอนิคมพัฒนา จังหวัดระยอง” ผลการวิจัยพบว่า ระดับการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 เพื่อส่งเสริมการไปใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาตำบลและผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลของประชาชนใน อำเภอนิคมพัฒนา จังหวัดระยอง อยู่ในระดับมาก ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการนำหลักธรรมเหล่านี้มาใช้ในการตัดสินใจ หลักฉันทะ ทำให้ประชาชนเกิดความตระหนักรู้ในบทบาทและหน้าที่ของตนเอง ส่งผลให้มีความเต็มใจและพร้อมใจในการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง หลักวิริยะ กระตุ้นให้ประชาชนตั้งใจเลือกผู้ที่มีคุณสมบัติและผลงานที่ดีจากการบริหารองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นที่ผ่านมา นำมาเป็นส่วนหนึ่งในการตัดสินใจ หลักจิตตะ ช่วยให้ประชาชนใส่ใจศึกษาและพิจารณานโยบายที่นักการเมืองท้องถิ่นเสนอนโยบายเหล่านั้น มีความสำคัญและช่วยพัฒนาท้องถิ่นได้จริงหรือไม่ และหลักวิม้งสา ช่วยให้ประชาชนตรวจสอบและติดตามผลงานของผู้สมัคร ทั้งก่อนและหลังการเลือกตั้งอย่างเป็นกลางและเป็นธรรม นำไปสู่การตัดสินใจที่มีคุณภาพและส่งเสริมการใช้สิทธิเลือกตั้งอย่างมีความรับผิดชอบ

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการศึกษาเรื่อง “การรับรู้ของประชาชนที่มีต่อบทบาทพรรคการเมืองในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี” ผู้วิจัยสามารถสังเคราะห์องค์ความรู้การวิจัย จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และการสัมภาษณ์เชิงลึก ที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง ดังนี้



ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้จากการสังเคราะห์งานวิจัย

1) ด้านนโยบายพรรคการเมือง

การที่พรรคการเมืองมีนโยบายพรรคการเมืองที่ชัดเจน สามารถนำไปปฏิบัติได้จริงเพื่อแก้ไขปัญหาของประชาชน และประเทศโดยที่นโยบายพรรคการเมืองควรที่จะตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักธรรมาภิบาล เพื่อให้มีความโปร่งใส และสามารถตรวจสอบได้ ไม่เอื้อประโยชน์ต่อพรรคการเมืองของตนเองหรือนายทุนที่มีอำนาจและอิทธิพลในสังคม

2) ด้านบทบาทพรรคการเมือง

ในด้านการบริหารพรรคการเมืองนั้นควรมีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ และต้องยึดมั่นในระบอบประชาธิปไตย รักษาผลประโยชน์ของประเทศชาติและประชาชน โดยที่พรรคการเมืองนั้นต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองในการจัดกิจกรรมทางการเมืองของพรรคการเมืองนั้นต้องมีความสร้างสรรค์และเป็นประโยชน์ต่อ



ประชาชนพื้นที่ในการประชาสัมพันธ์ด้านต่าง ๆ นั้นต้องมีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารของการปฏิบัติงานให้ประชาชนในพื้นที่ได้รับรู้และรับทราบอย่างทั่วถึง

๓) ด้านบุคลากรของพรรคการเมือง

บุคลากรในพรรคการเมืองต้องมีตำแหน่งทางการบริหารพรรคการเมืองที่เหมาะสมเพื่อที่จะได้ทราบถึงหน้าที่ที่ตนเองต้องปฏิบัติ จะได้ปฏิบัติงานอย่างถูกต้องและเที่ยงธรรม และจะต้องมีความรู้ความสามารถ มีประสบการณ์ทางการเมือง เพื่อที่จะแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าที่เกิดขึ้นได้ทันทั่วทั้งที่ โดยที่หัวหน้าพรรคการเมืองต้องมีภาวะผู้นำ มีทักษะในการสื่อสาร มีวิสัยทัศน์ กล้าคิด กล้าทำ เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีแก่สมาชิกพรรคการเมืองและประชาชนในพื้นที่ และผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือสมาชิกภายในพรรคการเมืองต้องมีอุดมการณ์ทางการเมือง เพื่อให้สำนึกถึงการทำให้ผลประโยชน์ของประชาชนไม่ให้เกิดการทุจริตเกิดขึ้น และต้องเข้าถึงประชาชนเพื่อให้ความช่วยเหลือประชาชนเป็นอย่างดีการเข้าใจหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาก็เป็นส่วนหนึ่งที่จะเข้ามาทำให้การรับรู้ของประชาชนที่มีต่อบทบาทพรรคการเมืองในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี เป็นอย่างดีซึ่งหลักธรรมที่กล่าวมานี้คือหลักอิทธิบาท 4 เป็นหลักธรรมในพระพุทธศาสนา ที่อันประกอบด้วยหลักการปฏิบัติตามหลักธรรม ดังนี้

1) ฉันทะ มีความรักในสิ่งที่ทำ

ในการบริหารพรรคการเมืองนั้นต้องบริหารด้วยความโปร่งใส เป็นประชาธิปไตยโดยนโยบายที่พรรคการเมืองนั้น ๆ การจัดตั้งขึ้นต้องมีความพอใจของประชาชนเป็นหลักไม่ยึดต่อพรรคการเมืองนั้น ๆ เป็นหลักนอกเหนือจากการบริหารพรรคการเมืองด้วยความโปร่งใสและยึดหลักประชาธิปไตยดังที่โครงสร้างระบุไว้แล้ว ในบริบทของพรรคการเมืองยังรวมถึงความมุ่งมั่นและความปรารถนาอย่างแท้จริงที่จะเข้ามาแก้ไขปัญหาและพัฒนาอำเภอบางแพและประเทศชาติโดยรวม

2) วิริยะ มีความพากเพียร ไม่ย่อท้อ

การมีส่วนร่วมของประชาชนในพรรคการเมืองและการติดตามนโยบายและผู้สมัครเป็นสิ่งสำคัญสำหรับพรรคการเมืองยังหมายถึงความพยายามอย่างต่อเนื่องในการสื่อสารและสร้างความเข้าใจกับประชาชน พรรคการเมืองต้องไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคในการเข้าถึงประชาชนในทุกกลุ่มไม่ว่าจะเป็นการอธิบายนโยบายให้เข้าใจง่าย การรับฟังความคิดเห็นอย่างสม่ำเสมอ

3) จิตตะ มีความเอาใจใส่จดจ่อในสิ่งที่ทำ

การสนใจกิจกรรมทางการเมือง การไตร่ตรองนโยบายและการพิจารณาคุณสมบัติผู้สมัครอย่างจริงจังของประชาชนเป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงการมี "จิตตะ" การให้ความสำคัญกับการรับฟังและทำความเข้าใจปัญหาของประชาชนในอำเภอบางแพอย่างแท้จริง พรรคการเมืองต้องไม่มองประชาชนเป็นเพียงฐานเสียงแต่ต้องใส่ใจในทุกรายละเอียดของความต้องการและความเดือดร้อน การนำเสนอนโยบายที่มาจากการศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาในพื้นที่อย่างลึกซึ้ง

4) วิมังสา ทำงานแล้วไม่ทิ้ง คอยตรวจสอบ ทบทวน ไตร่ตรอง พิจารณา

การติดตามการบริหารพรรค การปฏิบัติตามนโยบาย และคุณสมบัติของผู้นำเป็นกลไกการตรวจสอบที่สำคัญ พรรคการเมืองยังหมายถึงความพร้อมที่จะถูกตรวจสอบและมีความโปร่งใสในการดำเนินงานทุกขั้นตอน พรรคการเมืองต้องเปิดเผยข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการ การใช้ย้งงบประมาณ และความคืบหน้าในการดำเนินงานตามนโยบายที่ได้สัญญาไว้

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะได้ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. หน่วยงานที่มีหน้าที่เกี่ยวข้อง ควรกำหนดแนวทางเพื่อส่งเสริมให้ประชาชน มีความรู้และความเข้าใจ เกี่ยวกับการรับรู้บทบาทพรรคการเมือง โดยเฉพาะประเด็นด้านบุคลากรของพรรคการเมืองให้มากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ เพื่อให้สามารถยกระดับการรับรู้บทบาทพรรคการเมืองในภาพรวมให้มากยิ่งขึ้นต่อไป

2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรกำหนดนโยบายหรือมาตรการเพื่อขับเคลื่อนให้ประชาชนทุกกลุ่ม การรับรู้บทบาทพรรคการเมือง และนโยบายพรรคการเมืองตลอดจนยึดรูปแบบประเพณีนิยม ซึ่งใช้ผู้นำชุมชนเป็นกลไกในการ ส่งเสริมให้ประชาชนมีการรับรู้บทบาทพรรคการเมืองให้มากยิ่งขึ้น

3. หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรกำหนดมาตรการหรือรูปแบบในการนำหลักอิทธิบาท 4 มาประยุกต์ใช้เพื่อ ส่งเสริมการรับรู้บทบาทพรรคการเมืองอย่างเป็นรูปธรรม ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนมีการรับรู้บทบาทพรรคการเมืองให้มากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. หน่วยงานที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องควรจัดให้มีกิจกรรมหรือเวทีสัมมนา เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้ และความเข้าใจเรื่องการรับรู้บทบาทพรรคการเมืองได้อย่างถูกต้องและชัดเจน เพื่อให้สามารถทราบเกี่ยวกับ บทบาทพรรคการเมืองได้มากยิ่งขึ้น

2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรจัดให้มีกิจกรรม เวทีสัมมนา หรือนิทรรศการทางวิชาการเพื่อสร้างกระแสให้ ประชาชน มีความรู้และความเข้าใจเรื่องการรับรู้บทบาทพรรคการเมือง เพิ่มรูปแบบและช่องทางในการ ประชาสัมพันธ์ เพื่อให้ประชาชนมีการรับรู้ของประชาชนที่มีต่อบทบาทพรรคการเมืองให้มากยิ่งขึ้น

3. หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรจัดให้มีการอบรมเกี่ยวกับความสำคัญของประชาธิปไตยโดยการนำหลักอิทธิ บาท 4 มาประยุกต์ใช้เพื่อส่งเสริมการรับรู้บทบาทพรรคการเมืองของประชาชนเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ เพื่อให้ ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองให้มากยิ่งขึ้น



ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการศึกษาวิจัยการรับรู้ของประชาชนที่มีต่อบทบาทพรรคการเมือง ให้กว้างและครอบคลุมมากขึ้น เช่น เก็บข้อมูลกับประชาชนโดยทั่วไปทุกคน หรือเก็บข้อมูลประชาชนให้ครอบคลุมทั้งจังหวัด ภาค หรือประเทศ เป็นต้น
2. ควรทำการศึกษาวิจัยเปรียบเทียบการรับรู้ของประชาชนที่มีต่อบทบาทพรรคการเมือง ในแต่ละตำบล อำเภอ จังหวัด หรือแต่ละภูมิภาค
3. ควรทำการศึกษาวิจัยการรับรู้ของประชาชนที่มีต่อบทบาทพรรคการเมือง โดยนำหลักธรรมทางพุทธศาสนาในหัวข้ออื่น ๆ มาประยุกต์ใช้ในการวิจัย เช่น หลักอปริหานิยธรรม หรือหลักสัปปริสธรรม ๗ เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- คุณากร วรโชคอำพล. (2561). *ทัศนคติของประชาชนชาวจังหวัดภูเก็ตที่มีต่อพรรคพลังประชารัฐ: ศึกษาในห้วงเวลา ปี พ.ศ. 2563* (การค้นคว้าอิสระรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสื่อสารการเมือง). วิทยาลัยสื่อสารการเมือง: มหาวิทยาลัยเกริก.
- ธนพันธ์ โล่ประกอบทรัพย์. (2564). *การพัฒนาการเมืองไทย: การเป็นสถาบันการเมืองที่แท้จริง*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ผดุง วรรณทอง, และคณะ. (2561). การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการบริหารองค์กรเอกชนในจังหวัดนนทบุรี. *วารสาร มจร.สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 7(2), 45-56.
- เพชรแพรวพราว รามโกมุท และคณะ. (2567). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการไปใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกและผู้บริหารองค์กรบริหาร ส่วนตำบลของประชาชนในอำเภอนิคมน้ำจืด จังหวัดระยอง. *วารสารพุทธนวัตกรรมการจัดการ*, 7(6), 298-312.
- สมคิด เลิศไพฑูรย์. (2562). *พรรคการเมืองกับประชาธิปไตย*. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.
- สุชาติ เศรษฐมาลินี. (2563). *การเมืองไทย: การเมืองไทยในระบบรัฐสภา*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุพานี สฤณวานิช. (2552). *พฤติกรรมองค์กรสมัยใหม่: แนวคิดและทฤษฎี* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อานนท์ คักดีวรวิชัย. (2559). *ปัจจัยที่สัมพันธ์กับความตั้งใจที่จะไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งครั้งล่าสุด (2554) ของคนไทย*. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า.

การจัดการความรู้เพื่ออนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมการแสดงเพลงพื้นบ้านโคราช ของจังหวัดนครราชสีมา*

KNOWLEDGE MANAGEMENT TO CONSERVE THE ART AND CULTURE OF KORAT FOLK MUSIC PERFORMANCES IN NAKHON RATCHASIMA PROVINCE

พระมหาธงชัย สุนทรจาโร, สุริยะ มาธรรม

Phramaha Thongchai Sundarācāro, Suriya Matham

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhon Ratchasima Campus

Corresponding Author E-mail: neung1976@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม 2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมกับการจัดการความรู้เพื่ออนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมการแสดงเพลงพื้นบ้านโคราชของจังหวัดนครราชสีมา 3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการจัดการความรู้เพื่ออนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมการแสดงเพลงพื้นบ้านโคราชของจังหวัดนครราชสีมา การวิจัยแบบผสมวิธี ได้แก่ การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้โดย หาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐานโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 18 คน แบ่งเป็น 4 กลุ่ม ดังนี้ 1. นักปราชญ์เพลงโคราช 2. นักแสดงเพลงโคราช 3. นักวิชาการด้านอนุรักษ์วัฒนธรรม 4. ประชาชนที่สนใจเพลงพื้นบ้านโคราช วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1. การจัดการความรู้เพื่ออนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมการแสดงเพลงพื้นบ้านโคราชของจังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวม พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก 2. การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมกับการจัดการความรู้เพื่ออนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมการแสดงเพลงพื้นบ้านโคราชของจังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวก อยู่ในระดับสูง ($r=0.751^{**}$) 3. รูปแบบการจัดการความรู้เพื่ออนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมการแสดงเพลงพื้นบ้านโคราชของจังหวัดนครราชสีมา พบว่า ด้านการกำหนดความรู้ที่ต้องการ เน้นองค์ความรู้ด้านลีลาการร้อง เทคนิคฉวณคำ เนื้อเพลง การถ่ายทอดแบบดั้งเดิม และเรื่องราวของศิลปิน ด้านการสร้างและแสวงหาความรู้ ใช้การปฏิบัติจริง ถ่ายทอดจากประสบการณ์ บันทึกข้อมูล และวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อรักษาภูมิปัญญา ด้าน

*Received July 31, 2025; Revised August 7, 2025; Accepted September 17, 2025



การจัดความรู้ให้เป็นระบบพัฒนาระบบจัดการความรู้ด้วยเทคโนโลยี เช่น AI คลังข้อมูลดิจิทัล และการมีส่วนร่วมของประชาชน ด้านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้สร้างพื้นที่แบ่งปันความรู้ผ่านการจัดกิจกรรม ชุมชนนักปฏิบัติ และช่องทางออนไลน์เพื่อสืบทอดวัฒนธรรม

คำสำคัญ : การจัดการความรู้; อนุรักษ์วัฒนธรรม; เพลงพื้นบ้านโคราช

Abstract

This research aims: 1. To study the general condition of arts and culture conservation; 2. To study the relationship between arts and culture conservation and knowledge management for preserving Korat folk music arts and culture in Nakhon Ratchasima Province; and 3. To present a knowledge management model for preserving Korat folk music arts and culture in Nakhon Ratchasima Province. The research used mixed-method methods, including quantitative research using questionnaires to collect data from a sample of 400 people. Data were analyzed by finding frequencies, percentages, means, and standard deviations. Hypotheses were tested using Pearson's correlation coefficient. Qualitative research used in-depth interviews with 18 people, divided into 4 groups as follows: 1. Korat music scholars; 2. Korat music performers; 3. Cultural conservation scholars; 4. People interested in Korat folk songs. Descriptive data analysis was used.

Findings were as follows; 1. Overall, the average score for knowledge management for the conservation of Korat folk music and performing arts in Nakhon Ratchasima Province was found to be at a high level. 2. Overall, there is a high positive relationship between the conservation of arts and culture and the management of knowledge for the conservation of Korat folk music and performing arts in Nakhon Ratchasima Province ($r=0.751^{**}$). 3. The knowledge management model for the conservation of Korat folk music and performing arts in Nakhon Ratchasima Province revealed that the definition of required knowledge emphasizes knowledge on singing styles, rhyming techniques, lyrics, traditional transmission, and artist stories. Knowledge creation and acquisition utilizes practical practice, transfer of experience, data recording, and action research to preserve local wisdom. Knowledge management is systematically developed using technologies such as AI, digital data repositories, and public participation. Knowledge exchange and knowledge sharing are created through activities, communities of practice, and online channels to preserve the culture.

Keywords : Knowledge Management; Cultural Conservation; Korat Folk Music

บทนำ

ในปัจจุบันเป็นยุคดิจิทัลที่ขับเคลื่อนด้วยข้อมูลและความรู้ ได้กลายเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาองค์กร และสังคมอย่างยั่งยืน โดยเป็นกระบวนการที่ครอบคลุมตั้งแต่การบ่งชี้ การสร้าง การจัดเก็บ การแลกเปลี่ยน ถ่ายทอด และการประยุกต์ใช้ความรู้ ศิลปวัฒนธรรมการแสดงพื้นบ้านของไทยที่สะท้อนรากเหง้าและอัตลักษณ์ของแต่ละท้องถิ่น "เพลงโคราช" คือหนึ่งในเพชรเม็ดงามแห่งศิลปะพื้นถิ่นของจังหวัดนครราชสีมา แต่ปัจจุบันเพชรเม็ดนี้กำลังหมองลงและเสี่ยงที่จะถูกกลืนหายไปตลอดกาล เพลงพื้นบ้านโคราชซึ่งเป็นรูปแบบการแสดงที่สะท้อนถึงความคิดสร้างสรรค์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชน (จารุวรรณ ธรรมวัตร, 2543) การอนุรักษ์ศิลปะการแสดงพื้นบ้านเผชิญกับความท้าทายหลายประการ การส่งเสริมการสืบทอดศิลปะการแสดงเพลงพื้นบ้านโคราชได้อย่างยั่งยืน โดยเน้นกระบวนการรวบรวมองค์ความรู้ ถ่ายทอดผ่านเครื่องมือที่ทันสมัย และส่งเสริมการปฏิบัติจริงในชุมชน (ปราณี วงษ์เทศ, 2525) ดังนั้น การวิจัยในครั้งนี้จึงมีความสำคัญในการพัฒนาแนวทางและกลไกที่มีประสิทธิภาพเพื่อสร้างความตระหนักและส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ ศิลปวัฒนธรรมเพลงพื้นบ้านโคราช ทั้งในเชิงคุณค่าและความยั่งยืนในระดับชุมชนและสังคมโดยรวม (กัญญารัตน์ พงศ์กัมปนาท, 2564)

ในจังหวัดนครราชสีมา ศิลปะการแสดงเพลงพื้นบ้านโคราชเป็นสัญลักษณ์ของความภาคภูมิใจที่แสดงถึงการรวมตัวของความคิดสร้างสรรค์และภูมิปัญญาท้องถิ่น แต่ทว่าในยุคปัจจุบันวัฒนธรรมที่เป็นอัตลักษณ์ของชุมชนในอดีตกลับเผชิญกับความท้าทายที่อาจนำไปสู่การเลือนหายของมรดกทางวัฒนธรรม (เอกวิทย์ ณ ถลาง, 2544) “คลังความรู้ที่มีชีวิต” ล้มหายไปโดยไม่ได้มีการส่งต่อความรู้อย่างมีระบบ สาเหตุหนึ่งมาจากการขาดการสนับสนุนและโครงสร้างที่เหมาะสมในการสืบทอดความรู้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2563) ในสถานการณ์เช่นนี้ การถ่ายทอดองค์ความรู้เกี่ยวกับเพลงพื้นบ้านโคราชอย่างเป็นระบบ การจัดการความรู้ไม่เพียงช่วยรักษามรดกทางวัฒนธรรมเท่านั้น แต่ยังช่วยปรับปรุงวิธีการถ่ายทอดความรู้เพื่อให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของสังคม นโยบายด้านการจัดการศึกษามีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นและปลูกฝังความภาคภูมิใจในมรดกทางวัฒนธรรมของตนเอง (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565) จากนโยบายการส่งเสริมการจัดการความรู้ยังสอดคล้องกับเป้าหมายของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (กระทรวงวัฒนธรรม, 2562) ซึ่งมุ่งเน้นการพัฒนาสังคมและวัฒนธรรมที่ยั่งยืน การอนุรักษ์ศิลปะการแสดงพื้นบ้านโคราชผ่านการจัดการความรู้นอกจากจะช่วยสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนท้องถิ่นแล้ว ยังเป็นส่วนหนึ่งของการส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative Economy) ที่สามารถนำมรดกวัฒนธรรมมาพัฒนาต่อยอดเป็นสินค้าหรือบริการทางวัฒนธรรมที่เพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ (Wenger, 2002)

ในอดีต เพลงโคราชคือส่วนสำคัญของวิถีชีวิตเป็นศูนย์กลางของความบันเทิงในงานบุญ งานประเพณี และงานมงคลต่างๆ พ่อเพลงแม่เพลงไม่เพียงแต่เป็นผู้ให้ความบันเทิง แต่ยังทำหน้าที่เป็นนักสื่อสารมวลชน เป็นผู้



ถ่ายทอดข่าวสาร และเป็นผู้ส่งสอนศิลปกรรมจรรยาแก่คนในสังคมผ่านปฏิภาณกลอนสดที่คมคายและสนุกสนาน บริบทที่เคยหล่อเลี้ยงการแสดงเพลงโคราช เช่น งานบุญประเพณี งานรื่นเริงในชุมชนลดน้อยลง พื้นที่ในการแสดง และการรับรู้จึงแคบลงตามไปด้วย รวมถึงองค์ความรู้ทั้งในด้านประวัติศาสตร์ บทร้อง ทำนอง เทคนิคการแสดง และภูมิปัญญาต่างๆ มักถูกเก็บอยู่ในความทรงจำของศิลปินแต่ละท่าน ไม่ได้มีการรวบรวม จัดเก็บ หรือบันทึกไว้อย่างเป็นระบบและครบถ้วน เมื่อศิลปินเสียชีวิตองค์ความรู้เหล่านั้นจึงสูญหายไปอย่างน่าเสียดาย (พัชรี สังขะพงษ์, 2563) การขาดการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การไม่บูรณาการกับระบบการศึกษา เนื้อหาเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้านโคราชมักไม่ได้รับความสำคัญในกระบวนการเรียนการสอน การขาดการบูรณาการทำให้เยาวชนไม่สามารถเห็นคุณค่าและความสำคัญของศิลปะนี้ (สำนักนวัตกรรมการเรียนรู้, 2564)

ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาวิจัยเรื่อง “การจัดการความรู้เพื่ออนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมการแสดงเพลงพื้นบ้านโคราชของจังหวัดนครราชสีมา” เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปเกี่ยวกับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมการแสดงเพลงพื้นบ้านโคราชของจังหวัดนครราชสีมา เป็นอย่างไร การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมมีความสัมพันธ์กับการจัดการความรู้เพื่ออนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมการแสดงเพลงพื้นบ้านโคราชของจังหวัดนครราชสีมา หรือไม่อย่างไร และรูปแบบการจัดการความรู้เพื่ออนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมการแสดงเพลงพื้นบ้านโคราชของจังหวัดนครราชสีมา ควรเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมการแสดงเพลงพื้นบ้านโคราชของจังหวัดนครราชสีมา
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมกับการจัดการความรู้เพื่ออนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมการแสดงเพลงพื้นบ้านโคราชของจังหวัดนครราชสีมา
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการจัดการความรู้เพื่ออนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมการแสดงเพลงพื้นบ้านโคราชของจังหวัดนครราชสีมา

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้ การวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ได้แก่ การวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างและการวิจัยเชิงคุณภาพผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึก

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากร ได้แก่ ประชาชนที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป ที่อาศัยอยู่ในอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 163,043 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ใช้วิธีการสุ่มแบบง่าย (Simple Random Sampling) และคำนวณโดยสูตร Yamane (พระมหาภคญา กิตติโสภโณ, 2561) กำหนดขอบเขตความคลาดเคลื่อน 0.05 ได้กลุ่มตัวอย่าง 400 คน

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยได้กำหนดคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 18 คน แบ่งเป็น 4 กลุ่ม ดังนี้ 1. กลุ่มนักปราชญ์เพลงโคราช 2. กลุ่มนักแสดงเพลงโคราช 3. กลุ่มนักวิชาการด้านอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม 4. กลุ่มประชาชน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaires) ประกอบด้วย 1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม 2. การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม และ 3. การจัดการความรู้เพื่ออนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมการแสดงเพลงพื้นบ้านโคราชของจังหวัดนครราชสีมา โดยใช้เกณฑ์ของเบสท์ (Best, John W., 1981)

3.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างตามวัตถุประสงค์ในการวิจัย

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลก่อนนำไปวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

4.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือหลัก สรุปผลให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิจัยเชิงปริมาณ วิเคราะห์ข้อมูลที่โดย หาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐานโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน

5.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) วิเคราะห์เนื้อหาเป็นเชิงพรรณนาพร้อมทั้งนำเสนอข้อมูลเป็นองค์ความรู้ใหม่

ผลการวิจัย

1. สภาพทั่วไปในการจัดการความรู้เพื่ออนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมการแสดงเพลงพื้นบ้านโคราชของจังหวัดนครราชสีมา

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพทั่วไปในการจัดการความรู้เพื่ออนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมการแสดงเพลงพื้นบ้านโคราชของจังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวม ดังรายละเอียด ดังนี้



ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสภาพทั่วไปในการจัดการความรู้เพื่ออนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมการ
แสดงเพลงพื้นบ้านโคราชของจังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวม (n=400)

การจัดการความรู้เพื่ออนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมการแสดงเพลง พื้นบ้านโคราชของจังหวัดนครราชสีมา	ระดับการปฏิบัติ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1) ด้านการกำหนดความรู้ที่ต้องการ	4.33	0.78	มาก
2) ด้านการสร้างและแสวงหาความรู้	4.13	0.75	มาก
3) ด้านการจัดความรู้ให้เป็นระบบ และ	3.60	1.04	มาก
4) ด้านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้	3.48	1.11	ปานกลาง
โดยภาพรวม	3.89	0.77	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับความคิดเห็นต่อการจัดการความรู้เพื่ออนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมการแสดงเพลงพื้นบ้านโคราชของจังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวม พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.89, S.D.=0.77$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดได้แก่ ด้านการกำหนดความรู้ที่ต้องการ ($\bar{X}=4.33, S.D.=0.78$) รองลงมาได้แก่ ด้านการสร้างและแสวงหาความรู้ ($\bar{X}=4.13, S.D.=0.75$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดได้แก่ ด้านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ($\bar{X}=3.48, S.D.=1.11$) ตามลำดับ

2. ความสัมพันธ์ระหว่างการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมกับการจัดการความรู้เพื่ออนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมการแสดงเพลงพื้นบ้านโคราชของจังหวัดนครราชสีมา

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมกับการจัดการความรู้เพื่ออนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมการแสดงเพลงพื้นบ้านโคราชของจังหวัดนครราชสีมา ตามตารางดังนี้ (n = 400)

ตัวแปร	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (p)				
	ด้านการกำหนดความรู้ที่ต้องการ	ด้านการสร้างและแสวงหาความรู้	ด้านการจัดความรู้ให้เป็นระบบ	การแลกเปลี่ยนเรียนรู้	โดยภาพรวม
ด้านการส่งเสริมให้เห็นคุณค่า	0.458**	0.659**	0.704**	0.739**	0.777**
ด้านการมีส่วนร่วมในวัฒนธรรม	0.617**	0.595**	0.418**	0.439**	0.598**
ด้านการแลกเปลี่ยนศิลปวัฒนธรรม	0.614**	0.592**	0.390**	0.412**	0.577**
ด้านการสร้างทัศนคติ	0.622**	0.634**	0.370**	0.367**	0.566**
ด้านการจัดทำระบบเครือข่าย	0.697**	0.609**	0.470**	0.472**	0.650**
โดยภาพรวม	0.698**	0.726**	0.564**	0.584**	0.751**

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (2 tailed)

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมกับการจัดการความรู้เพื่ออนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมการแสดงเพลงพื้นบ้านโคราชของจังหวัดนครราชสีมา พบว่า

1) การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม โดยภาพรวม กับการจัดการความรู้เพื่ออนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมการแสดงเพลงพื้นบ้านโคราชของจังหวัดนครราชสีมา มีความสัมพันธ์กันเชิงบวก อยู่ในระดับปานกลาง ($r=0.751^{**}$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้

2) ด้านการส่งเสริมให้เห็นคุณค่า มีความสัมพันธ์กับการจัดการความรู้เพื่ออนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมการแสดงเพลงพื้นบ้านโคราชของจังหวัดนครราชสีมา มีความสัมพันธ์กันเชิงบวก อยู่ในระดับปานกลาง ($r=0.777^{**}$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้

3) ด้านการมีส่วนร่วมในวัฒนธรรม กับการจัดการความรู้เพื่ออนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมการแสดงเพลงพื้นบ้านโคราชของจังหวัดนครราชสีมา มีความสัมพันธ์กันเชิงบวก อยู่ในระดับปานกลาง ($r=0.598^{**}$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้

4) ด้านการแลกเปลี่ยนศิลปวัฒนธรรม กับการจัดการความรู้เพื่ออนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมการแสดงเพลงพื้นบ้านโคราชของจังหวัดนครราชสีมา มีความสัมพันธ์กันเชิงบวก อยู่ในระดับปานกลาง ($r=0.577^{**}$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้

5) ด้านการสร้างทัศนคติ กับการจัดการความรู้เพื่ออนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมการแสดงเพลงพื้นบ้านโคราชของจังหวัดนครราชสีมา ($r=0.566^{**}$) มีความสัมพันธ์กันเชิงบวก อยู่ในระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้

6) ด้านการจัดทำระบบเครือข่าย กับการจัดการความรู้เพื่ออนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมการแสดงเพลงพื้นบ้านโคราชของจังหวัดนครราชสีมา มีความสัมพันธ์กันเชิงบวก อยู่ในระดับปานกลาง ($r=0.650^{**}$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้

3. รูปแบบการจัดการความรู้เพื่ออนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมการแสดงเพลงพื้นบ้านโคราชของจังหวัดนครราชสีมา พบว่า ด้านการกำหนดความรู้ที่ต้องการ พบว่า การกำหนดความรู้ที่ต้องการในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านโคราชพบว่า ผู้ให้ข้อมูลจากกลุ่มต่าง ๆ ให้ความสำคัญกับองค์ความรู้ที่หลากหลายทั้งในด้านสำเนียงและลีลาการขับร้อง เทคนิคการผวนคำ เนื้อเพลง กระบวนการถ่ายทอดแบบดั้งเดิม ไปจนถึงเรื่องราวเบื้องหลังของบทเพลงและชีวประวัติของศิลปิน ด้านการสร้างและแสวงหาความรู้ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลเน้นการลงมือปฏิบัติจริง การถ่ายทอดเชิงประจักษ์ การบันทึกข้อมูลอย่างเป็นระบบ รวมถึงการวิจัยเชิงปฏิบัติการและการถอดองค์ความรู้จากภูมิปัญญา โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาและธำรงรักษาองค์ความรู้เกี่ยวกับเพลงโคราชให้สามารถเข้าถึงและถ่ายทอดได้อย่างยั่งยืนในบริบทสังคมปัจจุบันและอนาคต ด้านการจัดการความรู้ให้เป็นระบบ พบว่าทุกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลเห็นพ้องถึงความสำคัญของการพัฒนาระบบที่มีมาตรฐาน ครอบคลุมตั้งแต่การจัดหมวดหมู่ พัฒนาล้างข้อมูลดิจิทัล แผนที่



ความรู้ และฐานข้อมูลเอกสาร พร้อมทั้งการใช้เทคโนโลยี เช่น ปัญญาประดิษฐ์ และการออกแบบระบบที่ใช้ทำงานง่าย เปิดให้ประชาชนมีส่วนร่วม เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับเพลงโคราชถูกจัดเก็บอย่างเป็นระเบียบ และนำไปใช้ได้ อย่างยั่งยืน ด้านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เป็นกลไกสำคัญในการจัดการความรู้เพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้านโคราช โดยผู้ให้ข้อมูลเสนอแนวทางที่หลากหลาย เช่น การสร้างพื้นที่แบ่งปันความรู้ทั้งแบบไม่เป็นทางการและออนไลน์ การจัดเวิร์กช็อป ชุมชนนักปฏิบัติ และการสะท้อนผลการเรียนรู้ ซึ่งกระบวนการเหล่านี้ช่วยให้ความรู้เกี่ยวกับเพลงโคราชถูกถ่ายทอดต่อเนื่อง งดงาม และคงอยู่ในวิถีวัฒนธรรมของชาวโคราชอย่างมีชีวิตชีวา จะเห็นได้ว่า การจัดการความรู้เพื่ออนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมการแสดงเพลงพื้นบ้านโคราชของจังหวัดนครราชสีมา โดยเฉพาะ เพลงพื้นบ้านโคราช ดำเนินไปอย่างมีระบบ มีประสิทธิภาพ และยั่งยืน เพลงโคราชไม่ใช่เพียงการแสดงเพื่อความบันเทิงเท่านั้น แต่ยังเป็นมรดกภูมิปัญญาที่สะท้อนอัตลักษณ์ท้องถิ่น ภาษา วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของคนโคราชอย่างลึกซึ้ง

อภิปรายผลการวิจัย

1. สภาพทั่วไปในการจัดการความรู้เพื่ออนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมการแสดงเพลงพื้นบ้านโคราชของจังหวัดนครราชสีมา พบว่า การจัดการความรู้เพื่ออนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมการแสดงเพลงพื้นบ้านโคราชของจังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.89, S.D.=0.77$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากและปานกลาง โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดได้แก่ ด้านการกำหนดความรู้ที่ต้องการ ($\bar{X}=4.33, S.D.=0.78$) รองลงมาได้แก่ ด้านการสร้างและแสวงหาความรู้ ($\bar{X}=4.13, S.D.=0.75$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดได้แก่ ด้านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ($\bar{X}=3.48, S.D.=1.11$) การจัดการความรู้จะอยู่ในระดับมาก แต่จากข้อมูลเชิงลึกพบว่าจำเป็นต้องเร่งเสริมในด้านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ให้มีรูปแบบที่เปิดกว้างเข้าถึงง่าย และตอบสนองต่อคนรุ่นใหม่มากยิ่งขึ้น เช่น การใช้สื่อดิจิทัล การจัดกิจกรรมเวิร์กช็อป และการสร้างเครือข่ายชุมชนแห่งการเรียนรู้ เพื่อให้การจัดการความรู้มีความต่อเนื่อง และสามารถนำไปสู่การอนุรักษ์ที่ยั่งยืนในระยะยาว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วงศ์ธีรา สุวรรณิน และสุรเชษฐ์ โชวเกียรติรุ่ง (2019) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาชุมชนต้นแบบฐานคติวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียงและภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนในจังหวัดหนองคาย” ผลการวิจัยพบว่า การอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นเริ่มต้นจากทุกฝ่ายในหมู่บ้านที่ตระหนักถึงความสำคัญในภูมิปัญญาท้องถิ่นแต่ละประเภท และมีการถ่ายทอดองค์ความรู้กันอย่างต่อเนื่องทุกระดับ 3) องค์ความรู้ฐานคติวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียงและภูมิปัญญาท้องถิ่นสามารถบูรณาการกับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ 4) วิถีชีวิตวิถีตามคติในหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและภูมิปัญญาท้องถิ่นสามารถยกระดับเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ได้ดี และ 5) ตัวแบบเชิงการพัฒนาที่มีจุดเน้นที่การกระตุ้นให้คนรุ่นใหม่ตระหนักเห็นความสำคัญในเศรษฐกิจพอเพียงและภูมิปัญญาท้องถิ่น และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของลักขณา เกตุราพันธ์ (2561) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาและ

วัฒนธรรมท้องถิ่นกรณีศึกษา : อำเภอปากพลีจังหวัดนครนายก” ผลการวิจัยพบว่า ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการณ์และประวัติความเป็นมา อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก มีการจัดการความรู้ที่สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นที่บรรพบุรุษได้สั่งสมและสืบทอดกันมาจนกลายเป็นภูมิปัญญาแห่งองค์ความรู้ประจำท้องถิ่น

2. ความสัมพันธ์ระหว่างการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมกับการจัดการความรู้เพื่ออนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม การแสดงเพลงพื้นบ้านโคราชของจังหวัดนครราชสีมา พบว่า การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมกับการจัดการความรู้เพื่ออนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมการแสดงเพลงพื้นบ้านโคราชของจังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวกอยู่ในระดับสูง ($r=0.751^{**}$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่ามีความสัมพันธ์เชิงบวกทุกด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ จะเห็นได้ว่า การจัดการความรู้เป็นพื้นฐานสำคัญของการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม เพราะทำให้ความรู้ทางวัฒนธรรมไม่เพียงถูกเก็บรักษาไว้ในรูปแบบสัญลักษณ์หรือความทรงจำเท่านั้น แต่ยังสามารถส่งต่อถ่ายทอดและนำมาใช้ให้เกิดคุณค่าทางสังคม เศรษฐกิจ และการศึกษาอย่างยั่งยืน ดังนั้นทั้งสองกระบวนการจึงไม่สามารถแยกออกจากกันได้ หากต้องการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมอย่างมีประสิทธิภาพในยุคปัจจุบัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของดไนยา ก้อนแก้ว (2549) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การวิจัยและพัฒนาการของวงดนตรีพื้นบ้าน : กรณีศึกษาวงแคนอีสาน มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม” ผลการวิจัยพบว่า วงดนตรีพื้นบ้านแคนอีสานได้กำเนิดและดำรงอยู่ได้ด้วยการอนุรักษ์จากคนรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่งทำให้มีวัฒนธรรมการถ่ายทอดเพิ่มขึ้นมาจากการพัฒนาการและองค์ประกอบในด้านต่างๆ ซึ่งการถ่ายทอดในปัจจุบันวงดนตรีพื้นบ้านแคนอีสานได้เป็นส่วนหนึ่งของสำนักศิลปวัฒนธรรมของมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคามและมีการปรับปรุงให้เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบันเพื่อเป็นตัวอย่างให้กับเยาวชนทำให้เยาวชนเล็งเห็นคุณค่าและวัฒนธรรมพื้นบ้านที่สามารถนำมาใช้ในชีวิตประจำวันสร้างอาชีพเสริมในระหว่างการศึกษาได้ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของธัญญา เชื้อกลาง และคณะ (2563) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การสร้างนิทานเพลงพื้นบ้านมัลติมีเดียเพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์ศิลปเพลงพื้นบ้านภาคกลางสำหรับเด็กอนุบาล” ผลการวิจัยพบว่า 1) สำรวจทัศนคติ ความตระหนัก และการเห็นคุณค่าของศิลปเพลงพื้นบ้านภาคกลาง 2) สร้างและศึกษาผลการใช้สื่อนิทานเพลงพื้นบ้านมัลติมีเดียเพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์ศิลปเพลงพื้นบ้านภาคกลางสำหรับเด็กอนุบาล พบว่า เด็กอนุบาลมีค่าเฉลี่ยคะแนนพฤติกรรมการอนุรักษ์ศิลปเพลงพื้นบ้านภาคกลางสูงขึ้นที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05

3. รูปแบบการจัดการความรู้เพื่ออนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมการแสดงเพลงพื้นบ้านโคราชของจังหวัดนครราชสีมา พบว่า รูปแบบการจัดการความรู้เพื่ออนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมการแสดงเพลงพื้นบ้านโคราชของจังหวัดนครราชสีมา ด้านการกำหนดความรู้ที่ต้องการ พบว่า การกำหนดความรู้ที่ต้องการในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านโคราชพบว่า ผู้ให้ข้อมูลจากกลุ่มต่าง ๆ ให้ความสำคัญกับองค์ความรู้ที่หลากหลายทั้งในด้านสำเนียงและลีลาการขับร้อง เทคนิคการผวนคำ เนื้อเพลง กระบวนการถ่ายทอดแบบดั้งเดิม ไปจนถึงเรื่องราวเบื้องหลังของบทเพลงและชีวประวัติของศิลปิน ด้านการสร้างและแสวงหาความรู้ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลเน้นการลงมือปฏิบัติจริง การ



ถ่ายทอดเชิงประจักษ์ การบันทึกข้อมูลอย่างเป็นระบบ รวมถึงการวิจัยเชิงปฏิบัติการและการถอดองค์ความรู้จากภูมิปัญญา โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาและธำรงรักษาองค์ความรู้เกี่ยวกับเพลงโคราชให้สามารถเข้าถึงและถ่ายทอดได้อย่างยั่งยืนในบริบทสังคมปัจจุบันและอนาคต ด้านการจัดความรู้ให้เป็นระบบ พบว่าทุกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลเห็นพ้องถึงความสำคัญของการพัฒนาระบบที่มีมาตรฐาน ครอบคลุมตั้งแต่การจัดหมวดหมู่ พัฒนาลังข้อมูลดิจิทัล แผนที่ความรู้ และฐานข้อมูลเอกสาร พร้อมทั้งการใช้เทคโนโลยี เช่น ปัญญาประดิษฐ์ และการออกแบบระบบที่ใช้งานง่าย เปิดให้ประชาชนมีส่วนร่วม เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับเพลงโคราชถูกจัดเก็บอย่างเป็นระเบียบ และนำไปใช้ได้ อย่างยั่งยืน ด้านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เป็นกลไกสำคัญในการจัดการความรู้เพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้านโคราช โดยผู้ให้ข้อมูลเสนอแนวทางที่หลากหลาย เช่น การสร้างพื้นที่แบ่งปันความรู้ทั้งแบบไม่เป็นการและออนไลน์ การจัดเวิร์กช็อป ชุมชนนักปฏิบัติ และการสะท้อนผลการเรียนรู้ ซึ่งกระบวนการเหล่านี้ช่วยให้ความรู้เกี่ยวกับเพลงโคราชถูกถ่ายทอดต่อเนื่อง งดงาม และคงอยู่ในวิถีวัฒนธรรมของชาวโคราชอย่างมีชีวิตชีวา จะเห็นได้ว่า การจัดการความรู้เพื่ออนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมการแสดงเพลงพื้นบ้านโคราชของจังหวัดนครราชสีมา โดยเฉพาะเพลงพื้นบ้านโคราช ดำเนินไปอย่างมีระบบ มีประสิทธิภาพ และยั่งยืน เพลงโคราชไม่ใช่เพียงการแสดงเพื่อความบันเทิงเท่านั้น แต่ยังเป็นมรดกภูมิปัญญา ที่สะท้อนอัตลักษณ์ท้องถิ่น ภาษา วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของคนโคราชอย่างลึกซึ้ง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของนิสาร์ตัน หวานชะเอม และคณะ (2559) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การจัดการความรู้เพื่ออนุรักษ์วัฒนธรรมเพลงพื้นบ้านภาคกลาง: กรณีศึกษาเพลงอีแซวจังหวัดสุพรรณบุรี” ผลการวิจัยพบว่า เพลงอีแซวมีอายุไม่ต่ำกว่า 100 ปี แต่ยังไม่ทราบที่มาชัดเจน ปัจจุบันเพลงอีแซวเผชิญปัญหาหลายด้าน เช่น ผู้ชมลดลง ศิลปินผู้ถ่ายทอดลดน้อยลง ขาดการประชาสัมพันธ์และการสนับสนุนจากภาครัฐ นอกจากนี้ยังมีปัญหาด้านการจัดการความรู้ ได้แก่ (1) การแสวงหาความรู้ ครูเพลงส่วนใหญ่มักหวงวิชาและการเดินทางมาฝึกซ้อมยากลำบาก (2) การสร้างความรู้ พ่อเพลงแม่เพลงขาดเวลาในการพัฒนาผลงานใหม่ (3) การจัดเก็บความรู้ โดยมักเก็บในตัวหรือไม่บันทึกลงเอกสารหรือสื่อเทคโนโลยี (4) การถ่ายทอดความรู้ ซึ่งเยาวชนและสถานศึกษาไม่ให้ความสนใจ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของชานาญ แก้วสว่าง (2565) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ภูมิศิลป์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง” ผลการวิจัยพบว่า บทร้องของเพลงพื้นบ้านภาคกลาง ทั้ง 5 ประเภทเพลง มีรูปแบบการใช้บทร้องที่คล้ายคลึงกัน คือ มีลักษณะเป็นกลอนหัวเดียวใช้ภาษาเรียบง่ายเป็นแบบชาวบ้าน สะดวกต่อการร้อง ด้น ด้านทำนองและจังหวะ มีการร้องด้วยทำนองเกริ่น ทอดลงจบด้วยลูกคู่ร้องรับ มีการนำคำเอื้อนเข้ามาผสมผสานกับคำร้องและคำร้องสร้อย เป็นการร้องต่อกลอนและการร้องตันของผู้ร้อง มีคำร้องประมาณ 8 - 10 คำ ในส่วนของจังหวะ พบว่า ทั้ง 5 ประเภทเพลง มีการใช้จังหวะที่คล้ายคลึงกัน ได้แก่ จังหวะอัตราสองชั้น และอัตรา จังหวะชั้นเดียว ในยุคแม่ขวัญจิต ศรีประจันต์ (ศิลปินแห่งชาติ) มีการนำเครื่องดนตรีที่มีอยู่ตามพื้นบ้านเข้ามาประกอบจังหวะในการร้องเป็นการเพิ่มรรถรสให้แก่ผู้ชม กำกับจังหวะด้วยหน้าทับสองไม้ หน้าทับลาว และหน้าทับปรบไก่ เกิดความครึกครื้น สนุกสนาน และมีความทันสมัยมากยิ่งขึ้น และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของบุญสมหญิง พลเมืองดี และกนกวัลย์ แจ่มจำรูญ (2558) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษามรดกวัฒนธรรมเพลงเรือสู่กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์”

ผลการวิจัยพบว่า บนรากฐานการรักษา คุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรมเพลงเรือ โดยคณะผู้วิจัยได้ศึกษาเพลงเรืออยุธยา ที่อาจารย์อมรา กล้าเจริญได้รวบรวมไว้ ปรากฏว่าเนื้อหาเพลงเรือได้สะท้อนถึง ศาสนา จารีตประเพณี ความเชื่อ อาชีพ อาหารการกิน การอบรมสั่งสอน ประวัติศาสตร์การปกครองไทย อิทธิพลของวรรณกรรม และ การใช้ภาษาแบบมีนัยทางเพศสำหรับปราชญ์ท้องถิ่นที่แต่งเพลงเรือขึ้นเฉพาะกิจ นอกจากนี้เนื้อหาเพลงจะสะท้อนถึง ค่านิยม เศรษฐกิจสังคม สิ่งที่น่าสนใจคือ การแสดงความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ การประพันธ์เพลง เพื่อให้สอดคล้องกับกิจกรรมงานประจำปีในพื้นที่ ประการสำคัญสะท้อนเรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอันก่อให้เกิด ประโยชน์ต่อชุมชน

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการศึกษาเรื่อง “การจัดการความรู้เพื่ออนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมการแสดงเพลงพื้นบ้านโคราชของ จังหวัดนครราชสีมา” ผู้วิจัยได้ค้นพบองค์ความรู้ใหม่ ที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง ตามแผนภาพที่ 1 ดังนี้



แผนภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัย
ที่มา : สังเคราะห์ภาพโดย พระมหาธชชัย สุนทรจาโร, ดร.



จากแผนภาพที่ 1 ผู้วิจัยสามารถสรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย พบว่า

1. การส่งเสริมให้เห็นคุณค่า พบว่า การอนุรักษ์เพลงโคราชเป็นไปอย่างยั่งยืนต้องมุ่งสร้างการเข้าถึงและประสบการณ์ตรงผ่านกิจกรรมและการแสดงในพื้นที่สาธารณะ ควบคู่กับการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น แอปพลิเคชัน หรือผสมผสานกับดนตรีร่วมสมัยเพื่อนำเสนอในรูปแบบที่น่าสนใจ

2. การมีส่วนร่วมในวัฒนธรรม พบว่า การส่งเสริมวัฒนธรรมเพลงโคราชให้ยั่งยืนต้องอาศัยกลยุทธ์แบบบูรณาการ เริ่มจากการสร้างประสบการณ์ตรงผ่านเวิร์คช็อปและการแสดงที่เข้าถึงง่าย ควบคู่ไปกับการใช้เทคโนโลยีและสื่อสมัยใหม่นำเสนอเพลงโคราชในรูปแบบที่น่าสนใจสำหรับคนรุ่นใหม่

3. การแลกเปลี่ยนศิลปวัฒนธรรม พบว่า การนำเสนอเพลงโคราชสู่สาธารณะทั้งในและต่างประเทศในการสร้างการรับรู้และความเข้าใจในคุณค่าของศิลปะแขนงนี้ การแลกเปลี่ยนควรเป็นกระบวนการสองทางที่เปิดรับความคิดเห็นและการเรียนรู้จากวัฒนธรรมอื่นเพื่อส่งเสริมการพัฒนาให้ร่วมสมัย

4. การสร้างทัศนคติ พบว่า การถ่ายทอดสุนทรียภาพและคุณค่าของบทเพลงจากนักปราชญ์ชาวบ้านและนักแสดง ไปจนถึงการนำเสนอที่เข้าถึงง่ายและร่วมสมัยสำหรับคนรุ่นใหม่ การสร้างความเข้าใจในมิติทางประวัติศาสตร์ สังคมและภูมิปัญญา

5. การจัดทำระบบเครือข่าย พบว่า การจัดทำระบบเครือข่าย เพื่อการจัดการความรู้และอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมการแสดงเพลงพื้นบ้านโคราชเป็น โครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นอย่างยิ่ง ทุกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลต่างเน้นย้ำถึงบทบาทของเครือข่ายในการรวบรวม จัดเก็บ ถ่ายทอด และเผยแพร่องค์ความรู้เกี่ยวกับเพลงโคราชอย่างเป็นระบบ

การจัดการความรู้เพื่ออนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมการแสดงเพลงพื้นบ้านโคราชของจังหวัดนครราชสีมา พบว่า

1. การกำหนดความรู้ที่ต้องการ พบว่า ต้องให้ความสำคัญตั้งแต่สำเนียงและลีลาการขับร้องดั้งเดิม เนื้อเพลงและเทคนิคการพวนคำ กระบวนการเรียนการสอนแบบประเพณี เรื่องราวภูมิหลังของบทเพลง เทคนิคการนำเสนอเชิงการแสดง รูปแบบและประเภทของเพลงโคราชที่หลากหลาย

2. การสร้างและแสวงหาความรู้ พบว่า การลงมือปฏิบัติจริงและการถ่ายทอดเชิงประจักษ์ การบันทึกและจัดระบบข้อมูลอย่างเป็นระบบ การสร้างสรรค์และพัฒนานวัตกรรมการนำเสนอ ตลอดจนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ การถอดองค์ความรู้จากภูมิปัญญา

3. การจัดความรู้ให้เป็นระบบ พบว่า การสร้างมาตรฐานและหมวดหมู่การจัดเก็บข้อมูลการพัฒนาคลังข้อมูลดิจิทัลที่เข้าถึงง่ายและปลอดภัย การทำแผนที่ความรู้และจัดทำฐานข้อมูลเชิงเอกสารไปจนถึงการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์

4. การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ พบว่า การจัดการความรู้เพื่ออนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมการแสดงเพลงพื้นบ้านโคราช ตั้งแต่การสร้างพื้นที่และกลไกสำหรับการแบ่งปันความรู้และประสบการณ์ผ่านปฏิสัมพันธ์แบบไม่เป็นทางการ การสร้างชุมชนออนไลน์ การจัดกิจกรรม

สรุปได้ว่า การจัดการความรู้จะนำไปสู่การอนุรักษ์องค์ความรู้ของเพลงพื้นบ้านโคราชอย่างเป็นรูปธรรม ไม่ว่าจะเป็นท่วงทำนอง เนื้อร้อง ทำนอง ภูมิปัญญาท้องถิ่น และบริบทวัฒนธรรมที่แวดล้อม ซึ่งองค์ความรู้เหล่านี้จะได้รับการเก็บรักษาและถ่ายทอดอย่างถูกต้องและต่อเนื่อง ช่วยลดความเสี่ยงของการสูญหายเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของสังคม นอกจากนี้ เยาวชนและคนรุ่นใหม่จะสามารถเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ที่ทันสมัยและเข้าใจง่าย ส่งเสริมให้เกิดการสืบทอดอย่างต่อเนื่องโดยมีความภาคภูมิใจในรากเหง้าและวัฒนธรรมของตนเอง ในระดับชุมชน การจัดการความรู้จะช่วยสร้างพื้นที่แลกเปลี่ยนและสร้างความร่วมมือระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นพ่อเพลง แม่เพลง ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และองค์กรภาครัฐ เอกชน ช่วยให้เกิดความตระหนักรู้ เห็นคุณค่า และมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มากขึ้น ขณะเดียวกันยังส่งผลให้เกิดทัศนคติเชิงบวกต่อศิลปวัฒนธรรมไทย ลดช่องว่างระหว่างวัย และสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายวัฒนธรรมในท้องถิ่น ในระดับสังคม การอนุรักษ์ที่เกิดจากกระบวนการจัดการความรู้อย่างยั่งยืน จะเป็นต้นแบบให้ชุมชนอื่น ๆ นำไปประยุกต์ใช้เป็นการรักษาและสืบทอดทางวัฒนธรรมที่ทรงคุณค่าให้คงอยู่ต่อไป สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ด้านการศึกษา วัฒนธรรม และการมีส่วนร่วมของประชาชนซึ่งท้ายที่สุด จะนำไปสู่การพัฒนาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมและเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในระดับท้องถิ่นและประเทศต่อไปอย่างมั่นคง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- 1) ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรกำหนดนโยบายการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ให้เป็นวาระสำคัญ โดยบูรณาการหลักการจัดการความรู้เข้าเป็นส่วนหนึ่งของนโยบายวัฒนธรรมระดับจังหวัดและท้องถิ่น
- 2) สนับสนุนการจัดตั้ง ศูนย์องค์ความรู้เพลงพื้นบ้านโคราช เพื่อรวบรวมข้อมูลจัดทำคลังความรู้ และเป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับประชาชนทุกกลุ่มวัย
- 3) จัดให้มีงบประมาณสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง สำหรับการอนุรักษ์ ถ่ายทอด และพัฒนาศิลปวัฒนธรรม การแสดงเพลงโคราช เช่น ทูนิวิจัย การฝึกอบรม และกิจกรรมสร้างสรรค์ร่วมสมัย

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

- 1) ควรส่งเสริม การสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างพ่อเพลง แม่เพลง นักวิชาการ โรงเรียน วัด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเยาวชน เพื่อร่วมกันสร้างพื้นที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้และอนุรักษ์
- 2) พัฒนา สื่อการเรียนรู้และนวัตกรรมการถ่ายทอดความรู้ เช่น แอปพลิเคชัน เว็บไซต์ หรือสื่อมัลติมีเดียที่เข้าถึงง่าย เพื่อให้เยาวชนสามารถเรียนรู้เพลงโคราชได้ในรูปแบบที่ทันสมัย
- 3) จัดกิจกรรม ถอดบทเรียนจากปราชญ์ชาวบ้านและครูเพลง อย่างเป็นระบบ พร้อมบันทึกและเผยแพร่ในรูปแบบที่ใช้ในการศึกษาและฝึกอบรมครูเพลงรุ่นใหม่



4) สร้างเวทีหรือกิจกรรม ประกวดและเผยแพร่เพลงโคราช อย่างสม่ำเสมอ เพื่อกระตุ้นการมีส่วนร่วมและความสนใจของคนรุ่นใหม่ในวัฒนธรรมท้องถิ่น

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงลึกในด้านพฤติกรรมและทัศนคติของเยาวชนต่อเพลงพื้นบ้านโคราช เพื่อวางกลยุทธ์การสืบสานให้สอดคล้องกับเจเนอเรชันใหม่

2) ศึกษาเปรียบเทียบ รูปแบบการจัดการความรู้ของศิลปวัฒนธรรมประเภทอื่น ในภูมิภาคต่าง ๆ เพื่อหาแนวทางที่เหมาะสมและสามารถประยุกต์ใช้ร่วมกันได้

3) วิจัยเชิงประเมินผลเกี่ยวกับประสิทธิภาพของสื่อหรือกระบวนการจัดการความรู้ ที่นำไปใช้ในชุมชน เพื่อปรับปรุงและพัฒนาแนวทางการอนุรักษ์ให้มีประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

4) ศึกษาบทบาทของเทคโนโลยีดิจิทัลกับการอนุรักษ์เพลงโคราช เพื่อรองรับการจัดการความรู้ในยุคดิจิทัลและขยายผลการเรียนรู้ให้กว้างขวางขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงวัฒนธรรม. (2562). รายงานสถานการณ์ศิลปปะพื้นบ้านของประเทศไทย. กรุงเทพฯ: กระทรวงวัฒนธรรม.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2563). นโยบายการจัดการศึกษาเพื่อการอนุรักษ์วัฒนธรรม. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- กัญญารัตน์ พงศ์กัมปนาท. (2564). กระบวนการฟื้นฟูศิลปปะการแสดงพื้นบ้าน. วารสารสถาบันวัฒนธรรมและศิลปปะมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 22(2). 9-18.
- จารุวรรณ ธรรมวัตร. (2543). ภูมิปัญญาอีสาน (พิมพ์ครั้งที่ ๓). อุบลราชธานี: ศิริธรรมออฟเซ็ท.
- ชำนาญ แก้วสว่าง. (2565). ภูมิศิลป์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง. วารสารวิชาการ มรภ.บุรีรัมย์, 15(2). 18.
- ดไณยา ก้อนแก้ว. (2549). การวิจัยและการพัฒนาการของวงดนตรีพื้นบ้าน : กรณีศึกษาวงแกมอีสาน มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- นิศารัตน์ หวานชะเอม และคณะ. (2559). การจัดการความรู้เพื่ออนุรักษ์วัฒนธรรมเพลงพื้นบ้านภาคกลาง: กรณีศึกษาเพลงอีแซวจังหวัดสุพรรณบุรี. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- บุญสมหญิง พลเมืองดี และกนกวัลย์ แจ่มจำรูญ. (2558). การศึกษามรดกวัฒนธรรมเพลงเรือสู่กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ.
- ปรานี วงษ์เทศ. (2525). พื้นบ้าน พื้นเมือง. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เจ้าพระยา.
- พระมหากฤษฎา กิตติโสภณ. (2561). เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย. พระนครศรีอยุธยา: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พัชรี สังฆะพงษ์. (2563). การศึกษาเชิงเปรียบเทียบความสนใจของเยาวชนต่อศิลปะการแสดงพื้นบ้าน. *วารสารการวิจัยวัฒนธรรม*, 7(2) 45-60.
- รัชยา เชื้อกลาง และคณะ. (2563). การสร้างนิทานเพลงพื้นบ้านมัลติมีเดียเพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์ศิลปะเพลงพื้นบ้านภาคกลางสำหรับเด็กอนุบาล. *วารสารครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*, 9(2). 316-331.
- ลักขณา เกตุราพันธ์. (2561). รูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นกรณีศึกษา : อำเภอปากพลีจังหวัดนครนายก. *วารสารวิจัยและพัฒนา วไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์*, 13(2). 75.
- วงศ์ธิดา สุวรรณิน และสุรเชษฐ์ โชวเกียรติรุ่ง. (2019). การพัฒนาชุมชนต้นแบบฐานคติวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียงและภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนในจังหวัดหนองคาย. *BU ACADEMIC REVIEW*, 18(1). 34-35.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13*. กรุงเทพฯ: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักนวัตกรรมการเรียนรู้. (2564). *แนวทางการบูรณาการวัฒนธรรมท้องถิ่นในหลักสูตรการศึกษา*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- เอกวิทย์ ณ ถลาง. (2544). *ภาพรวมภูมิปัญญาไทย : ภูมิปัญญาชาวบ้านกับกระบวนการเรียนรู้และการปรับตัวของชาวบ้านไทย*. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้ง.
- Best, John W. (1981). *Research in Education*. New Jersey: Prentice Hall, Inc.
- E., McDermott, R., & Snyder, W. M. Wenger. (2002). *Cultivating communities of practice, A guide to managing knowledge*. US: Harvard Business Publishing.



การประยุกต์หลักสาราณียธรรมเพื่อส่งเสริมการปรองดองสมานฉันท์ในชุมชนของกำนัน
ผู้ใหญ่บ้าน ในตำบลท่าชุมพล อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี*

SARANIYADHAMMA APPLICATION FOR PROMOTING THE RECONCILIATION IN THE
COMMUNITY OF THE VILLAGE HEADMAN IN THA CHUMPHON SUBDISTRICT, AT
PHOTHARAM DISTRICT, IN RATCHABURI PROVINCE

พระมานิตย์ เขมานนโท (วิบูลย์โสภณ), สมชาย ชูเมือง

Phramanit Khemanando (Wiboonsopo), Somchai Chumuang

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Ratchaburi Buddhist College

Corresponding Author E-mail: manit.29081977@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาระดับการปรองดองสมานฉันท์ในชุมชนของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในตำบลท่าชุมพล อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี 2. เพื่อเปรียบเทียบการประยุกต์หลักสาราณียธรรมเพื่อการส่งเสริมการปรองดองสมานฉันท์ในชุมชนของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในตำบลท่าชุมพล อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี 3. เพื่อนำเสนอการประยุกต์หลักสาราณียธรรมเพื่อส่งเสริมการปรองดองสมานฉันท์ในชุมชนของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในตำบลท่าชุมพล อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ระเบียบวิธีวิจัยเป็นแบบผสมวิธี ได้แก่ การวิจัยเชิงปริมาณโดยดำเนินการเก็บรวบรวม ข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 378 คน โดยใช้แบบสอบถามที่มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.991 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าทีและการทดสอบค่าเอฟ ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 9 รูปหรือคน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์ เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1. ระดับการปรองดองสมานฉันท์ในชุมชนของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในตำบลท่าชุมพล อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่ามีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงตามลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดระดับมาก ได้แก่ หลักความถูกต้อง รองลงมา ได้แก่ หลักความบริสุทธิ์ โปร่งใส และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยสุดระดับมาก ได้แก่ หลักความเหมาะสม 2. ผลการเปรียบเทียบการปรองดองสมานฉันท์ในชุมชนของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในตำบลท่าชุมพล อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรีพบว่า ประชาชนที่มี เพศ อายุ ระดับการศึกษา และรายได้ ต่างกัน โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ 3. การประยุกต์หลักสาราณียธรรมเพื่อส่งเสริมการปรองดอง

สมานฉันท์ในชุมชนของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในตำบลท่าชุมพล อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดระดับมาก ได้แก่ หลักเมตตา ภายหลังการ รองลงมา ได้แก่ หลักสาธารณโนกรรม และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดระดับมาก ได้แก่ หลักเมตตา มโนกรรม

คำสำคัญ : สารานียธรรม; การปรองดองสมานฉันท์; ชุมชน; กำนันผู้ใหญ่บ้าน

Abstract

This research aims: 1. To study the level of community reconciliation among village headmen and sub-district headmen in Tha Chumphon Sub-district, Photharam District, Ratchaburi Province; 2. To compare the application of Saraniyadhamma principles to promote community reconciliation among village headmen and sub-district headmen in Tha Chumphon Sub-district, Photharam District, Ratchaburi Province; and 3. To present the application of Saraniyadhamma principles to promote community reconciliation among village headmen and sub-district headmen in Tha Chumphon Sub-district, Photharam District, Ratchaburi Province. The research methodology was a mixed-method approach. Quantitative research was conducted using a sample of 378 participants. A questionnaire with a reliability of 0.991 was used. Data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test, and F-test using a one-way analysis of variance. Qualitative research utilized in-depth interviews with nine key informants. Data were analyzed using descriptive content analysis.

The results of the study revealed that 1. The overall level of community reconciliation among village headmen and sub-district headmen in Tha Chumphon Sub-district, Photharam District, Ratchaburi Province, showed a high average in all dimensions. When considering each item, the average was high in all dimensions, ranked from highest to lowest. The highest average was the principle of correctness, followed by the principle of purity/transparency, and the lowest average was the principle of appropriateness 2.The results of a comparison of community reconciliation among village headmen and sub-district headmen in Tha Chumphon Sub-district, Photharam District, Ratchaburi Province, showed no differences overall across gender, age, education level, and income levels. Therefore, the hypothesis was rejected 3.The application of the Saraniyadhamma principles to promote community reconciliation among village headmen and sub-district headmen in Tha Chumphon Sub-district, Photharam District, Ratchaburi Province,



showed a high average in all dimensions. When considering each item, the highest average was the principle of loving-kindness, followed by the principle of public welfare. And the aspect with the lowest average score at the highest level was the principle of loving-kindness.

Keywords : Saraniyadhamma; reconciliation; community; villageheadman

บทนำ

สังคมไทยในปัจจุบันมีความหลากหลายทั้งด้านชาติพันธุ์ วัฒนธรรม ความเชื่อ และวิถีชีวิตที่แตกต่างกัน ทั้งด้านวัฒนธรรม ความเชื่อ และวิถีชีวิต ซึ่งอาจก่อให้เกิดความขัดแย้งในชุมชนได้ ความแตกต่างดังกล่าวหากไม่ได้รับการจัดการอย่างเหมาะสม อาจนำไปสู่ความเข้าใจผิด ความขัดแย้ง และการแตกแยกในชุมชนได้ สิ่งสำคัญที่ช่วยให้ประชาชนอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ในทางพระพุทธศาสนามีหลักธรรมที่สามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการสร้างความสัมพันธ์อันดีในสังคม ช่วยลดความขัดแย้งและสร้างความเข้าใจระหว่างบุคคล เพราะพื้นฐานทางพุทธศาสนา มุ่งเน้นการอยู่ร่วมกันด้วยความปรองดอง และสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับผู้นำชุมชนเพื่อเสริมสร้างความสามัคคีในสังคม การบริหารหรือทำงานร่วมกันในหมู่คณะจึงต้องมียุทธศาสตร์ประกอบอย่างหนึ่งที่เรียกว่า “สมานฉันท์” แปลว่า มีความต้องการตรงกัน (พระครูสุวรรณธรรมาภิรมย์ (สมชาย เจริญผา), 2564)

หลักธรรมที่ว่าเป็นคือสาราณียธรรม 6 คือ ธรรมเป็นที่ตั้งแห่งความไว้ระลึกลึง ธรรมเป็นเหตุที่ระลึกลึงกัน ธรรมที่ทำให้เกิดความสามัคคี และหลักการอยู่ร่วมกัน ได้แก่ 1) เมตตาทายกรรม หมายถึง ตั้งเมตตาทายกรรมในเพื่อนพรหมจรรย์ ทั้งต่อหน้าและลับหลัง คือ ช่วยเหลือกิจธุระของผู้ร่วมหมู่คณะด้วยความเต็มใจ แสดงกิริยาอาการสุภาพ เคารพนับถือกัน ทั้งต่อหน้าและลับหลัง 2) เมตตาจารกรรม หมายถึง ตั้งเมตตาจารกรรมในเพื่อนพรหมจรรย์ ทั้งต่อหน้าและลับหลัง คือ ช่วยบอกแจ้งสิ่งที่เป็นประโยชน์ สั่งสอน แนะนำตักเตือนด้วยความหวังดี กล่าววาจาสุภาพ แสดงความเคารพนับถือกัน ทั้งต่อหน้าและลับหลัง 3) เมตตาโมกกรรม หมายถึง ตั้งเมตตาโมกกรรมในเพื่อนพรหมจรรย์ ทั้งต่อหน้าและลับหลัง คือ ตั้งจิตปรารถดี คิดทำสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่กัน มองกันในแง่ดี มีหน้าตายิ้มแย้มแจ่มใสต่อกัน 4) สาธารณโภค หมายถึง ได้ของสิ่งใดมาก็แบ่งปันกัน คือ เมื่อได้สิ่งใดมาโดยชอบธรรมแม้เป็นของเล็กน้อยก็ไม่หวงไว้ผู้เดียว นำมาแบ่งปันเฉลี่ยแจกจ่ายให้ได้มีส่วนร่วมใช้สอยบริโภคทั่วกัน 5) สีลสามัญญตา หมายถึง มีศีลบริสุทธิ์เสมอกันกับเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งหลาย ทั้งต่อหน้าและลับหลัง คือ มีความประพฤติสุจริตดีงาม ถูกต้องตามระเบียบวินัย ไม่ทำตนให้เป็นรังเกียจของหมู่คณะ 6) ทิฐิสามัญญตา หมายถึง มีทิฐิดีงามเสมอกับเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งหลาย ทั้งต่อหน้าและลับหลัง คือ มีความเห็นชอบร่วมกัน ในข้อนี้เป็นหลักการสำคัญที่จะนำไปสู่ความหลุดพ้น สิ้นทุกข์หรือขจัดปัญหา (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2564) เพราะว่าการปกครองส่วนท้องถิ่นถือว่าเป็นหน่วยการปกครองที่อยู่ในระดับพื้นฐานล่างสุดของ สถาบันการปกครองประเทศ ถือเป็นหัวใจสำคัญของระบบการปกครองส่วนท้องถิ่น เช่นเดียวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนทั้งประเทศ ซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญของระบอบประชาธิปไตย เพราะเป็นสถาบันฝึกสอนการเมืองการ

ปกครองให้แก่ประชาชนทำให้เกิดความคึกคักในการใช้สิทธิและหน้าที่พลเมือง อันจะนำมาสู่ความศรัทธาเลื่อมใสในระบอบประชาธิปไตย การปกครองท้องถิ่นก็เช่นเดียวกันย่อมต้องยึดถือหลักการนี้โดยเคร่งครัดเพราะว่าเป็นรากฐานของการปกครองระบอบประชาธิปไตย (ฝ่ายวิชาการ บริษัท สกายบุ๊กส์ จำกัด, 2549)

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้ศึกษาวิจัยจึงมีความสนใจและได้ศึกษาในเรื่อง การประยุกต์หลักสารานุกรมเพื่อส่งเสริมการปรองดองสมานฉันท์ในชุมชนของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในตำบลท่าชุมพล อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี เพื่อเป็นการหาแนวทางการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจตลอดจนปลูกฝังความเชื่อ ค่านิยม พฤติกรรม คุณธรรมและจริยธรรมให้เกิดขึ้นตามการรับรู้ของประชาชน ที่สามารถสนองตอบต่อความต้องการของประชาชน ให้มีความประทับใจ ความพอใจที่มีต่อผู้นำฝ่ายปกครองในการจัดการปัญหาความขัดแย้งของชุมชน เพื่อนำไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาระบบงานบริหารของหน่วยงานตนเองและหน่วยงานอื่น ๆ ที่มีลักษณะงานบริหารงานที่ใกล้เคียงกัน เพื่อให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้นและเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชนสืบไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการปรองดองสมานฉันท์ในชุมชนของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในตำบลท่าชุมพล อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี
2. เพื่อเปรียบเทียบการประยุกต์หลักสารานุกรมเพื่อส่งเสริมการปรองดองสมานฉันท์ในชุมชนของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในตำบลท่าชุมพล อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี
3. เพื่อนำเสนอการประยุกต์หลักสารานุกรมเพื่อส่งเสริมการปรองดองสมานฉันท์ในชุมชนของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในตำบลท่าชุมพล อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย
การวิจัยนี้ใช้การวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ประกอบด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ ผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึก และการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง
2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง
 - 2.1 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยได้กำหนดคัดเลือกแบบเจาะจง 9 รูป/คน จากกลุ่มนักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านพระพุทธศาสนา นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านรัฐศาสตร์ ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติการ และผู้นำชุมชน
 - 2.2 ประชากร ได้แก่ ประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไปใน ตำบลท่าชุมพล อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี (องค์การบริหารส่วนตำบลท่าชุมพล, 2567)



2.3 กลุ่มตัวอย่าง ใช้วิธีการสุ่มแบบง่าย (Simple Random Sampling) และคำนวณโดยสูตร Yamane (1973) กำหนดขอบเขตความคลาดเคลื่อน 0.05 ได้กลุ่มตัวอย่าง 378 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaires) ประกอบด้วย 1. ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม 2. การปรองดองสมานฉันท์ในชุมชนของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และ 3. การประยุกต์หลักสภานิติธรรมเพื่อส่งเสริมการปรองดองสมานฉันท์ในชุมชน

3.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างตามวัตถุประสงค์ในการวิจัย

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยดำเนินการขอหนังสือจากผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยถึงนายกองค์การบริหารส่วนตำบลท่าชุมพลเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามจากประชาชนในพื้นที่นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปเก็บข้อมูลกับประชาชนในพื้นที่ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 378 ชุด และรวบรวมแบบสอบถามเพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์และประมวลผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป

4.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยดำเนินการขอหนังสือจากผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ถึงผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการให้สัมภาษณ์ ทำการนัดวัน เวลา และสถานที่กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อสัมภาษณ์ตามที่กำหนดไว้ ดำเนินการสัมภาษณ์ตามวัน เวลาและสถานที่ที่กำหนดไว้ จนครบทุกประเด็น

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที (T-Test) ในกรณีตัวแปรต้นสองกลุ่มและการทดสอบค่าเอฟ (F – Test) ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way Anova)

5.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของข้อมูล เชื่อมโยงให้มีความสอดคล้องตามกรอบแนวคิด ทฤษฎี พร้อมทั้งนำเสนอข้อมูลเป็นองค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัย

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การประยุกต์หลักสารานิยธรรมเพื่อส่งเสริมการปรองดองสมานฉันท์ในชุมชนของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในตำบลท่าชุมพล อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี” สามารถสรุปผลการวิจัย ได้ดังนี้

1. ระดับการปรองดองสมานฉันท์ในชุมชนของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในตำบลท่าชุมพล อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี

การปรองดองสมานฉันท์ในชุมชนของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในตำบลท่าชุมพล อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ประกอบด้วย 1. ด้านหลักความถูกต้อง พบว่า หลักความถูกต้องเป็นพื้นฐานสำคัญในการอยู่ร่วมกันของคนในชุมชน เพราะช่วยกำหนดแนวทางการปฏิบัติที่เที่ยงธรรมและเป็นกลางเมื่อผู้นำและประชาชนยึดหลักความถูกต้อง จะลดการเอาเปรียบและความขัดแย้งระหว่างกันความถูกต้องยังเป็นเกณฑ์สร้างความเชื่อมั่นและความไว้วางใจต่อกระบวนการตัดสินใจของชุมชนทุกคนจะเกิดความมั่นใจว่าการบริหารงานหรือการแก้ปัญหาถูกต้องตามกฎหมายเกณฑ์และศีลธรรมสิ่งนี้ก่อให้เกิดความสมัครสมานสามัคคีและความร่วมมือที่เข้มแข็งในหมู่บ้านในที่สุด หลักความถูกต้องจึงเป็นรากฐานสำคัญของความปรองดองสมานฉันท์ในสังคมโดยรวม 2. ด้านหลักความเหมาะสม พบว่า หลักความเหมาะสมแนวทางที่ช่วยให้การอยู่ร่วมกันในชุมชนดำเนินไปอย่างสมดุลและสงบเรียบร้อยเมื่อผู้นำและประชาชนรู้จักแสดงออกให้เหมาะสมกับกาลเทศะ ย่อมสร้างความเคารพและศรัทธาซึ่งกันและกันความเหมาะสมยังสะท้อนถึงการปฏิบัติตามวัฒนธรรม ประเพณี และค่านิยมของชุมชนสิ่งนี้ช่วยป้องกันความขัดแย้งที่เกิดจากการประพฤติไม่ถูกกาลละหรือไม่ถูกบุคคลชุมชนที่มีการดำเนินงานและสื่อสารด้วยความเหมาะสมจะเกิดบรรยากาศแห่งความเข้าใจและความร่วมมือในที่สุด หลักความเหมาะสมจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมความปรองดองสมานฉันท์ในสังคมท้องถิ่น 3. ด้านหลักความบริสุทธิ์ โปร่งใส พบว่า หลักความบริสุทธิ์ โปร่งใส เป็นพื้นฐานของการสร้างความเชื่อมั่นระหว่างผู้นำและประชาชนในชุมชนเมื่อการทำงานเป็นไปอย่างซื่อสัตย์สุจริต เปิดเผยข้อมูลให้ตรวจสอบได้ จะช่วยลดข้อสงสัยและความขัดแย้งผู้นำที่แสดงความโปร่งใсы่อมได้รับการยอมรับและไว้วางใจจากประชาชนการบริหารงานด้วยความบริสุทธิ์ใจทำให้ทุกฝ่ายรู้สึกถึงความเป็นธรรมและเสมอภาคสิ่งนี้ส่งผลให้เกิดความร่วมมือและความสมานฉันท์ภายในชุมชนอย่างยั่งยืนดังนั้น หลักความบริสุทธิ์ โปร่งใสจึงเป็นรากฐานสำคัญของความปรองดองและการพัฒนาสังคมท้องถิ่น

2. ผลเปรียบเทียบการประยุกต์หลักสารานิยธรรมเพื่อส่งเสริมการปรองดองสมานฉันท์ในชุมชนของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในตำบลท่าชุมพล อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ผลการศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อการประยุกต์หลักสารานิยธรรมกับส่งเสริมการปรองดองสมานฉันท์ในชุมชนของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในตำบลท่าชุมพล อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี เมื่อพิจารณาตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ประชาชนที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา และรายได้ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการประยุกต์หลักสารานิยธรรมกับส่งเสริมการปรองดองสมานฉันท์ ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐาน



3. การประยุกต์หลักสราณียธรรมเพื่อส่งเสริมการปรองดองสมานฉันท์ในชุมชนของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ในตำบลท่าชุมพล อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี

ประยุกต์หลักสราณียธรรมเพื่อส่งเสริมการปรองดองสมานฉันท์ในชุมชนของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ในตำบลท่าชุมพล อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี พบว่า 1. ด้านเมตตากรรม มีความหวังดีต่อเพื่อนร่วมงานในชุมชน อ่อนน้อมถ่อมตนต่อเพื่อนร่วมงาน เต็มใจช่วยเหลือเพื่อนร่วมงานในการปฏิบัติหน้าที่ แสดงไมตรีจิตที่ดีต่อกันโดยการเดินพบกันก็ทักทายกัน ความเคารพซึ่งกันและกันมีความหวังดี 2. ด้านเมตตาวิกรรม การทักทายด้วยวาจาสุภาพต่อกัน พูดแนะนำสิ่งที่ดีต่อกันในการทำงาน พูดแต่คำจริงมีเหตุมีผลต่อเพื่อนร่วมงาน มีการทักทายด้วยวาจาสุภาพต่อกัน ช่วยแจ้งสิ่งที่เป็นข่าวที่ดี พูดแต่คำจริงมีเหตุมีผลต่อเพื่อนร่วมงาน 3. ด้านเมตตาโมกรรม มีความคิดที่จะทำสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อกัน ตั้งจิตปรารถดีต่อกันและกัน มีความคิดสร้างสรรค์ในการทำงาน ตั้งจิตปรารถนาดี คิดอะไรต้องมีจิตเมตตาทั้งต่อหน้าและลับหลัง ทำสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อกันรู้จักการให้อภัยและเสียสละ 4. ด้านสาธณโภคิ ประสานงานเพื่อประโยชน์ส่วนรวมปฏิบัติหน้าที่อย่างสุจริตโดยไม่ใช้หน้าที่ในการแสวงหาผลประโยชน์คำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้งโดยไม่มีอคติ ไม่ลำเอียงต่อฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง แบ่งปันสิ่งของที่ได้มาอย่างทั่วถึงด้วยความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกัน 5. ด้านศีลสามัญญตา ประพฤติปฏิบัติวางตนเป็นที่น่านับถือ ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีต่อเพื่อนร่วมงาน ปฏิบัติตามกฎหมายและข้อบังคับที่วางไว้ ประพฤติปฏิบัติวางตนเป็นที่น่านับถือเคารพในสิทธิและเสรีภาพของเพื่อนร่วมงาน 6. ด้านทวิสามัญญตา เปิดโอกาสให้มีการเสนอแนะข้อคิดเห็นในการพัฒนางานของบุคลากร มีความเห็นชอบร่วมกันในการทำงานมีความเห็นตรงกันในหลักการสำคัญต่อการปฏิบัติงานเคารพรับฟังความคิดเห็นกัน เปิดการรับฟังความคิดเห็นร่วมกัน

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การประยุกต์หลักสราณียธรรมเพื่อส่งเสริมการปรองดองสมานฉันท์ในชุมชนของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ในตำบลท่าชุมพล อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี” สามารถอภิปรายผลการวิจัย ได้ดังนี้

1. ระดับการปรองดองสมานฉันท์ในชุมชนของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ในตำบลท่าชุมพล อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี

การปรองดองสมานฉันท์ในชุมชนของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ในตำบลท่าชุมพล อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ประกอบด้วย 1. ด้านหลักความถูกต้อง พบว่า หลักความถูกต้องเป็นพื้นฐานสำคัญในการอยู่ร่วมกันของคนในชุมชน เพราะช่วยกำหนดแนวทางการปฏิบัติที่เที่ยงธรรมและเป็นกลางเมื่อผู้นำและประชาชนยึดหลักความถูกต้องจะลดการเอาเปรียบและความขัดแย้งระหว่างกันความถูกต้องยังเป็นเกณฑ์สร้างความเชื่อมั่นและความไว้วางใจต่อกระบวนการตัดสินใจของชุมชนทุกคนจะเกิดความมั่นใจว่าการบริหารงานหรือการแก้ปัญหาถูกต้องตามกฎหมายเกณฑ์และศีลธรรมสิ่งนี้ก่อให้เกิดความสมัครสมานสามัคคีและความร่วมมือที่เข้มแข็งในหมู่บ้านในที่สุด หลักความถูกต้องจึงเป็นรากฐานสำคัญของความปรองดองสมานฉันท์ในสังคมโดยรวม 2. ด้านหลักความเหมาะสม พบว่า หลักความ

เหมาะสมแนวทางที่ช่วยให้การอยู่ร่วมกันในชุมชนดำเนินไปอย่างสมดุลและสงบเรียบร้อยเมื่อผู้นำและประชาชนรู้จักแสดงออกให้เหมาะสมกับกาลเทศะ ย่อมสร้างความเคารพและศรัทธาซึ่งกันและกันความเหมาะสมยังสะท้อนถึงการปฏิบัติตนตามวัฒนธรรม ประเพณี และค่านิยมของชุมชนสิ่งนี้ช่วยป้องกันความขัดแย้งที่เกิดจากการประพฤติไม่ถูกกาลเทศะหรือไม่ถูกบุคคลชุมชนที่มีการดำเนินงานและสื่อสารด้วยความเหมาะสมจะเกิดบรรยากาศแห่งความเข้าใจและความร่วมมือในที่สุด หลักความเหมาะสมจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมความปรองดองสมานฉันท์ในสังคมท้องถิ่น 3. ด้านหลักความบริสุทธิ์ โปร่งใส พบว่า หลักความบริสุทธิ์ โปร่งใส เป็นพื้นฐานของการสร้างความเชื่อมั่นระหว่างผู้นำและประชาชนในชุมชนเมื่อการทำงานเป็นไปอย่างซื่อสัตย์สุจริต เปิดเผยข้อมูลให้ตรวจสอบได้ จะช่วยลดข้อสงสัยและความขัดแย้งผู้นำที่แสดงความโปร่งใсы่อมได้รับการยอมรับและไว้วางใจจากประชาชนการบริหารงานด้วยความบริสุทธิ์ใจทำให้ทุกฝ่ายรู้สึกถึงความเป็นธรรมและเสมอภาคสิ่งนี้ส่งผลให้เกิดความร่วมมือและความสมานฉันท์ภายในชุมชนอย่างยั่งยืนดังนั้น หลักความบริสุทธิ์ โปร่งใสจึงเป็นรากฐานสำคัญของความปรองดองและการพัฒนาสังคมท้องถิ่น สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระปลัดบุญมี คุณากโร (2563) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์การใช้หลักสาราณียธรรมในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติของชุมชนเทศบาลเมืองปาดังเบซาร์ จังหวัดสงขลา” ผลการวิจัย พบว่า เมื่อใช้หลักสาราณียธรรมมาเป็นองค์เสริมเพื่อให้ชุมชนที่พวกเขาอาศัยเห็นคุณค่าสารัตถะและยังประโยชน์อันสูงยิ่ง ซึ่งมีความเกี่ยวเนื่องส่งผลให้ชุมชนมีสันติปรองดองและสมานฉันท์อย่างแท้จริง ส่งต่อให้ชุมชนยังยืนมั่นคงต่อไป สาราณียธรรม คือ หลักธรรมที่เสริมสร้างในการพัฒนาบุคคลของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ประกอบด้วย เมตตาทายกรรม เมตตาวิกรรม เมตตาโมกรรม สาธารณโภคี สีสสามัญญตา ภูมิวิสามัญญตา

2. ผลเปรียบเทียบการประยุกต์หลักสาราณียธรรมเพื่อส่งเสริมการปรองดองสมานฉันท์ในชุมชนของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในตำบลท่าชุมพล อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ผลการศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อการประยุกต์หลักสาราณียธรรมกับส่งเสริมการปรองดองสมานฉันท์ในชุมชนของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในตำบลท่าชุมพล อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี เมื่อพิจารณาตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ประชาชนที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา และรายได้ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการประยุกต์หลักสาราณียธรรมกับส่งเสริมการปรองดองสมานฉันท์ ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐาน สอดคล้องกับงานวิจัยของ จรัส ปันธิ (2547) ได้วิจัยเรื่อง “วิเคราะห์การประยุกต์หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานบุคคลมหาวิทยาลัยเชียงใหม่” ผลการวิจัย พบว่า สอดคล้องกับหลักสาราณียธรรม 6 ประการของพระพุทธศาสนา กล่าวคือ เป็นการแสดงความรัก ความเมตตาต่อกัน สนับสนุนช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ให้คำแนะนำชี้แนะในสิ่งที่ดีงาม มีความหวังดี ประรณาดิต่อกัน ให้ความอนุเคราะห์หรือช่วยเหลือแบ่งปันกันยึดมั่นอยู่ในศีลธรรมอันดี ตามกฎแบบแผน วัฒนธรรม ประเพณีอันดีงาม ตลอดจนการมีความคิดเห็นที่เกื้อกูลกัน เป็นไปในทำนองเดียวกัน เมื่อมีข้อสงสัย หรือความไม่ชัดเจน ก็นำมาปรึกษาหารือกันตลอดเวลา โดยหลักสาราณียธรรม 6 ประการนั้น มหาวิทยาลัยเชียงใหม่สามารถนำมาประยุกต์ในการบริหารงานบุคคลได้เป็นอย่างดีในทุกระดับทั้งระดับผู้บริหาร



ผู้บังคับบัญชาตัวเอง เพื่อนร่วมงาน และผู้ใต้บังคับบัญชา ส่งผลให้การบริหารงานบุคคลของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ประสบความสำเร็จและพัฒนามาโดยตลอด

3. การประยุกต์หลักสาราณียธรรมเพื่อส่งเสริมการปรองดองสมานฉันท์ในชุมชนของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ในตำบลท่าชุมพล อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี

ประยุกต์หลักสาราณียธรรมเพื่อส่งเสริมการปรองดองสมานฉันท์ในชุมชนของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในตำบลท่าชุมพล อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี พบว่า 1. ด้านเมตตาทายกรรม มีความหวังดีต่อเพื่อนร่วมงานในชุมชน อ่อนน้อมถ่อมตนต่อเพื่อนร่วมงาน เต็มใจช่วยเหลือเพื่อนร่วมงานในการปฏิบัติหน้าที่แสดงไมตรีจิตที่ดีต่อกันโดยการเดินพบกันก็ทักทายกัน ความเคารพซึ่งกันและกันมีความหวังดี 2. ด้านเมตตาวิจิตรกรรม การทักทายด้วยวาจาสุภาพต่อกัน พูดแนะนำสิ่งที่ดีต่อกันในการทำงาน พูดแต่คำจริงมีเหตุมีผลต่อเพื่อนร่วมงาน มีการทักทายด้วยวาจาสุภาพต่อกัน ช่วยแจ้งสิ่งที่เป็นข่าวที่ดี พูดแต่คำจริงมีเหตุมีผลต่อเพื่อนร่วมงาน 3. ด้านเมตตาโมกขกรรม มีความคิดที่จะทำสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อกันตั้งจิตปรารถนาดีต่อกันและกัน มีความคิดสร้างสรรค์ในการทำงาน ตั้งจิตปรารถนาดีคิดอะไรต้องมีจิตเมตตาทั้งต่อหน้าและลับหลัง ทำสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อกันรู้จักการให้อภัยและเสียสละ 4. ด้านสาธารณโภคี ประสานงานเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ปฏิบัติหน้าที่อย่างสุจริตโดยไม่ใช้หน้าที่ในการแสวงหาผลประโยชน์คำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้งโดยไม่มีอคติ ไม่ลำเอียงต่อฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง แบ่งปันสิ่งของที่ได้มาอย่างทั่วถึงด้วยความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกัน 5. ด้านศีลสามัญญตา ประพฤติปฏิบัติวางตนเป็นที่น่านับถือ ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีต่อเพื่อนร่วมงาน ปฏิบัติตามกฎหมายและข้อบังคับที่วางไว้ ประพฤติปฏิบัติวางตนเป็นที่น่านับถือเคารพในสิทธิและเสรีภาพของเพื่อนร่วมงาน 6. ด้านทิวฐิสามัญญตา เปิดโอกาสให้มีการเสนอแนะข้อคิดเห็นในการพัฒนางานของบุคลากร มีความเห็นชอบร่วมกันในการทำงาน มีความเห็นตรงกันในหลักการสำคัญต่อการปฏิบัติงาน เคารพรับฟังความคิดเห็นกัน เปิดการรับฟังความคิดเห็นร่วมกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ไพวรรณ ปุริมาตร (2563) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “พลวัตทางการเมืองกับการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักการเมืองท้องถิ่น” ผลการวิจัย พบว่า การประยุกต์หลักธรรมในการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักการเมืองท้องถิ่นประกอบด้วย 1) หลักการกรรม แสดงกิริยาอาการสุภาพในการปฏิบัติงานต่อผู้ร่วมงาน 2) หลักกวีจิตรกรรม เลือกใช้คำพูดภาษาที่สุภาพเมื่อสนทนาพูดคุยกับสมาชิกในชุมชน 3) หลักกมโนธรรม ทำแต่ในสิ่งที่ถูกต้องดำรงตนอยู่ในศีลธรรม สำรวมระวังในอกุศลกรรม ความไม่ดีทางกาย 4) หลักสาธารณโภคี รู้จักแบ่งปันผลประโยชน์กันด้วยความยุติธรรม เอื้อเฟื้อซึ่งกันและกันอยู่เสมอ 5) หลักศีลสามัญญตา ปฏิบัติตามกฎหมายระเบียบข้อบังคับหรือวินัยต่าง ๆ อย่างเดียวกันอย่างเคร่งครัด 6) หลักทิวฐิสามัญญตา ใช้นโยบาย ข้อกฎหมาย ระเบียบ เป็นฐานความคิดเห็นอย่างเดียวกัน รู้จักแสวงหาจุดร่วมและ สงวนจุดต่างไม่ถือเอาความคิดของตนเป็นใหญ่

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) ส่งเสริมให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน นำหลัก เมตตาทายกรรม เมตตาวจีกรรม เมตตาเมโนกรรม มาประยุกต์ใช้ในการทำงานร่วมกับประชาชน โดยจัดกิจกรรมพบปะ พูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อให้เกิดความใกล้ชิด ลดความขัดแย้งและสร้างบรรยากาศแห่งความปรองดอง

2) บูรณาการหลัก ศีลสามัญญตา และทิวฐิสามัญญตา ในการบริหารชุมชนโดยเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกกลุ่มมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจเกี่ยวกับกิจกรรมและโครงการของหมู่บ้านอย่างโปร่งใส ยึดหลักความเสมอภาค และการเคารพความคิดเห็นที่แตกต่างเพื่อนำไปสู่ความเข้าใจและการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ

3) ประยุกต์หลักสาธารณโภคี ในการบริหารจัดการทรัพยากรของชุมชน เช่น กองทุนหมู่บ้าน พื้นที่การเกษตร หรือกิจกรรมสาธารณประโยชน์ เพื่อให้ประชาชนร่วมกันใช้ ร่วมกันดูแล และร่วมกันพัฒนา อันเป็นการสร้างจิตสำนึกแห่งการแบ่งปันและความสามัคคี

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1) กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ควรประพฤติถูกต้องตามความต้องการหรือความพึงพอใจของประชาชนโดยส่วนรวม

2) กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ควรให้ความสำคัญในความเหมาะสมกับเหตุผล บุคคล ชุมชน กาลเวลาและสถานที่

3) กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ควรมีการตัดสินใจหรือวินิจฉัยสิ่งการใดเป็นไปด้วยความบริสุทธิ์ใจ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรมีการวิจัยเปรียบเทียบการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการส่งเสริมความปรองดองสมานฉันท์ระหว่างชุมชนที่มีความแตกต่างด้านวัฒนธรรม ศาสนา หรือโครงสร้างทางสังคม

2) ควรดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการ โดยทดลองจัดกิจกรรมหรือโครงการที่บูรณาการหลักสาราณียธรรม เช่น เวทีสานเสวนา การประชุมหมู่บ้าน หรือโครงการพัฒนาชุมชน

3) ควรมีการศึกษาปัจจัยภายในและภายนอกที่ส่งผลต่อความสำเร็จหรืออุปสรรคในการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรม เช่น บทบาทผู้นำท้องถิ่น ค่านิยมของชุมชน

เอกสารอ้างอิง

จรัส ปันธิ. (2547). วิเคราะห์การประยุกต์หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานบุคคลมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

(วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ฝ่ายวิชาการ บริษัท สกายบุ๊กส์ จำกัด. (2549). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 พ.ศ. 2550-2554. กรุงเทพมหานคร: บริษัท สกายบุ๊กส์ จำกัด, 2549.



- พระครูสุวรรณธรรมาภิมณฑ์ (สมชาย เจริญผา). (2564). การประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมเพื่อส่งเสริมความ
สมานฉันท์ในการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี (วิทยานิพนธ์รัฐประ
ศาสตรมหาบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระปลัดบุญมี คุณากโร (โพธิศรีสม). (2563). การศึกษาวิเคราะห์การใช้หลักสาราณียธรรมในการอยู่ร่วมกันอย่าง
สันติของชุมชนเทศบาลเมืองปาดังเบซาร์ จังหวัดสงขลา. วารสารมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 7(4), 132-143.
- ไพวรรณ ปริมาตร. (2563). พลวัตทางการเมืองกับการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย
ของนักการเมืองท้องถิ่น (ดุชนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์). บัณฑิตวิทยาลัย:
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2564) พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. (พิมพ์ครั้งที่ 43).
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ บริษัท สหธรรมมิก จำกัด.

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักไตรสิกขา*

HUMAN RESOURCE DEVELOPMENT ACCORDING TO THE THREE PRINCIPLES

ฐิญาภณณ์ วงษา, อำนาจ สาเขตร์

Thiyaphan Wongs, Umnart Sakhet

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ตาก

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Tak Buddhist College

Corresponding Author E-mail: natik2327@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำหลักการทางพระพุทธศาสนาอย่าง “ไตรสิกขา” ซึ่งประกอบไปด้วย ศีล สมาธิ ปัญญา สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ การนำหลักธรรมมาประยุกต์ในการบริหารจัดการทั้งในองค์กร ภาครัฐ เอกชน สังคม ชุมชน และประเทศชาติ โดยการนำหลักไตรสิกขา คือ ศีล หมายถึง ข้อปฏิบัติที่เป็นแบบแผนที่ดีงาม เป็นพื้นฐานของการสร้างคนดี มีคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณในการทำงาน สมาธิ หมายถึง การฝึกจิตใจให้สงบ มีสมาธิในการทำงาน ปัญญา หมายถึง ความรู้ ความเข้าใจ และสามารถนำมาในการแก้ปัญหาและพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง หลักทั้ง 3 ประการที่กล่าวมานี้เป็นส่วนประกอบของชีวิตที่ดีงาม เราก็ฝึกคนให้เจริญงอกงามในองค์ประกอบเหล่านี้ และให้องค์ประกอบเหล่านี้นำเข้าสู่การเข้าถึงอิสรภาพและสันติสุขที่แท้จริง ตัวการฝึกที่จะทำให้ชีวิตที่ดีงามเป็นสิกขา ตัวชีวิตที่ดีงามที่เกิดจากการฝึกนั้นก็เป็มนรรค จะเห็นได้ว่าการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักไตรสิกขา เป็นแนวทางที่สามารถนำมาใช้ได้กับทุกองค์กร ช่วยให้บุคลากรมีคุณภาพ มีความสุขในการทำงาน และสามารถสร้างผลงานให้กับองค์กรได้อย่าง มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน และนำความสันติสุขมาสู่มนุษยชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพ องค์กรจะก้าวไปได้ไกลต้องเกิดจากบุคลากรที่มีศักยภาพ ฉะนั้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จึงเป็นพันธกิจสำคัญที่จะต้องใส่ใจ นอกจากกระบวนการนี้จะช่วยเพิ่มศักยภาพของพนักงานให้เพิ่มมากขึ้นได้ด้วยนั้น ก็ยังช่วยรักษานักงานที่มีศักยภาพให้ทำงานร่วมกับองค์กรได้ระยะยาวอีกด้วย รวมถึงช่วยสร้างความภักดีให้กับองค์กร ตลอดจนร่วมพัฒนาองค์กรให้ดียิ่งขึ้นเรื่อย ๆ ต่อไป

คำสำคัญ : การพัฒนา, ทรัพยากรมนุษย์, หลักไตรสิกขา

Abstract

This article aims to apply the Buddhist principles of “Trisikkha”, which consist of morality, concentration and wisdom, to effectively develop human resources. Applying the principles of

*Received May 27, 2025; Revised June 17, 2025; Accepted August 7, 2025



Dhamma to management in organizations, the public and private sectors, society, communities and the country by applying the principles of Trisikkha: morality means good practices that are the foundation of creating good people with morality, ethics and work ethics; concentration means training the mind to be calm and focused on work; wisdom means knowledge and understanding and can be applied to solve problems and continuously develop oneself. The three principles mentioned are components of a good life. We train people to flourish in these components and let these components lead to accessing true freedom and peace. The training that will lead to a good life is the Sikkha. The good life that comes from training is the path. It can be seen that developing human resources according to the principles of Trisikkha is an approach that can be applied to every organization. It helps personnel to be of quality, happy at work and can create stable, prosperous and sustainable results for the organization and effectively bring peace to humanity. An organization can go far because of personnel with potential. Therefore, developing human resources is an important mission that must be taken into account. In addition to this process, it will also help increase the potential of employees. It also helps retain good employees with potential to work with the organization in the long term, as well as help build loyalty to the organization and help develop the organization to be better and better.

Keywords : Development, human resources, Trisikkha principles

บทนำ

มนุษย์โลกที่เกิดมาในยุคดึกดำบรรพ์ตลอดถึงยุคปัจจุบันนี้ ทุกคนต่างก็มีเหตุปัจจัยที่ต้องดำเนินชีวิตให้มีความเป็นไปตามหลักการตามระบบกลไกต่างๆ บ้างก็สำเร็จในชีวิต บ้างก็ล้มเหลวไม่ประสบความสำเร็จในหน้าที่การงานต่างๆ ดังนั้น เพื่อให้ชีวิตของตนเองและของบุคคลอื่น ตลอดถึงการดำเนินการบริหารจัดการต่างๆ ตามองค์กรภาครัฐ ภาคเอกชน สังคม ชุมชน ตลอดถึงครอบครัว ให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการนำหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ และปัญญา มาพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ปัจจุบันได้ให้ความสำคัญ “ทรัพยากรมนุษย์” เป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าและมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการปฏิบัติงานทุกประเภท แม้วิทยาการหรือเทคโนโลยีต่างๆ จะก้าวหน้ากว้างไกลไปเพียงใดก็ตาม มนุษย์ก็ยังถือว่าเป็นปัจจัยที่มีค่าและสำคัญยิ่งต่อการทำงานอยู่ไม่เปลี่ยนแปลงและดูเหมือนว่าจะทวีความสำคัญมากขึ้นทุกที ปัจจุบันการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มีบทบาทเป็นส่วนหนึ่งในกิจกรรมสำคัญอย่างยิ่งในทุกๆ องค์กรทั้งต่างประเทศและคนไทยปัจจุบันไม่จำกัดในเรื่องเพศ อายุ อาชีพ ศาสนา เชื้อชาติ การศึกษา และฐานะทางเศรษฐกิจ (ธงชัย สันติวงษ์, 2539)

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีประสิทธิภาพผู้บริหารจำเป็นต้องพึ่งหลักธรรมในการบริหาร ซึ่งในที่นี้จะกล่าวถึงหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ และปัญญา เพราะสิกขาเป็นทางการฝึกหรือการพัฒนาคนใน ด้านร่างกายและจิตใจ เมื่อฝึกได้ผลจนสิ่งที่ฝึกนั้นกลายเป็นวิถีชีวิตของเขามันก็กลายเป็นมรรคไป พอมรรคเกิดขึ้น แล้วก็พาเข้าถึงจุดหมายของการศึกษาหรือพัฒนานั้น การนำหลักไตรสิกขามาประยุกต์ใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความรักความเมตตาแก่ตนเองและผู้อื่นให้มีความ คิดเห็นที่เป็นสัมมาทิฐิ ปลูกฝังให้มีความรักแก่สถาบัน ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ โดยการพัฒนาความ ประพฤติที่เกี่ยวข้องกับการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นในสังคม ให้อยู่ในระเบียบวินัย มีความซื่อสัตย์ไม่คดโกง มีความ รับผิดชอบต่อหน้าที่ต่างๆ โดยไม่เบียดเบียน การพัฒนาจิตใจให้เจริญองงาม มีความเพียรพยายามอดทนต่อการฝึ นฝ่าอุปสรรคเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย การพัฒนาปัญญาให้รู้เข้าใจโลกและชีวิตให้ตามความจริงสามารถจัดการแก้ไข ปัญหาที่เกิดขึ้นของตนเองและองค์กร ภาครัฐ เอกชน สังคม ชุมชน ตามความเป็นจริงอย่างมีประสิทธิภาพ (พระ พรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2548)

ความหมายการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธตามหลักไตรสิกขา

เมื่อมนุษย์เป็นผู้สร้างอารยธรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้นในโลกโดยมีมโนกรรมอยู่เบื้องหลัง ซึ่งเป็นต้นกำเนิดของสิ่ง เหล่านี้ ดังนั้น การพัฒนามนุษย์ที่อาศัยมโนกรรมที่ถูกต้องจึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อการสร้างอารยธรรม สร้างสังคมที่มีความสงบสุขต่อไป และด้วยเหตุที่มโนกรรมเป็นตัวชี้วัดถึงทิศทางแห่งการพัฒนามนุษย์ ความหมาย ของคำนี้จึงสามารถเป็นตัวบอกลักษณะของมโนกรรมได้ทางหนึ่ง ดังนั้นจึงมีความหมายของคำว่า “การพัฒนามนุษย์” ตามนัยโดยทั่วไปและนัยทางพระพุทธศาสนา ดังนี้

คำว่า “พัฒนา” ในภาษาสันสกฤตมาจาก “วฺรณ” แปลว่า ความเจริญ มาจากบาลีว่า “วพฺพน” หรือ “วณฺณะ” แปลว่า ความเจริญ ความงดงาม เพิ่มขยายขึ้น ฝึกฝน ทำให้ยืนยาวขึ้น และนำมาใช้ในภาษาไทย ก็มี ความหมายว่า ความเจริญ ความงดงาม การขยายขยาย (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546)

คำว่า “พัฒนา” หรือ “วณฺณา” ในภาษาบาลีนั้น แปลว่า รก คือ รกอย่างหนาแน่น เช่น รกหญ้า ฝมน ฝักระรอก ก็เรียกว่า พัฒนา คือ เป็นความเจริญด้วยเหมือนกัน ถ้าบุคคลมีความประพฤติหรือการกระทำที่ไม่มี ประโยชน์อะไรในโลกนี้ ก็เรียกว่า คนทำโลกให้รกรวมความคำว่า “พัฒนา” แปลว่า ทำให้รกร หรือสร้างความร กถ้าจะให้รักไปด้วยคนดี หรือทรัพยากรมนุษย์ที่ดีแล้ว จำเป็นต้องส่งเสริมปลูกสร้าง ทศนคติโดยต้องพัฒนาทางจิต ซึ่ง เป็นผู้นำของกาย ถ้าจะให้รักไปด้วยปัญหายุ่งยาก รกไปด้วยความโกลาหลวุ่นวาย ก็ต้องพัฒนาวัตถุ การพัฒนาที่ สมบูรณ์แบบจำเป็นต้องพัฒนาให้ครบทั้ง 2 ด้าน กล่าวคือ ควรพัฒนาทั้งทางวัตถุ และทางจิตใจให้ควบคู่กับ ทศนคติ โดยเฉพาะทศนคติเป็นการพัฒนาทางด้านจิตใจจะต้องเน้นเป็นพิเศษ เพราะการพัฒนาถูกต้องดีแล้ว ก็จะสามารถควบคุมการพัฒนาทางด้านวัตถุให้เป็นไปในทิศทางที่ถูกต้องได้และการพัฒนาจิตใจที่ถูกต้องก็คือ พัฒนาจิตใจ ให้มีธรรมเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจจนกระทั่งพัฒนาจิตใจให้มีสมาธิ ตั้งมั่น มั่นคง สะอาด สว่าง จากกิเลสเครื่องเศร้า



หมองทั้งหลาย จนเป็นจิตที่ควรแก่การทำงาน สามารถจะนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2539)

นักปราชญ์ผู้รู้ศัพทศาสตร์ได้ให้ความหมายของคำว่า “มนุษย์” เมื่อประมวลแล้วคงได้ความหมายเป็น 3 ประการ คือ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2540)

1. คำว่า “มนุษย์” หมายความว่า เป็นเหล่ากอ, เชื้อสายหรือลูกหลานของมนุษย์
2. คำว่า “มนุษย์” หมายความว่า เป็นผู้รู้เหตุและมีใช้เหตุ ซึ่งได้แก่ผู้ที่รู้จักดี รู้จักชั่ว รู้จักเหตุ รู้จักผล รู้จักบาป บุญ คุณและโทษนั่นเอง ผู้รู้จักประโยชน์ และมีใช้ประโยชน์
3. คำว่า “มนุษย์” หมายความว่า ผู้มีใจสูง สูงโดยหนาขึ้น มากขึ้น พอกพูนขึ้น ก่อขึ้น สังสมขึ้น คือ ปฏิบัติฝึกหัดอบรมสังสมขึ้นนั่นเอง ใจที่ประกอบด้วยมนุษยธรรม คุณธรรม มีศีลธรรมหรือใจที่คิดเป็นบุญ เป็นกุศล พระพุทธศาสนาให้ความสำคัญต่อเรื่องจิต เพราะจิตเป็นผู้บงการให้บุคคลมีพฤติกรรมต่างๆ ได้ในการพัฒนาจิตของบุคคลตามแนวพุทธนี้เป็นการฝึกให้บุคคลมีจิตใจสงบถือว่า เป็นการทำให้บุคคลได้พัฒนาคุณธรรม และจริยธรรมตามที่สังคมต้องการ ผู้ที่ได้รับการอบรมทางจิตให้ถูกวิธีจะสามารถพัฒนาจิตได้ คำกล่าวที่ได้ว่า “จิตเป็นนาย กายเป็นบ่าว” (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2540)

การพัฒนาบุคคล ต้องมีการปฏิบัติ ศีล สมาธิ และปัญญา การศึกษาที่สมบูรณ์ต้องทำความเป็นมนุษย์ให้ถูกต้องและสมบูรณ์ อันประกอบด้วย

1. ความฉลาดหรือสติปัญญาในขั้นพื้นฐานพอตัว คือ พอแก่ความต้องการ คือ การเรียนหนังสือ
2. มีความรู้เรื่องวิชาชีพและอาชีพพอตัว คือ การเรียนอาชีพ
3. มีมนุษยธรรม คือ มีความเป็นมนุษย์อย่างถูกต้อง คือ การเรียนความเป็นมนุษย์ ซึ่งกระทำได้ด้วยการสอน การอบรมจริยธรรม (เจียม อินทปญโญ, 2537)

การพัฒนาตามความหมายของพระพุทธศาสนา ก็คือ ภาวนา หมายถึง การทำให้เป็น ให้มีขึ้น การฝึกอบรม การพัฒนา ซึ่งมีการพัฒนา 4 คือ ประกอบด้วย(พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2546)

1. กายภาวนา คือ การเจริญกาย พัฒนากาย การฝึกอบรมกาย ให้รู้จักติดต่อกันเกี่ยวข้องกับสิ่งทั้งหลายภายนอกทางอินทรีย์ทั้งห้าด้วยดี และปฏิบัติต่อสิ่งเหล่านั้นในทางที่เป็น คุณ มิให้เกิดโทษ ให้กุศลธรรมงอกงาม ให้อกุศลธรรมเสื่อมสูญ, การพัฒนาความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ
2. สีสภาวนา คือ การเจริญศีล พัฒนาความประพฤติ การฝึกอบรมศีล ให้ตั้งอยู่ในระเบียบวินัย ไม่เบียดเบียนหรือก่อความเดือดร้อนเสียหาย อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ด้วยดี เกื้อกูลแก่กัน
3. จิตภาวนา คือ การเจริญจิต พัฒนาจิต การฝึกอบรมจิตใจ ให้เข้มแข็งมั่นคงเจริญงอกงามด้วยคุณธรรมทั้งหลาย เช่น มีเมตตา กรุณา ขยันหมั่นเพียร อดทน มีสมาธิ และสดชื่น เบิกบาน เป็นสุขผ่องใส เป็นต้น

4. ปัญญาภาวนา คือ การเจริญปัญญา พัฒนาปัญญา การฝึกอบรมปัญญา ให้รู้เข้าใจทั้งหลายตามเป็นจริง รู้เท่าทันเห็นโลกและชีวิตตามสภาวะ สามารถทำจิตใจให้เป็นอิสระ ทำตนให้บริสุทธิ์จากกิเลสและปลดปล่อยจากความทุกข์ แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ด้วยปัญญา

ดังนั้น การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธ เป็นกระบวนการในการพัฒนามนุษย์ในองค์การโดยการนำคำสอนของพระพุทธเจ้ามาเป็นฐานคิด ให้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในการปฏิบัติงาน มีความเจริญเติบโตทั้งทางด้านพฤติกรรม จิตใจ และปัญญา ด้วยวิธีการพัฒนาองค์การและการพัฒนาฝึกอบรม มีจุดประสงค์ในการปรับปรุงผลงานและพัฒนามนุษย์ไปสู่ภพภูมิที่ดีกว่าเดิม(ฉาน ตรรกวิจารณ์, 2544)

การพัฒนาตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา เริ่มที่หลักการของการศึกษา เพราะการภาวนาหรือการพัฒนา นั้น แท้ที่จริงก็คือสิ่งเดียวกันกับการศึกษา หรือศึกษา สิ่งที่ต้องศึกษา หรือสิ่งที่ต้องพัฒนาแยกออกไปเป็น 3 ด้านใหญ่ๆ โดยสอดคล้องกับองค์ประกอบแห่งการดำเนินชีวิตของมนุษย์ที่มี 3 ด้าน คือพฤติกรรม จิตใจ และปัญญา เรียกว่า ไตรสิกขา ซึ่งมีสาระสำคัญ ดังนี้

1. ศีล คือ การฝึกฝนพัฒนาด้านพฤติกรรม หมายถึง การพัฒนาพฤติกรรม ทางกาย และวาจา ให้มีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมอย่างถูกต้องมีผลดี สิ่งแวดล้อมที่เราเกี่ยวข้องสัมพันธ์ มี ๒ ประเภทคือ สิ่งแวดล้อมทางสังคม ได้แก่ เพื่อนมนุษย์ (ในความหมายเดิมทางพระพุทธศาสนา รวมทั้งสัตว์อื่นทั้งหลายทั้งปวงด้วย)

2. สมาธิ หมายถึง การฝึกพัฒนาในด้านจิตใจ มีความสำคัญอย่างยิ่งเพราะจิตใจเป็นฐานของพฤติกรรม เนื่องจากพฤติกรรมทุกอย่างเกิดขึ้นจากความตั้งใจหรือเจตนา และเป็นไปตามเจตจำนงและแรงจูงใจที่อยู่เบื้องหลัง ถ้าจิตใจได้รับการพัฒนาให้ดีขึ้นแล้ว ก็จะควบคุมดูแลและนำพฤติกรรมไปในทางที่ดีงามด้วย แม้ความสุขความทุกข์ในที่สุดก็อยู่ที่ใจ ยิ่งกว่านั้น ปัญญาจะเจริญงอกงามได้ ต้องอาศัยจิตใจที่เข้มแข็งสู้ปัญหา เอาใจใส่ มีความเพียรพยายามที่จะคิดค้นไม่ทอดทิ้ง ยิ่งเรื่องที่คิดหรือพิจารณานั้นยาก หรือละเอียดลึกซึ้ง ก็ยิ่งต้องมีจิตใจที่สงบแน่วแน่ ไม่ฟุ้งซ่านไม่พลุ่งพล่านกระวนกระวาย คือ ต้องมีสมาธิจึงจะคิดได้ชัดเจน เจาะลึกทะลุได้และมองเห็นทั่วตลอด จิตที่ฝึกดีแล้ว จึงเป็นฐานที่จะให้ปัญญาทำงานและพัฒนาอย่างได้ผล

3. ปัญญา หมายถึง การพัฒนาปัญญา ซึ่งมีความสำคัญสูงสุดเพราะปัญญาเป็นตัวนำทางและควบคุมพฤติกรรมทั้งหมด คนเราจะมีพฤติกรรมอะไร อย่างไร และแค่ไหนก็อยู่ที่ว่าจะมีปัญญานำหรือบอกทางให้เท่าใด และปัญญาเป็นตัวปลดปล่อยจิตใจ ให้ทางออกแก่จิตใจ เช่น เมื่อจิตใจอึดอัดมีปัญหาติดตันอยู่ พอเกิดปัญญารู้ว่า จะทำอย่างไร จิตใจก็โล่งเป็นอิสระได้การพัฒนาปัญญาเป็นเรื่องกว้างขวางแยกออกไปได้หลายด้านและมีหลายชั้นหลายระดับ

ไตรสิกขานั้นเป็นกระบวนการที่สำคัญในการพัฒนามนุษย์คือการจัดตั้งระบบระเบียบแบบแผนเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตและการอยู่ร่วมกันของมนุษย์ ซึ่งเนื้อหาสาระที่สำคัญของไตรสิกขา นั้นได้สอดแทรกอยู่ในหลักธรรมต่างๆ เช่น สอดแทรกอยู่ในหลักโอวาทปาติโมกข์ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงจำแนกพุทธโอวาทที่แสดงถึงความสำคัญของไตรสิกขาออกเป็นด้านต่างๆ ดังนี้



1. ไตรสิกขาเป็นหลักธรรมใหญ่เพื่อกำจัดกิเลสของภิกษุและบุคคลทั้งหลาย ดังปรากฏในอนุพุทธสูตร ว่าด้วยการตรัสรู้ธรรมเป็นเหตุสิ้นภพว่า ภิกษุทั้งหลาย เพราะไม่รู้แจ้งแทงตลอดธรรม 4 ประการ เราและเธอทั้งหลาย จึงเที่ยวเร่ร่อนไปตลอดกาลยาวนานอย่างนี้ ธรรม 4 ประการ อะไรบ้าง คือ อริยศีล อริยสมาธิ อริยปัญญา และอริยวิมุตติเราถอนภพได้แล้ว ภพเนตติสิ้นไปแล้ว ธรรมเหล่านี้คือ ศีล สมาธิ ปัญญาและวิมุตติอันยอดเยี่ยม พระโคตมผู้มียศได้ตรัสรู้แล้ว ดังนั้น พระพุทธเจ้าจึงตรัสบอกธรรมแก่ภิกษุทั้งหลายเพื่อความรู้ยิ่ง

2. ไตรสิกขารากฐานที่สำคัญของพระวินัย ดังปรากฏในวัชชีปุตตสูตร ว่า พระพุทธองค์ทรงให้คำแนะนำ ภิกษุรูปหนึ่งว่า หากเธอไม่อาจประพฤติปฏิบัติตามสิกขา บทที่บัญญัติไว้ได้ครบถ้วนบริบูรณ์ ก็ให้พึงศึกษาปฏิบัติในสิกขา 3 เพื่อการละระเค โทสะ โมหะ ทำให้เป็นผู้ไม่ประกอบอกุศลกรรม เพราะสิกขา 3 ประการนี้เป็นที่รวมของสิกขาบท นั่นเอง

3. ไตรสิกขาเป็นกระบวนการฝึกศึกษาพัฒนามนุษย์เป็นกระบวนการพื้นฐานในการฝึกพฤติกรรมที่ดีของมนุษย์ให้ดียิ่งขึ้น ดังที่แสดงในปฐมสิกขาสูตร ว่า ภิกษุผู้ทำให้บริบูรณ์ในศีล ทำพอประมาณในสมาธิ และปัญญา ย่อมสามารถบรรลุเป็นพระโสดาบัน หรือเป็นพระสกทาคามี ขณะที่ภิกษุผู้ทำให้บริบูรณ์ในศีล และสมาธิทำพอประมาณในปัญญา ย่อมสามารถบรรลุเป็นพระอนาคามี ส่วนภิกษุผู้ทำให้บริบูรณ์ในศีล สมาธิ ปัญญา ย่อมหลุดพ้นจากอาสวะกิเลสทั้งปวง

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

มนุษย์เป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าและเป็นกลไกสำคัญในการดำเนินงานในด้านต่างๆ เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาองค์กร สังคม อีกทั้งยังเป็นการพัฒนาประเทศอีกด้วย ดังนั้นควรตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของมนุษย์ จึงได้มีการส่งเสริมและสนับสนุนให้การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณค่า และมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น(กัญญา แซ่โจ้ว, 2546) ซึ่งมีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมาย ของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เช่น บรรยงค์ ไทจินดา (2546) ได้กล่าวถึง วิวัฒนาการในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์แบ่งออกเป็นหลายยุค ดังต่อไปนี้คือ

1. ยุคดึกดำบรรพ์ จุดกำเนิดของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ยุคดึกดำบรรพ์อาจกล่าวได้ว่า มีวิวัฒนาการมาตั้งแต่เริ่มรู้จักใช้เครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ ที่ใช้ในการดำรงชีวิต เมื่อมนุษย์รู้จักประดิษฐ์เครื่องใช้ต่างๆ เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมจำเป็นต้องมีการถ่ายทอดความรู้ความชำนาญให้แก่ญาติพี่น้อง พวกพ้องของตน ซึ่งเป็นวิธีช่วยให้การปฏิบัติงานได้ผลดีขึ้นเกิดการเรียนรู้จากชนรุ่นหนึ่งถึงชนอีกรุ่นหนึ่ง ในระยะแรกเป็นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่ยังไม่เป็นกระบวนการที่เป็นระบบ แต่เป็นการพัฒนาด้านฝีมือโดยถ่ายทอดความรู้ตามธรรมชาติ

2. ยุคเริ่มประวัติศาสตร์ ยุคนี้เป็นยุคที่มนุษย์มีอารยธรรมสูงขึ้น ดังปรากฏจากแหล่ง กำเนิดอารยธรรมที่สำคัญๆ ของโลก เช่น กรีก โรมัน อียิปต์ จีน อินเดีย เป็นต้น กำเนิดช่างฝีมือประจำสำนักและตระกูลต่างๆ การ

พัฒนาทรัพยากรมนุษย์จึงเป็นลักษณะการฝึกงาน (Apprenticeship) โดยผู้ที่รับการฝึกอบรมจะได้รับการสอนงาน และกินอยู่เสร็จที่บ้านครูหรือนายจ้าง

3. ยุคสมาคมช่าง (Gild) การอบรมและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ได้มีการพัฒนาขึ้นตามวิวัฒนาการของอุตสาหกรรม ซึ่งในระยะต่อมาได้มีการรวมตัวของช่างฝีมือเป็นสมาคมวิชาชีพ (Trade-guild) เพื่อรักษาผลประโยชน์ของบรรดาช่างฝีมือที่เป็นสมาชิกเน้นการฝึกอบรมด้านงานช่าง ฝีมือ มีสินค้าให้เลือกมากมาย ความสามารถในการเพิ่มผลผลิตทำให้การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เข้ามามีบทบาทสำคัญจนมีแนวความคิดในเรื่องของทรัพยากรมนุษย์ว่าเป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญที่สุดในองค์การ (บรรยงค์ โตจินดา, 2546)

สรุปได้ว่า ความหมายและแนวคิดทฤษฎีข้างต้นนั้น การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง ได้รวดเร็วยิ่งขึ้น ขณะเดียวกันการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ก็เป็นการพัฒนากิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ ซึ่งมีการดำเนินการอย่างเป็นระบบโดยองค์การ เพื่อส่งเสริม สนับสนุน และปรับปรุงให้บุคลากรมีความรู้ ทักษะ และความสามารถในการทำงานที่เหมาะสม มีการเปลี่ยนแปลงเจริญเติบโตทางจิตใจและบุคลิกภาพที่ดีขึ้น ทั้งในงานปัจจุบันและเพื่อเตรียมพร้อมสำหรับงานในอนาคต อันจะส่งผลต่อความสามารถขององค์การในการแข่งขัน และการพัฒนางานอย่างมีประสิทธิภาพ

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนา

พระพุทธศาสนานั้นมีหลักธรรมในการส่งเสริมทางความเจริญ ทั้งในด้านร่างกาย จิตใจ และวัตถุเพื่อสนองความต้องการของมนุษย์มีหลักการทั้งหมดที่จะสร้างเสถียรภาพในชีวิตของทุกคนเพื่อให้คนมีความอิสระอย่างแท้จริง

หลักการในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของพระพุทธศาสนานั้น มี 2 มิติ คือ

1. มองมนุษย์ในฐานะที่เป็นบุคคล หมายถึง การมองว่ามนุษย์เป็นทรัพยากรอย่างหนึ่งของสังคมเรียกว่า ทรัพยากรมนุษย์ซึ่งถือว่า เป็นทรัพยากรมีคุณค่าอย่างยิ่งและจำเป็นที่ต้องมีการพัฒนาทรัพยากรนี้
2. มองมนุษย์ในฐานะที่เป็นชีวิต คือ ทั้งกายและใจ การพัฒนาในข้อนี้เป็นการวางกรอบการพัฒนา ทรัพยากรมนุษย์ในเชิงรูปธรรมและนามธรรม คือ การมองมนุษย์ในแง่ขององค์ประกอบของชีวิต

การพัฒนามนุษย์มีแหล่งใหญ่อยู่ที่มโนกรรม ซึ่งเป็นต้นกำเนิดแห่งอารยธรรมของมนุษยชาติที่ปรากฏในรูปแบบต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นความเห็น ความเชื่อ เจตจำนงหรือทัศนคติ เป็นต้น ซึ่งส่งผลให้เกิดกายกรรม และวจีกรรม ตามมาอย่างมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน กล่าวคือ เมื่อคิดอย่างใดก็จะทำและพูดเช่นนั้น หรือเมื่อทำและพูดอย่างใดก็จะสะท้อนถึงความคิดว่าเป็นอย่างไร ดังนั้น การมีความเข้าใจในมโนกรรมว่ามีความสำคัญและส่งผลอย่างไร ทั้งต่อตนเองและต่อโลก ย่อมจะทำให้เราสามารถเลือกที่จะประกอบมโนกรรมที่ถูกต้อง และส่งผลดีทั้งต่อตนเองและต่อโลก นั่นคือ การทำให้เกิดการพัฒนาตนและโลกไปในทิศทางที่ถูกต้องพร้อมกันไป(พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2540.)



สรุป

พระพุทธศาสนาให้มนุษย์เป็นศูนย์กลางในการพัฒนา กล่าวคือ มนุษย์ต้องเป็นผู้กระทำการด้วยการฝึกฝนอบรมให้เกิดคุณสมบัติภายในตน ซึ่งได้แก่คุณสมบัติทางกาย ทางวาจา ทางใจ และทางสติปัญญาที่ส่งผลไปสู่ภายนอกตน เป็นความสัมพันธ์กับมนุษย์และวัตถุ ซึ่งแสดงออกผ่านพฤติกรรมทางกายและวาจา มนุษย์ทุกคนที่เกิดมาจำเป็นต้องมีกรอบ หรือ มีเส้นทางที่เราต้องเดินตาม สิ่งที่มีมนุษย์จะต้องมีหรือต้องปฏิบัติตาม ก็ได้แก่ หลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา เพราะคำว่า สิกขา เป็นสิ่งที่มนุษย์หรือชาวพุทธเราต้องศึกษา และเรียนรู้ เมื่อมนุษย์ได้รับการพัฒนาตามหลักของไตรสิกขา นำมาปฏิบัติแล้วย่อมจะนำพาชีวิต องค์กร สังคม ชุมชน และประเทศชาติ ไปสู่ความดีงาม และความสุขความเจริญได้อย่างมีประสิทธิภาพความสำคัญของไตรสิกขาที่นำมาแสดงข้างต้นนั้นเป็นเครื่องยืนยันได้ว่าไตรสิกขา เป็นหลักคำสอนทางพุทธศาสนาที่พุทธศาสนิกทุกคน ควรนำมาปฏิบัติเพื่อพัฒนาตนเองให้มีชีวิตที่ดีงาม เพื่อจัดปรับเตรียมสภาพชีวิตสังคมและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งลักษณะแห่งความสัมพันธ์ต่างๆ ให้อยู่ในภาวะที่เหมาะสมและพร้อมที่จะเป็นอยู่ปฏิบัติกิจและดำเนินการต่างๆ เพื่อก้าวหน้าไปอย่างได้ผลดีที่สุด สู่จุดหมายของชีวิตของบุคคล ขององค์กร ของชุมชนตลอดจนสังคมและประเทศชาติต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กัญญา แซ่ไว้. (2546). *การศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และการใช้ทฤษฎีธีชาวดพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของร้อยเอก ศาสตราจารย์ ดร.จิตรจำนง สุภาพ* (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการศึกษาเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ฉาน ตรกรวิจารณ์. (2544). *การบริหารทรัพยากรมนุษย์*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ธงชัย สันติวงษ์. (2539). *องค์การและการบริหารทรัพยากรมนุษย์*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2539.
- บรรยงค์ โตจินดา. (2546). *การบริหารงานบุคคล*. กรุงเทพมหานคร: รวมสาส์น.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2539). *การศึกษากับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์*. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ที่โรงพิมพ์การศาสนา.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2540). *การสร้างสรรค์ปัญญาเพื่ออนาคตของมนุษยชาติ*. กรุงเทพมหานคร: บริษัท สหธรรมิก จำกัด.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2548). *ศึกษา ฝึกฝน พัฒนาตน ให้สูงสุด*. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์.
- พุทธทาสภิกขุ (เงื่อม อินทปญฺโญ). (2537). *เป้าหมายของการศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิพนพาน.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542*. กรุงเทพฯ: นามมีบุ๊คส์พับลิเคชั่น.

รัฐประศาสนศาสตร์ 4.0 พลิกโฉมภาครัฐสู่ยุคดิจิทัลอย่างยั่งยืน*
PUBLIC ADMINISTRATION 4.0 TRANSFORMING THE PUBLIC SECTOR INTO
A SUSTAINABLE DIGITAL ERA

โกวิทย์ อุบลรัตน์

Kowit Ubolratana

นักวิชาการอิสระ

Independent Academic

Corresponding Author E-mail: kubolratana2568@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้นำเสนอการวิเคราะห์ถึงความจำเป็นในการพลิกโฉมภาครัฐไปสู่รัฐประศาสนศาสตร์ 4.0 เพื่อรับมือกับพลวัตของโลกยุคดิจิทัลที่เปลี่ยนแปลงอย่างไม่หยุดนิ่ง ภาครัฐในปัจจุบันยังคงเผชิญกับข้อจำกัดของระบบราชการยุคเก่า อาทิ โครงสร้างที่แข็งทื่อ กระบวนการที่ซับซ้อน และการขาดการเชื่อมโยงข้อมูลซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการตอบสนองความต้องการของประชาชนและความท้าทายเชิงซ้อน แนวคิดรัฐประศาสนศาสตร์ 4.0 จึงมุ่งเน้นการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาเป็นแกนหลักในการปฏิรูปอย่างครอบคลุม ตั้งแต่การพลิกโฉมบริการภาครัฐสู่ดิจิทัลแบบครบวงจรที่ยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง การเสริมสร้างธรรมาภิบาลดิจิทัลที่เน้นความโปร่งใสและมั่นคงปลอดภัยทางไซเบอร์ การพัฒนาและยกระดับทักษะของบุคลากรภาครัฐสำหรับยุคดิจิทัล การส่งเสริมความร่วมมือและการสร้างเครือข่ายกับทุกภาคส่วน ตลอดจนการปรับปรุงกฎระเบียบให้เอื้อต่อนวัตกรรม ที่สำคัญคือการขับเคลื่อนทั้งหมดนี้ต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของความยั่งยืนในทุกมิติ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เพื่อให้การพัฒนามีความสมดุลและไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง ดังนั้น รัฐประศาสนศาสตร์ 4.0 คือการลงทุนเชิงกลยุทธ์เพื่อสร้างภาครัฐที่ยืดหยุ่น โปร่งใส และตอบสนองต่อพลวัตแห่งอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด นำไปสู่การพัฒนาประเทศที่ยั่งยืนในยุคดิจิทัล

คำสำคัญ : การบริหารจัดการภาครัฐ; รัฐประศาสนศาสตร์ 4.0; ยุคดิจิทัล

Abstract

This article presents an analysis of the necessity to transform the public sector into Public Administration 4.0 to cope with the dynamics of the ever-changing digital world. The current public sector still faces the limitations of the old public administration, such as rigid structures,

*Received July 12, 2025; Revised August 20, 2025; Accepted September 15, 2025



complex processes, and lack of data connectivity, which are major obstacles to responding to the needs of the people and complex challenges. The concept of Public Administration 4.0 therefore focuses on using digital technology as the core of comprehensive reform, starting from transforming public services into a fully digital system that is citizen-centered, strengthening digital governance that emphasizes transparency and cybersecurity, developing and upgrading the skills of public sector personnel for the digital age, promoting cooperation and networking with all sectors, and improving regulations to facilitate innovation. Importantly, all of this must be driven by sustainability in all dimensions, including the economy, society, and the environment, so that development is balanced and leaves no one behind. Therefore, Public Administration 4.0 is a strategic investment to create a public sector that is flexible, transparent, and most effectively responsive to future dynamics, leading to sustainable national development in the digital age.

Keywords : Public Sector Management; Public administration; Digital age

บทนำ

ในศตวรรษที่ 21 ซึ่งถูกขับเคลื่อนด้วยพลังของการปฏิวัติอุตสาหกรรมครั้งที่ 4 (Industry 4.0) เทคโนโลยีดิจิทัลได้แผ่ขยายอิทธิพลเข้าสู่ทุกอณูของชีวิตประจำวันอย่างไม่เคยปรากฏมาก่อน ไม่ว่าจะเป็นปัญญาประดิษฐ์ (AI) ที่สามารถเรียนรู้และตัดสินใจได้อย่างชาญฉลาด ข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) ที่เป็นขุมทรัพย์แห่งองค์ความรู้ อินเทอร์เน็ตของสรรพสิ่ง (IoT) ที่เชื่อมโยงอุปกรณ์และข้อมูลเข้าหากันอย่างไร้รอยต่อ หรือเทคโนโลยีบล็อกเชน (Blockchain) ที่สร้างความโปร่งใสและน่าเชื่อถือ เหล่านี้ล้วนแล้วแต่สร้างโอกาสมหาศาลในการพัฒนาและสร้างมูลค่าเพิ่ม ขณะเดียวกันก็ก่อให้เกิดความท้าทายใหม่ๆ ที่ซับซ้อนและคาดไม่ถึงให้กับทุกภาคส่วนของสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาครัฐ ซึ่งมีบทบาทสำคัญและเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนประเทศ การกำหนดนโยบายสาธารณะ และการให้บริการแก่ประชาชนทุกคน (ยศ ธนารักษ์โชค, 2567)

ในยุคที่ข้อมูลข่าวสารไหลเวียนอย่างรวดเร็วเกินจินตนาการ ความคาดหวังของประชาชนที่ต้องการบริการที่รวดเร็ว ฉับไว โปร่งใส เข้าถึงง่าย และตอบโจทย์เฉพาะบุคคลสูงขึ้นเรื่อยๆ ขณะเดียวกัน นวัตกรรมใหม่ๆ ก็เกิดขึ้นทุกขณะและเปลี่ยนแปลงภูมิทัศน์ทางสังคมอย่างต่อเนื่อง ภาครัฐจึงไม่สามารถดำเนินงานในรูปแบบเดิมๆ ที่เน้นลำดับชั้น การรวมศูนย์อำนาจ หรือการยึดติดกับกระดาดได้อีกต่อไป หากไม่ปรับตัวและพัฒนาก้าวให้ทันกับพลวัตของโลกใบนี้ ก็อาจจะกลายเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ ทำให้ประชาชนไม่ได้รับบริการที่มีคุณภาพเพียงพอ และท้ายที่สุดก็อาจส่งผลกระทบต่อความชอบธรรมและความน่าเชื่อถือของภาครัฐเอง (บุญเกียรติ การะเวกพันธุ์ และคณะ, 2567)

การนำแนวคิดรัฐประศาสนศาสตร์ 4.0 มาประยุกต์ใช้ จึงไม่ใช่แค่การนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาติดตั้งในสำนักงาน การสร้างเว็บไซต์หน่วยงานหรือการแปลงเอกสารกระดาษให้เป็นไฟล์อิเล็กทรอนิกส์เท่านั้น แต่คือการพลิกโฉมกระบวนการบริหารจัดการภาครัฐอย่างครอบคลุมและลึกซึ้ง (Transformative Public Administration) โดยมีเป้าหมายหลักคือการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นเครื่องมือเชิงกลยุทธ์ในการยกระดับประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ความโปร่งใส และการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของภาครัฐ การเปลี่ยนแปลงนี้ครอบคลุมตั้งแต่การปรับปรุงกระบวนการทำงานให้คล่องตัว การออกแบบนโยบายที่อิงข้อมูล (Data-Driven Policy) การให้บริการสาธารณะที่ยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง การบริหารจัดการบุคลากรภาครัฐให้มีทักษะแห่งอนาคต ไปจนถึงการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ส่งเสริมการเรียนรู้นวัตกรรม และความร่วมมือ (เรืองวิทย์ เกษสุวรรณ , 2553)

ที่สำคัญยิ่งกว่านั้น คือ การสร้างความยั่งยืนในทุกมิติของการพัฒนาภายใต้แนวคิดรัฐประศาสนศาสตร์ 4.0 เพื่อให้ภาครัฐไม่เพียงแต่สามารถรับมือกับความท้าทายและความเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพในปัจจุบันเท่านั้น แต่ยังสามารถสร้างสรรค์คุณค่าและประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชน สังคม และสิ่งแวดล้อมในระยะยาว โดยคำนึงถึงผลกระทบต่อคนรุ่นหลัง การก้าวสู่ภาครัฐดิจิทัลอย่างยั่งยืนจึงเป็นการสร้างรากฐานที่แข็งแกร่งและมั่นคงสำหรับอนาคตของประเทศ โดยอาศัยการผสมรวมเทคโนโลยี นวัตกรรม ธรรมาภิบาลและการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อให้ภาครัฐสามารถเป็นผู้นำในการสร้างสังคมที่ก้าวหน้า มีความเท่าเทียม และพร้อมรับมือกับทุกการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างสมบูรณ์

ความล่าช้าของรัฐประศาสนศาสตร์ยุคเก่า

ศตวรรษที่ 21 ที่ขับเคลื่อนด้วยการปฏิวัติอุตสาหกรรมครั้งที่ 4 เทคโนโลยีดิจิทัลได้เข้ามาหลอมรวมและเปลี่ยนผ่านทุกมิติของชีวิตประจำวันอย่างไม่เคยปรากฏมาก่อน ไม่ว่าจะเป็นปัญญาประดิษฐ์ (AI) บิ๊กดาต้า อินเทอร์เน็ตของสรรพสิ่งหรือบล็อกเชน (Blockchain) ล้วนแล้วแต่สร้างโอกาสและความท้าทายใหม่ๆ ที่ไม่เคยมีมาก่อนให้กับทุกภาคส่วนของสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ภาครัฐ ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนประเทศ กำหนดนโยบายสาธารณะและให้บริการแก่ประชาชน ทว่าในบริบทปัจจุบัน ภาครัฐจำนวนมากทั่วโลก รวมถึงในประเทศไทยยังคงติดอยู่ในกับดักของรัฐประศาสนศาสตร์ยุคเก่าซึ่งมีรากฐานมาจากแนวคิดการบริหารจัดการแบบดั้งเดิมที่เน้นความมั่นคง การควบคุม และการรักษาระเบียบเป็นหลัก แนวคิดเหล่านี้เคยมีประสิทธิภาพในยุคอุตสาหกรรม แต่กลับกลายเป็นอุปสรรคสำคัญในยุคดิจิทัลที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและไม่หยุดนิ่ง (พงษ์พัต วัฒนพงศ์ศิริ และภาสกร ดอกจันทร์, 2566)

ปัญหาความล่าช้าของรัฐประศาสนศาสตร์ยุคเก่าปรากฏให้เห็นอย่างชัดเจนในหลายมิติ ดังนี้

1) **โครงสร้างองค์กรแบบลำดับชั้นที่แข็งทื่อ (Rigid Hierarchical Structure)** ภาครัฐแบบดั้งเดิมมักมีโครงสร้างที่เป็นขั้นเป็นตอน มีสายการบังคับบัญชาที่ซับซ้อน ทำให้การสื่อสารและประสานงานข้ามหน่วยงาน



เป็นไปได้ยาก การตัดสินใจต้องผ่านหลายขั้นตอนซึ่งส่งผลให้กระบวนการทำงานล่าช้าและขาดความคล่องตัวในการตอบสนองต่อสถานการณ์ฉุกเฉินหรือความต้องการที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วของประชาชน (พยัต วุฒิรงค์, 2559)

2) กระบวนการทำงานที่ซับซ้อนและเชื่องช้า (Cumbersome and Slow Processes) การยึดติดกับกฎระเบียบที่ล้าสมัย ขั้นตอนการอนุมัติที่ยุ่งยากและการใช้เอกสารกระดาษเป็นหลัก ทำให้การบริการภาครัฐขาดประสิทธิภาพและใช้เวลานาน ประชาชนต้องเผชิญกับขั้นตอนที่ซ้ำซ้อนและไร้ประสิทธิภาพส่งผลให้เกิดความไม่พึงพอใจและเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคม (OECD, 1991)

3) การขาดการเชื่อมโยงข้อมูลและการทำงานแบบไซโล (Data Silos and Fragmented Operations) หน่วยงานภาครัฐมักทำงานแยกส่วนขาดการแบ่งปันข้อมูลและบูรณาการการทำงานร่วมกัน ข้อมูลสำคัญกระจุกกระจายอยู่ในหลายระบบ ไม่สามารถเชื่อมโยงกันเพื่อสร้างภาพรวมที่สมบูรณ์ได้ ทำให้การวิเคราะห์ปัญหาการวางแผนนโยบาย และการให้บริการแบบองค์รวมเป็นไปได้ยากและไม่เกิดประโยชน์สูงสุดจากเทคโนโลยีดิจิทัล (ไพฑูรย์ สนสาย และคณะ, 2566)

4) การขาดการพัฒนาทักษะบุคลากรที่จำเป็นต่อยุคดิจิทัล (Lack of Digital Skills and Capacity) บุคลากรภาครัฐจำนวนมากยังขาดทักษะและความรู้ที่จำเป็นในการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างเต็มที่ เช่น ทักษะการวิเคราะห์ข้อมูล การคิดเชิงออกแบบ หรือการบริหารจัดการโครงการแบบ Agile นอกจากนี้วัฒนธรรมองค์กรที่ไม่ได้ส่งเสริมการเรียนรู้และการปรับตัวก็เป็นอีกหนึ่งข้อจำกัดที่ทำให้เกิดความล่าช้าในการนำนวัตกรรมมาปรับใช้ (ศยาภรณ์ มีแสงแก้ว, 2566)

5) การมุ่งเน้นที่การควบคุมมากกว่าการบริการและการสร้างคุณค่า (Control-Oriented vs. Service/Value Creation) รัฐประศาสนศาสตร์ยุคเก่ามักให้ความสำคัญกับการควบคุมการใช้จ่าย การปฏิบัติตามระเบียบและการป้องกันความผิดพลาดมากกว่าการมองประชาชนเป็นศูนย์กลางและการสร้างคุณค่าเพิ่ม ทำให้เกิดความระมัดระวังจนเกินไปและขาดความกล้าในการริเริ่มสิ่งใหม่ๆ ที่อาจนำไปสู่ประสิทธิภาพที่ดีขึ้น (นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์, 2555)

ดังนั้น ความล่าช้าและข้อจำกัดเหล่านี้ทำให้ภาครัฐไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วของประชาชนได้อย่างทันท่วงทีไม่ว่าจะเป็นความคาดหวังในการเข้าถึงบริการที่รวดเร็ว โปร่งใส และมีประสิทธิภาพ ตลอดจนการจัดการกับปัญหาเชิงซ้อนที่ทวีความรุนแรงขึ้น เช่น การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ วิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ หรือความเหลื่อมล้ำทางสังคม หากยังคงยึดติดกับแนวปฏิบัติแบบเดิม ภาครัฐจะกลายเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนาประเทศและอาจสูญเสียความน่าเชื่อถือจากประชาชนในที่สุด บทความนี้จึงมุ่งวิเคราะห์ถึงข้อจำกัดและความท้าทายเหล่านี้อย่างลึกซึ้ง และนำเสนอแนวคิดรัฐประศาสนศาสตร์ 4.0 ในฐานะทางออกที่จำเป็นเพื่อพลิกโฉมภาครัฐไปสู่ยุคดิจิทัลอย่างยั่งยืน มุ่งเน้นการใช้เทคโนโลยี นวัตกรรม และธรรมาภิบาลเพื่อสร้างรากฐานที่แข็งแกร่งและมั่นคงสำหรับอนาคตของประเทศ

แนวทางการพัฒนารัฐประศาสนศาสตร์ 4.0 เพื่อพลิกโฉมภาครัฐสู่ยุคดิจิทัลอย่างยั่งยืน

การก้าวข้ามจากรัฐประศาสนศาสตร์ยุคเก่าสู่รัฐประศาสนศาสตร์ 4.0 ไม่ใช่เพียงแค่การติดตั้งเทคโนโลยีใหม่ๆ แต่เป็นการปฏิรูปกระบวนการบริหารภาครัฐอย่างถอนรากถอนโคน โดยมีเป้าหมายคือการสร้างภาครัฐที่ยืดหยุ่น โปร่งใส ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างรวดเร็ว และที่สำคัญที่สุดคือการดำเนินงานอย่างยั่งยืนในระยะยาวเพื่อรับมือกับความท้าทายในโลกยุคดิจิทัลที่เปลี่ยนแปลงอย่างไม่หยุดนิ่ง นี่คือนโยบายสำคัญในการพัฒนารัฐประศาสนศาสตร์ 4.0

1. การพลิกโฉมบริการภาครัฐสู่ดิจิทัลแบบครบวงจร (Digital Transformation of Public Services)

หัวใจสำคัญของการพัฒนารัฐประศาสนศาสตร์ 4.0 คือการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการออกแบบและส่งมอบบริการสาธารณะอย่างเต็มรูปแบบการบริการที่ยึดประชาชนเป็นศูนย์กลางออกแบบบริการโดยทำความเข้าใจความต้องการและประสบการณ์ของผู้ใช้งานอย่างลึกซึ้งทำให้บริการมีความง่าย สะดวก และเข้าถึงได้จากทุกที่ทุกเวลาผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัลที่หลากหลาย เช่น แอปพลิเคชันบนมือถือ หรือพอร์ทัลบริการภาครัฐแบบเบ็ดเสร็จ ณ จุดเดียว (One-Stop Service Portal) การบูรณาการข้อมูลและระบบหลายกำแพงไซโลของข้อมูลระหว่างหน่วยงานสร้างระบบฐานข้อมูลกลางที่เชื่อมโยงกัน ทำให้สามารถแลกเปลี่ยนและใช้ข้อมูลร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ ลดความซ้ำซ้อนในการขอเอกสารจากประชาชน และช่วยให้การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อประกอบการตัดสินใจนโยบายแม่นยำยิ่งขึ้น การใช้เทคโนโลยีเกิดใหม่นำ AI มาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่เพื่อคาดการณ์แนวโน้มและปัญหา (สุภทินัย ชุนสิงห์สกุล, 2566) เช่น การประเมินความเสี่ยงภัยพิบัติ หรือการวิเคราะห์ข้อมูลสุขภาพเพื่อวางแผนสาธารณสุข หรือใช้เทคโนโลยีบล็อกเชนเพื่อสร้างความโปร่งใสและตรวจสอบย้อนกลับได้ในกระบวนการจัดซื้อจัดจ้าง หรือการบริหารจัดการทะเบียนต่าง ๆ

2. การเสริมสร้างธรรมาภิบาลดิจิทัล (Digital Governance Reinforcement) การเปลี่ยนผ่านสู่ดิจิทัลต้องมาพร้อมกับกลไกธรรมาภิบาลที่แข็งแกร่ง เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและลดความเสี่ยง ความโปร่งใสและการตรวจสอบได้ (บวรศักดิ์ อุวรรณโณ, 2545) ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐให้ประชาชนเข้าถึงได้ง่ายและตรวจสอบการดำเนินงานของภาครัฐได้ เช่น ข้อมูลการใช้จ่ายงบประมาณ หรือผลการดำเนินโครงการต่าง ๆ ความมั่นคงปลอดภัยทางไซเบอร์และธรรมาภิบาลข้อมูลพัฒนาระบบและกฎระเบียบที่เข้มแข็งเพื่อปกป้องข้อมูลส่วนบุคคลของประชาชนและข้อมูลสำคัญของภาครัฐจากการโจมตีทางไซเบอร์ การรั่วไหล หรือการนำไปใช้ในทางที่ผิด รวมถึงการกำหนดกรอบการกำกับดูแลการใช้ AI และเทคโนโลยีเกิดใหม่ออย่างมีจริยธรรม กรอบกฎหมายที่ยืดหยุ่นและเอื้อต่อนวัตกรรม ทบทวนและปรับปรุงกฎหมายและระเบียบที่ล้าสมัยซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้หรือสร้างนวัตกรรมใหม่ๆ อาจมีการจัดตั้งเพื่อทดลองนวัตกรรมภายใต้สภาพแวดล้อมที่มีการควบคุม

3. การพัฒนาบุคลากรภาครัฐสำหรับยุคดิจิทัล (Workforce Development for the Digital Age) บุคลากรคือหัวใจสำคัญของการขับเคลื่อนรัฐประศาสนศาสตร์ 4.0 โดยการยกระดับทักษะและการสร้างทักษะใหม่



จัดการฝึกอบรมอย่างต่อเนื่องเพื่อพัฒนาทักษะด้านดิจิทัลให้แก่บุคลากรทุกระดับ ตั้งแต่ทักษะการใช้ซอฟต์แวร์พื้นฐาน ไปจนถึงทักษะขั้นสูง เช่น การวิเคราะห์ข้อมูล การคิดเชิงออกแบบ การบริหารโครงการแบบ Agile และความเข้าใจในเทคโนโลยีเกิดใหม่ การสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ส่งเสริมนวัตกรรมปลูกฝังทัศนคติที่เปิดกว้างต่อการเปลี่ยนแปลง การเรียนรู้จากความผิดพลาด การคิดนอกกรอบ และการทำงานร่วมกันข้ามสายงาน ส่งเสริมให้บุคลากรกล้าที่จะทดลองและริเริ่มโครงการนำร่อง การบริหารจัดการบุคลากรยุคใหม่ ปรับปรุงระบบการสรรหาคัดเลือก ประเมินผล และให้รางวัล เพื่อดึงดูดและรักษาบุคลากรที่มีความสามารถด้านดิจิทัล รวมถึงการสร้างสภาพแวดล้อมการทำงานที่ยืดหยุ่นและน่าดึงดูดสำหรับคนรุ่นใหม่ (ปัญญวัฒน์ หอมคง และนิตยา สีนธาว์ , 2566)

4. การส่งเสริมความร่วมมือและเครือข่าย (Promoting Collaboration and Networks) ปัญหาที่ซับซ้อนในยุคดิจิทัลไม่สามารถแก้ไขได้โดยภาครัฐเพียงลำพัง จำเป็นต้องอาศัยพลังจากทุกภาคส่วน การทำงานร่วมกันแบบบูรณาการภายในภาครัฐ ส่งเสริมให้หน่วยงานต่างๆ ทำงานร่วมกันแบบไร้รอยต่อโดยเฉพาะอย่างยิ่งในการให้บริการแบบองค์รวมที่ครอบคลุมหลายหน่วยงาน เช่น บริการสำหรับประชาชนที่ต้องติดต่อหลายส่วนราชการ ความร่วมมือกับภาคเอกชน ดึงศักยภาพและความเชี่ยวชาญของภาคเอกชน โดยเฉพาะในด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม เพื่อร่วมกันพัฒนาบริการสาธารณะหรือแก้ไขปัญหาที่ซับซ้อน เช่น การร่วมลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัล หรือการนำโซลูชันของเอกชนมาปรับใช้ในภาครัฐ การมีส่วนร่วมของภาคประชาชนและประชาสังคม เปิดโอกาสให้ประชาชนและภาคประชาสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการออกแบบนโยบาย บริการ และการแก้ไขปัญหาต่างๆ ผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัลที่ส่งเสริมการระดมความคิดเห็นและการตัดสินใจร่วมกัน ความร่วมมือระหว่างประเทศเรียนรู้และแลกเปลี่ยนแนวปฏิบัติที่ดี ด้านรัฐประศาสนศาสตร์ 4.0 จากประเทศอื่นๆ ทั่วโลกเพื่อนำมาปรับใช้ให้เข้ากับบริบทของประเทศ

5. การมุ่งเน้นความยั่งยืนในทุกมิติ (Holistic Sustainability Focus) การพัฒนารัฐประศาสนศาสตร์ 4.0 ต้องคำนึงถึงมิติความยั่งยืนทั้งในระยะสั้นและระยะยาว ความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อส่งเสริมการลดการใช้ทรัพยากร การลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก เช่น การลดการเดินทางด้วยการประชุมออนไลน์ และการบริหารจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ความยั่งยืนทางเศรษฐกิจ การนำดิจิทัลมาใช้อย่างก่อให้เกิดประสิทธิภาพและความคุ้มค่าในการใช้จ่ายงบประมาณภาครัฐ และสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจใหม่ ๆ ให้กับประเทศ ความยั่งยืนทางสังคม สร้างหลักประกันว่าการเปลี่ยนผ่านสู่ดิจิทัลจะไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง โดยคำนึงถึงการเข้าถึงบริการของกลุ่มเปราะบาง การลดช่องว่างทางดิจิทัล และการส่งเสริมความเท่าเทียมกันในการเข้าถึงเทคโนโลยี ความยั่งยืนของระบบราชการเอง สร้างระบบและโครงสร้างที่สามารถปรับตัวและพัฒนาได้อย่างต่อเนื่องในอนาคต มีความยืดหยุ่นต่อความเปลี่ยนแปลงและไม่ตกยุคไปในที่สุด (บุญชื้อ เพชรไทย และคณะ, 2566)

การพัฒนารัฐประศาสนศาสตร์ 4.0 จึงเป็นการลงทุนครั้งสำคัญที่จะนำพาภาครัฐไปสู่ยุคใหม่ที่สามารถตอบสนองความท้าทายได้อย่างมีประสิทธิภาพ สร้างคุณค่าให้แก่ประชาชนและเป็นฟันเฟืองสำคัญในการสร้างอนาคตที่ยั่งยืนสำหรับทุกคน สรุปเป็นองค์ความรู้ดังแผนภาพที่ 1



แผนภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

1) ขับเคลื่อนด้วยข้อมูลและเทคโนโลยีเชิงรุก (Proactive Data and Tech-Driven Government)
แนวคิดนี้ก้าวข้ามการเปลี่ยนแปลงจากกระต่ายสู่ดิจิทัลแบบผิวเผินไปสู่การพลิกโฉมองค์กรอย่างแท้จริง โดยการนำปัญญาประดิษฐ์ (AI) บิ๊กดาต้า และอินเทอร์เน็ตของสรรพสิ่งมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลจำนวนมหาศาล เพื่อคาดการณ์ปัญหาที่อาจเกิดขึ้น และออกแบบนโยบายหรือบริการที่เป็นส่วนบุคคลมากยิ่งขึ้น ไม่ใช่แค่ตอบสนองปัญหาที่เกิดขึ้นแล้ว นอกจากนี้ ยังมุ่งเน้นการสร้างระบบนิเวศข้อมูลที่เชื่อมโยงโดยทำลายกำแพงการทำงานแบบไซโล เพื่อให้ข้อมูลจากทุกหน่วยงานภาครัฐสามารถบูรณาการและไหลเวียนถึงกันได้นำไปสู่การบริการที่ไร้รอยต่อและการบริหารจัดการที่ชาญฉลาด

2) มีธรรมาภิบาลดิจิทัลเป็นรากฐานที่มั่นคง (Robust Digital Governance Foundation)
ธรรมาภิบาลในยุค 4.0 มีมิติที่ลึกซึ้งกว่าเดิม นอกจากความโปร่งใส ตรวจสอบได้ และความรับผิดชอบแล้ว ยังให้



ความสำคัญกับความมั่นคงปลอดภัยทางไซเบอร์เพื่อปกป้องข้อมูลอันเป็นความลับของภาครัฐและประชาชน รวมถึงจริยธรรมข้อมูลและการกำกับดูแลการใช้ AI อย่างรับผิดชอบซึ่งเป็นประเด็นใหม่ที่มีความซับซ้อนและสำคัญยิ่งในยุคที่ข้อมูลมีบทบาทมหาศาล นอกจากนี้ ยังเน้นการพัฒนากฎระเบียบที่ยืดหยุ่นและส่งเสริมนวัตกรรมไม่ใช่กฎหมายที่ตายตัว แต่มีการทบทวนและสร้างกรอบ Regulatory Sandbox ที่อนุญาตให้ทดลองใช้นวัตกรรมใหม่ๆ ได้ภายใต้การกำกับดูแลที่เหมาะสม เพื่อไม่ให้กฎหมายเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนา

3) มุ่งสู่ความยั่งยืนแบบองค์รวม (Holistic Sustainability Pursuit) ความยั่งยืนที่ครอบคลุมไม่ใช่เพียงความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อมเท่านั้น แต่ยังครอบคลุมมิติทางเศรษฐกิจ สังคม และที่สำคัญคือความยั่งยืนของสถาบันภาครัฐเอง ที่ต้องมีความยืดหยุ่นปรับตัวได้ และสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมีประสิทธิภาพในระยะยาว การไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลังในยุคดิจิทัล ตระหนักถึงความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัลและเน้นการออกแบบนโยบายและบริการที่ทุกคนสามารถเข้าถึงได้โดยเฉพาะกลุ่มเปราะบาง เพื่อให้การเปลี่ยนผ่านสู่ดิจิทัลเป็นไปอย่างเท่าเทียมและเป็นธรรม

4) ภาครัฐที่ร่วมสร้างและเปิดกว้าง (Co-creative and Open Government) ประชาชนคือผู้ร่วมสร้าง ก้าวข้ามแนวคิดการเป็นเพียงผู้รับบริการสู่การเป็นหุ้นส่วนในการออกแบบนโยบายและบริการผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัลที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วม และการระดมสมองจากทุกภาคส่วนระบบนิเวศแห่งความร่วมมือ เหนือกว่าแค่การทำงานข้ามหน่วยงาน แต่เป็นการสร้างเครือข่ายความร่วมมือที่แข็งแกร่งกับภาคเอกชน ภาควิชาการ และภาคประชาสังคม เพื่อแก้ไขปัญหาที่ซับซ้อนและสร้างนวัตกรรมร่วมกัน

ดังนั้น รัฐประศาสนศาสตร์ 4.0 จึงเป็นองค์ความรู้ใหม่ที่มองภาครัฐในฐานะระบบที่ซับซ้อนและปรับเปลี่ยนได้ ที่ต้องบูรณาการเทคโนโลยี ธรรมชาติ ความยั่งยืน และการมีส่วนร่วมเข้าไว้ด้วยกันอย่างกลมกลืน เพื่อให้ภาครัฐสามารถพลิกโฉมจากการเป็นผู้ตอบสนองปัญหาสู่การเป็นผู้ที่สามารถคาดการณ์ ป้องกันและนำการเปลี่ยนแปลงได้อย่างยั่งยืนในยุคดิจิทัล อันจะนำไปสู่การยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนและพัฒนาประเทศให้ก้าวหน้าอย่างแท้จริง

สรุป

แก่นแท้ของรัฐประศาสนศาสตร์ 4.0 คือการบูรณาการองค์ประกอบสำคัญหลายประการเข้าด้วยกันอย่างลงตัว เพื่อพลิกโฉมภาครัฐให้ตอบโจทย์ความท้าทายในยุคดิจิทัล โดยมีหัวใจหลักอยู่ที่การยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง

1. การพลิกโฉมบริการภาครัฐสู่ดิจิทัลแบบครบวงจรการปฏิรูปเริ่มต้นจากการเปลี่ยนแปลงบริการภาครัฐจากระบบที่ใช้เอกสารและขั้นตอนที่ซับซ้อนไปสู่บริการดิจิทัลที่ง่ายสะดวก และเข้าถึงได้จากทุกที่ทุกเวลา ภาครัฐยุคใหม่จะเน้นทำความเข้าใจความต้องการของประชาชนอย่างลึกซึ้ง เพื่อออกแบบบริการที่ตอบโจทย์และลดภาระในการเดินทางติดต่อให้เหลือน้อยที่สุด หัวใจสำคัญคือการทลายกำแพงของไซโลข้อมูลที่แต่ละหน่วยงานเก็บแยกกัน และสร้างแพลตฟอร์มข้อมูลภาครัฐแบบบูรณาการขึ้นมาแทนเพื่อให้ข้อมูลสามารถไหลเวียนระหว่าง

หน่วยงานได้อย่างราบรื่น ทำให้เกิดบริการแบบไร้รอยต่อที่ประชาชนรู้สึกว่าการติดต่อกับรัฐบาลเดียว ไม่ใช่หลายหน่วยงานที่แยกส่วน

การเปลี่ยนแปลงนี้ยังต้องอาศัยการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีขั้นสูงอย่างเต็มศักยภาพ ไม่ใช่แค่การมีเว็บไซต์หรือแอปพลิเคชันธรรมดา แต่เป็นการนำปัญญาประดิษฐ์ (AI) มาวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่เพื่อคาดการณ์แนวโน้มความต้องการของประชาชน หรือปรับแต่งบริการให้เป็นส่วนบุคคล นอกจากนี้ ยังมีการนำบล็อกเชนมาใช้เพื่อเพิ่มความโปร่งใสและความน่าเชื่อถือในการทำธุรกรรมภาครัฐ และใช้อินเทอร์เน็ตของสรรพสิ่ง ในการรวบรวมข้อมูลเพื่อการบริหารจัดการเมืองอย่างชาญฉลาดในโครงการ Smart City

2. การเสริมสร้างธรรมาภิบาลดิจิทัล เมื่อนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในวงกว้าง ภาครัฐต้องมีรากฐานของธรรมาภิบาลที่แข็งแกร่งควบคู่กันไป สิ่งที่ต้องให้ความสำคัญสูงสุดคือความมั่นคงปลอดภัยทางไซเบอร์ เพื่อปกป้องข้อมูลส่วนบุคคลของประชาชนจากการโจมตีและการละเมิดข้อมูล นอกจากนี้ยังต้องสร้างธรรมาภิบาลข้อมูลที่ครอบคลุมหลักการในการเก็บรวบรวมและแบ่งปันข้อมูลอย่างเป็นธรรมและมีจริยธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการกำกับดูแลการใช้ AI อย่างรับผิดชอบ เพื่อให้แน่ใจว่าการใช้งาน AI มีความโปร่งใส ไม่สร้างอคติ และเป็นประโยชน์ต่อสังคม ยิ่งไปกว่านั้นภาครัฐ 4.0 ต้องมีการปรับปรุงกฎระเบียบให้ยืดหยุ่นและเอื้อต่อนวัตกรรมมากขึ้น ผ่านการทบทวนและแก้ไขกฎหมายเดิมที่เป็นอุปสรรค และที่สำคัญคือการสร้าง Regulatory Sandbox หรือพื้นที่ทดลองนวัตกรรมที่ให้หน่วยงานต่างๆ สามารถทดสอบเทคโนโลยีและบริการใหม่ๆ ได้อย่างจำกัดเพื่อเรียนรู้และพัฒนาไปสู่การใช้งานจริงโดยไม่ต้องรอกฎหมายที่สมบูรณ์แบบ

3. การพัฒนาบุคลากรภาครัฐสำหรับยุคดิจิทัล การปฏิรูปภาครัฐจะเกิดขึ้นไม่ได้หากขาดบุคลากรที่มีความพร้อมภาครัฐ 4.0 จึงให้ความสำคัญกับการยกระดับและสร้างทักษะใหม่ๆ ให้แก่เจ้าหน้าที่ในทุกกระดับ ไม่ใช่แค่ทักษะด้านเทคนิค แต่รวมถึงทักษะด้านข้อมูลเพื่อให้สามารถใช้ประโยชน์จากข้อมูลได้ ทักษะด้านไซเบอร์ซีเคียวริตี้ ทักษะการคิดเชิงออกแบบ เพื่อสร้างบริการที่ตอบโจทย์ประชาชน และทักษะการทำงานร่วมกับเทคโนโลยี เช่น AI และระบบอัตโนมัติ

นอกจากนี้ การปลูกฝังวัฒนธรรมองค์กรที่ส่งเสริมนวัตกรรม ก็เป็นสิ่งสำคัญยิ่งภาครัฐต้องสนับสนุนให้บุคลากรมีความกล้าที่จะคิดนอกกรอบ ทดลองสิ่งใหม่ๆ และยอมรับความผิดพลาดในฐานะบทเรียน เพื่อเปลี่ยนจากวัฒนธรรมที่ยึดติดกับระเบียบแบบแผนไปสู่วัฒนธรรมที่เปิดกว้างต่อการเปลี่ยนแปลงและการสร้างสรรค์ร่วมกัน

4. การส่งเสริมความร่วมมือและเครือข่าย ปัญหาที่ซับซ้อนในปัจจุบันไม่สามารถแก้ไขได้โดยภาครัฐเพียงลำพังรัฐประศาสนศาสตร์ 4.0 จึงเน้นการบูรณาการการทำงานภายในภาครัฐ ที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้นเพื่อให้การดำเนินงานสอดคล้องกันและมีประสิทธิภาพสูงสุดยิ่งไปกว่านั้น ยังเน้นการสร้างความร่วมมือและเครือข่าย ที่แข็งแกร่งกับภาคส่วนต่างๆ นอกภาครัฐไม่ว่าจะเป็นภาคเอกชน ภาควิชาการ ภาคประชาสังคม หรือประชาคมโลก เพื่อตั้ง



ศักยภาพองค์ความรู้ และมุมมองที่หลากหลายมาแก้ไขปัญหาดังกล่าว และร่วมกันสร้างสรรค์นวัตกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ

5. การมุ่งเน้นความยั่งยืนในทุกมิติ ความยั่งยืนเป็นปรัชญาสำคัญที่ฝังรากลึกอยู่ในรัฐประศาสนศาสตร์ 4.0 ซึ่งครอบคลุมการพัฒนาในระยะยาว ไม่ใช่แค่การมุ่งหวังผลลัพธ์ในระยะสั้น การพัฒนาภาครัฐดิจิทัลต้องคำนึงถึงความยั่งยืนทางสิ่งแวดล้อม โดยการใช้พลังงานอย่างมีประสิทธิภาพ ความยั่งยืนทางเศรษฐกิจ โดยการเป็นกลไกขับเคลื่อนเศรษฐกิจดิจิทัล และความยั่งยืนทางสังคม ซึ่งหมายถึงการลดความเหลื่อมล้ำและส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีให้ทุกคนที่สำคัญที่สุดคือความยั่งยืนของตัวระบบราชการเอง ซึ่งหมายถึงการที่ภาครัฐต้องมีความยืดหยุ่น และความสามารถในการปรับตัวสูง สามารถรับมือกับวิกฤตการณ์และความเปลี่ยนแปลงที่ไม่คาดคิดได้อย่างมีประสิทธิภาพ ไม่ว่าจะเป็นวิกฤตเศรษฐกิจ สาธารณสุข หรือภัยพิบัติ ระบบราชการต้องไม่ล้มเหลว แต่สามารถดำรงอยู่และให้บริการประชาชนได้อย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพในทุกสถานการณ์

ดังนั้น การก้าวสู่รัฐประศาสนศาสตร์ 4.0 จึงเป็นการลงทุนครั้งสำคัญ เพื่อสร้างภาครัฐแห่งอนาคตที่ยืดหยุ่นในการรับมือกับความท้าทาย โปร่งใส ด้วยการใช้เทคโนโลยีและข้อมูลอย่างเปิดเผย และตอบสนอง ต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างรวดเร็วและตรงจุด การปฏิรูปนี้จะนำไปสู่การสร้างคุณค่าสูงสุดแก่ประชาชนทุกคนและเป็นรากฐานสำคัญในการนำพาประเทศไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนในยุคดิจิทัลอย่างแท้จริง

เอกสารอ้างอิง

- นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์. (2555). *นิตยภัตบริหาร*. เชียงใหม่: ออเรนจ์ กรุ๊ป ดีไซน์.
- บวรศักดิ์ อุวรรณโณ. (2545). *ธรรมาภิบาลในองค์กรอิสระ*. นนทบุรี: สถาบันพระปกเกล้า.
- บุญเกียรติ การะเวกพันธุ์ และคณะ. (2567). *การจัดการภาครัฐแนวใหม่*. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- บุญชื่อ เพชรไทย และคณะ. (2566). ระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการภาครัฐแนวใหม่. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 7(3), 359-372.
- ปัญญาวัฒน์ หอมคง และนิตยา สีนะวาร์. (2566). การประยุกต์การจัดการภาครัฐแนวใหม่ภายใต้นโยบายไทยแลนด์ 4.0 ของโรงเรียนนายร้อยตำรวจ ตำบลสามพราน อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม. *วารสารมนุษยสังคมปริทัศน์*, 24(2), 107-122.
- พงษ์พัฑ วัฒนพงศ์ศิริ และภาสกร ดอกจันทร์. (2566). การจัดการภาครัฐแนวใหม่กับการบริหารจัดการมหาวิทยาลัยในยุคโควิด-19. *วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี*, 5(3), 110-121.
- พยัต วุฒิรงค์. (2559). *การบริหารทรัพยากรมนุษย์ในทศวรรษหน้า*. กรุงเทพฯ: ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ไพฑูรย์ สนสาย และคณะ. (2566). การพัฒนาบุคลากรภายใต้การบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่. *Journal of Modern Learning Development*, 7(11), 538-550.
- ยศ ธนารักษ์โชค. (2567). นโยบายการคลังกับการจัดการภาครัฐแนวใหม่ตามแนวพระพุทธศาสนา. *วารสารบัณฑิตศึกษาวิชาการ*, 2(4), 92-99.
- เรืองวิทย์ เกษสุวรรณ. (2553). *ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับรัฐประศาสนศาสตร์*. กรุงเทพฯ: บพิธการพิมพ์.
- ศยาภรณ์ มีแสงแก้ว. (2566). การจัดการภาครัฐแนวใหม่และหลักธรรมาภิบาลที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานของเทศบาลตำบลในจังหวัดเพชรบูรณ์. *วารสารวิทยาลัยนครราชสีมา สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 16(1), 46-63.
- สุภัทนีย์ ขุนสิงห์สกุล. (2566). การจัดการภาครัฐแนวใหม่เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์. สักทอง: *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 28(1), 65-80.
- OECD. (1991). *Public Management Development*. Paris: OECD.



สรณคมน : จิตสำนึกของชาวพุทธ*

A REFUGE IN THE TRIPLE GEM : A FUNDAMENTAL MORAL CONSCIENCE FOR BUDDHISTS

พระมหาปณายุต ฐานรโต, พระมหาสมควร สุวณฺโณ, พระอนันตศักดิ์ กุศลจิตโต

Phramaha Panayut Thanarato, Phramaha Somkuan Suwanno, Phra Anantasak Kuslajitto

นักวิชาการอิสระ

Independent academic

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Ratchaburi Buddhist College

Corresponding Author E-mail: mahapranayut@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีจุดประสงค์นำเสนอความสำคัญของการถึงสรณคมนแบบชาวพุทธที่ถูกต้อง ซึ่งจะทำให้เกิดความเข้าใจและปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิผล การสร้างที่พึ่งทางจิตใจต้องอาศัยศรัทธาคือความเชื่อควบคู่กับปัญญาที่ถูกต้อง ชาวพุทธไม่ควรเชื่อในสิ่งที่ไม่ถูกต้องหรือหวังพึ่งพาสิ่งอื่นที่ไม่ใช่พระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ การเชื่อในพระพุทธศาสนาควรเป็นการเชื่อด้วยปัญญา ไม่ใช่การเชื่อแบบงมงายหรือพึ่งพาพิธีกรรมต่างๆ ในทางที่เป็นอกุศล ความเชื่อที่ประกอบด้วยปัญญาจึงจัดเป็นกุศลจิต ซึ่งจะส่งผลต่อการคิด การพูดการกระทำทางกายที่เป็นสุจริตคือกุศล การปลูกฝังศรัทธาและปัญญาจะช่วยให้เป็นผู้มีความเชื่อและสามารถปฏิบัติตามหลักธรรมในพระพุทธศาสนาได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิผลเกิดประโยชน์สุขทั้งต่อตนเอง ผู้อื่นและสังคมโดยรวม การถึงสรณคมนที่ถูกต้องต้องประกอบด้วย 1) เป็นสิ่งประเสริฐ 2) บริสุทธิ์ 3) นำให้ชีวิตเข้าสู่การมีศีลธรรม 4) ทำลายความหวาดกลัวต่อสิ่งไม่รู้ คือ ออกจากอวิชชา เป็นเสรีภาพ ส่วนสรณคมนที่ไม่สมบูรณ์นำไปสู่ความหลง ไม่ประเสริฐ ไม่บริสุทธิ์ ไม่ประกอบด้วยกุศลจิต ทำให้ชีวิตไม่ตั้งงามด้วยศีลธรรม และเกิดความหวาดกลัว

คำสำคัญ : สรณคมน; จิตสำนึก; ชาวพุทธ; ศรัทธา

Abstract

This academic article aims to present the significance of refuge observing in the Triple Gem for Buddhists, which will lead to a proper and effective understanding and practice of the Buddha's teachings. Building a mental refuge requires faith called *Saddhā* accompanied by the right wisdom called *Paññā*. Buddhists should not believe in wrong things or rely on other belief

*Received April 1, 2025; Revised December 17, 2025; Accepted December 17, 2025

without Buddha, Dhamma, and Sangha. Belief in Buddhism should be based on wisdom, not blind faith or reliance on inauspicious rituals. Faith with wisdom is considered wholesome mental states called *Kusala-citta*, which will result in righteous thoughts, speech, and physical actions. Cultivating faith and wisdom will help Buddhists become the right believers who correctly and effectively practice the Buddha's teachings, leading to happiness for oneself, others, and society as a whole. Correct refuge must possess the following qualities: 1) it is noble, 2) pure virtue, 3) it guides life towards morality (*Sīla*), and 4) it eliminates fear of the unknown, freeing one from ignorance (*Avijjā*) and leading to liberation. In contrast, incomplete refuge leads to delusion, is ignoble, impure, lacks wholesome mental states, results in an immoral life, and generates fear.

Keywords : Refuge in the Triple Gem; Moral Conscience; Buddhists; Faith

บทนำ

พระพุทธศาสนาเป็นรากฐานทางจิตวิญญาณและวัฒนธรรมของสังคมไทยมากกว่า 2,000 ปี นับตั้งแต่ได้รับการเผยแผ่จากอินเดียในสมัยพระเจ้าอโศกมหาราช (ประมาณพุทธศตวรรษที่ 3) และหยั่งรากลึกในประวัติศาสตร์ชาติไทย ผ่านการอุปถัมภ์ของสถาบันพระมหากษัตริย์ ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการธำรงรักษาพระพุทธศาสนาให้คงอยู่และเจริญรุ่งเรือง ตั้งแต่สมัยสุโขทัย อยุธยา ธนบุรี จนถึงรัตนโกสินทร์ พระมหากษัตริย์ทรงแสดงความเลื่อมใสอุทิศตนต่อพระพุทธศาสนาถวายแผ่นดินเป็นพุทธบูชา และทรงปฏิบัติสมาธิ วิปัสสนา ดำรงตนให้มีศีลธรรม เช่น สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ที่ทรงกู้ชาติโดยตั้งปณิธานเพื่อถวายเป็นพุทธบูชา และพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ที่ทรงมุ่งอุปถัมภ์พระพุทธศาสนาให้เป็นหลักในการปกครอง (มหาเถรสมาคม, 2562) และประชาชนทั่วไปก็ได้เข้าศึกษาและปฏิบัติตน ดำเนินตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา จะเห็นได้จากมรดกทางศิลปวัฒนธรรมโบราณสถาน ค่านิยม และเป้าหมายของชีวิต ล้วนมาจากหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา จนบางครั้งพระมหากษัตริย์ทรงดำรงพระองค์ประหนึ่งทรงเป็นเจ้าของพระพุทธศาสนาทีเดียว ทรงให้การอุปถัมภ์บำรุงพระพุทธศาสนาทุกๆ ด้าน ทั้งด้านศาสนธรรม ศาสนบุคคล ศาสนสถาน ศาสนพิธี

ในมิติของการปฏิบัติสรณคมน์ หรือการถึงที่พึ่งในพระรัตนตรัย คือ พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ถือเป็นจุดเริ่มต้นของการเป็นพุทธศาสนิกชน และเป็นรากฐานของจิตสำนึกที่ถูกต้องตามหลักธรรมสรณคมน์ไม่ใช่เพียงพิธีกรรม แต่เป็นการมอบกายและใจให้อยู่ภายใต้การนำของพระรัตนตรัย เพื่อพัฒนาชีวิตให้พ้นจากทุกข์และอวิชชา อย่างไรก็ตามในบริบทสังคมไทยที่มีการผสมผสานความเชื่อพื้นบ้าน เช่น การบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์หรือพิธีกรรมที่เน้นความศักดิ์สิทธิ์มากกว่าหลักธรรม สรณคมน์มักถูกตีความในทางที่คลาดเคลื่อน บทความนี้จึงมุ่งสำรวจความหมายของสรณคมน์ ความสัมพันธ์กับจิตสำนึกของชาวพุทธและการประยุกต์ใช้ในสังคมไทย เพื่อให้เกิดความเข้าใจและการปฏิบัติที่ถูกต้อง



พระพุทธศาสนาเป็นสรณะที่พึ่งได้จริงคนอาจพึ่งพระพุทธศาสนาเป็นหลักดำเนินชีวิตให้พ้นภัย อย่างน้อยก็ให้พ้นภัยที่เกิดจากตนเอง เพราะตนไม่ประพฤติก่อภัยเวรขึ้นตามหลักพระพุทธศาสนา ฉะนั้นคนที่ต้องการสรณะที่พึ่งที่ถูกต้องที่จริงเมื่อได้พบพระพุทธศาสนา จึงมีศรัทธาความเชื่อ ปสาทะ ความเลื่อมใส และนับถือพระพุทธศาสนา ด้วยการถึงพระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ อันรวมเรียกว่า พระรัตนตรัยหรือพระไตรรัตน์เป็นสรณะของตน ไตรสรณคมนี้นี้เป็นสาเหตุทำให้คนเป็นพุทธศาสนิกชนผู้นับถือพระพุทธศาสนาทุกประเภททั้งเด็กผู้ใหญ่ทั้งหญิงและชาย ทั้งคฤหัสถ์บรรพชิต ใครมีไตรสรณคณก็เป็นพุทธศาสนิกชนขึ้นทันที เมื่อไตรสรณคณนี้ขาดความเป็นพุทธศาสนิกชนก็ขาดทันทีเหมือนกัน ฉะนั้นจึงเป็นข้อสำคัญข้อแรกที่ควรทำความเข้าใจให้ถูกต้อง(สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช (เจริญ สุวฑฺฒโน, 2554)

วัตถุประสงค์ของการถึงเป็นสรณะก็คือพระรัตนตรัย ได้แก่ พระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ คำว่า พระรัตนตรัยหรือพระไตรรัตน์ จึงเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ไตรวัตถุ วัตถุ 3 พระรัตนตรัยเป็นวัตถุที่ควรถึงเป็นสรณะโดยแท้ แม้เช่นนี้คนที่รู้จักพระคุณว่าเป็นรัตนะ ดวงแก้วอันประเสริฐที่มีคุณค่าเป็นสรณะที่พึ่งได้จริงก็ผ่านเลยไปเปล่าๆ ถึงจะได้พบพระองค์พระพุทธเจ้าเมื่อยังทรงดำรงอยู่ ก็ถือว่าไม่ได้พบเหมือนอย่างอุปกะอาชีวก คนที่รู้พระคุณว่าเป็นรัตนะอันประเสริฐจริง จึงจะรู้จักว่าเป็นวัตถุที่พึ่งถึงเป็นสรณะเหมือนอย่างพระปัญจวัคคีย์ เป็นต้น ฉะนั้นพระพุทธศาสนาจึงเป็นรัตนการบ่อเกิดแห่งรัตนะอันประเสริฐทั้งปวง มีสาระแก่นสารบริบูรณ์เพียงพอที่จะเป็นสรณะที่พึ่งของชีวิตได้

หน้าที่ของชาวพุทธที่สำคัญคือ การศึกษาหลักธรรม การปฏิบัติตามหลักธรรม การบำรุงพระพุทธศาสนา เป็นการสืบทอดพระพุทธศาสนาโดยปฏิบัติได้ เช่น การเข้าร่วมพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา การอุปสมบท บริจาคทรัพย์เป็นทาน เป็นต้น จะเห็นว่าการร่วมพิธีกรรมหรือการร่วมทำกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาก็ถือได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งในหน้าที่ของชาวพุทธที่ดีด้วยเช่นกัน ที่จะช่วยทะนุบำรุงพระพุทธศาสนาได้อีกทางหนึ่ง เพียงแค่เรามีส่วนร่วมในพิธีกรรมหรือเข้าไปเป็นแกนนำในการทำกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาก็ถือได้ว่าเรามีส่วนร่วมในการทะนุบำรุงพระพุทธศาสนาอีกด้วย และพิธีกรรมก็จะทำให้เราเข้าถึงหลักธรรมอันจะทำให้เกิดศรัทธาในศาสนา เกิดการประพฤติดนเป็นคนดีละเว้นจากการทำความชั่ว นอกจากนี้ยังทำให้เกิดความเข้าใจและเข้าถึงหลักธรรมคำสั่งสอนได้เป็นอย่างดีทั้งยังช่วยลดอาชญากรรมและปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมหากเริ่มให้การสนับสนุน การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางศาสนาของประชาชนในชุมชนซึ่งถือเป็นหน่วยที่เล็กที่สุดของการปกครองก็น่าจะสามารถช่วยลดภาระหน้าที่ของภาครัฐในการส่งเสริมพุทธศาสนาลงได้

ชาวพุทธมีหน้าที่ปฏิบัติตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาเพื่อความเจริญงอกงามทั้งทางโลกและทางธรรม รักษาพระธรรมคำสอนเอาไว้ให้บริสุทธิ์บริบูรณ์ไปยาวนาน ด้วยการทำหน้าที่ของชาวพุทธแท้ ชาวพุทธต้องมีศรัทธา ผู้ที่นับถือพระพุทธศาสนา มีความเชื่อ ความเคารพในพระรัตนตรัย คำว่า มีศรัทธาในพระพุทธศาสนา ก็หมายถึงว่ามีศรัทธาในพระรัตนตรัย ในพระพุทธเจ้า ในพระธรรม ในพระสงฆ์ ศรัทธาในพระพุทธเจ้า หมายความว่า เราเห็นว่ามีบุคคลที่มีชีวิตที่ดีที่สุดเป็นตัวอย่างเป็นแบบอย่างของการที่ได้เข้าถึงความจริงเข้าถึงความสมบูรณ์

แห่งศักยภาพของความเป็นมนุษย์เป็นเครื่องยืนยันว่ามนุษย์เราทุกคนมีศักยภาพที่จะพัฒนาตนได้ ศรัทธาในบุคคลที่ว่า มั่นใจว่ามีบุคคลที่มีความบริสุทธิ์ มีปัญญารู้แจ้ง เป็นแบบอย่างของมนุษย์ไว้ให้เห็นว่ามนุษย์ทุกคนเป็นสัตว์ที่ฝึกฝนพัฒนาได้ สามารถพัฒนาศักยภาพของตนให้ถึงความสมบูรณ์ พระพุทธเจ้านี้เดิมนั้นท่านก็เป็นมนุษย์นั่นเอง เหมือนกับเราทุกๆ คน แต่กลายมาเป็นพระพุทธเจ้าได้อย่างไร จากมนุษย์มาเป็นพระพุทธเจ้า ก็เพราะว่าได้รู้เข้าใจความจริงของสิ่งทั้งหลาย คือ รู้เข้าใจสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง รู้กฎธรรมชาติ สิ่งทั้งหลายที่อยู่แวดล้อมเรานี้ก็เกิดมาจากธรรมชาติทั้งนั้น เมื่อมีศรัทธาในพระรัตนตรัย ก็คิดที่จะดำเนินวิถีแก้ไขปัญหตามหลักอริยสัจ 4 ประการ คือ กำหนดทุกข์สืบหาสาเหตุแห่งทุกข์เล็งรู้ภาวะดับทุกข์ที่จะพึงบรรลุ แล้วปฏิบัติตามวิถีแก้ไขที่ตรงเหตุซึ่งพอดีที่จะให้บรรลุจุดหมาย เรียกว่ามรรคมีองค์ 8 การปฏิบัติเช่นนี้จึงจะเป็นทางพ้นทุกข์ที่แท้จริง

เนื่องจากมีเหตุผลพื้นฐานดังกล่าว ทั้งในด้านประวัติศาสตร์พุทธศาสนาในสังคมไทย ที่พระพุทธศาสนาได้หยั่งรากลึกและได้รับการอุปถัมภ์อย่างต่อเนื่องจากพระมหากษัตริย์และพุทธศาสนิกชนชาวไทย จนกลายเป็นรากฐานทางจิตวิญญาณและวัฒนธรรมของชาติ อีกทั้งยังเป็นหลักในการดำเนินชีวิต ที่ช่วยยกระดับจิตใจของประชาชนให้ดำเนินชีวิตอยู่บนพื้นฐานของศีล คุณธรรม และปัญญาพร้อมทั้งจากสภาพความเป็นจริงของสังคมไทยในปัจจุบันที่มีแนวโน้มตีความการถึงพระรัตนตรัยเป็นสรณะ ในลักษณะที่เน้นพิธีกรรมศักดิ์สิทธิ์ และความเชื่อพื้นบ้านมากกว่าการเข้าถึงเนื้อหาหลักธรรมซึ่งส่งผลให้ “สรณคมน์” ถูกกลดทอนจาก “หลักแห่งการตื่นรู้และพัฒนาจิต” ให้เหลือเพียง “พิธีกรรมเพื่อความปลอดภัย” เท่านั้น

ดังนั้น ผู้เขียนจึงมีความสนใจที่จะจัดทำบทความเรื่อง “สรณคมน์: จิตสำนึกของชาวพุทธ” เพื่อศึกษาและอธิบายความหมายที่แท้จริงของการถึงพระรัตนตรัยเป็นสรณะพร้อมทั้ง ชี้ให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างสรณคมน์กับการสร้างจิตสำนึกของชาวพุทธ และเสนอแนวทางการประยุกต์ใช้ในสังคมไทยร่วมสมัยอันจะนำไปสู่ความเข้าใจที่ถูกต้องและการปฏิบัติที่มีคุณค่าต่อพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง

ความหมายและความสำคัญประเภทของสรณคมน์สรณคมน์

โดยธรรมชาติมนุษย์เกิดมาในท่ามกลางของความไม่รู้จึงเกิดความหวาดกลัวในสิ่งต่างๆ จึงต้องแสวงหาสิ่งที่ทำให้ชีวิตและร่างกายดำเนินไปและหาพึ่งทางจิตใจดังคำสอนที่ปรากฏว่า

“มนุษย์มากมายแท้ ถูกภัยคุกคามเข้าแล้ว พากันยึดเอา ภูเขาบ้าง ป่าบ้าง สวนและต้นไม้

ศักดิ์สิทธิ์บ้าง เป็นสรณะ เป็นที่พึ่ง แต่สิ่งเหล่านั้น ไม่เป็นที่พึ่งอันเกษม นั้นไม่ใช่สรณะอันอุดม คนยึดเอาสรณะอย่างนั้น จะพ้นไปจากสรรพทุกข์หาได้ไม่ ส่วนผู้ใดถึงพระพุทธเจ้า พระธรรม และพระสงฆ์ เป็นสรณะมองเห็นด้วยปัญญาโดยถ่องแท้ ซึ่งอริยสัจ 4 คือ ทุกข์ เหตุให้ทุกข์เกิดขึ้น ความก้าวล่วงทุกข์ และอริยมรรคมีองค์ 8 อันให้ถึงความสงบระงับทุกข์นี้แหละ คือสรณะอันเกษม นี่คือสรณะอันอุดม คนถึงสรณะอย่างนี้แล้วย่อมปลอดภัยพ้นจากทุกข์ทั้งปวง” (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2563)



การที่จะยึดอะไรเป็นที่พึ่งก็ตาม ถ้าไม่มีการพึ่งสติปัญญาของตนเองก่อนแล้ว ที่พึ่งนั้นถือว่าไม่เป็นที่พึ่งที่ให้ประโยชน์ไม่เป็นไปเพื่อดับความทุกข์ ไม่เป็นเพื่อความสุข ไม่เป็นที่พึ่งอันปลอดภัย สมจริงดังข้อความในพระไตรปิฎกว่า

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ เมืองมาตุลา แคว้นมคธ ณ ที่นั้นทรงรับสั่งเรียกภิกษุทั้งหลายมาตรัสว่า “ภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลาย จงมีตนเป็นเกาะ มีตนเป็นที่พึ่ง ไม่มีสิ่งอื่นเป็นที่พึ่ง จงมีธรรมเป็นเกาะ มีธรรมเป็นที่พึ่ง ไม่มีสิ่งอื่นเป็นที่พึ่งอยู่เกิด ภิกษุมิตนเป็นเกาะ มีตนเป็นที่พึ่งไม่มีสิ่งอื่นเป็นที่พึ่ง มีธรรมเป็นเกาะ มีธรรมเป็นที่พึ่งไม่มีสิ่งอื่นเป็นที่พึ่งอยู่ (ที.ป. (ไทย) 11/80/59) (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

พระพุทธศาสนาเป็นสรณะที่พึ่งได้จริง คนอาจพึ่งพระพุทธศาสนาเป็นหลักดำเนินชีวิตให้พ้นภัย อย่างน้อยก็ให้พ้นภัยที่เกิดจากตนเองเพราะตนไม่ประพฤติก่อภัยเวรขึ้นตามหลักพระพุทธศาสนา ฉะนั้นคนที่ต้องการสรณะที่พึ่ง ที่ถูกต้องที่จริงเมื่อได้พบพระพุทธศาสนา จึงมีศรัทธาความเชื่อ ปสาทะ ความเลื่อมใส และนับถือพระพุทธศาสนา ด้วยการถึงพระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ อันรวมเรียกว่า พระรัตนตรัยหรือพระไตรรัตน์ เป็นสรณะของตน (สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช (เจริญ สุวฑฺฒโน, 2554) ไตรสรณคัมภีร์นี้เป็นสาเหตุทำให้คนเป็นพุทธศาสนิกชน ผู้นับถือพระพุทธศาสนาทุกประเภททั้งเด็กผู้ใหญ่ทั้งหญิงและชาย ทั้งคฤหัสถ์บรรพชิต ใครมีไตรสรณคัมภีร์ก็เป็นพุทธศาสนิกชนขึ้นทันที เมื่อไตรสรณคัมภีร์ขาดความเป็นพุทธศาสนิกชนก็ขาดทันทีเหมือนกัน ฉะนั้นจึงเป็นข้อสำคัญข้อแรกที่ควรทำความเข้าใจให้ถูกต้อง

การถึงสรณะ การยึดเอาเป็นที่พึ่งที่ระลึก หมายถึง การถึงรัตนะทั้งสาม (พระรัตนตรัย) คือ พระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ เป็นที่พึ่งที่ระลึก เรียกว่า สรณคัมภีร์ (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2564) (ในภาษาไทยบางที่พูดว่า “ไตรสรณคัมภีร์” แต่ในคัมภีร์ทั้งหลายใช้เพียงว่า “สรณคัมภีร์” การถึงพระรัตนตรัยเป็นสรณะทำให้เรามีเครื่องนำทางในการดำเนินชีวิตมีหลักยึดเหนี่ยวจิตใจ มีแหล่งที่สาดส่องให้แสงสว่างแห่งปัญญาทำให้เกิดความมั่นใจ อบอุ่นใจ ปลอดภัย หายหวาดกลัว หายขุ่นมัว เศร้าหมอง มีจิตใจเบิกบานผ่องใสเกิดความเข้มแข็งที่จะทำความดีงาม ทำประโยชน์ให้สำเร็จเป็นการได้กัลยาณมิตรสูงสุด ที่จะขึ้นนำให้หลุดยังถอนตนจากบาปให้ก้าวไปในกุศล พ้นจากอบาย บรรลุภูมิที่สูงขึ้นไปจนถึงความสุขแท้ที่เป็นอิสระไร้ทุกข์ทั้งปวง ทั้งนี้จะต้องมีศรัทธาถูกต้องที่ประกอบด้วยปัญญา นับถือโดยมีความรู้ความเข้าใจชัดเจนและมั่นใจ มิให้สรณคัมภีร์นั้นเศร้าหมองด้วยความไม่รู้หรือเข้าใจผิดเพี้ยนหลงมกมายหรือไม่ใส่ใจ

การถึงพระรัตนตรัยเป็นที่พึ่งนี้ พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัส ไม่ใช่พระสาวก ไม่ใช่เหล่าฤๅษี ไม่ใช่เทวดากล่าว กล่าวที่ไหน กล่าวที่อิสิปตนมิกทายวัน กรุงพาราณสี (ขุ.ขุ.อ. (ไทย) -/39/7) (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) โดยพระยสบรรลพพระอรหันต์พร้อมกับสหายทั้งหลาย เมื่อพระอรหันต์ 61 องค์ กระทำการแสดงธรรมในโลกเพื่อประโยชน์สุขแก่ชนจำนวนมาก กล่าวเพราะเหตุไร กล่าวเพื่อบรรพชาและเพื่ออุปสมบท อย่างที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสไว้ว่า ภิกษุทั้งหลาย ก็แลอุปสัมปทาเปกษะอันภิกษุพึงให้บรรพชา อุปสมบทอย่างนี้ ข้อแรกให้ปลงผมและหนวด ให้ครองผ้ากาสาเยะ ให้ทำผ้าห่มเฉียงบ่า ให้ไว้เท้าภิกษุทั้งหลาย ให้นั่งกระหย่ง ให้ประคอง

อัญชลี (ประนมมือ) ฟังสอนให้ว่าตามอย่างนี้ว่า “พุทฺธ สรณํ คจฺฉามิ, ธมฺมํ สรณํ คจฺฉามิ, สงฺฆํ สรณํ คจฺฉามิ” อนึ่ง ที่พระศาสดาได้ตรัสไว้มาแต่แรกเพราะเหตุไร ในที่นี้จึงว่าตรัสไว้เป็นข้อแรกเพราะเหตุที่เทวดาและมนุษย์พากัน เข้าสู่พระศาสนาด้วยเป็นอุบาสกบ้าง เป็นบรรพชิตบ้างด้วยทางนี้ ฉะนั้น จึงควรรู้วาทะสังคยาที่ท่าน บรรพชาจารย์ทั้งหลายรวบรวมไว้ด้วยปิฎกทั้งสามยกขึ้นสู่ทางการบอกการสอน จึงว่าตรัสเป็นข้อแรกในขุททกปาฐะนี้ เพราะเป็นทางเข้าสู่พระศาสนา

พระรัตนตรัยที่ชื่อว่า สรณะ เพราะกำจัด อธิบายว่า บิพ ทำลาย นำออก ดับภัยคือความกลัว ความหวาด สะดุ้ง ทุกข์ ทุกคติ ความเศร้าหมอง ด้วยการถึงสรณะนั้นนั่นแล ของคนทั้งหลายที่ถึงสรณคณน์ พระพุทธเจ้า ชื่อว่า สรณะ เพราะกำจัดภัยของสัตว์ทั้งหลาย ด้วยการให้เข้าถึงสิ่งที่เป็นประโยชน์และนำออกจากสิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์ พระธรรม ชื่อว่า สรณะ เพราะให้สัตว์ข้ามพ้นกันดารคือภพ และให้ความโปร่งใจ พระสงฆ์ ชื่อว่า สรณะ เพราะ กระทำสักการะแม้เล็กน้อย ให้กลับได้ผลอันไพบูรณ์ เพราะฉะนั้นพระรัตนตรัยจึงชื่อว่า สรณะ (ขุ.ขุ.อ. (ไทย) - /10/11) (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ผู้ใดก็ตามถ้าหากไม่มีใจเลื่อมใส แม้ปากจะว่าไปสัก 100 ครั้ง หรือแม้ยิ่งกว่านี้ ก็หาชื่อว่าผู้นั้นเป็นผู้มีสรณคณน์ไม่ และโดยทำนองเดียวกันนั้น หากมีใจเลื่อมใสแม้ไม่มีการเปล่งวาจาออกมาว่า พุทฺธ สรณํ คจฺฉามิ เป็นต้น ก็ชื่อว่า มีสรณคณน์ นั้นเทียว กล่าวง่ายๆ ว่าจิตใจที่ ประกอบด้วยความเลื่อมใสในพระพุทธเจ้า พระธรรม และพระสงฆ์ เป็นสำคัญ ก็ความเลื่อมใสนี้เป็นสภาวะของ ศรัทธาก็แต่ว่าศรัทธาจะต้องเป็นไปคู่กับปัญญาหรือว่ามีปัญญากำกับจึงจะเป็นการถึงพระพุทธเจ้า เป็นต้น ใครก็ตาม เป็นผู้มิจิตประกอบด้วยศรัทธาเลื่อมใส ในพระรัตนตรัย ผู้นั้นแหละ ชื่อว่าผู้ถึงสรณะ ศรัทธานั้นต้องเป็นศรัทธาที่ ประกอบด้วยปัญญา

สรณคณน์ที่สมบูรณ์ต้องประกอบด้วยคุณลักษณะ 4 ประการ ได้แก่ 1) ความประเสริฐ พระรัตนตรัยเป็น สิ่งสูงสุดที่มีคุณค่าเหนือสิ่งอื่น 2) ความบริสุทธิ์คือ สรณคณน์นั้นต้องเป็นสิ่งปราศจากกิเลสและความหลงผิดไม่ นำไปสู่ความโลภ โกรธและความหลงต่างๆ ทำให้จิตกลายเป็นทาส 3) การนำไปสู่ศีลธรรม คือ เป็นแนวทางให้ชีวิต อยู่ในกรอบแห่งความดีงาม ทำให้สังคมเกิดความสงบ ดีงาม มีอัตลักษณ์ที่เป็นตัวของตนเอง 4) การขจัดความ หวาดกลัว คือการถึงสรณคณน์นั้นต้องช่วยให้พ้นจากอวิชชาและความกลัวในสิ่งที่ไม่รู้ ทำให้เป็นคนเป็นไทยไม่เป็น ทาส กลายเป็นเครื่องมือ

ประเภทแห่งการถึงสรณะ การถึงสรณะมี 2 ประเภท (อง.เอก.อ. (ไทย) /289 -290) (มหาวิทยาลัยมหา จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) คือ ที่เป็นโลกุตรประเภท 1 ที่เป็นโลกียะประเภท 1 ใน 2 ประเภทนั้นเป็นการจัด ตามระดับของการปฏิบัติและการหยั่งรู้

1) โลกียะสรณคณน์ คือ การถึงที่พึ่งของปุถุชนทั่วไปที่มีศรัทธาในพระรัตนตรัย โดยมุ่งข่มกิเลสและพัฒนา จิตใจให้มั่นคง ตัวอย่างเช่น การสวดมนต์ขอถึงพระรัตนตรัยเป็นที่พึ่งในชีวิตประจำวัน

2) การถึงสรณะที่เป็นโลกุตระ ข้อนี้สำหรับผู้ให้เห็นอริยสัจแล้วคือเป็นพระอริยบุคคล โดยอารมณ์มีพระ นิพพานเป็นอารมณ์ โดยกิจย่อมสำเร็จในพระรัตนตรัยทั้งสิ้น ด้วยการตัดขาดอุปกิเลสด้วยสรณคณน์ในมรรคขณะ



การถึงสรณะที่เป็นโลกียะสำหรับพวกปุถุชน โดยอารมณ์มีพุทธคุณเป็นต้นเป็นอารมณ์ ย่อมสำเร็จด้วยการ ช่มอุปกิเลสด้วยการถึงสรณะแล. ท่านทั้งหลายพึงทราบว่า สรณคมน์ประเภทโลกียะนี้ ถึงความนับว่าสำเร็จแล้ว การถึงสรณะนี้นั้นเป็นไปโดยอาการ 4 คือ 1) โดยการมอบถวายตน 2) โดยความเป็นผู้มีรัตนตรัยเป็นเบื้องหน้า 3) โดยเข้าถึงความเป็นศิษย์ 4) โดยการนอบน้อม ใน 4 อย่างนั้น ที่ชื่อว่าการมอบถวายตน ได้แก่ การสละตนถวายแด่ พระพุทธเจ้าเป็นต้น อย่างนี้ว่า “ตั้งแต่วันนี้เป็นต้นไปข้าพเจ้าขอมอบถวายตนแด่พระพุทธเจ้า แต่พระธรรม แต่ พระสงฆ์” ที่ชื่อว่าความเป็นผู้มีรัตนตรัยเป็นเบื้องหน้า ได้แก่ความเป็นผู้มีรัตนตรัยเป็นเบื้องหน้าอย่างนี้ว่า “ตั้งแต่วันนี้เป็นต้นไป ข้าพเจ้ามีพระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ เป็นเบื้องหน้า ขอท่านทั้งหลายจงทรงจำข้าพเจ้าไว้” ที่ชื่อว่า เข้าถึงความเป็นศิษย์ ได้แก่ การเข้าถึงความเป็นศิษย์อย่างนี้ว่า “ตั้งแต่วันนี้เป็นต้นไป ข้าพเจ้าเป็น อันตเวาสิก (ศิษย์) ของพระพุทธเจ้า ของพระธรรม ของพระสงฆ์ ขอท่านทั้งหลายจงทรงจำข้าพเจ้าไว้” ที่ชื่อว่า ทำ ความนอบน้อม ได้แก่ การทำความเคารพอย่างยิ่งในพระพุทธเจ้าเป็นต้นอย่างนี้ว่า “ตั้งแต่วันนี้เป็นต้นไปข้าพเจ้า ขอกระทำอภิวาท การลุกขึ้นรับ อัญชลีกรรม สามิจักรกรรมแด่วัตถุ 3 มีพระพุทธเจ้าเป็นต้นเท่านั้น ขอท่านทั้งหลาย จงทรงจำข้าพเจ้าไว้” ดังนี้ เมื่อทำอาการ 4 อย่างนี้แม้อย่างใดอย่างหนึ่ง ย่อมเป็นอันรับการถึงสรณะแล้วทีเดียว

สรณคมน์ประเภทโลกุตตระ (มูลนิธิปราณี สำเร็จราชย์, 2549) เป็นของพระอริยบุคคลทั้งหลายมีพระ โสดาบัน เป็นต้น ในขณะที่ท่านเหล่านั้นทำมรรคให้เกิดขึ้นได้ มรรคจิตคือจิตที่พร้อมเพรียงด้วยองค์มรรค 8 เหล่านั้น ย่อมเป็นไปพร้อมกับศรัทธา ความเชื่อ ความเลื่อมใส ล้วนเป็นโลกุตตรธรรม มีพระนิพพานเป็นอารมณ์ ส่วนสรณ คมน์ประเภทโลกียะ เป็นของปุถุชนทั้งหลายนั้นเทียว ย่อมเกิดแก่ปุถุชนผู้ได้สัจธรรมเทศนาของพระพุทธเจ้าหรือ เรียนปริยัติแล้วเกิดศรัทธาในคุณของพระรัตนตรัย เป็นศรัทธาที่เป็นไปกับปัญญาความรู้ ความเห็นอย่างถูกต้องใน พระรัตนตรัย

สรุปได้ว่า การถึงพระรัตนตรัยเป็นสรณะ (สรณคมน์) คือหัวใจของการเป็นชาวพุทธอย่างแท้จริง มิใช่เพียง การกล่าวคำปฏิญาณเชิงพิธีกรรม แต่คือความเชื่อมั่นด้วยปัญญาว่าพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์เป็นที่พึ่งสูงสุดใน การพ้นทุกข์ สรณคมน์จึงช่วยยึดเหนี่ยวจิตใจให้มั่นคง ขจัดความหวาดกลัว และนำไปสู่การดำเนินชีวิตตามหลัก อริยสัจ 4 และมรรคมงคล 8 การถึงพระรัตนตรัยมีทั้งระดับโลกียะของปุถุชน และโลกุตตระของพระอริยบุคคล ผู้ ถึงสรณะย่อมเชื่อว่าเป็นพุทธศาสนิกชนโดยสมบูรณ์ และสามารถดำเนินธรรมจนถึงความพ้นทุกข์ได้จริง

หน้าที่ของชาวพุทธ

สังคมไทยมีลักษณะเฉพาะที่ผสมผสานพระพุทธศาสนากับความเชื่อพื้นบ้านและศาสนาอื่น เช่น ลัทธิ พราหมณ์และความเชื่อเรื่องผี ทำให้ชาวพุทธในไทยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มหลัก

1) กลุ่มที่ยึดพระไตรปิฎก คือ กลุ่มที่ถือปฏิบัติตามคำสอนในพระไตรปิฎกและอรรถกถาไม่เชื่อในสิ่งนอก พระพุทธศาสนา เช่น ผีหรือพิธีกรรมที่ไม่สอดคล้องกับหลักธรรม

2) กลุ่มที่ผสมผสานความเชื่อพื้นบ้าน คือกลุ่มที่นับถือพระพุทธศาสนาควบคู่กับการบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เช่น การไหว้ศาลพระภูมิหรือการขอพรจากพระพุทธรูปในลักษณะที่เน้นความศักดิ์สิทธิ์มากกว่าการปฏิบัติธรรม

การผสมผสานนี้สะท้อนถึงจิตสำนึกที่หลากหลาย ซึ่งบางครั้งนำไปสู่การตีความสรณคมน์ในทางที่คลาดเคลื่อน เช่น การมองพระพุทธศาสนาเป็นแหล่งอำนาจศักดิ์สิทธิ์ที่บันดาลโชคลาภแทนที่จะเป็นแนวทางพัฒนาตนเอง

เมื่อชาวพุทธบางกลุ่มยึดติดกับพิธีกรรมหรือความเชื่อที่ไม่สอดคล้องกับหลักธรรม เช่น การบนบานศาลกล่าวหรือการหวังพึ่งสิ่งภายนอก อาจเกิดความผิดหวังเมื่อไม่สมหวัง ส่งผลให้เสื่อมศรัทธาในพระพุทธศาสนา ตัวอย่างเช่น ในอดีตที่อินเดียพระพุทธศาสนาเสื่อมลงส่วนหนึ่งเพราะการผสมผสานกับลัทธิอื่นจนสูญเสียแก่นแท้ในไทยเอง หากไม่มีการปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องอาจเกิดความเข้าใจผิดว่าพระพุทธศาสนาไม่สามารถช่วยแก้ปัญหาชีวิตได้

การถึงสรณคมน์ที่ถูกต้องช่วยปรับจิตสำนึกของชาวพุทธให้มุ่งสู่การพึ่งตนเองตามหลัก “อตตาคิ อตตโน นาโถ” (ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน) โดยเน้นการทำความดีและการปฏิบัติธรรม แทนการพึ่งพาอำนาจภายนอก การปลูกฝังจิตสำนึกนี้ควรเริ่มตั้งแต่เยาวชน ผ่านการศึกษาพระพุทธประวัติและหลักธรรม เช่น อริยสัจ 4 หรือศีล 5 เพื่อให้เข้าใจถึงความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลที่ตามมา ชาวพุทธต้องปฏิญาณตนเป็นชาวพุทธ โดยแสดงเป็นพุทธมามกะ คำว่า มามกะ (ขุมหา.อ. (ไทย) 65/494-495) (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ได้แก่ ผู้นับถือพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ของเรา คือบุคคลผู้นั้นยอมนับถือพระผู้มีพระภาคเจ้าของเรา พระผู้มีพระภาคเจ้าย่อมทรงกำหนด บุคคลนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้สุคตศาสดาตรัสคาถาประพันธ์ว่า “ชนทั้งหลายเป็นผู้โง่ทึบ กระด้าง พุตพลอย กริตราย มีมานะจัด มีจิตไม่ตั้งมั่น ชนเหล่านั้นย่อมไม่องอาจในธรรมอันพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแสดงแล้ว ส่วนชนทั้งหลายเป็นผู้ไม่โง่ทึบ ไม่พุตพลอย มีปัญญา ไม่กระด้าง มีจิตตั้งมั่นดี ชนเหล่านั้นแลย่อมองอาจในธรรม อันพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแสดงแล้ว” พุทธมามกะละความยึดถือว่าของเราด้วยตัณหา สละคืนความยึดถือว่าของเราด้วยทวิภูลิ ไม่พึงเป็นผู้มีความยึดถือว่าของเรานั้นเป็นใหญ่ เพราะฉะนั้นจึงชื่อว่า พุทธมามกะ ไม่ควรน้อมไปเพื่อความยึดถือว่าของเรา

การแสดงตนให้ปรากฏว่าเป็นผู้นับถือพระพุทธศาสนา ได้ทำกันมาตั้งแต่ครั้งพุทธกาล เป็นกิจจำทำในสมัยนั้นอันเป็นคราวที่พระพุทธศาสนาเกิดขึ้นใหม่ (สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส, 2558) เพื่อแสดงให้เห็นว่าตนละลัทธิเดิมรับเอาพระพุทธศาสนาไว้เป็นที่นับถือวิธีแสดงมีต่างกัน โดยสมควรแก่บริษัถ์ดังนี้

1. ผู้เป็นบรรพชิตภายนอกมาก่อนแล้ว กราบทูลขอบรรพชาอุปสมบทในพระธรรมวินัยนี้ พระศาสดาทรงรับด้วยพระวาจาว่า “มาเถิดภิกขุ ธรรมกล่าวดีแล้ว จงประพฤติพรหมจรรย์ เพื่อทำที่สุดทุกข์โดยชอบเถิด” หรือเพียงว่า “มาเถิดภิกขุ จงประพฤติพรหมจรรย์เถิด” ภิกขุที่ทรงรับใหม่นั้น ถือเพศตามเป็นเสร็จ คฤหัสถ์ผู้ปรารถนาจะเป็นภิกขุ แสดงตนและทรงรับเหมือนอย่างนั้น



2. ผู้ขอบรรพชาอุปสมบทต่อพระสาวก รับถือเพศตามก่อนแล้ว ลั่นวาจาถึง พระพุทฺธ พระธรรม พระสงฆ์ เป็นสรณะคือที่ระลึกนับถือ 3 หนเป็นเสร็จ

3. ภายหลังใช้วิธีที่ 2 รับเป็นสามเณร สงฆ์ประกาศรับเป็นภิกขุ

4. คฤหัสถ์ผู้ไม่ปรารถนาจะบวช ลั่นวาจาถึงพระพุทฺธ พระธรรม พระสงฆ์ เป็นสรณะ ปฏิญญาตน ชาย เป็นอุบาสก หญิงเป็นอุบาสิกา ลั่นวาจาอย่างอื่นอันมีใจความอย่างเดียวกัน เช่น ขอถวายตัว ขอรับเอาเป็นที่พึ่งนัก ขอเข้าเป็นศิษย์ หรือไม่ได้ลั่นวาจาแต่สำแดง ความนับถืออย่างสูงให้ปรากฏ เช่นในบัดนี้กราบด้วยเบญจางคประดิษฐ์ท่านว่าใช้ได้ ทำข้อหลังดูเหมือนเพียงได้ความรับรองว่าเป็นผู้นับถือ

การปฏิญญาตนเป็นผู้นับถือพระศาสนา ไม่จำทำเฉพาะคราวเดียวทำซ้ำๆ ตามกำลังแห่งศรัทธาและเลื่อมใสก็ได้ เช่น พระสาวกบางรูปภายหลังแต่ได้รับอุปสมบท ลั่นวาจาว่า “พระผู้มีพระภาคเป็นพระศาสดาของข้าพระพุทธเจ้าๆ เป็นสาวก” ดังนั้นก็มีอุบาสกประกาศตนคนหนึ่งแล้ว จะประกาศซ้ำอีกก็มีเมื่อการถือพระศาสนาไม่เป็นเพียงเฉพาะตัวถือกันทั่วทั้งสกุลและสืบชั้นลงมา มารดาบิดาย่อมนำบุตร ธิดาของตนให้เข้าพระศาสนาที่ตนนับถือ ตั้งแต่ยังเป็นเด็กอ่อนไม่รู้จักเตียงสา มีเรื่องเล่าไว้ในอรรถกถาว่านิมนต์พระสำหรับสกุลไปแล้วขอให้ขนานชื่อและให้สักขาบทแก่เด็ก ขอให้ขนานชื่อไม่เคอะ ขอให้สักขาบทเคอะอยู่ หรือให้พอเป็นพิธีเท่านั้น ธรรมเนียมเมืองเราเจ้านายประสูติใหม่ นำเข้าเมื่อสมโภชวัน เดือนเพ็ญเสด็จออกมาหาพระสงฆ์ ถ้าเป็นพระกุมาร พระสังฆเถระผูกพระหัตถ์ด้วยสายสิญจน์ ถ้าเป็นพระกุมารีพาดสายสิญจน์ไว้ที่มุมเบาะข้างบนแล้วพระสงฆ์สวดอำนวยพระพรด้วยบาลีว่า “โส อตถลทโธ หรือว่า สา อตถลทธา” โดยสมควรแก่ภาวะ บุตรธิดาของสกุลที่ไม่ได้ทำขวัญเดือน ดูเหมือนนำมาขอให้พระผูกมือให้เท่านั้น ความรู้สึกก็ไม่เป็นไปทางเข้าพระศาสนา เป็นไปทางรับมงคลเนื่องด้วยพระศาสนา นำเข้าพระศาสนาแต่ยังเล็ก เด็กไม่รู้สึกด้วยตนเองเมื่อโตขึ้น ที่เป็นชายจึงนำเข้าบรรพชาเป็นสามเณรและอุปสมบทเป็นภิกขุที่เจ้าตัวได้ปฏิญญาตนและได้ความรู้สึกการนำและสำแดงซ้ำอย่างนี้เป็นทัฬหกรรม คือทำให้มันเช่นเดียวกับอุปสมบทซ้ำ

เมื่อความนิยมในการบวชเณรจัดจางลงพร้อมกันเข้ากับการส่งเด็กออกไปเรียนในยุโรป ก่อนแต่มีอายุสมควรบวชเณร “พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชปริวิตกว่าเด็กๆ จักหาได้ความรู้สึกในทางพระศาสนาไม่ จึงโปรดให้พระราชโอรสผู้มิได้เคยทรงผนวชเป็นสามเณร ทรงปฏิญญาตนพระองค์ เป็นผู้นับถือพระพุทธศาสนา ก่อนเสด็จออกไปศึกษาในยุโรป ครั้นนั้นใช้คำสำแดงเป็นอุบาสกตามแบบบาลี พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้เป็นพระองค์แรกปฏิญญาตนพระองค์ตามธรรมเนียมที่ทรงตั้งขึ้นใหม่นั้น และใช้เป็นราชประเพณี ต่อมาได้ทราบว่าผู้อื่นจากพระราชวงศ์เห็นชอบตามพระราชดำริ” ทำตามบ้างก็มี ธรรมเนียมนี้แม้ได้ใช้นานมาแล้วยังไม่ได้เรียบเรียงไว้เป็นแบบแผน คราวนี้สมเด็จพระบรมปิตร พระราชสมภารเจ้าทรงพระกรุณาโปรดจะส่งพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าจุมพฏพงษ์ศิริพัตร พระโอรสสมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้ากรมหลวงนครสวรรค์วรพินิต กับหม่อมเจ้าอื่นๆ ออกไปศึกษาในยุโรป สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมหลวงนครสวรรค์วรพินิต มีพระ

ประสงค์จะให้พระโอรสได้ปฏิญาณพระองค์ในพระพุทธศาสนา ตามธรรมเนียมที่พระองค์ได้เคยทรงมา พระบิดาและพระญาติของหม่อมเจ้าอื่นก็ทรงดำริร่วมกัน เป็นอันว่าธรรมเนียมนี้ยังจักใช้ต่อไป

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณ บดินทรเทพยวรางกูร รัชกาลที่ 10 แห่งพระบรมราชจักรีวงศ์ ทรงมีพระราชศรัทธาในบวรพระพุทธศาสนานับตั้งแต่ครั้งยังทรงพระเยาว์ โดยเมื่อครั้งยังทรงดำรงพระราชอิสริยยศ “สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้าวชิราลงกรณ บรมจักรยาดิศรสันตติวงศ เทเวศรธำรงสุบริบาล อภิคุณูปการมหิตลาดุลเดช ภูมิพลนเรศวรางกูร กิตติสิริสมบูรณสวางควัฒน์บรมชัตติยราชกุมาร” ได้ทรงเข้าพระราชพิธีแสดงพระองค์เป็นพุทธมามกะเมื่อวันที่ 3 มกราคม พ.ศ. 2509 ณ พระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม จากนั้นจึงเสด็จพระราชดำเนินไปทรงศึกษาต่อ ณ ประเทศอังกฤษ

พระราชพิธีบรมราชาภิเษก พุทธศักราช 2562 เมื่อวันที่ 4 พฤษภาคม พ.ศ. 2562 เวลา 16.00 น. ณ วัดพระศรีรัตนศาสดาราม พระบรมมหาราชวัง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้มีพระราชดำรัสประกาศพระองค์เป็นศาสนูปถัมภกว่า “ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ แต่เดิมมาข้าพเจ้าได้มีจิตศรัทธาเลื่อมใส และได้เข้าถึงพระรัตนตรัยเป็นสรณะด้วยวิธีนั้นๆ อยู่แล้ว ฉะนั้น บัดนี้ ข้าพเจ้าได้เถลิงถวัลยราชสมบัติบรมราชาภิเษกแล้วจึงขอมอบตัวแด่พระพุทธเจ้า พระธรรมเจ้าและพระสังฆเจ้า จะได้รับการจัดการให้ความคุ้มครองรักษาพระพุทธศาสนาโดยชอบธรรมตลอดไป ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ขอพระสงฆ์จงจำไว้ด้วยดีว่า ข้าพเจ้าเป็นพุทธศาสนูปถัมภกเถิด”

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงดำรงตนเป็นพุทธมามกะผู้ซึ่งเปี่ยมด้วยพระราชศรัทธาเลื่อมใสในบวรพระพุทธศาสนา ทรงสืบทอดประเพณีทางพระพุทธศาสนา โดยเสด็จพระราชดำเนินไปในพระราชพิธีบำเพ็ญพระราชกุศลเนื่องในวันสำคัญทางศาสนา เคารพยึดมั่นในพระรัตนตรัย พรั่งพร้อมด้วยพระปัญญาอันสามารถเข้าพระราชหฤทัยในพระสัทธรรม เพื่อน้อมนำไปปฏิบัติโดยทรงตั้งอยู่ในธรรมและทรงดำรงตนเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่พสกนิกรชาวไทยรวมถึงการที่ทรงเป็น “พุทธศาสนูปถัมภก” ทรงอุปถัมภ์ค้ำชูจรรโลงพระพุทธศาสนา ทรงอุปถัมภ์และส่งเสริมทุกศาสนาในประเทศไทยด้วย

นอกจากการถือพระรัตนตรัยเป็นที่พึ่งแล้ว หน้าที่ของชาวพุทธควรรักษาศีล อย่างน้อยควรรักษาศีล 5 หรือเบญจศีล ความประพฤติชอบทางกาย วาจา การรักษากายวาจาให้เรียบร้อย พระพุทธศาสนาให้มีการรักษาศีล 5 คือ หลักการที่เป็นเหมือนพื้นฐานของสังคม ผู้มีศัลยกรรมได้รับการสรรเสริญและชื่อเสียงทุกเมื่อ (ขุ.เถร.อ. (ไทย) - /52/402) (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ศีลเป็นเบื้องต้น เป็นที่ตั้ง เป็นบ่อเกิดแห่งคุณความดีทั้งหลาย และเป็นประธานแห่งธรรมทั้งปวง เพราะฉะนั้นพึงชำระศีลให้บริสุทธิ์ สวรรค์เป็นเครื่องกันความทุจริต ทำจิตให้ร่าเริงเป็นท่าที่หยั่งลงมหาสมุทร คือ นิพพานของพระพุทธเจ้าทั้งปวง เพราะฉะนั้นพึงชำระศีลให้บริสุทธิ์ ศีลเป็นกำลังหาเปรียบมิได้ เป็นอาวุธอย่างสูงสุด เป็นอารมณ์อันประเสริฐเป็นเกาะอันน่าอัศจรรย์ ศีลเป็นสะพานเป็นมหาอำนาจ เป็นกลิ่นหอมอย่างยอดเยี่ยม เป็นเครื่องลูบไล้ อันประเสริฐ บุคคลผู้สมบูรณ์ด้วยศัลยกรรมหอมฟุ้งไปทั่วทุกทิศ ศีลเป็นกำลังอย่างเลิศ เป็นเสบียงเดินทางชั้นเยี่ยมเป็นพาหนะอันประเสริฐยิ่งนัก เป็นเครื่องหอมฟุ้งไปทั่วทิศานุทิศ คนพาลผู้มีจิตไม่ตั้งมั่นในศีล ย่อมได้รับการนิทาในเวลาที่มีชีวิตอยู่ในโลกนี้เมื่อตายไปแล้วย่อมได้รับ



ทุกขโหมันัส ในอบายภูมีย่อมได้รับทุกขโหมันัสในที่ทั่วไป อิธชนผู้มีจิตตั้งมั่นด้วยดีในศีล ย่อมได้รับการสรรเสริญในเวลาที่มีชีวิตอยู่ในโลกนี้ ครั้นตายไปแล้วก็ได้รับความสุขโสมนัสในสวรรค์ ย่อมรื่นเริงใจในที่ทุกสถานในโลกนี้ ศีลเท่านั้นเป็นยอดและผู้มีปัญญาเป็นผู้สูงสุดในโลกนี้ ความชนะในมนุษยโลกและเทวโลก ย่อมมีได้เพราะศีลและปัญญา

ตามหลักพระพุทธศาสนาความเชื่อ คือศรัทธาต้องประกอบด้วยปัญญาคือเป็นญาณสัมปยุตจึงจัดเป็นศรัทธาที่เป็นกุศลจิต จำแนกเป็นศรัทธา 4 คือ

1. กัมมสัทธา คือ ความเชื่อกรรม เชื่อกฎแห่งกรรม เชื่อว่ากรรมมีอยู่จริง คือ เชื่อว่าเมื่อทำอะไรโดยมีเจตนา คือ จงใจทำทั้งรู้ย่อมเป็นกรรม คือ เป็นความชั่วความดีมีขึ้นในตนเป็นเหตุปัจจัยก่อให้เกิดผลดีผลร้ายสืบเนื่องต่อไป การกระทำไม่ว่างเปล่าและเชื่อว่าผลที่ต้องการจะสำเร็จได้ด้วยการกระทำมิใช่ด้วยอ้อนวอนหรือนอนคอยโชค เป็นต้น

2. วิปากสัทธา คือ ความเชื่อวิปาก เชื่อผลของกรรม เชื่อว่าผลของกรรมมีจริง คือ เชื่อว่ากรรมที่ทำแล้วต้องมีผลและผลต้องมีเหตุ ผลดีเกิดจากกรรมดีผลชั่วเกิดจากกรรมชั่ว

3. กัมมัสสกาตาสัทธา คือ ความเชื่อว่าสัตว์มีกรรมเป็นของตน เชื่อว่าแต่ละคนเป็นเจ้าของจะต้องรับผิดชอบสวैयाวิปากเป็นไปตามกรรมของตน

4. ตถาคตโพธิสัทธา เชื่อความตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า มั่นใจในองค์พระตถาคต ว่าทรงเป็นพระสัมมาสัมพุทธะ ทรงพระคุณทั้ง 9 ประการ ตรัสธรรม บัญญัติวินัยไว้ด้วยดีทรงเป็นผู้นำทางที่แสดงให้เห็นว่ามนุษย์คือเราทุกคนนี้ หากฝึกตนด้วยดีก็สามารถเข้าถึงภูมิธรรมสูงสุด บริสุทธิหลุดพ้นได้ ดังที่พระองค์ได้ทรงบำเพ็ญไว้เป็นแบบอย่าง (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2564)

สรุปได้ว่า หน้าที่ของชาวพุทธคือการถึงพระรัตนตรัยเป็นสรณะอย่างถูกต้องด้วยศรัทธาที่ประกอบด้วยปัญญาโดยไม่หลงเชื่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์นอกหลักธรรม การเป็นชาวพุทธควรแสดงตนเป็นพุทธมามกะและรักษาศีลอย่างน้อยศีล 5 เพื่อความมั่นคงทางจิตใจและความดีงามของสังคม นอกจากนี้ควรปลูกฝังจิตสำนึกตั้งแต่เยาว์วัยและเข้าใจหลักธรรมพื้นฐาน เช่น อริยสัจ 4 และศรัทธา 4 ประการเพื่อพัฒนาตนให้ถึงเป้าหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนาคือนิพพาน

วิเคราะห์สรณคมนักบิณฑิกของเยาวชนชาวพุทธ

พระศาสดาตรัสว่า “อัคริทัต บุคคลถึงวัตถุทั้งหลายมีภูเขเป็นต้นนั้นว่าเป็นที่พึ่งแล้วย่อมไม่พ้นจากทุกข์ได้เลย ส่วนบุคคลถึงพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ว่าเป็นที่พึ่งย่อมพ้นจากทุกข์ในวัฏฏะทั้งสิ้นได้” (ขุ.ธ.อ. (ไทย) - /42/294) (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ได้ทรงภาสิตพระคาถาเหล่านี้ว่า “มนุษย์เป็นอันมากถูกภัยคุกคามแล้วย่อมถึงภูเข ป่า อาราม และรุกขเจดีย์ ว่าเป็นที่พึ่ง สรณะนั้นแลไม่เกษม สรณะนั้นไม่อุดม เพราะบุคคลอาศัยสรณะนั้นย่อมไม่พ้นจากทุกข์ทั้งปวงได้ ส่วนบุคคลใดถึงพระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ ว่า

เป็นที่พึง ย่อมเห็นอริยสัจ 4 คือ ทุกข์ เหตุให้เกิดทุกข์ ความกำเริบทุกข์และมรรคมรรค 8 อันประเสริฐซึ่งยังสัตว์ให้ถึงความสงบแห่งทุกข์ด้วยปัญญาชอบ สรณะนั้นแลของบุคคลนั้นเกษม สรณะนั้นอุดมเพราะบุคคลอาศัยสรณะนั้นย่อมพ้นจากทุกข์ทั้งปวงได้” ลักษณะมนุษย์เหล่านั้นๆ อันภยันั้นๆ คุณความอยากพ้นภัยหรือว่าอยากได้ลาภอยากมีบุตรก็ไปไหว้ ภูเขา ต้นไม้ ป่าไม้ อาราม รุกขเจดีย์ว่าเป็นที่พึ่งเป็นสรณะ สิ่งทั้งหมดนี้ไม่ใช่ที่พึ่งและสรณะอันสูงสุดถ้าอาศัยสิ่งเหล่านั้นเป็นที่พึ่งเป็นสรณะแล้ว ไม่อาจที่จะช่วยให้พ้นทุกข์ทั้งปวงได้

พระพุทธศาสนาในไทยที่นับถือพระพุทธศาสนา โดยการแบ่งได้เป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่หนึ่งนับถือคำสอนในพระพุทธศาสนาจากพระไตรปิฎก คัมภีร์ชั้นรองคืออรรถกถา เป็นต้น จึงไม่เชื่อเรื่องภูตผีปิศาจและสิ่งต่างๆ นอกพระพุทธศาสนาหรือไม่ใช่คำสอนดั้งเดิม ไม่ได้ยึดถือเลื่อมใสในพิธีกรรมต่างๆ นอกคำสอนในพระพุทธศาสนาส่วนที่สองนับถือพระพุทธศาสนาแบบชาวบ้านคือพวกที่นับถือพระพุทธศาสนาที่มีการผสมผสานกับความเชื่อในลัทธิและศาสนาอื่นเข้าด้วยกันจนเกิดมีพิธีกรรมที่มากมายตามมาให้มีความสำคัญต่อพิธีกรรมเป็นอย่างมาก ในปัจจุบันมีการแสดงตนเป็นพุทธมามกะของนักเรียนที่ไปทำบุญที่วัดในวันพระหรือการยอมรับพระพุทธเจ้าเป็นของตน เมื่อเข้าพิธีแล้วต้องมีการนำคำสอนไปประพฤติตามด้วยจึงจะได้ชื่อว่ายอมรับนับถือพระพุทธเจ้าจริง เรียกสั้นๆ ว่าเป็นหนึ่งในพุทธบริษัทคือ อุบาสก อุบาสิกา

เมื่อจะสอนพระพุทธศาสนาแก่เด็กก็สอนอย่างถูกต้อง (สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช (เจริญ สุวฑฺฒโน), 2554) ปลุกความเชื่อที่ถูกต้องให้แก่เด็ก ต่อมาถึงวาระครูอาจารย์สั่งสอนอบรมศิษย์ และพระภิกษุสามเณรอบรมกุลบุตรกุลธิดา เป็นต้น เมื่อผู้อบรมเหล่านั้นอบรมให้เกิดความเชื่ออย่างมีเหตุผลในทางต่างๆ ทั้งในทางโลกและทางธรรมก็จะทำให้เกิดศรัทธาที่ถูกต้องเป็นความเชื่อในสิ่งที่ควรเชื่อเพราะเชื่อด้วยความรู้ความเข้าใจตามความเป็นจริง กล่าวโดยเฉพาะศรัทธาทางพระพุทธศาสนา เมื่ออบรมให้รู้ให้เข้าใจว่าพระพุทธศาสนามีใช้เวทมนต์คาถาล้างอย่างทางไสยศาสตร์ มิใช่เป็นตำราทำนายโชคชะตาอย่างโหราศาสตร์ มิใช่เป็นตำราเล่นแร่แปรธาตุผสมธาตุ สร้างรถสร้างเรือสร้างปรมาณูเป็นต้นอย่างวิทยาศาสตร์ แต่คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าแสดงทางแห่งความบริสุทธิ์ไว้อย่างถูกต้องครบถ้วนซึ่งทุกๆ คนต้องปฏิบัติด้วยตนเองจึงจะได้รับผลดีตามแต่จะปฏิบัติได้ แต่ถ้าไม่ปฏิบัติก็ไม่ได้รับผล หรือไปทำชั่วทำผิดที่ตรงกันข้ามก็จักได้ผลชั่ว เพราะทุกๆ คนมีกรรมเป็นของของตนเอง พระพุทธเจ้าเป็นผู้ตรัสรู้พระธรรมแล้วตรัสบอกเปิดเผยพระธรรมนั้นมิได้เป็นเทพเจ้าผู้สร้างผู้บันดาลให้ใครเป็นอะไร พระสงฆ์เป็นผู้ปฏิบัติดีแล้วตามพระธรรม และช่วยบอกเปิดเผยพระธรรมมิใช่บอกให้อะไรอื่น เมื่อรู้เข้าใจพระพุทธศาสนาอย่างถูกต้อง และปลุกศรัทธาอย่างถูกต้องให้เกิดขึ้นแล้ว ก็จักไม่หวังอะไรผิดๆ จากพระพุทธศาสนา เช่น หวังความศักดิ์สิทธิ์ป้องกันภัยต่างๆ ภายนอกอำนาจโชคชะตา เป็นต้น เมื่อหวังอะไรผิดๆ แล้วไม่ได้สมหวังก็จักเสื่อมความนับถือลงไป ฉะนั้น เมื่อมีศรัทธาที่ถูกต้องเมื่อหวังจะพ้นชั่วได้ดี ก็ไม่ต้องเสียเวลาไปอ่อนวอนบนบานศาลกล่าวอะไรที่โหน ถ้าจะอ่อนวอนก็อ่อนวอนตนเองให้เว้นจากการทำชั่วให้ทำความดีก็จักเป็นคนดีขึ้น และจักได้รับผลดีด้วยตนเอง บุคคลผู้มีหน้าที่ชักจูงศรัทธาแม้จะพยายามอบรมปลุกหรือปรับศรัทธาให้ถูกต้องเป็นผู้รับการอบรมที่ถูกต้องนั้น



คนตั้งปัญหานี้ถามตนเองและตอบให้ได้ด้วยตนเองว่า (สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช (เจริญ สุวฑฺฒโน), 2554) บัดนี้เรามีศรัทธา คือมีความเชื่ออย่างไรในพระพุทธศาสนาว่า “เชื่อในความศักดิ์สิทธิ์ของ พระพุทธปฏิมาซึ่งเป็นที่นับถือว่าศักดิ์สิทธิ์ใช่หรือไม่ เชื่อในความขลังของคาถาอาคมใช่หรือไม่ เชื่อในอาจารย์ผู้เสก คาถาใช่หรือไม่ เชื่อในการบนบานศาลกล่าวอ่อนวอนใช่หรือไม่” ถ้ามีความเชื่อดังเช่นที่กล่าวมาแล้วก็พึงรู้อย่างมิใช่ ศรัทธาที่ถูกต้องในพระพุทธศาสนาและอาจเป็นอันตรายแก่การนับถือพระพุทธศาสนา ดังเช่น เมื่อบนบานอ่อน วอนแล้วไม่ได้สมประสงค์ หรือต้องพลาดพลั้งวิบัติเสียหาย ก็เลยมหาว่าพระพุทธศาสนาช่วยอะไรไม่ได้เลย พระพุทธศาสนาในประเทศอินเดียเสื่อมสิ้นไป ประเทศที่นับถือพระพุทธศาสนาบางประเทศต้องเสียเอกราช และ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในประเทศหนึ่งในขณะนี้ ผู้ที่เชื่อในทางศักดิ์สิทธิ์หรือผู้ที่มุ่งกล่าวปรีกปรัาก็อาจกล่าวว่า พระพุทธศาสนาช่วยอะไรไม่ได้บางทีก็กล่าวหาว่าเป็นเครื่องถ่วงให้ล่าช้า ไม่เจริญเร็วเหมือนประเทศนอก พระพุทธศาสนา ศรัทธาที่ไม่ถูกต้องอาจเป็นอันตรายแก่การนับถือพระพุทธศาสนาอย่างนี้ เมื่อศรัทธาไม่ถูกต้อง ปสาทะก็ไม่ถูกต้องเหมือนกัน ฉะนั้น จึงจำต้องปรับปรุงศรัทธาให้ถูกต้องก่อน ว่าควรทำความเชื่อใน พระพุทธศาสนาอย่างไร ศรัทธาอย่างถูกต้องในพระพุทธศาสนามีดังนี้ว่า “เชื่อว่าพระพุทธเจ้าตรัสรู้จริง เชื่อว่าบุญ บาปมีจริง เชื่อว่าผลของบุญบาปมีจริง เชื่อว่าบุญบาปที่ตนทำเป็นของตนจริง”

ความเชื่อว่าพระพุทธเจ้าตรัสรู้จริงทำให้ไม่สงสัยลังเลใจในพระปัญญาของพระพุทธเจ้า ไม่สงสัยลังเลใจใน พระธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงสั่งสอนเป็นพระพุทธศาสนา ไม่สงสัยลังเลใจในพระสงฆ์โดยตรงกันข้ามยิ่งเกิด ความเชื่อความเลื่อมใสในพระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ ความเชื่อความเลื่อมใสนี้เกิดเพราะตั้งใจสดับรับฟังพระ ธรรมหรือศึกษาพระพุทธศาสนาให้รู้ซาบซึ้ง โดยเฉพาะให้รู้จักบุญบาปหรือกรรมดีกรรมชั่ว ยิ่งฟังคำสั่งสอนของ พระพุทธเจ้า พิจารณาให้เข้าใจแจ่มแจ้ง ก็ยิ่งเชื่อว่าพระพุทธเจ้าตรัสรู้จริงเหมือนอย่างฟังคำสอนของครูเข้าใจแจ่ม แจ้งก็ทำให้เชื่อในภูมิรู้ของครูความเชื่ออย่างนี้เรียกว่า ตถาคตโพธิศรัทธา แปลว่า ความเชื่อความตรัสรู้ของ พระพุทธเจ้า คือเชื่อว่าพระพุทธเจ้าตรัสรู้จริงนั่นเอง เป็นเหตุให้เชื่อในคำสั่งสอนของพระองค์ที่แสดงบาปบุญคุณ โทษ เป็นต้น

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่เน้นการพัฒนาศรัทธาและปัญญาที่ถูกต้ององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรง สอนให้ไม่เชื่ออะไรอย่างมง่าย ไม่สักแต่ว่าเชื่อตามๆ กันมาหรือเชื่อตามตำรา เชื่อข่าวลือ ไม่เชื่อถึงแม้ว่าบุคคลนั้น จะเป็นครูอาจารย์ก็ตาม การจะเชื่อในเรื่องใดเรื่องหนึ่งนั้นจำเป็นต้องใช้ปัญญาในการพิจารณาอย่างรอบคอบแล้ว จึงเชื่อผู้ที่นับถือพระพุทธศาสนาจึงไม่ใช่แค่มีศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาแต่เพียงอย่างเดียว แต่จะต้องมีปัญญา ประกอบด้วยการพัฒนาศรัทธาและปัญญาเป็นปัจจัยส่งเสริมซึ่งกันและกัน

สรุปได้ว่าการวิเคราะห์สรณคณานิคมิตติของจิตสำนึกเยาวชนชาวพุทธชี้ให้เห็นว่าหากขาดการปลูกฝังศรัทธา ที่ถูกต้อง เยาวชนอาจเข้าใจพระพุทธศาสนาในลักษณะของพิธีกรรมหรือความศักดิ์สิทธิ์ที่หวั่นผลภายนอก เช่น การ บนบานศาลกล่าวมากกว่าการพึ่งตนเองตามหลักอริยสัจ 4 และมรรคมีองค์ 8 ดังนั้น การสอนพระพุทธศาสนาแก่ เยาวชนจึงต้องเน้นให้เข้าใจว่าพระรัตนตรัยเป็นสรณะอันเกษมที่ช่วยให้พ้นทุกข์ได้จริง ด้วยการอบรมศรัทธาควบคู่

กับปัญญาให้ตระหนักว่าพระพุทธศาสนาเป็นทางแห่งการปฏิบัติ มิใช่เพียงความศักดิ์สิทธิ์เมื่อมีศรัทธาที่ถูกต้อง
เยาวชนจะรู้จักเชื่อในกรรม ผลของกรรมและเข้าใจว่าการเปลี่ยนแปลงชีวิตต้องเกิดจากการกระทำของตนเอง

บทสรุป

สรณคัมม์ คือ การถึงที่พึ่งหรือการยึดพระรัตนตรัยเป็นหลักในการดำเนินชีวิต สรณคัมม์จึงไม่ใช่การพึ่งพา
สิ่งภายนอกในเชิงวัตถุ แต่เป็นการยอมรับพระรัตนตรัยเป็นแหล่งแห่งปัญญาและความบริสุทธิ์ มีคุณลักษณะ 4
ประการ ได้แก่ 1) ความประเสริฐ 2) ความบริสุทธิ์คือ ปราศจากกิเลสและความหลงผิด 3) การนำไปสู่ศีลธรรม 4)
การจัดความหวาดกลัวช่วยให้พ้นจากอวิชชาและความกลัวในสิ่งที่ไม่รู้ แบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ 1) โลภียะ
สรณคัมม์ การถึงที่พึ่งของปุถุชนทั่วไปที่มีศรัทธาในพระรัตนตรัย โดยมุ่งข่มกิเลสและพัฒนาจิตใจให้มั่นคง
ตัวอย่างเช่น การสวดมนต์ขอถึงพระรัตนตรัยเป็นที่พึ่งในชีวิตประจำวัน 2) โลกุตตรสรณคัมม์คือ การถึงที่พึ่งของ
พระอริยบุคคล สรณคัมม์เป็นจุดเริ่มต้นของการเป็นพุทธศาสนิกชน ช่วยจัดความหลงมกมายในสิ่งที่ไม่ใช่ที่พึ่งที่
แท้จริง เช่น การบูชาภูเขา ต้นไม้หรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และสร้างความมั่นคงในจิตใจให้เผชิญหน้ากับความทุกข์ได้อย่าง
มีสติ ในบริบทสังคมไทยสรณคัมม์ยังเป็นเครื่องมือในการเชื่อมโยงบุคคลกับชุมชนผ่านพิธีกรรมซึ่งช่วยเสริมสร้าง
จิตสำนึกแห่งความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม สังคมไทยมีลักษณะเฉพาะที่ผสมผสานพระพุทธศาสนากับความ
เชื่อพื้นบ้านและศาสนาอื่น เช่น ลัทธิพราหมณ์และความเชื่อเรื่องผี ทำให้ชาวพุทธในไทยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มหลัก
1) กลุ่มที่ยึดพระไตรปิฎก ไม่เชื่อในสิ่งนอกพระพุทธศาสนา 2) กลุ่มที่นับถือพระพุทธศาสนาควบคู่กับการบูชาสิ่ง
ศักดิ์สิทธิ์แบบพื้นบ้าน เช่น การไหว้ศาลพระภูมิหรือการขอพรจากพระพุทธรูปในลักษณะที่เน้นความศักดิ์สิทธิ์
มากกว่าการปฏิบัติธรรม การผสมผสานนี้นำไปสู่การตีความสรณคัมม์ในทางที่คลาดเคลื่อน เช่น การมอง
พระพุทธศาสนาเป็นแหล่งอำนาจศักดิ์สิทธิ์ที่บันดาลโชคลาภแทนที่จะเป็นแนวทางพัฒนาตนเอง

การถึงสรณคัมม์ที่ถูกต้องช่วยปรับจิตสำนึกของชาวพุทธให้มุ่งสู่การพึ่งตนเองตามหลัก “อตตาคิ อตตโน
นาโ” (ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน) โดยเน้นการทำความดีและการปฏิบัติธรรม แทนการพึ่งพาอำนาจภายนอกผ่าน
การสร้างศรัทธาที่ประกอบด้วยปัญญา ที่เป็นรากฐานของสรณคัมม์ ได้แก่ กัมมสัทธา วิปากสัทธา กัมมัสสกตา
สัทธา ตถาคตโพธิสัทธา ศรัทธาและปัญญาเป็นปัจจัยที่ส่งเสริมกัน ศรัทธาเป็นแรงจูงใจให้เริ่มต้นปฏิบัติ ขณะที่
ปัญญาเป็นเครื่องมือในการตรวจสอบและพัฒนาการปฏิบัตินั้นให้ถูกต้อง ดังนั้น ชาวพุทธสามารถนำศรัทธาและ
ปัญญามาใช้ในการตัดสินใจ เช่น การเลือกทำบุญด้วยการให้ทานที่เกิดจากเจตนาบริสุทธิ์แทนการทำบุญเพื่อหวัง
ผลตอบแทนหรือการฝึกสติในชีวิตประจำวันเพื่อควบคุมอารมณ์และการกระทำ



เอกสารอ้างอิง

- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาเถรสมาคม. (2562). *พระราชกฤษฎีกาจัดด้านพระพุทธศาสนาของพระมหากษัตริย์ไทย*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- มูลนิธิปราณี สำเร็จราชย์. (2549). *ไตรสรณคมน์*. กรุงเทพมหานคร: เลียงเชียง.
- สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช (เจริญ สุวฑฺฒโน). (2554). *การนับถือพระรัตนตรัยของชาวพุทธ*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2563). *พุทธธรรม ฉบับปรับขยาย*. (พิมพ์ครั้งที่ 51). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ บริษัท สหธรรมมิก จำกัด.
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2564). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์*. (พิมพ์ครั้งที่ 31). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ บริษัท สหธรรมมิก จำกัด.
- สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส. (2558). *พุทธมามกะ: หนังสือสอนพระพุทธศาสนาแก่เด็ก*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานโครงการสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี.

การพัฒนาประสิทธิภาพการทำงานด้วยหลักอิทธิบาท 4
ในระบบควบคุมคุณภาพทางอุตสาหกรรม*
DEVELOPING WORK EFFICIENCY BY APPLYING THE FOUR IDDHIPADA
PRINCIPLES IN INDUSTRIAL QUALITY CONTROL SYSTEMS

ชัชชยัญญ์ ปรีชา, วีระสิทธิ์ พินจำรัส, พระศักดิ์ ชนาสโภ

Chatchayasan Preecha, Weerasit Pinjumrus, Phrasakda Chanasapo

วิทยาลัยชุมชนสมุทรสาคร

Samutsakhon Community College

Corresponding Author E-mail: smkccchatcha@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้ศึกษาการควบคุมคุณภาพในระบบอุตสาหกรรมเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยให้องค์กรสามารถผลิตสินค้าที่ได้มาตรฐานตอบสนองต่อความต้องการของตลาด รักษาขีดความสามารถในการแข่งขันระดับประเทศและระดับสากล ปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของระบบควบคุมคุณภาพ คือ ทรัพยากรมนุษย์ ถ้าสามารถพัฒนาทัศนคติ พฤติกรรม ศักยภาพของบุคลากรให้มีความมุ่งมั่นเอาใจใส่ในการทำงานอย่างต่อเนื่อง ย่อมส่งผลดีต่อคุณภาพของสินค้าและกระบวนการผลิต โดยนำหลักธรรมทางพุทธศาสนาเข้ามาเป็นแนวทางในการพัฒนาในภาคอุตสาหกรรม คือ หลักอิทธิบาท 4 ซึ่งประกอบด้วย ฉันทะ(ความพอใจในงานที่ทำ) วิริยะ(ความเพียรพยายาม) จิตตะ(ความตั้งใจเอาใจใส่) และ วิมังสา(การใคร่ครวญตรวจสอบ) ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อส่งเสริมให้พนักงานเกิดความรักในงานของตนมุ่งมั่นตั้งใจในการปฏิบัติงาน ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคและสามารถพัฒนากระบวนการผลิตได้อย่างมีประสิทธิภาพในการควบคุมคุณภาพ ซึ่งหลักฉันทะสามารถนำมาใช้เพื่อสร้างแรงจูงใจและความรู้สึกภาคภูมิใจในหน้าที่ของตน ขณะที่หลักวิริยะช่วยให้พนักงานเกิดความเพียรพยายามไม่ย่อท้อต่อปัญหา หลักจิตตะส่งเสริมการใส่ใจในรายละเอียดของกระบวนการผลิต และหลักวิมังสาช่วยพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และการปรับปรุงงานอย่างต่อเนื่อง หากบุคลากรสามารถประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ได้อย่างครบถ้วน จะส่งผลให้การทำงานมีคุณภาพสูงลดความผิดพลาด และเพิ่มความมั่นคงของระบบคุณภาพหลักธรรมทางพุทธศาสนายังช่วยสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เน้นการพัฒนาจิตใจควบคู่ไปกับทักษะส่งเสริมความสุขในการทำงาน ลดความขัดแย้งและสร้างสภาพแวดล้อมในการทำงานที่มีความร่วมมือกัน ส่งผลให้เกิดการพัฒนาในระยะยาว การน้อมนำหลักอิทธิบาท 4 มาใช้ในระบบการควบคุมคุณภาพทางอุตสาหกรรมไม่เพียงแต่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของ



งานในเชิงเทคนิค แต่ยังเป็นการพัฒนาคุณภาพคน อันเป็นรากฐานสำคัญของการควบคุมคุณภาพที่ยั่งยืนในทุก
ระดับขององค์กรและภาคอุตสาหกรรมในภาพรวม

คำสำคัญ : การพัฒนา; ประสิทธิภาพ; หลักอิทธิบาท 4

Abstract

This academic article aims to study quality control within industrial systems as a vital mechanism that enables organizations to produce standardized products, respond effectively to market demands, and maintain competitiveness both nationally and internationally. One key factor influencing the efficiency of quality control systems is human resources. If employees' attitudes, behaviors, and capabilities can be consistently developed to promote motivation and attentiveness in their work, the overall product quality and production processes will be significantly enhanced. In this context, the integration of Buddhist principles, particularly the doctrine of Iddhipada 4, into human resource development in the industrial sector presents a promising approach. The four components of Iddhipada—Chanda (satisfaction and desire to work), Viriya (diligence and perseverance), Citta (attentiveness), and Vimamsa (investigation and critical reflection)—can be effectively applied to encourage employees to develop a genuine interest in their work, remain committed to their responsibilities, persist through challenges, and actively improve production processes to enhance quality control. Specifically, Chanda can be utilized to create intrinsic motivation and pride in one's duties, while Viriya fosters perseverance and resilience in the face of problems. Citta promotes attention to detail in production procedures, and Vimamsa enhances analytical thinking and continuous process improvement. When employees are able to apply all four principles comprehensively, it leads to higher work quality, reduced errors, and greater stability in the quality control system. Moreover, the application of Buddhist principles contributes to the cultivation of an organizational culture that values both mental development and practical skills. This fosters workplace happiness, reduces internal conflicts, and encourages collaboration and mutual trust—factors that support sustainable development in the long term. In summary, incorporating the principles of Iddhipada 4 into industrial quality control systems not only enhances technical work efficiency but also fosters the development of "human quality," which is a fundamental element for achieving sustainable quality control across all levels of organizations and the broader industrial sector.

Keywords : Development; Efficiency; Four Iddhipada Principles

บทนำ

การทำงานให้หน่วยงานต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นองค์กรภาครัฐ การรัฐวิสาหกิจ หรือเอกชน ต่างก็ตระหนักถึงการปรับเปลี่ยนกระบวนการหรือวิธีการทำงานเพื่อให้การทำงานมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล กลยุทธ์ในการสร้างความสำเร็จในการทำงาน หรือเทคนิคการพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงานตลอดจนการทำงานอย่างไรให้มีความสุข นั้นแสดงว่าองค์กรทั้งหลายต่างก็มีความเห็นตรงกันว่าองค์กรจะมีความเจริญก้าวหน้าหรือพัฒนาไปสู่ความเป็นเลิศได้นั้น สิ่งสำคัญประการหนึ่งอยู่ที่ผู้ปฏิบัติงานมีคุณภาพ และสามารถทำงานให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด (เนตร์พัฒนา ยาวีราข, 2556) ในการทำงานไม่ว่าเราจะทำงานอะไรก็ตามเราต้องมีความสุขในการทำงาน แม้ว่าบางครั้งเราอาจจะบ่นว่าเหนื่อย แต่เมื่อเราเห็นผลสำเร็จของการทำงานแล้วเราก็จะมองข้ามอุปสรรคเหล่านั้นไปอย่างง่ายดาย หากเราต้องการให้การทำงานของเรารุดไปด้วยความสุข เราต้องรู้สึกสนุกกับงาน เมื่อเราสนุกกับงานที่เราทำไม่ว่าเราจะเจออุปสรรคในการทำงานที่หนักหนาสาหัสเพียงไหนเราก็จะผ่านพ้นไปได้เพราะเราได้เรียนรู้แล้วว่าเราต้องทำงานอย่างไรจึงจะมีความสุข การทำงานไม่เพียงแต่ต้องมีความสุขเท่านั้นแต่ต้องเป็นการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพด้วย จึงจะทำให้เราได้ชื่อว่าเป็นคนที่ทำงานดี ทำงานเก่ง จนเป็นที่พึงพอใจของเจ้านาย และเพื่อนร่วมงาน แต่การทำงานต้องทำอย่างไรจึงจะมีความสุขนั้น เป็นเรื่องที่อธิบายได้ยาก เพราะคนทำงานแต่ละคนก็มีวิธีการในการทำงานที่แตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับแนวคิดและการปรับใช้ผู้ที่มีประสิทธิภาพในการทำงานจึงเป็นผู้ที่ฉลาดในการเรียนรู้ รู้ว่าการทำงานอย่างไรจึงจะบรรลุผลสำเร็จในเวลาอันรวดเร็วและมีความผิดพลาดน้อย นั่นก็คือการลงทุนน้อยแต่ได้ผลตอบแทนมากกว่าในเชิงเศรษฐศาสตร์อาจเน้นความคุ้มค่าหรือความคุ้มค่าในการปฏิบัติงาน

พระพุทธศาสนาในฐานะที่เป็นสถาบันหนึ่งของสังคมไทย “เป็นรัตนที่มีค่าสูงยิ่ง โดยมีหลักพุทธธรรมซึ่งเป็นคำสั่งสอนอันยิ่งใหญ่ของพระพุทธองค์ที่นำมาพัฒนาให้มนุษย์มีความเจริญก้าวหน้าและจัดสรรความเป็นอยู่ของมนุษย์” (พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2549) เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างผาสุกในสังคมไทย เพราะโลกทัศน์ของพระพุทธศาสนามองว่า “สังคมในฐานะที่เป็นตัวเชื่อมสำคัญที่ให้สมาชิกในสังคมมีปฏิสัมพันธ์กันหรือมีการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ร่วมกันถ้าหากสังคมมีความเจริญ มีความถูกต้อง มีความเหมาะสม และเป็นธรรมสังคมจะเป็นเสมือนเครื่องมือหรือเป็นองค์ประกอบที่มีส่วนสำคัญในกระบวนการพัฒนามนุษย์ เพื่อให้เป็นมนุษย์ที่มีความรู้มีคุณธรรมและมีศักยภาพในอันจะนำไปสู่การพัฒนาสังคมอีกระดับหนึ่งซึ่งเป็นรากฐานของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่สำคัญที่สุดของประเทศชาติ

เมื่อกล่าวถึงหลักพุทธธรรมหรือคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ทั้งในด้านวิถีชีวิตความเป็นอยู่ร่วมกันในสังคม ตลอดถึงการปฏิบัติงานพระพุทธเจ้านั้นพระองค์ได้ทรงวางแผนหรือวางหลักการในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เอาไว้โดยทรงมุ่งเน้นการพัฒนาที่จิตใจเป็นสำคัญ เพราะเมื่อมนุษย์ได้รับการพัฒนา



อย่างถูกต้องทางด้านร่างกายและจิตใจแล้วก็ได้เชื่อว่ามนุษย์ผู้นั้นได้รับการพัฒนาทุกอย่างเป็นคนที่มีจิตใจสูงและย่อมจะนำความสุขมาให้แก่ตนเองแก่ผู้อื่นและแก่สังคม (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2563) อันจะก่อให้เกิดการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุขตลอดทั้งสร้างความเจริญก้าวหน้าในการดำเนินชีวิตและการปฏิบัติงานให้แก่ตนเองได้เป็นอย่างดีและมีประสิทธิภาพเพราะการปฏิบัติงานในวิถีการดำรงชีวิตของมนุษย์นั้นเป็นสิ่งที่ยกเว้นหรือไม่ปฏิบัติไม่ได้ด้วยเหตุนี้หน้าที่ความรับผิดชอบหรือการปฏิบัติงานจึงเป็นสิ่งที่ประเสริฐ และเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตมนุษย์ถ้าหากละเลยก็ย่อมจะสูญเสียความเป็นมนุษย์ที่ถูกต้องไป

ดังนั้น การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในสังคมไทยเพื่อการดำเนินชีวิตและการปฏิบัติงานให้ประสบผลสำเร็จจึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งบุคคลหรือผู้ปฏิบัติงานควรพิจารณาคัดเลือกหลักธรรมที่เหมาะสมกับบริบทของตน ทั้งในด้านการดำเนินชีวิตส่วนบุคคลและในการทำงานเพื่อส่งเสริมความสำเร็จของพนักงานแรงงานภาคอุตสาหกรรม การมีหลักธรรมประจำใจถือเป็นแนวทางสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างทัศนคติและพฤติกรรมในการทำงานอย่างมีคุณภาพ โดยเฉพาะหลักธรรมทางพุทธศาสนาที่สามารถส่งเสริมให้ผู้ปฏิบัติงานบรรลุเป้าหมายในการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพได้ คือ หลักอริยบท 4 ซึ่งเป็นพื้นฐานแห่งความสำเร็จในการปฏิบัติงาน ประกอบด้วย ฉันทะ (ความพอใจและรักในงาน) วิริยะ (ความเพียรพยายามในการปฏิบัติงาน) จิตตะ (ความตั้งใจและจดจ่อกับงาน) และ วิมังสา (การพิจารณาและตรวจสอบเหตุผลในสิ่งที่ปฏิบัติ) หลักอริยบท 4 ถือเป็นเครื่องมือสำคัญที่ส่งเสริมให้ผู้ปฏิบัติงานสามารถบรรลุผลสำเร็จในการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นระบบเป็นหลักในการดำเนินงานของบุคลากรในโรงงานอุตสาหกรรมไม่เพียงแต่จะช่วยให้บรรลุเป้าหมายขององค์กรเท่านั้นแต่ยังส่งเสริมคุณภาพของการทำงานโดยรวมให้มีความมั่นคง ยั่งยืนและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

แนวคิดการพัฒนา

การพัฒนา (Development) หมายถึง การที่เศรษฐกิจเจริญขึ้น สังคมเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นรายได้ประชาชาติเพิ่มมากขึ้น รายได้ต่อหัวของประชาชนเพิ่มขึ้น และมาตรฐานการครองชีพดีขึ้นทั้งทางด้านคุณภาพและปริมาณ เช่น สุขภาพ การศึกษา เศรษฐกิจ การเมือง รวมทั้งประชาชนมีจริยธรรมดีขึ้น ทรัพยากรสิ่งแวดล้อม ระบบการเมืองดีขึ้น (วรทัศน์ อินทร์คัมพร, 2549) การพัฒนามุ่งเน้นไปที่ความสามารถในการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของประชากรในอนาคต ความสามารถของบุคคลในการช่วยเหลือตนเอง และความสามารถในการควบคุมตัวเขาเอง

รูปแบบการพัฒนา

1. การพัฒนาแบบเสรี (Free Development) เปิดโอกาสให้เอกชนสร้างความเจริญและความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจและสังคมตามแนวทางประชาธิปไตยและระบบการแข่งขันโดยเสรี (Democracy and Enterprise)
2. การพัฒนาแบบบังคับ (Forced Development) รัฐบาลเป็นผู้กำหนดควบคุมดูแลการพัฒนาทั้งหมด ตัวอย่างเช่น ประเทศที่มีระบบการปกครองแบบอสมมิวนิสต์

3. การพัฒนาแบบผสมผสาน แบบมีแผน (Planned Development) จะมีการพัฒนาอย่างมีระบบแบบแผนที่แน่นอนในหน่วยงานราชการและพนักงานของรัฐและเปิดโอกาสให้เอกชนดำเนินกิจการต่างๆ อย่างเสรี
ระดับการพัฒนา

1. ประเทศด้อยพัฒนา (Under Development Countries) มีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างไม่มี
ระมัดระวัง คือ นำเอาทรัพยากรในประเทศส่งออกไปจำหน่ายยังต่างประเทศ

2. ประเทศกำลังพัฒนา (Developing Countries) มีการนำเอาทรัพยากรธรรมชาติในประเทศ
มาแปรรูปและส่งออกยังต่างประเทศประเทศที่พัฒนาแล้ว (Developed Countries) เป็นประเทศอุตสาหกรรมไม่
ใช้ทรัพยากรภายในประเทศ ส่วนใหญ่จะนำเข้าทรัพยากรธรรมชาติจากต่างประเทศมาแปรรูปแล้วส่งจำหน่ายใน
รูปสินค้าอุตสาหกรรม

ทฤษฎีที่ใช้ในการพัฒนาประเทศ (สำนักงานปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม, 2559)

1. หลุมสู่ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจตามลำดับขั้น (The Stages of Economic Growth Theory)

ทฤษฎีนี้จะเป็นการพัฒนาในระบบเศรษฐกิจ โดยการเจริญทางเศรษฐกิจตามลำดับขั้น พัฒนามาจาก
ระบบสังคมแบบดั้งเดิม ซึ่งมี 5 ขั้น คือ 1) ขั้นสังคมดั้งเดิม (Tradition Society Stage) 2) ขั้นเตรียมพัฒนา
(Precondition for Take - off Stage) 3) ขั้นเข้าสู่กระบวนการพัฒนา (Take - off Stage) 4) ขั้นทะยานเข้าสู่
ภาวะของความอุดมสมบูรณ์ (Drive to Maturity Stage) 5) ขั้นอุดมสมบูรณ์ (High Mass Consumption Stage)

2. ทฤษฎีฝนหล่นจากฟ้า (Trickle Down Effect Theory)

ทฤษฎีนี้มีแนวคิดที่ว่า คนในสังคมมีหลายระดับขั้น แต่ละระดับขั้นมีความสามารถในการพัฒนาไม่เท่ากัน
ดังนั้น จึงควรพัฒนาชนชั้นที่มีความพร้อมในสังคมก่อนแล้วค่อยกระจายไปสู่ชนชั้นล่างต่อไป เนื่องจาก
งบประมาณทรัพยากรในประเทศมีอยู่อย่างจำกัด

3. ทฤษฎีการกระจายรายได้และการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ (Redistribution with Economic
Growth Theory)

ทฤษฎีนี้เป็นการกระจายรายได้ควบคู่กับการระดมทุนและขึ้นอยู่กับมาตรการทางด้านการประชากร ความ
เท่าเทียมกันทางสังคมทฤษฎีนี้นำมาใช้กับงานพัฒนาชุมชน

4. ทฤษฎีความทันสมัย (Modernization Theory)

ทฤษฎีนี้เน้นความทันสมัยในเชิงการผลิต การลงทุนในภาคอุตสาหกรรมทำให้เกิดความเคลื่อนไหว 3 ด้าน
คือ ด้านกายภาพ ด้านค่านิยมทางจิตใจ และด้านสังคม โดยทฤษฎีนี้จะเชื่อมโยงกับทฤษฎีการแพร่กระจายทาง
วัฒนธรรม คือ มีการยอมรับสิ่งใหม่ๆ เข้ามาในชุมชน

5. ทฤษฎีการด้อยพัฒนาและการพึ่งพา (Underdevelopment and Dependency Theory)

ทฤษฎีนี้เกิดขึ้นเนื่องจากช่องว่างในการแบ่งประเทศออกเป็น ระดับ คือ ประเทศที่พัฒนาแล้ว ประเทศที่
กำลังพัฒนา และประเทศด้อยพัฒนา ความสัมพันธ์ทั้ง 3 ระดับที่สำคัญ คือประเทศกำลังพัฒนาและประเทศด้อย



พัฒนา อยู่ภายใต้ขอบข่ายของอำนาจทางการเมือง เศรษฐกิจและเป็นแหล่งวัตถุดิบ ตลาดสินค้าอุตสาหกรรม ผลประโยชน์ รายได้ และจุดสำคัญทางยุทธศาสตร์ให้กับประเทศที่พัฒนาแล้ว เรียกว่าการพึ่งพา (Dependence) ทั้งทางด้านวัฒนธรรม สังคม เศรษฐกิจและการเมือง ไม่ได้มีแนวทางพัฒนาเป็นของตนเอง ต้องพึ่งพาเทคโนโลยี และทุนจากประเทศที่พัฒนาแล้ว

6. แนวความคิดของการพัฒนาอีกรูปแบบหนึ่ง (The Concept of Another Development)

แนวความคิดนี้ได้เปลี่ยนจากการพัฒนาที่ยึดถือการขยายตัวทางเศรษฐกิจมาเป็นการยึดถือคนเป็นหลัก โดยถือว่าคนเป็นทรัพยากรที่สำคัญที่สุดสามารถนำเอาศักยภาพและความคิดสร้างสรรค์ของคน มาใช้ในการพัฒนา โดยมีหลักพื้นฐานคือประชาชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ประเทศยากจนและประเทศที่ร่ำรวยต้องมีความสำคัญเท่ากัน ต้องมีการจัดสรรการใช้ทรัพยากรอย่างมีระบบ กระบวนการพัฒนาต้องเป็นการพัฒนาจากภายใน ระบบและวิธีการพัฒนาที่เกิดขึ้นต้องเอื้อประโยชน์ให้แก่ประเทศที่ด้อยพัฒนา (สำนักงานปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม, 2560)

7. ทฤษฎีความจำเป็นพื้นฐาน (Basic Needs Theory)

ทฤษฎีนี้พัฒนามาจากการพัฒนาเพื่อการจ้าง การกระจายได้ควบคู่กับการเจริญเติบโตและการพัฒนาอีกวิธีหนึ่งโดยเชื่อว่าการพัฒนานั้นต้องตอบสนองความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ 4 ด้าน คือ ความมั่นคงปลอดภัย (Security Needs) สวัสดิภาพของชีวิต (Welfare Needs) เอกลักษณ์ (Identity) และเสรีภาพ (Freedom) ดังนั้น การพัฒนาจึงควรมุ่งเน้นไปที่การลดอัตราการว่างงาน การเพิ่มผลผลิตให้ถึงระดับความต้องการพื้นฐาน การกระจายบริการสาธารณสุขโภชนาการด้านสาธารณสุข การศึกษา แหล่งน้ำ บ้านเรือน สุขภาพให้เพียงพอ ประเทศไทยได้นำแนวความคิดนี้มาปรับใช้โดยกำหนดเครื่องชี้วัดความจำเป็นพื้นฐาน (Basic Minimum Needs Indicators) นำมาใช้ครั้งแรกในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525-2529)

8. ทฤษฎีความสมดุลและนิเวศวิทยา (Equilibrium and Ecological Theory)

แนวคิดทฤษฎีนี้เน้นการพัฒนาสังคมโดยคำนึงถึงสิ่งแวดล้อม ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นและชนบทอย่างชาญฉลาด ไม่ทำลายสภาพแวดล้อมและธรรมชาติและให้เกิดการพัฒนาแบบยั่งยืน (Sustainable Development)

แนวคิดประสิทธิภาพ

คำว่าประสิทธิภาพ เป็นคำศัพท์ที่ใช้กันอย่างกว้างขวาง ไม่ว่าจะเป็นวงการบริหารธุรกิจ และรัฐกิจ ความหมายของคำนี้ ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2525 กล่าวไว้ว่า “ประสิทธิภาพ” หมายถึง ความสามารถที่ทำให้เกิดผลในงานอย่างไรก็ตาม ยังมีนักวิชาการอีกหลาย ท่านได้ให้คำจำกัดความของ ประสิทธิภาพ ไว้ดังนี้

วรเดช จันทรศร (2537) ได้ให้ความหมายไว้ว่า หลักของประสิทธิภาพคือ การเปรียบเทียบต้นทุน (Input) กับผลงานหรือผลผลิต (Output) ถ้าจะทำงานให้มีประสิทธิภาพจะต้องใช้ต้นทุนสร้างผลงานหรือผลผลิตให้ได้มากที่สุด ถ้าหากทำงานโดยมีผลผลิต น้อยก็เรียกว่า “ขาดประสิทธิภาพ” กล่าวอีกอย่างหนึ่งได้ว่า ประสิทธิภาพคือการใช้ทรัพยากรให้ได้ประโยชน์มากที่สุด แต่การทำงานให้มีประสิทธิภาพโดยไม่สิ้นเปลืองงบประมาณหรือไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น อาจทำให้ประสิทธิภาพของงานเสียไปได้ เช่น เมื่อพยายามลดหน่วยของค่าใช้จ่ายให้ต่ำลง ทำให้ได้ประสิทธิภาพเพิ่มขึ้นแต่คุณภาพที่ได้อาจลดลง

ไซมอน (Simon, 1960, pp. 180 - 181 อ้างถึงใน ปัญญา บุรณะนนทสิริ, 2550) กล่าวว่าถ้างานใดมีประสิทธิภาพสูงสุดให้ดูจากความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยนำเข้า (Input) กับผลผลิต (Output) ที่ได้รับออกมา ซึ่งสรุปได้ว่าประสิทธิภาพเท่ากับผลผลิต ถ้าเป็นหน่วยงานราชการของรัฐ จะบอกความพึงพอใจของผู้รับบริการเข้าไปด้วยเขียนเป็นสูตรได้ดังนี้ คือ

$$E = (O-I) + S$$

E = Efficiency คือ ประสิทธิภาพของงานที่ได้รับออกมา

O = Output คือ ผลผลิตหรือผลงานที่ได้รับออกมา

I = Input คือ ปัจจัยนำเข้าหรือทรัพยากรในการบริหารที่ใช้ไป

S = Satisfaction คือ ความพึงพอใจในผลงานที่ออกมา

เมื่อพิจารณาสูตรข้างต้นแล้ว จะเห็นได้ว่าในเชิงธุรกิจนั้นประสิทธิภาพจะตั้งอยู่บนรากฐานของกำไร นั่นคือการทำงานที่สามารถผลิตงานออกมาในปริมาณให้ได้มาก โดยใช้ต้นทุนหรือปัจจัยนำเข้าให้น้อยส่วนทางด้านการบริหารราชการนั้นประสิทธิภาพจะมุ่งไปที่ความพึงพอใจของประชาชนผู้รับบริการเป็นสำคัญ

จากข้างต้น จึงสามารถสรุปว่าประสิทธิภาพของการทำงานในเชิงการบริหารธุรกิจนั้น หมายถึง การใช้ต้นทุนการผลิตให้น้อยแต่ได้กำไรมาก ซึ่งผลิตผลจำนวนมากและประหยัดเวลาที่สุด สำหรับหรับประสิทธิภาพในความหมายเชิงสังคมศาสตร์นั้น ปัจจัยนำเข้า หมายถึง คุณสมบัติในด้านความสามารถ ความพยายาม ความคล่องแคล่ว และความพร้อมของผู้ปฏิบัติงาน โดยปัจจัยนำออก หมายถึง การบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กรและสร้างความพึงพอใจแก่ผู้รับบริการ

หลักธรรมอิทธิบาท 4

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต) (2549) ได้กล่าวถึงหลักอิทธิบาท แปลว่า ธรรมเครื่องให้ถึงอิทธิ (ฤทธิ์ หรือความสำเร็จ) หรือธรรมที่เป็นเหตุให้ประสบความสำเร็จหรือทางแห่งความสำเร็จ มี 4 อย่าง ได้แก่ ฉันทะ (ความ พอใจ) วิริยะ (ความเพียร) จิตตะ (ความคิดจดจ่อ) และวิมังสา (ความสอบสวนไตร่ตรอง) แปลให้จำง่ายตามลำดับว่ามีใจรักพากเพียรทำเอาจิตฝักใฝ่ใช้ปัญญาสอบสวน



พุทธทาสภิกขุ (2537) ได้กล่าวถึงหลักอิทธิบาท แยกออกเป็น อิทธิ แปลว่า ความสำเร็จ บาท แปลว่า ฐาน เจริญ ดังนั้น อิทธิบาท จึงแปลว่ารากฐานแห่งความสำเร็จ มี 4 อย่าง คือ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา

ราชบัณฑิตยสถาน (2546) ได้กล่าวถึงผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนำมาใช้ประโยชน์ เพื่อสนับสนุน กิจการงานให้ถึงความสำเร็จ อันจะนำไปสู่เป้าหมายที่ต้องการได้ อิทธิบาท 4 ฉันทะ คือ ความต้องการที่จะทำ ไฟใจรักจะทำสิ่งนั้นอยู่เสมอ และปรารถนาจะทำให้ได้ผลดียิ่งๆ ขึ้นไป วิริยะ คือ ขยันหมั่นประกอบสิ่งนั้นด้วยความ พยายาม เข้มแข็ง อดทน เอาธุระไม่ทอดทิ้ง จิตตะ คือ ตั้งจิตรับรู้ในสิ่งที่ทำและทำสิ่งนั้นด้วยความคิด เอาจิตฝึกไฟ ไม่ปล่อยใจให้ฟุ้งซ่านเลื่อนลอยไป อุทิศตัวอุทิศใจให้แก่สิ่งที่ทำ วิมังสา คือ หมั่นใช้ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญ ตรวจสอบเหตุผล และตรวจสอบข้อที่ยังหยาบในสิ่งที่ทำนั้น มีการวางแผน วัตถุประสงค์ คัดค้านวิธีแก้ไขปรับปรุง

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2550) กล่าวว่า หลักอิทธิบาท 4 เป็นหลักธรรมที่จะทำให้การทำงานประสบความสำเร็จ และมีความสุขได้ด้วยความศรัทธา ความเชื่อมั่นเป็นหลักการทำงานให้ประสบผลสำเร็จ และมีความสุขกับงาน ยิ่งได้รวมพลังกับธรรมข้ออื่นก็จะเพิ่มความสำเร็จเพิ่มความสุขในการทำงานยิ่งขึ้นนั้น เรียกว่าอิทธิ บาท 4 ได้แก่ ฉันทะ เป็นองค์ธรรมหนึ่งที่จะทำให้การทำงานประสบความสำเร็จ วิริยะ เป็นองค์ธรรมความเพียรที่ เกิดจากตนเอง และความเพียรที่บุคคลอื่นช่วยกระตุ้น จิตตะ ใช้ความคิดในเรื่องนั้นบ่อยเสมอ ทำกิจการงานนั้น อย่างอุทิศตัวอุทิศใจ วิมังสา ใช้ปัญญาสอบสวนตรวจสอบข้อบกพร่อง เป็นต้น

อิทธิบาท 4 ที่ปรากฏในพระไตรปิฎกพระพุทธเจ้าได้ทรงแสดงพระธรรมเทศนาถึงอิทธิบาท ๔ ประการ คือ เจริญอิทธิบาท ประกอบด้วยฉันทสมาธิปธานสังขาร (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) หมายถึง สมาธิที่เกิดฉันทะ และความเพียรที่มุ่งมั่นเจริญอิทธิบาทประกอบด้วย วิริยะสมาธิปธานสังขาร หมายถึง สมาธิที่เกิด จากวิริยะ และความเพียรสร้างสรรค์ เจริญอิทธิบาทประกอบด้วย จิตตสมาธิปธานสังขาร หมายถึง สมาธิที่เกิดจากจิตตะและความเพียรสร้างสรรค์ เจริญอิทธิบาทประกอบด้วย วิมังสาสมาธิปธาน สังขาร หมายถึง สมาธิที่เกิดจากวิมังสา และความเพียรสร้างสรรค์ เพราะฉะนั้น อิทธิบาท ๔ มี องค์ประกอบ ดังนี้ ฉันทะ หมายถึง สร้างความพอใจในกุศล คือ ความประสงค์จะทำยิ่งขึ้น ความพึงพอใจ ความใคร่เพื่อจะทำ ความพอใจในธรรม ฉันทสมาธิ หมายถึง สมาธิที่เกิดจาก ฉันทะ วิริยะ หมายถึง การปรารถนาความเพียรทางใจ สัมมาวายามะ จิต หมายถึง มโนมานัส มโน วิญญาณธาตุที่สมกัน และปธานสังขารหมายถึง ความเพียรที่มุ่งมั่น (ปธาน) ปรารถนาความ เพียรประกอบจิต ความขะมักเขม้น ความบากบั่น ความตั้งหน้าความพยายาม ความอดุสาหะ ความทนทาน ความ เข้มแข็ง ความก้าวไปอย่างไม่ทอดทิ้ง ความไม่ทอดทิ้งธุระความประคับประคอง ธุระไว้ด้วยดี วิริยะ วิริอินทรีย์ วิริยะพละสัมมาวายามะ วิมังสา หมายถึง ปัญญา กิริยาที่รู้ชัด

จากข้างต้นจึงสรุปว่า อิทธิบาท 4 ทางแห่งความสำเร็จเป็นหลักธรรมที่เป็นเครื่องมือส่งเสริมให้บุคคล ประสบความสำเร็จในการดำเนินชีวิตและการปฏิบัติงาน โดยประกอบด้วย ฉันทะ (ความพอใจรักใคร่ในสิ่งที่ทำ) วิริยะ (ความเพียรพยายาม) จิตตะ (ความตั้งใจจดจ่อ) และวิมังสา (การใช้ปัญญาไตร่ตรอง) เป็นหลักแห่งความสุข และศรัทธาในการทำงาน ยังเป็นพื้นฐานแห่งสมาธิที่เกิดจากแรงจูงใจ ความเพียรและปัญญา อิทธิบาท 4 จึงถือเป็น

แนวทางพัฒนาทั้งพฤติกรรมและจิตใจที่สำคัญ ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างกว้างขวางในชีวิตประจำวันและระบบงานทุกระดับ

การควบคุมคุณภาพทางอุตสาหกรรม

ปัจจุบันในกระบวนการผลิตสินค้า การควบคุมคุณภาพก็ถือเป็นเรื่องที่สำคัญการตรวจสอบคุณภาพ คือ เป็นการตรวจสอบแยกของเสีย (Defect) ออกจากของดีโดยของเสียที่แยกออกมาจะถูกคิดเป็นร้อยละของเสียที่พบจากของผลิตทั้งหมดและควบคุมของเสียระหว่างกระบวนการให้น้อยที่สุด การควบคุมคุณภาพจากคำจำกัดความในคู่มือ MIL-STD-109 หมายถึงการควบคุมคุณภาพเป็นการบริหารงานในด้านการควบคุมวัตถุดิบตลอดจนการผลิตและส่งมอบผลิตภัณฑ์ให้ลูกค้า การควบคุมคุณภาพจะต้องจัดรูปแบบการบริหารงานในการป้องกัน ค้นหา ติดตาม และแก้ไขสิ่งบกพร่อง ซึ่งจะนำไปสู่การผลิตที่บกพร่องและนำไปสู่ความสูญเสียต่างๆ (ศรีโร จารุภิญโญ, 2540)

ความแปรผัน (Variation) การแปรผันในกระบวนการผลิตมีทั้งที่สามารถควบคุมได้และ ควบคุมไม่ได้สิ่งที่ควบคุมได้จะต้องควบคุมเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดผลิตภัณฑ์มีปัญหา สินค้าที่เกิดการเบี่ยงเบนไปจากค่าที่ควบคุม สาเหตุอาจจะเกิดจากคน กระบวนการ วัตถุดิบ เครื่องจักร หรือสิ่งแวดล้อม ฝ่ายควบคุมคุณภาพมีหน้าที่จะต้องแยกของเสีย (Defect) ออกจากสินค้าปกติ เพื่อไม่ให้ของเสียหลุดไปหาลูกค้าและยังส่งผลให้ของเสียไม่พบในปริมาณที่สูงภายใต้สภาวะที่ทุกอย่างไม่ได้มีความเชื่อมโยงเป็นเหตุเป็นผล ข้อมูลข่าวสารไม่ว่าจะจริงหรือเท็จล้วนมีปริมาณมากและซับซ้อน ทำให้การวิเคราะห์ สังเคราะห์ หรือสรุปเป็นไปได้ยากเป็นการอธิบายปรากฏการณ์ที่กำลังเกิดขึ้นว่าหลายสิ่งในโลกสามารถแตกสลายได้ง่าย และอาจก่อให้เกิดผลกระทบเป็นวงกว้างไปทั่วโลกโดยความเปราะบางดังกล่าวนี้ส่งผลต่อความมั่นคงขององค์กรต่างๆ ไม่เพียงแต่ส่งผลต่อการตัดสินใจทางธุรกิจเท่านั้น แต่ยังรวมถึงสภาพจิตใจของพนักงานที่ต้องทำงานในโลกแห่งความสับสนและวุ่นวาย(Godoy & Ribas Filho, 2022)

ข้อบกพร่อง (Defect) คือ ตำหนิหรือข้อบกพร่องเป็นความไม่สมบูรณ์ของสินค้า ซึ่งสามารถตรวจสอบได้ด้วยตาเปล่า เช่นรอยถลอก รอยแตก รอยร้าว รอยขีด อื่นๆ เป็นข้อบกพร่องที่ไม่ยอมรับ ระดับของข้อบกพร่อง (Defect) ถูกแบ่งเป็น 3 ระดับความรุนแรง ได้แก่ 1) ข้อบกพร่องร้ายแรง (Critical Defect) คือ ข้อบกพร่องที่ทำให้ผลิตภัณฑ์เกิดการเน่าเสียและไม่ปลอดภัยต่อผู้บริโภค เช่น รอยเจาะ (Puncher) ผลิตภัณฑ์บวมพอง (Swollen) และรอยรั่วที่ฉีดยา (Channel Leaker) 2) ข้อบกพร่องปานกลาง (Major Defect) คือ ข้อบกพร่องที่ทำให้ผลิตภัณฑ์ไม่เหมาะสมกับ การจำหน่ายแต่ไม่ทำให้เกิดการเน่าเสียของผลิตภัณฑ์ เช่น ซีลอ่อนหรือซีลตัน (Weak Seal) การปนเปื้อนที่รอยซีล (Contaminate Seal) และรอยซีลเป็นรอยย่นหรือยับ (Wrinkle) 3) ข้อบกพร่องเล็กน้อย (Minor Defect) คือ ข้อบกพร่องที่ทำให้ผลิตภัณฑ์นั้นดูไม่สวยงาม ไม่ดึงดูดผู้บริโภค เช่น รอยขีดหรือรอยถลอก (Scratch) รอยซีลเอียง (Crooked Seal) และรอยเหลื่อมของฟิล์ม (Overlap) (เทพศักดิ์ บุญรัตพันธุ์, 2561) ความสามารถในการปรับตัวเพื่อตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลง จึงถือเป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญอันจะส่งผลต่อ



ความสำเร็จในการดำเนินธุรกิจภายใต้สถานการณ์ที่พลิกผันอยู่ในยุคปัจจุบันนี้ (Evseeva, Evseeva, & Rawat, 2022)

จากข้างต้นสรุปว่ากระบวนการควบคุมคุณภาพทางอุตสาหกรรม ก็คือ การควบคุมคุณภาพสินค้าให้เป็นไปตามที่กำหนดไว้ คือกระบวนการตรวจสอบ (Inspection) ข้อบกพร่องและตำหนิของผลิตภัณฑ์เพื่อตีกลับไปแก้ไข คัดใหม่หรือคัดทิ้งเป็นการตรวจสอบผลผลิตเพื่อสร้างคุณภาพและป้องกันตำหนิที่จะเกิดขึ้นกับผลิตภัณฑ์

ความสามารถในการพัฒนาทรัพยากรแรงงานมนุษย์ในปัจจุบัน

ความสามารถของประชากรใน พ.ศ.2566 จำนวนทรัพยากรมนุษย์ในภาคอุตสาหกรรมของประเทศไทยมีประมาณ 40.45 ล้านคนในกำลังแรงงาน ในจำนวนนี้มีผู้มีงานทำ 39.91 ล้านคน และผู้ว่างงาน 0.40 ล้านคน คิดเป็นร้อยละของแรงงานทั้งหมดในประเทศประมาณ 35.6% โดยมีแรงงานในอุตสาหกรรมการผลิตประมาณ 6.3 ล้านคน ธุรกิจอุตสาหกรรมส่วนใหญ่เป็นผู้ประกอบการหรือผู้บริหารของธุรกิจอุตสาหกรรมหนักและอุตสาหกรรมเบา จำนวนเท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 50 นอกจากนี้ ธุรกิจส่วนใหญ่มีจำนวนบุคลากรมากกว่า 200 คน คิดเป็นร้อยละ 45.20 มูลค่าจดทะเบียนมากกว่า 200 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 47.80 ซึ่งแบ่งระดับการศึกษาของแรงงานตามระดับการศึกษา คือ 1) ระดับต่ำ(ม.ต้นหรือต่ำกว่า) ประมาณ 3.47 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 55.2 2) ระดับกลาง (ปวช. ม.ปลาย ปวส.) ประมาณ 1.83 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 29.0 3) ระดับสูง (ป.ตรีขึ้นไป) ประมาณ 1 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 15.8 (กลุ่มสถิติแรงงาน สำนักงานสถิติแห่งชาติกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม, 2566)

ดังนั้น การศึกษาหาแนวทางการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรธุรกิจอุตสาหกรรมสู่การเติบโตอย่างยั่งยืนให้มีความสามารถในการแข่งขันและเป็นการหาแนวทางการบริหารทรัพยากรมนุษย์ภายใต้ยุคปฏิวัติอุตสาหกรรมครั้งที่ 4 โดยเน้นทักษะด้านเทคโนโลยีดิจิทัลและนวัตกรรมมุ่งสู่อุตสาหกรรมที่ขับเคลื่อนด้วยปัญญาและเชื่อมโยงกับเศรษฐกิจโลก ซึ่งมีประโยชน์ต่อทั้งภาครัฐและภาคอุตสาหกรรมเพื่อเตรียมความพร้อมในการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ให้ก้าวหน้าและสอดคล้องกับภายใต้บริบทการเปลี่ยนแปลงทั้งทิศทางอุตสาหกรรม 4.0 ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และประเทศไทย 4.0 ภายใต้กรอบ มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน

การประยุกต์หลักธรรมอิทธิบาท 4 มาใช้ในการควบคุมคุณภาพทางอุตสาหกรรม

ฉันทะ เป็นการสร้างแรงจูงใจและทัศนคติเชิงบวกในการทำงานในงานควบคุมคุณภาพ ผู้ปฏิบัติงานจำเป็นต้องมีความใส่ใจในรายละเอียด หากพนักงานมีฉันทะหรือความรักในงานที่ทำจะส่งผลให้เกิดความรับผิดชอบสูงและใส่ใจต่อมาตรฐาน บุคลากรที่มีฉันทะจะมีความรู้สึกพอใจและรักในสิ่งที่ตนทำความพอใจนี้ไม่ได้เกิดจากแรงจูงใจภายนอกเพียงอย่างเดียว แต่เกิดจากการเข้าใจเป้าหมายของงานและเห็นคุณค่าของตนในกระบวนการผลิตและควบคุมคุณภาพ เมื่อมีฉันทะ คนงานจะไม่รู้สึกเบื่อหน่าย ไม่มองว่างานเป็นภาระ แต่มอง

เป็นโอกาสในการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง ความสัมพันธ์นี้มีนัยสำคัญ เพราะกระบวนการควบคุมคุณภาพนั้นต้องอาศัยความละเอียดรอบคอบและความสม่ำเสมอ หากบุคลากรไม่มีฉันทะ ย่อมมีแนวโน้มที่จะปล่อยปละละเลยและนำไปสู่ความผิดพลาด

วิริยะ เป็นความพากเพียรในการตรวจสอบและติดตามคุณภาพ การควบคุมคุณภาพต้องอาศัยความต่อเนื่องและสม่ำเสมอ หากไม่มีวิริยะ บุคลากรอาจจะละเลยขั้นตอนสำคัญ เช่น การสุ่มตรวจ การสอบเทียบเครื่องมือ ซึ่งในบริบทของโรงงานหรือสายการผลิต ความเพียรเป็นพื้นฐานสำคัญในการควบคุมคุณภาพ เนื่องจากขั้นตอนต่างๆ ต้องการความแม่นยำ ความต่อเนื่อง และการปฏิบัติตามมาตรฐานอย่างเคร่งครัด วิริยะเชื่อมโยงกับการไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค เช่น หากพบปัญหาในกระบวนการผลิต บุคลากรที่มีวิริยะจะไม่หลีกเลี่ยง แต่จะพยายามหาทางแก้ไขหรือป้องกันไม่ให้เกิดซ้ำ ความสัมพันธ์นี้ชี้ชัดว่าการมีวิริยะเป็นการส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรที่เน้นคุณภาพและการพัฒนาที่ดี

จิตตะ เป็นความตั้งใจจริงและมีสมาธิในการทำงาน ในกระบวนการผลิตหรือการตรวจสอบคุณภาพ สมาธิและการมีใจจดจ่อในสิ่งที่ทำคือหัวใจสำคัญ เพราะข้อผิดพลาดเพียงเล็กน้อยอาจส่งผลใหญ่หลวง หากบุคลากรมีจิตตะ เขาจะสามารถดำเนินงานได้อย่างรอบคอบ ลดข้อผิดพลาดที่เกิดจากความสะเพร่า จิตตะยังช่วยสร้างวัฒนธรรมการทำงานที่มีคุณภาพโดยไม่ต้องพึ่งพาการควบคุมจากภายนอกมากนัก ความตั้งใจและสมาธิเป็นคุณลักษณะสำคัญในหน้าที่ของผู้ตรวจสอบคุณภาพ ซึ่งต้องตรวจหาข้อบกพร่องที่บางครั้งอาจมีขนาดเล็กหรือยากต่อการสังเกต ดังนั้น หากไม่มีจิตตะ การควบคุมคุณภาพก็อาจขาดความน่าเชื่อถือ

วิมังสา เป็นการพิจารณาและวิเคราะห์เพื่อพัฒนา ผู้ปฏิบัติงานควรมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์แก้ปัญหาและปรับปรุงกระบวนการเมื่อพบข้อบกพร่องวิมังสาเป็นกระบวนการคิด วิเคราะห์และทดลองหาทางแก้ปัญหาซึ่งมีบทบาทสำคัญในงานควบคุมคุณภาพเพราะความผิดพลาดในการผลิตมักต้องการการตรวจสอบย้อนกลับเพื่อหาสาเหตุ เมื่อบุคลากรมีวิมังสาเขาจะไม่หยุดอยู่แค่การแก้ปัญหาเฉพาะหน้าแต่จะหาทางปรับปรุงกระบวนการให้ดีขึ้นอยู่เสมอ ซึ่งเป็นหัวใจของระบบคุณภาพแบบ Continuous Improvement และระบบมาตรฐานสากล เช่น ISO 9001, TQM หรือ Lean Six Sigma

การผสมผสานอิทธิบาท 4 กับระบบคุณภาพ

ระบบคุณภาพในอุตสาหกรรมสมัยใหม่ต้องการทั้งเครื่องมือ (Tools) และทัศนคติ (Attitude) ที่ถูกต้อง อิทธิบาท 4 จึงทำหน้าที่เติมเต็มด้านทัศนคติและจิตสำนึกของบุคลากร ขณะที่เครื่องมือ เช่น Pareto Chart Check Sheet Fishbone Diagram หรือ 5 Why Analysis เป็นเครื่องมือวิเคราะห์ข้อมูลที่ใช้ควบคู่กัน การมีพื้นฐานจากอิทธิบาท 4 จะช่วยให้บุคลากรใช้เครื่องมือเหล่านี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น เพราะเขาเข้าใจเป้าหมายของการควบคุมคุณภาพอย่างแท้จริง นอกจากนี้ องค์กรที่ส่งเสริมให้พนักงานนำอิทธิบาท 4 มาใช้ในชีวิตการทำงาน จะสามารถสร้างวัฒนธรรมคุณภาพ (Quality Culture) ได้อย่างยั่งยืน เพราะบุคลากรจะมีแรง

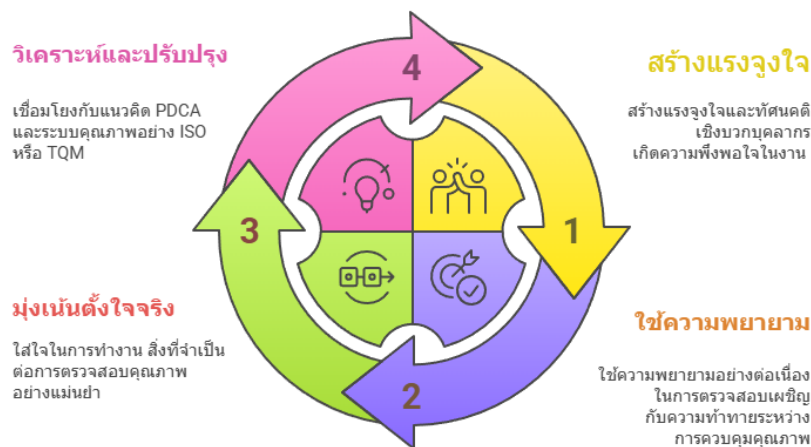


ขับเคลื่อนจากภายใน ไม่ต้องรอคำสั่งหรือการตรวจสอบจากหัวหน้าเพียงอย่างเดียว ซึ่งนำไปสู่ความมีวินัย ความเป็นระเบียบ และการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

องค์ความรู้ใหม่จากการศึกษา

การเชื่อมโยงหลักธรรมในพระพุทธศาสนา คือ อิทธิบาท 4 เข้ากับโลกของอุตสาหกรรมสมัยใหม่ซึ่งแสดงให้เห็นว่าแนวคิดทางจิตใจและธรรมะสามารถมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาประสิทธิภาพการทำงานได้อย่างเป็นรูปธรรม ฉันทะเป็นแรงจูงใจภายใน ซึ่งช่วยให้บุคลากรเกิดความพึงพอใจในงาน ส่งผลให้เกิดความรับผิดชอบและการใส่ใจในคุณภาพมากขึ้น แตกต่างจากแนวคิดการจูงใจด้วยผลตอบแทนภายนอกเพียงอย่างเดียว วิริยะ เป็นตัวขับเคลื่อนความเพียรพยายามของบุคลากรในการเผชิญกับความท้าทายระหว่างการควบคุมคุณภาพ เช่น ความผิดพลาดในการผลิตหรือการทำงานซ้ำๆ ที่ต้องใช้ความอดทน จิตตะ เป็นการใส่ใจในการทำงาน สิ่งที่เป็นต่อการตรวจสอบคุณภาพอย่างแม่นยำ โดยเฉพาะในงานที่ต้องอาศัยความละเอียดสูง วิมังสา เป็นการนำกระบวนการคิดวิเคราะห์มาประยุกต์กับการปรับปรุงคุณภาพ อย่างต่อเนื่องซึ่งสามารถเชื่อมโยงกับแนวคิด PDCA และระบบคุณภาพอย่าง ISO หรือ TQM ได้อย่างกลมกลืน

การประยุกต์หลักธรรมอิทธิบาท 4 ในการควบคุมคุณภาพทางอุตสาหกรรม



ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการศึกษา

1) การสร้างแรงจูงใจและทัศนคติเชิงบวกในการทำงาน ผู้ปฏิบัติงานจำเป็นต้องมีความใส่ใจในรายละเอียดถึงจะส่งผลให้เกิดความรับผิดชอบสูงและใส่ใจต่อมาตรฐาน บุคลากรที่มีฉันทะจะมีความรู้สึกพอใจและรักในสิ่งที่ตนทำความพอใจนี้ไม่ได้เกิดจากแรงจูงใจภายนอกเพียงอย่างเดียวแต่เกิดจากการเข้าใจเป้าหมายของงานและเห็นคุณค่าของตนในกระบวนการผลิตและควบคุม 2) ใฝ่ความพยายามอย่างต่อเนื่องในการตรวจสอบและติดตามคุณภาพ ซึ่งต้องอาศัยความต่อเนื่องและสม่ำเสมอเป็นการไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค เมื่อพบปัญหาในกระบวนการผลิตบุคลากรที่มีวิริยะจะไม่หลีกเลี่ยงแต่จะพยายามหาทางแก้ไขหรือป้องกันไม่ให้เกิดซ้ำ ส่งผลให้ผลิตภัณฑ์มีคุณภาพและเกิดการพัฒนาที่ดี 3) มุ่งเน้นตั้งใจจริงกระบวนการผลิตหรือการตรวจสอบคุณภาพสิ่งที่สำคัญ คือ สมาธิและ

การมีใจจดจ่อในสิ่งที่ทำบุคลากรที่มีจิตตะ จะสามารถดำเนินงานได้อย่างรอบคอบลดข้อผิดพลาดทำให้ควบคุมคุณภาพเป็นที่น่าสนใจเชื่อถือ 4) วิเคราะห์และปรับปรุงเพื่อพัฒนา ผู้ปฏิบัติงานที่มีความสามารถในการวิเคราะห์ แก้ปัญหาและปรับปรุงกระบวนการเมื่อพบข้อบกพร่อง วิมังสาจะมีบทบาทสำคัญในงานควบคุมคุณภาพ เมื่อบุคลากรเจอปัญหาที่ซ้ำซ้อน จะไม่หยุดอยู่แค่การแก้ปัญหาเฉพาะหน้าแต่จะหาทางปรับปรุงกระบวนการให้ดีขึ้นอยู่เสมอ

สรุป

การพัฒนาประสิทธิภาพการทำงานโดยการนำหลักอิทธิบาท 4 มาใช้ในระบบการควบคุมคุณภาพทางอุตสาหกรรมปัจจุบันที่การแข่งขันทางธุรกิจมีความเข้มข้นองค์กรต่างๆ จำเป็นต้องพัฒนาทั้งระบบการผลิตและคุณภาพของบุคลากรควบคู่กัน การควบคุมคุณภาพ (Quality Control) เป็นหนึ่งในกระบวนการสำคัญที่ช่วยรักษามาตรฐานของสินค้าและบริการ ซึ่งหากกระบวนการควบคุมคุณภาพนี้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ย่อมส่งผลต่อความเชื่อมั่นของลูกค้าและศักยภาพในการแข่งขันขององค์กรในมุมมองของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ แนวคิดทางพระพุทธศาสนาอย่างอิทธิบาท 4 ประกอบด้วย ฉันทะ วิริยะ จิตตะและวิมังสา สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคุณภาพการทำงานของบุคลากรในภาคอุตสาหกรรมได้ ความใส่ใจต่อรายละเอียดของงาน และเพิ่มความรับผิดชอบในการตรวจสอบคุณภาพ วิริยะหรือความพากเพียร หมายถึง ความไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่จำเป็นต่อการควบคุมคุณภาพที่ต้องเผชิญกับความกดดันและความท้าทายอย่างต่อเนื่อง จิตตะ หมายถึง ความตั้งใจจริงและการมีสมาธิ ซึ่งเป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้ในกระบวนการตรวจสอบหรือการปฏิบัติงานที่ต้องการความแม่นยำสูง ส่วนวิมังสา คือ การใช้ปัญญาในการพิจารณาวิเคราะห์ และปรับปรุงงาน เป็นการส่งเสริมแนวคิดการทำงานแบบพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (Continuous Improvement) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดสมัยใหม่ในระบบคุณภาพ เช่น PDCA, TQM หรือ ISO การผสมผสานหลักอิทธิบาท 4 เข้ากับระบบควบคุมคุณภาพจึงเป็นการพัฒนาแบบบูรณาการที่ไม่เพียงพึ่งพาเครื่องมือหรือเทคโนโลยีเท่านั้น แต่ยังพัฒนาจิตใจ ทักษะคิด และจริยธรรมของผู้ปฏิบัติงานทำให้เกิดผลลัพธ์เชิงบวกทั้งในด้านประสิทธิภาพและความยั่งยืน องค์กรสามารถลดข้อผิดพลาดเพิ่มความไว้วางใจ ในสายการผลิต และสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ยึดมั่นในคุณภาพการเชื่อมโยงระหว่างหลักธรรมกับระบบการจัดการคุณภาพในภาคอุตสาหกรรมทำให้เห็นว่าคุณภาพ ไม่ได้เกิดจากเทคโนโลยีอย่างเดียวแต่ต้องอาศัยคุณภาพของคนเป็นพื้นฐาน ซึ่งคนที่มีอิทธิบาท 4 ย่อมเป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนองค์กรสู่ความสำเร็จในระยะยาวอย่างแท้จริง



เอกสารอ้างอิง

- เทพศักดิ์ บุญรัตพันธุ์. (2561). การวิเคราะห์และวางแผนอัตรากำลังคน. สืบค้นเมื่อ 25 พฤษภาคม 2568. จาก https://www.nmd.go.th/person/file.php/1/_hr1/Manpower_Plan_ning.pdf
- เนตร์พัฒนา ยาวีราข. (2556). *การจัดการสมัยใหม่* (พิมพ์ครั้งที่ 8) กรุงเทพมหานคร: ทริปเพิ้ล กรุ๊ป จำกัด.
- ปัญญา บุรณะนันทสิริ. (2550). *ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักอำนวยการ กระทรวงศึกษาธิการ* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมมจิตโต). (2549). *พุทธวิธีบริหาร*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2563). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม* (พิมพ์ครั้งที่ 19). กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิการศึกษาเพื่อสันติภาพ.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2549). *พุทธธรรม ฉบับปรับปรุง และขยายความ* (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์บริษัท สหธรรมิก จำกัด.
- พุทธทาสภิกขุ. (2537). *การทำงานที่เป็นสุข*. กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). *พจนานุกรมศัพท์ศาสนาสาทุก*. กรุงเทพฯ: บริษัท นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์ จำกัด.
- วรเดช จันทรศร. (2537). *การนำนโยบายไปปฏิบัติ : ตัวแบบและคุณค่า*. กรุงเทพมหานคร: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- วรทัศน์ อินทรคัมพร. (2549). การปฏิบัติในการใช้สารเคมีในการปลูกพืชของเกษตรกรในพื้นที่ ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงห้วยส้มป่อย อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่. *การประชุมทางวิชาการของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ครั้งที่ 44 : สาขาศึกษาศาสตร์ สาขาสังคมศาสตร์ สาขาสังเสริมและนิเทศศาสตร์เกษตร สาขามนุษยศาสตร์ สาขาคหกรรมศาสตร์*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ศรีไร จำรูญบุญ. (2540). *การควบคุมคุณภาพ*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2550). *การบริหารจัดการแนวพุทธ*. กรุงเทพฯ: ศูนย์หนังสือแห่งจุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย.
- สำนักงานปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม. (2559). *แผนยุทธศาสตร์กระทรวงอุตสาหกรรม พ.ศ. 2560 - 2564 (ฉบับทบทวน)*. กรุงเทพมหานคร: กลุ่มยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการสำนักนโยบายและยุทธศาสตร์.
- สำนักงานปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม สำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม. (2560). *10 อุตสาหกรรมเป้าหมาย กลไกขับเคลื่อนเศรษฐกิจเพื่ออนาคต*. กรุงเทพมหานคร: กลุ่มประชาสัมพันธ์และบริการห้องสมุดสำนักบริหารกลางสำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรมกระทรวงอุตสาหกรรม.



- สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. (2562). *การสำรวจความต้องการพัฒนาความสามารถของประชากรพ.ศ.2566*. สืบค้น 5 มิถุนายน 2568
จาก [http://www.nso.go.th/sites/2014/DocLib13/ด้านสังคม/สาขาแรงงาน/ Need_to_improve_capacity_of_population/2562/Fullreport62.pdf](http://www.nso.go.th/sites/2014/DocLib13/ด้านสังคม/สาขาแรงงาน/Need_to_improve_capacity_of_population/2562/Fullreport62.pdf)
- Evseeva, S., Evseeva, O., & Rawat, P. (2022). Employee development and digitalization in BANI world. *Innovations in digital economy*, 16(1), 253–264. doi:10.1007/978-3-031-14985-6_18
- Godoy, M. F. de, & Ribas Filho, D. (2022). Facing the BANI world. *International Journal of Nutrology*, 14(2), 33–45. doi:10.1055/s-0041-1735848

ภาคผนวก

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

รูปแบบเอกสารอ้างอิงวารสารชัยมงคลปริทรรศน์

เอกสารที่นำมาใช้ในการอ้างอิงบทความ ควรมีที่มาจากแหล่งตีพิมพ์ที่ชัดเจน และมีความน่าเชื่อถือสามารถสืบค้นได้ เช่น หนังสือ วารสาร หรืองานวิจัย เป็นต้น ผู้เขียนบทความจะต้องตรวจสอบความถูกต้องของรายการอ้างอิง เพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้อง จะไม่ได้รับการส่งต่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาจนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้สมบูรณ์

การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม-ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA) โดยแบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ

1. การอ้างอิงต้นเนื้อความ ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยระบุชื่อ-นามสกุล ตามด้วย วงเล็บ เปิด-ปิด แล้วระบุปีที่ตีพิมพ์ เช่น

1.1 ...สอดคล้องกับงานวิจัยของภคสิริ แอนิหน (2563) ผลการวิจัยพบว่า...

1.2 ภคสิริ แอนิหน (2563) กล่าวว่า...

1.3 ... consistent with the research of Paksiri Aenihon (2020) the research results found...

1.4 Paksiri Aenihon (2020) explains to...

2. การอ้างอิงท้ายเนื้อความ ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้ วงเล็บ เปิด-ปิด แล้วระบุชื่อ-นามสกุลของผู้เขียนและปีที่ตีพิมพ์ กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิง ดังนี้

2.1 อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

2.1.1 พระไตรปิฎกและอรรถกถา พระไตรปิฎกและอรรถกถาให้อ้างชื่อคัมภีร์/เล่มที่/ข้อที่/เลขหน้า มาด้วย ตัวอย่างเช่น “ดูกรภิกษุทั้งหลาย จักร 4 ประการนี้ เป็นเครื่องเป็นไปแก่มนุษย์และเทวดาผู้ประกอบเป็นเครื่องที่มนุษย์และเทวดาประกอบแล้ว ย่อมถึงความเป็นผู้ใหญ่และความไพบลยในภคะทั้งหลายต่อกาลไม่นานนัก” (อง.จตุกก. 21/31/37) เป็นต้น

2.1.2 ผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างชื่อผู้แต่งแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (มนตรี วรภัทรทรัพย์, 2563)

2.1.3 ผู้แต่งสองราย ให้อ้างชื่อของผู้แต่งทั้งสองรายโดยใช้คำว่า “และ” ในการเชื่อมผู้เขียนทั้งสองแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (พระปิฎกโกศล และมนตรี วรภัทรทรัพย์, 2563)

2.1.4 ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างชื่อของผู้แต่งรายแรกแล้วเพิ่มคำว่า “และคณะ” แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (พระปิฎกโกศลและคณะ, 2563)

2.1.5 กรณีที่เนื้อความเป็นเรื่องเดียวกันหรือผลการวิจัยเหมือนกัน แต่มีผู้อ้างอิงหลายคน ให้ใช้รายการอ้างอิงที่ใกล้เคียงปัจจุบันมากที่สุด

2.2 อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

2.2.1 ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งรายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่ง ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Keown, 2010)

2.2.2 ถ้ามีผู้แต่งสองรายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งทั้งสองราย โดยใช้เครื่องหมายแอมป์ (&) คั่นกลางระหว่างนามสกุลของผู้แต่งทั้งสอง แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Hersey & Blanchard, 2010)

2.2.3 ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรกตามด้วย et al. ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ (Kaiser et al., 2010)

เอกสารอ้างอิงที่ใช้อ้างอิงในเนื้อหาบทความ จะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ

เอกสารอ้างอิงท้ายเล่ม

(1) พระไตรปิฎก อรรถกถา ทุกเล่มให้อ้างอิงท้ายเล่มด้วยรูปแบบเดียวกันดังนี้
ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อพระไตรปิฎก อรรถกถา.// สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

_____. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(2) หนังสือ

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อหนังสือ.// (ครั้งที่พิมพ์).// สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

พระมหาสุทนต์ อากาศโร. (2548). เครือข่าย : ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: พิธิษฐ์ไทย ออฟเซต.

James, C. (2013). *Office markets & public policy*. Chichester, West Sussex: Wiley.

(3) บทความในหนังสือ

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน ชื่อบรรณาธิการ(บรรณาธิการ).// ชื่อเรื่อง.// (เลขหน้าที่ย่อ).// สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

พระสุกิจ สุกจินโธ. (2559). การสร้างความคิดนามธรรมในวัฒนธรรมไทย. ใน ปวีตร ว่องวีระ, ทฤษฎีและวิธีวิทยาของการวิจัยวัฒนธรรม. (น. 112). กรุงเทพฯ: อัมรินทร์.

(4) บทความในวารสาร

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อวารสาร.// ปีที่(ฉบับที่).// เลขหน้าแรกที่ตีพิมพ์-เลขหน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์.



ภาคีสริ แอนิหน. (2563). การสร้างค่านิยมสุจริตของวัดและชุมชนจังหวัดเพชรบุรี. *วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์*, 5(3), 178-186.

(5) บทความในสารานุกรม

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน/ชื่อสารานุกรม// (เล่มที่อ้าง, หน้า เลขหน้าที่อ้าง).

วุฒิชัย มูลศิลป์. (2549). กฎหมายตราสามดวง. ใน *สารานุกรมประวัติศาสตร์ไทย* (เล่ม 1, อักษร ก, น. 12-16).

(6) หนังสือพิมพ์

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์, วันที่/เดือน).// ชื่อบทความ.// ชื่อหนังสือพิมพ์, // เลขหน้า.

สุชาติ เผือกสกนธ์. (2549, 9 มิถุนายน). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. *ผู้จัดการรายวัน*, น. 13.

(7) สารนิพนธ์, วิทยานิพนธ์, ดุษฎีนิพนธ์

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อวิทยานิพนธ์// (ระดับวิทยานิพนธ์ สาขาวิชา).// สถานที่พิมพ์: // สำนักพิมพ์.

ภาคีสริ แอนิหน. (2564). *การพัฒนาความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดสมุทรสาคร* (ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(8) รายงานการวิจัย

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อเรื่อง.// (รายงานผลการวิจัย).// สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

ภาคีสริ แอนิหน. (2562). *การสร้างค่านิยมสุจริตของวัดและชุมชนจังหวัดเพชรบุรี* (รายงานผลการวิจัย). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(9) สัมภาษณ์

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์.// (ปีที่สัมภาษณ์, วัน เดือน).// ตำแหน่ง.// [บทสัมภาษณ์].

พระปิฎกโกศล. (2563, 5 กุมภาพันธ์). ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี [บทสัมภาษณ์].

(10) สื่ออิเล็กทรอนิกส์

ผู้แต่ง.// (ปีที่เผยแพร่).// ชื่อเรื่อง.// สืบค้น วัน เดือน ปี, // จาก/แหล่งที่มาของข้อมูล.

ธรรมะไทย. (2563). *พระพุทธศาสนาในประเทศไทย*. สืบค้น 20 มีนาคม 2563, จาก <http://www.dhammathai.org/thailand/thailand.php>

Buddhism Meditation Triratna Find us Community. (2020). *Who Was The Buddha?*. Retrieved March 20, 2020, from <https://thebuddhistcentre.com/text/who-was-buddha>

(11) ราชกิจจานุเบกษา

ชื่อเรื่อง.// (พ.ศ., วันที่ เดือนที่ประกาศ).// ราชกิจจานุเบกษา.// เล่ม ตอน.// หน้า.

ข้อกำหนดกรมตำรวจ เรื่อง กำหนดชื่อและประเภทของวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทและประเภทของรถที่ใช้เจ้าพนักงานมีอำนาจตรวจสอบผู้ขับขี่. (2537, 13 กรกฎาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 111 ตอนพิเศษ 30 ง. หน้า 31.



(12) หนังสือพิมพ์

ผู้แต่ง.// (ปีพิมพ์, วัน เดือน).// ชื่อบทความ.// ชื่อหนังสือพิมพ์.// น. หรือ p. หรือ pp. เลขหน้า.

ไทยรัฐ. (2548, 19 เมษายน). เขียวพระสอนศีลธรรม. ไทยรัฐ. น. 3.



ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย (8-15 หน้า)

ชื่อบทความ (ไทย) (18 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (16 pt) (ตัวพิมพ์ใหญ่ทั้งหมด)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนหลัก (ไทย) (14 pt), ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนร่วม (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนหลัก (อังกฤษ) (14 pt), ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนร่วม (อังกฤษ) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัดผู้เขียน (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัดผู้เขียน (อังกฤษ) (14 pt)

Corresponding Author E-mail: ...

บทคัดย่อ (18 pt) (ไม่เกิน 350 คำ)

(16 pt) บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ.....

ประเภทของการวิจัย ประชากรกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัยพบว่า.....

คำสำคัญ: 3-5 คำ (16 pt) เช่น พระพุทธศาสนา; การบริหารจัดการเชิงพุทธ; นวัตกรรม

Abstract (18 pt) (แปลตามภาษาไทย)

(16 pt) ให้ตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย.....

Keywords: 3-5 words (16 pt) such as: Buddhism; Buddhist Management; Innovation

บทนำ (18 pt) (ไม่ควรเกิน 4 ย่อหน้า และเขียนให้ครอบคลุมทุกประเด็น)

(16 pt) กล่าวถึงความเป็นมาของเรื่องที่ทำการวิจัยครั้งนี้ ว่ามีความเป็นมาอย่างไรบ้าง พร้อมทั้งอ้างอิงที่มาของข้อมูลนั้นอย่างถูกต้อง.....

(16 pt) กล่าวถึงปัญหาที่นำมาสู่การวิจัย ให้ตรงประเด็นกับเรื่องที่วิจัยและเชื่อมโยงกับพื้นที่วิจัย ปัญหา
นั้นเป็นปัญหาที่เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปและต้องการได้รับการแก้ไข นำเสนอผลงานวิจัยที่ผู้อื่นได้เคยศึกษาไว้แล้ว
พร้อมทั้งอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูล.....

(16 pt) ทบทวนแนวคิดและทฤษฎีที่นำมาใช้ในการวิจัยในครั้งนี้และหรือทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย
พร้อมทั้งอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูล.....

(16 pt) สรุปเพื่อเชื่อมโยงไปสู่คำถามและวัตถุประสงค์การวิจัย.....

วัตถุประสงค์การวิจัย (18 pt)

- 1..... (16 pt)
- 2..... (16 pt)
- 3..... (16 pt)

วิธีดำเนินการวิจัย (18 pt)

(16 pt) เขียนให้ครอบคลุม 5 หัวข้อ ได้แก่ 1. รูปแบบของการวิจัย, 2. ประชากร, กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้
ข้อมูลสำคัญ, 3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ), 4. การเก็บรวบรวมข้อมูล (ทั้งเชิง
ปริมาณและเชิงคุณภาพ), 5. การวิเคราะห์ข้อมูล (ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ) และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์
ข้อมูล.....

ผลการวิจัย (18 pt) (เขียนให้ครบตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้)

(16 pt) ผลการวิจัยตอบวัตถุประสงค์ทุกข้อ.....



ภาพที่ 1 (ชื่อภาพ)

ที่มา: ... (ถ้ามี)

..... คำอธิบายภาพ

ตารางที่ 1 (ชื่อตาราง) (ถ้ามี)

..... คำอธิบายตาราง

อภิปรายผลการวิจัย (18 pt)

(16 pt) อภิปรายผลการวิจัยที่พบตามวัตถุประสงค์ (ค้นพบอะไร สะท้อนให้เห็นถึงอะไร สอดคล้องหรือไม่ สอดคล้องกับงานวิจัยของใคร พร้อมทั้งอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูล.....

องค์ความรู้จากการวิจัย (18 pt)

(16 pt) ระบุนองค์ความรู้ที่ค้นพบจากการวิจัยหรือสังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดล และโมเดลมีที่มาจากฐานคิดของแนวคิดหรือทฤษฎีใดอย่างกระชับ เข้าใจง่าย

.....
.....
ข้อเสนอแนะ (18 pt)

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย (16 pt)

.....

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ (16 pt)

.....

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป (16 pt)

.....

**กิตติกรรมประกาศ (18 pt) (ให้ใส่เฉพาะกรณีที่ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย หรือกรณีซื้อบทความมี
ชื่อเรื่องไม่ตรงกับงานวิจัยหรือวิทยานิพนธ์) (ถ้ามี)**

(16 pt) ขอขอบคุณแหล่งทุน และควรระบุเลขที่สัญญาทุนวิจัย ตัวอย่าง เช่น ขอขอบคุณทุนสนับสนุนวิจัยจาก
สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ปีงบประมาณ 2563 และข้อมูลจากโครงการวิจัยย่อย เรื่องการพัฒนาศูนย์
ประสานงานเครือข่ายความเข้มแข็งทางจิตปัญญาของผู้สูงอายุตามหลักพุทธธรรม

.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt) รูปแบบการอ้างอิงท้ายเรื่องใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม-ปี ตามรูปแบบ American Psychological
Association (APA) จำนวนการอ้างอิงในเนื้อหาและท้ายเรื่องต้องตรงกัน

ธรรมะไทย. (2563). พระพุทธศาสนาในประเทศไทย. สืบค้น 20 มีนาคม 2563, จาก
<http://www.dhammathai.org/thailand/thailand.php>.

จิตวุฒิ หมั่นมี. (2557). การวางแผนและการติดต่อประสานงานเชิงพุทธ. วารสารพุทธนวัตกรรมการจัดการ,
3(1), 25-31.

พระครูพิศิษฐ์ประทานธ. (2562). การพัฒนาการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนตามแนววิถีพุทธใน
จังหวัดสมุทรสงคราม (ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ).
พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาภุชญา กิตติโสภโณ. (2562). รูปแบบการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับวัยรุ่นไทยยุคใหม่ตามหลัก
พุทธธรรม ผ่านกลไกการขับเคลื่อนโครงการคลินิกคุณธรรมของพระธรรมวิทยากร (รายงานการวิจัย).
พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.



- พระมหาสุทิตย์ อาภากรโ. (2548). *เครือข่าย: ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: พิสิษฐ์ไทย ออฟเซต.
- พระอุดมสิทธินายก. (2563, 5 กุมภาพันธ์). ผู้อำนวยการหลักสูตรหลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ [บทสัมภาษณ์].
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วุฒิชัย มูลศิลป์. (2549). กฎหมายตราสามดวง. ใน *สารานุกรมประวัติศาสตร์ไทย* (เล่ม 1, อักษร ก, น. 12-16).
- สุชาติ เผือกสกนธ์. (2549, 9 มิถุนายน). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. *ผู้จัดการรายวัน*, น. 13.
- Buddhism Meditation Triratna Find us Community. (2020). *Who Was The Buddha?*. Retrieved March 20, 2020, from <https://thebuddhistcentre.com/text/who-was-buddha>.
- James, C. (2013). *Office markets & public policy*. Chichester, West Sussex: Wiley.



Sample of Original Research Article Preparation

NAME OF RESEARCH ARTICLE (ENGLISH) (18 pt)

Name of Research Article (Thai) (16 pt)

Name and Last name of main author, co-authors (English) (14 pt)

Name and Last name of main author, co-authors (Thai) (14 pt)

Affiliation of the main author (English) (14 pt)

Affiliation of the main author (Thai) (14 pt)

Corresponding Author E-mail:..

Abstract (18 pt) (Not more than 350 words)

(16 pt) Objectives of this research were: 1.....
2..... and 3..... Populations and sample, research tools, Data collection, Data analysis,
Statistics used for data analysis.
Findings were as follows: (present only the most interesting research findings)

.....
.....
.....

Keywords: 3-5 words (16 pt) such as Buddhism; Buddhist Management; Innovation

Abstract (Thai) (18 pt) (Not more than 350 words)

(16 pt) consistent with Thai abstract.....
.....
.....
.....

Keywords: (Thai)



Introduction (18 pt) (should not be more than 4 paragraphs)

(16 pt) mention background of the research topic with brief history as how the topic develops with correct references.

.....

.....

.....

(16 pt) mention problems leading to research directly to the point of the research and relate the matter to locations in which research is conducted on the common problems generally accepted and want them to be solved.

.....

.....

.....

(16 pt) Review related at least 2 concepts and theories to be used as guideline for the research and/or theories related to the research topic with correct references of data sources

.....

.....

.....

(16 pt) Conclude to connect the matters to research questions and objectives of the research

.....

.....

.....

Research Objectives (18 pt)

1. (16 pt)
2. (16 pt)
3. (16 pt)

Methodology (18 pt)

(16 pt) Write to cover 5 sub-headlines: Research design, Populations and Samples and Key Informants, Research Instrument (quantitative and qualitative), Data Collection, (quantitative

and qualitative) Data analysis (quantitative and qualitative). Statistics used to analyzed the data.

.....

.....

.....

Results (18 pt) (Present to cover all set objectives)

(16 pt) results of the research answer all objectives

.....

.....

.....



Figure 1: (Name of the figure)

Source: mention the name of the source (if any)

Figure captions

.....

Table 1 (Name of table (if any))

Table explanation

.....



Discussion (18 pt)

(1.6 pt) Discuss the research findings according to the research objectives (what is discovered? what is reflected? Is it related to at least two topics of the reviewed research works in chapter 2. Discuss them all with references of data sources

Body of knowledge (18 pt)

(16.pt) Point out the body of knowledge or achievement from the research work. Synthesize the knowledge in form of a model/ Model structure that is concise and easy to understand

Recommendations (18 pt)

Policy Recommendations (16 pt)

Operational Recommendations (16 pt)

Recommendations for Next Research (16 pt)

Acknowledgement (18 pt) (Put in the article in case the researcher was given fund to conduct research or the title of the article is not matched with the title of the research or the thesis) (if any)

(16.pt) Write the appreciation note to the funding source. The author should indicate the grant contract number of the research, for example, “I would like to express my deepest appreciation for funding resource from National Research Council Of Thailand, the fiscal year 2016, and I am also grateful for the data from a research task on The Coordination Centre Development for Contemplative Strengthening of Elders according to Buddhism.



References (18 pt)

(16 pt) Format of reference is name-year as of American Psychological Associate (APA)
References in contents and at the end must be consistent

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....



ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิชาการ (8-15 หน้า)

ชื่อบทความ (ไทย) (18 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (16 pt) (ตัวพิมพ์ใหญ่ทั้งหมด)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนหลัก (ไทย) (14 pt), ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนร่วม (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนหลัก (อังกฤษ) (14 pt), ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนร่วม (อังกฤษ) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัดผู้เขียนหลัก (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัดผู้เขียนหลัก (อังกฤษ) (14 pt)

Corresponding Author E-mail: ...

บทคัดย่อ (18 pt) (ไม่เกิน 350 คำ)

(16 pt).....

.....

.....

.....

คำสำคัญ: 3-5 คำ (16 pt) เช่น พระพุทธศาสนา; การบริหารจัดการเชิงพุทธ; นวัตกรรม

Abstract (18 pt) (แปลตามภาษาไทย)

(16 pt) ให้ตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย.....

.....

.....

.....

Keywords: 3-5 words (16 pt) such as: Buddhism; Buddhist Management; Innovation

บทนำ (18 pt)

(16 pt) เขียนทบทวนแนวคิดและทฤษฎีที่นำมาเป็นฐานคิดในวิพากษ์ประเด็นต่างๆในการเขียนบทความ
วิชาการ.....

.....

.....

.....

.....

.....

เนื้อหา (18 pt)

(16 pt)



ภาพที่ 1 (ชื่อภาพ)

ที่มา: ... (ถ้ามี)

คำอธิบายภาพ

ตารางที่ 1 (ชื่อตาราง) (ถ้ามี)

คำอธิบายตาราง



สรุป (18 pt)

(16 pt).....

.....

.....

.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt).....รูปแบบการอ้างอิงท้ายเรื่องใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม-ปี ตามรูปแบบAmerican Psychological Association (APA) จำนวนการอ้างอิงในเนื้อหาและท้ายเรื่องต้องตรงกัน

.....

.....

.....

.....



Sample of Original Academic Article Preparation

NAME OF ACADEMIC ARTICLE (ENGLISH) (18 pt)

Name of Academic Article (Thai) (16 pt)

Name and Last name of main author, co-authors (English) (14 pt)

Name and Last name of main author, co-authors (Thai) (14 pt)

Affiliation of the main author (English) (14 pt)

Affiliation of the main author (Thai) (14 pt)

Corresponding Author E-mail: ...

Abstract (18 pt) (Not more than 350 words)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....

Keywords: 3-5 words (16 pt) such as Buddhism, Buddhist Management, Innovation

Abstract (Thai) (18 pt) (Not more than 350 words)

(16 pt) consistent with Thai abstract

.....

.....

.....

.....

.....

Keywords: (Thai)

Introduction (18 pt)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

Content (18 pt)

(16 pt)



Figure 1: (Name of the figure)

Source: mention the name of the source (if any)

Figure captions

Table 1 (Name of table) (if any)

Table explanation



Conclusion (18 pt)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

References (18 pt)

(16 pt) Format of reference is name-year as of American Psychological Associate (APA)

References in contents and at the end must be consistent.

.....

.....

.....

.....

.....

วารสารชัยมงคลปริทรรศน์

JOURNAL OF CHAIMONGKOL REVIEW

